

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת ויקהל פקודי

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
18:14	18:27	18:35	18:24	18:17	18:33	18:27	18:36	18:35	18:17	כניסת שבת
19:31	19:29	19:31	19:31	19:30	19:32	19:31	19:30	19:32	19:30	יציאת שבת
20:07	20:09	20:10	20:07	20:10	20:08	20:09	20:09	20:08	20:10	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחי דרשו

דף היומי: בבא בתרא סג - סט | משנ"ב: מתחילת סימן ר"ח עד סעיף י' | מוסד: שם עולם פרק א' עד פרק ג' | קנין חכמה: 'ודע שאנחנו מחויבים' עד סוף שער הגאווה

יום המישי כ"ה אדר תשע"ז | פניני פרשת ויקהל - פקודי | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu

דרשו ד' ועוז

קרן עולמית לחינוך ועידוד לימוד התורה

והנה הגיע מועד הלידה, סמוך לשעה 3 לפנות בוקר. רעייתי התלבשה מיד, והתלוותה אליה לנסיעה לתל השומר. מכיון שלא רצו לנסוע לבדן עם הנהג, הצטרפתי גם אני כשומר לנסיעה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על החכמה ומידת החסד של רעייתו ע"ה

אז היה זה כינויה בפי כל בני הבית. משל נולדה להם דודה חדשה.

דיברה רק בהונגריה

כמעט מידי לילה התעוררה דודה חנה משנתה וביקשה לשתות תה. הרבנית היתה קמה, תוך זהירות מופלגת שלא להעיר את בעלה, ומגישה לה את כל הצטרכויותיה. לפעמים לא ישנה בגלל זה כל הלילה, אבל כמובן שלא סיפרה על כך לבעלה הרב.

דודה חנה זו דיברה רק בהונגריה. למרות שרעייתי ע"ה לא שלטה בשפה זו, אבל לב היה לה, לב טהור. היא יצרה איתה קשרים מלב אל לב, והצליחה לשוחח איתה. כיון שהיתה אלמנה וערירית, תמיד היו מוצאים אותה כשהיא בוכה.

רעייתי חשבה כיצד ניתן לשמח אותה, ואמרה לה: "את יודעת מה, דודה חנה?! תרקמי פרוכת לספר תורה, וברקמה תציירי את הכינור של דוד המלך, שחיבר את התהילים, וכיון שכך - תהיי במחנה שלו, של דוד המלך".

הרעיון צלח מאוד, ומצא חן בעיניה של הקשישה. במשך כמעט שנה שלמה העסיקה דודה חנה את עצמה ב'פרויקט' זה... היא יצאה לחנויות, וקנתה כל מיני אמצעים לרקמה, כדי לעשות מעיל יפה לספר תורה.

דמעות גיל פרצו מעיניה

גם בחג הסוכות היא שהתה אצלנו, והתוכנית היתה שניקח אותה לבית הכנסת בשמחת תורה, וכשנוציא את אחד מספרי התורה נוכל להלביש את המעיל שלה, ולהראות לה. התוכנית לא צלחה. בימי חול המועד חלתה דודה חנה ולא יכלה ללכת לבית הכנסת, והרי אסור להביא ספר תורה אליה. או אז הגתה רעייתי ע"ה רעיון מוצלח ביותר, המוכיח אף הוא עד כמה השכילה אל דל.

היא שאלה אותי האם מותר לקחת את אחד מספרי הנביאים המונח בבית הכנסת ולהלבישו במעיל של הזקנה. הקלנו בעניין, ואכן הורדנו "נביא" מבית הכנסת, והרי היא לא יכלה להבחין שמדובר בנביא ולא בספר תורה. בנוסף, הבאנו כמה בחורים שירקדו עם הנביא, שהיה מלובש במעיל החדש שרקמה דודה חנה.

אין לתאר את דמעות הגיל שפרצו מעיניה בראותה כל זאת!

המשך בעמוד 14 <<<

"יָקַל אִשָּׁה חֲכָמָת לֵב" (שמות ל"ה, כ"ה)

גם בלי אימפריה של חסד, ועם כוחות גוף קטנטנים כשלה, גמלה הרבנית זילברשטיין ע"ה חסדים עם הבריות בכמות ובאיכות שאי אפשר לתאר. מי שאינו יודע את סיפורה של 'דודה חנה', אינו יודע חסד מהו, חסד אמיתי, חסד לשמו, שאין מאחריו מאומה אלא קיום רצון הבורא.

אישה אומללה היתה בחולון, ניצולת שואה, ושמה חנה. אימי הזוועה שעברו עליה בשואה לא נשכחו ממנה עד ליומה האחרון, והביאוה כל העת לדמיונות תעתועים. בעיצומו של יום שטוף שמש יכולה היתה לחשוב כאילו מישוהו רודף אחריה ומבקש להורגה.

ויהי היום, ואחד מתושבי חולון הציע לה לגשת אל הרבנית זילברשטיין בבני ברק. 'שם כבר יעזרו

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לך ויספקו את כל דרישותייך", אמר לה. האישה סירבה לעשות כדבריו, אבל האיש העלה אותה על מונית ואמר לנהג שיסע לבית הרבנית, ויוריד אותה שם...

מה שקרה לאחר מכן, היה בבחינת מסכת רצופה של חסד אמיתי. הרבנית ע"ה קיבלה אותה כמובן בסבר פנים יפות, וחנה זו, בראותה כי טוב הוא, נשארה אצל הרבנית...

כבר בשעות הראשונות לבואה נאלצו בני הבית להתמודד עם הסייטים שהמשיכו לרדוף אותה, וכדי לשחרר את האישה מהלחצים האינמיים הגיפה הרבנית את כל התריסים והחלונות בבית. הרבנית אף עמדה על כך שיקראו לאישה בשם המכובד "דודה חנה", ומני

מיד בכניסתה הביתה פרצה צווחת בהלה מפיה. התינוקת הקטנה שנשארה בבית, שכבה בתוך קערת המים! בעוד דקות ספורות, היה כבר מאוחר מדי...

הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה בסיפורים על ניסים גלויים בזכות הצדקה

”כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לָבָם אֹתָם” (שמות ל"ה, כ"ט)
צדקה תציל ממוות

”היא תהיה לגדול הדור”. ואכן ברכתו זו נתקיימה במלואה.
השעון שנתן את פירותיו בעולם הזה

אני תמיד אומרת שממצות צדקה אף פעם לא מפסידים.
תשמעו שני סיפורי יפה על הכנסת כלה.
בקהילה רחוקה בדרום אפריקה, חי הגאון רבי אהרן פפויפר
זצ"ל שפעל שם גדולות ונצורות והנהיג את בני קהילתו על
מי מנוחות. באחד הימים, הגיעה לביתו צעירה המתמוגגת
בבכייה. מבין יפחותיה היא מצליחה לספר כי היא כלה
יתומה העומדת לפני חופתה, זה עתה קיבלה תכשיטי זהב
מצד החתן. ועל פי המוסכמות, גם עליה להעניק לחתן
מתנה – שעון זהב, אולם אין לה מאומה, ואיך תיתן לו?
עולמה חרב עליה והיא באה לרב הקהילה, עומדת וגועה
בבכייה. ריחם עליה הרב פפויפר זצ"ל חיפש בכליו ומצא
שם את שעון הזהב היקר, שקיבל לנישואיו מכלתו הרבנית.
צחצח אותו היטב מעקבות הזמן שאחזו בו, ארז אותו
כראוי והעניק אותו בשמחה לכלה הבוכייה – כדי שתתן
אותו במתנה לחתנה. שמחה הכלה עד מאד וכשדמעות
בעיניה הלכה לדרכה בטוב לבב.

לפתע ננער הרב והרהר לעצמו, מה יאמר לרעייתו
הרבנית נוות ביתו – אם יום אחד היא תבקש לדעת לאן
נעלם השעון ואיננו, והלא גם היא קנתה שעון זה ברוב
רגש ובדמים מרובים! הלך אפוא לאחד מידידיו ולוה ממנו
סכום של אלפיים דולר. שם פעמינו אל המרכז המסחרי
בעיר ונכנס לאחת מחנויות התכשיטים הידועות. הוא בחר
שעון זהב הדומה לשעון שהיה לו ונעמד בקצה התור לפני
הקופה, בהמתנה לשלם בעבור השעון שבחר.

בעודו ניצב בצפייה שיגיע תורו, תהה הרב פפויפר לעצמו
כיצד ישלם את חובו הטרי מהיום המסתכם בהון רב של
אלפיים דולר טבין ותקילין. אך לרגע לא התחרט ושמח
עד מאד על המצוה הגדולה בה זכה.
פתאום, ברגע בו הגיע תורו לשלם בקופה, הוא שומע
ברמקול של החנות הכרזה האומרת, כי הנה זה עתה הגיע
לקופה, הלקוח ה"מליון" של רשת התכשיטים. לרגל זאת,
הוא יקבל את המוצר אותו הוא קנה – בחינם. הרב פפויפר
זצ"ל ניעור באותו רגע ממחשבותיו, הביט אנה ואנה וראה
כי הכרוז מכוון אליו – הוא הוא הקונה ה"מליון", את שעון
הזהב שבחר הוא יקבל בחינם.

תראו איך הרב פפויפר קיבל את פירות שכרו מן השמים.

(מתוך 'שלישי באשמורת')

כל מה שסיפרה לי הרבנית בת שבע קנייבסקי ע"ה)

ירושלים העתיקה של ימים עברו, עיר מגוריהם של סבי
הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצוק"ל וסבתי הצדקנית ע"ה,
יחד עם משפחתם הברוכה. תקופת צנע היתה זו והסתפקות
במועט, תקופה בה 'ברז' היתה מילה של עשירים, והמים
היו מחולקים במשורה בזמנים קבועים.

באחד הימים, מיהרה סבתי ע"ה אל המכולת, לרכוש בעבור
בני הבית מצרכים חיוניים. על המיטה בחדר הפשוט והצנוע,

נחה בתה התינוקת על
המיטה. לצד המיטה
היתה מונחת קערת מים
עמוקה, שיצרה כמין
גדר חוסמת למיטה,
וסבתי ע"ה יצאה את
הבית. בדרכה למכולת
פגשה היא הלך יהודי,
והוא ביקש ממנה מים
להרוות את נפשו. אמרה
לו: "רק אשוב לביתי
לאחר הקניה, ואביא

הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצוק"ל

לך לשתות מן המים שיש לי בביתי".

הפציר בה היהודי: "אנא, עכשיו אני צריך להרוות את
צמאוני. זה דחוף ואין לי סבלנות וכוח לחכות עוד כמה
דקות", כך שב והתחנן בפניה. כששמעה זאת סבתי ע"ה
נענתה להפצרותיו, וחזרה הביתה בטרם הלכה למכולת,
להביא לו מים מיד כאשר ביקש.

מיד בכניסתה הביתה פרצה צווחת בהלה מפיה. התינוקת
הקטנה שנשארה בבית, שכבה בתוך קערת המים! בעוד
דקות ספורות, היה כבר מאוחר מדי... סבתי ע"ה הוציאה את
תיכף ומיד את התינוקת מהמים, ואצה רצה להביא את
כוס המים לאותו יהודי. היא פנתה אנה ואנה, אולם ההלך
נעלם כלא היה, דמותו לא נראתה מלא האופק.

שליח נאמן ממרום היה הוא, בכדי להציל את בתה,
ומשמילא את שליחותו – נעלם לו...

התינוקת – היתה אימי הצדקנית ע"ה.

זכות המצוה, לגמול חסד עם יהודי, היא שהצילה את
חיי התינוקת, שלימים גדלה והיתה לאשת חבר לאבי,
מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב (שליט"א) זצ"ל, ואני
זכיתי שתהיה אימי יולדתי. כשסיפרו סיפור זה לגאון רבי
צבי פסח פרנק זצ"ל, התבטא על אימי ע"ה במילים אלה:

בעלי השמחה לא שעו לאזהרותיו של גדול הדור, והתזמורת המשיכה לנגן בעוז. שפתותיו של הרמ"א החלו מלחשות דבר מה, ולפתע זעה האדמה ומקום החתונה החל לשקוע! שנים רבות לאחר מכן היו מגיעים אנשים לחזות בשקע הפלאי הזה

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א על מעשים ועובדות מגדולי ישראל

מעשה נורא המעיד על עומק שקיעותו בתורה התרחש בסוף ימיו: כידוע בתו של הגאון רבי עקיבא איגר נישאה לחתם סופר אחרי פטירת אשתו הראשונה. אולם לא לזמן רב ארכה השמחה, וגם היא נפטרה בדמי ימיה. כדי לא לצער את אביה, שכבר היה זקן וחלוש, הוחלט שלא לספר לו על פטירתה.

והנה, לאחר שהחתם סופר כבר נישא בשלישית, היה רבי עקיבא איגר אמור להתארח אצלו שבת אחת. אשתו החדשה רצתה לצאת מהבית, כדי שרבי עקיבא איגר לא יראה אישה אחרת בבית חתנו ויבין את אשר קרה, אך החתם סופר הרגיע אותה ואמר: "אל דאגה, הוא לא ישים לב..." וכך הוה. האשה הגישה את המנות לשולחן ורבי עקיבא איגר לא הבחין כלל שהיא איננה בתו!

לקראת פטירתו היה רבי עקיבא איגר משותק לגמרי, ועל פי דרך הטבע לא יכול היה להניע את שפתיו. אולם הוא התאמץ מאד וקרא פסוק ראשון של קריאת שמע, לעיניהם המשתאות של הרופאים. נראה כי לצדיק כמוהו נעשה נס מיוחד שנתנו לו כוחות עליונים לצורך כך.

רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל - הפוניבז'ער רב

באחד משיעורי התורה בביתו, שאלו את רבינו מה סוד ההצלחה של הרב מפוניבז' והשיב: "הרב מפוניבז' הצליח כל כך, מחמת שמסר את כולו לתורה. היו ימים שלאחר שהתרוצץ בחו"ל כל שעות היום למען הישיבה, ישן בלילה בתחנת רכבת. היום יודעים בעולם על 'קיומו של עולם הישיבות', אבל פעם היו הגבירים מגושמים יותר. היו לו ייסורים קשים ובזיונות, היה גם מי שנתן לו פעם חצי דולר... פעם התבטא הרב מפוניבז' באזני:

'כל השנה אני שנורר, רק בירחי כלה אני ראש ישיבה...'

וסיפר לי הרב שלמה לורינץ, שבעצמו ראה את הרב מפוניבז' יוצא ללא פרוטה מחדרו של גביר שמאן לקבל אנשים נוספים לצדקה. אולם כשפגש הרב בחוץ את הרב שלמה לורינץ ועמו מרן רבי אהרן קוטלר, הוא נכנס שנית אל הגביר להשתדל בעדם לכל הפחות: 'איך אינך מקבל אותם?!' ובסופו של דבר הגביר קבלם. וכיצד הצליח לדבר אל ליבו של אותו עשיר? כי הרי הרב שלמה לורינץ היה חבר כנסת, ואת זה עשירים מבינים..."

החפץ חיים - הכהן הגדול מאחיו

שלושים ושש פעם

פעם אמר החפץ חיים שהוא היה רוצה ללמוד קבלה, אך מוטלת עליו החובה לעסוק בזיכוי הרבים בהוצאת ספרי ה"משנה ברורה". פעם שאלו הרב מבריסק כיצד הכריע בספרו ה"משנה ברורה" במחלוקות הלכתיות בין ראשונים. השיב לו החפץ חיים: "אני לומד כל דבר שלושים ושש פעם..." מששמע הרב מבריסק כך, נחה דעתו. "אמנם", העיר רבינו בספרו סיפור זה, "ממה נפשך - אם אי-אפשר להכריע בין הראשונים, מה יועילו שלושים ושש פעם?"

המשך בעמוד 5 <<<

"יִצְמֵלָא אֲתוּ רֵיחַ אֱלֵקִים בְּחֻמְהָ בְּתַבְנֵיהָ" (שמות ל"ה, ל"א)

לעתים קרובות רבינו מדבר בשבחם של גדולי התורה ששתל הקב"ה בכל דור, ומספר מהידוע לו על גדלותם ומעלותיהם. בקטעים הבאים יובאו מעט מדבריו אלו:

הרמ"א

סיפר רבינו: יום שישי אחד נערכה בעירו של הרמ"א חתונה של פורקי עול. משראה הרמ"א כי זמן כניסת השבת מתקרב והללו ממשיכים בחגיגתם, שלח להתרות בהם כי אם לא יפסיקו את נגינת התזמורת רע ומר יהיה גורלם.

בעלי השמחה לא שעו לאזהרותיו של גדול הדור, והתזמורת המשיכה לנגן בעוז. שפתותיו של הרמ"א החלו מלחשות דבר

מה, ולפתע זעה האדמה ומקום החתונה החל לשקוע!

עוד שנים רבות לאחר מכן היו מגיעים אנשים לחזות בשקע הפלאי באדמה.

המהרש"א

הבעל שם טוב אמר שכל הספרים עד דורו של המהרש"א - והמהרש"א בכללם - נכתבו ברוח הקודש. ואלו הספרים שנכתבו בדורות המאוחרים יותר - יש מהם שנכתבו ברוח הקודש ויש שלא.

הפצצה נעמדה באוויר

פעם נפלה פצצה לתוך בית המדרש שבו ישב המהרש"א ולמד. בעוד הפצצה עושה דרכה לכיוון הקרקע החווה המהרש"א בידו לכיוונה, והפצצה נעמדה באוויר! לפרסומי ניסא לקחו את אותה פצצה ועשו ממנה כיוור לבית המדרש.

"אלו אנשים שהיו מלאכים!" אומר רבינו, "בכלל לא בני אדם!"

הגאון רבי עקיבא איגר - גדלותו של צדיק

סיפר רבינו: "בכל עיר שאליה היה הגאון רבי עקיבא איגר מגיע, היו יוצאים לקראתו כל בני העיר מגדולם ועד קטנם. רבי גדליה רבינוביץ זצ"ל היה מספר שסבתא שלו זכרה כל ימיה כיצד בהיותה בת שש שנים יצאו כל בני עיר מגוריה לקראת הגרעק"א שהגיע לעירם. והנה, עם כל זה הוא נשאר עניו גדול מאד, משום שסבר שכל הכבוד הזה אינו מגיע לו באמת. רק יש לדעת אם הצליח שלא להנות מהכבוד כלל".

פעם אחת הגישו לרבי עקיבא איגר מאכל כלשהו, והוא קירב את הכפית לפיו אך לא טעם מן התבשיל ונשאר כך זמן ארוך. לפתע התברר שהיתה שאלה על כשרות המאכל, ומשמים שמרו על פיו הקדוש.

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

אמרתי לרבי אליהו לופיאן: "בפוניבז' למדתי עם אחי רבי גרשון בחברותא, ואחרי שנתיים ברמת השרון אני רואה שאני מפגר אחרי בהרבה. הוא לומד ואני מפסיד הרבה זמן". שאלתי את רבי אליהו, 'מה עושים?' גם את הרב מבריסק שאלתי. אמרתי לו שאני מרגיש שיש לי ירידה גדולה...

הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל בראיון מרתק על כהונתו כרבה של רמת השרון, על ברכות וישועות • לרגל יום השלושים להסתלקותו

למה?
 כי הרב הקודם ידע לשחוט. ככה רוצה ה'ועד'. ככה הם 'הרוויחו' שני תפקידים במשכורת אחת. גם רב וגם שוחט... האבא לא ידע לשחוט, אבל ידע היטב לבדוק סכינים. הוא היה מומחה לסכינים. אז אבא אמר שאין ברירה והתחיל ללמוד לשחוט. אז מכיון שאבא למד לשחוט והיה שוחט ומכיון שהוא כבר גר במקום, הכריעו ב'ועד' שהם רוצים את אבא. המושבה רמת השרון מנתה אז שש מאות נפש בלבד.
 מי שהיה אז בן עשר כשהתמנה אביו היה בן עשרים וקצת כשנפטר אביו, זמונה תחתיו. אנו מבקשים לשמוע על כך ונענים:

כשאבא נפטר היה מתאים שיהיה במקומו אחד הבנים או אחד החתנים. הכי מתאים היה רבי ראובן יוסף גרשונוביץ [זצ"ל, לימים ראש ישיבה בנתיבות, קדוש עליון ומגדולי הדור], החתן של אבא, שהוא יותר מבוגר ממני ומאחי. הוא לא רצה. היה לו אז תפקיד של ר"מ בישיבה של רבי ראובן כץ [לומז'ה] בפתח תקווה. רבי גרשון גם לא רצה. גם אשתו לא רצתה לעבור מבני ברק לרמת השרון. הוא כבר היה ר"מ בישיבת פוניבז' ואשתו היתה מורה בבני ברק. אני מבין אותם. למה שירצו לעזוב הכל ולעבור לרמת השרון? אני הייתי אז בחור צעיר שבדיוק התארס, והיה טבעי שמאחד כמוני מותר לדרוש שיעבור לרמת השרון...

אני לא מצטער שנהייתי רב ברמת השרון. אני לא מצטער שככה נהיה. אני כן מצטער שאחרי שנהייתי רב, לא ניצלתי כל כך טוב את השאיפה ללמוד כמו שצריך.
 הרב אדלשטיין רואה את פניי המשתאות ובעיקר את פני נכדו הרב ויסקי, וממהר לגלות:

אני לא אומר את זה כעת בפעם הראשונה. אמרתי את זה כבר אז לרבי אליהו לופיאן. אמרתי לו כך: "בפוניבז' למדתי עם אחי רבי גרשון בד בבד. למדנו בחברותא. ואחרי שנתיים ברמת השרון אני רואה שאני מפגר אחרי בהרבה. הוא לומד ואני מפסיד הרבה זמן". שאלתי את רבי אליהו, "מה עושים?"

גם את הרב מבריסק שאלתי. אמרתי לו שאני מרגיש שיש לי ירידה גדולה. לא ככה צריך ללמוד. סיפרתי לרב מבריסק על הטרדות שנגרמות לי כרב עיר. יש את ה'בעלי בתים' שסמוכים על שולחני, וצריך לפתוח שיעורי תורה, ולענות לאנשים. ובאותה תקופה גם אנשי ה'פעילים' [שפעלו להציל את ילדי העולים] לחצו עלי שאצא אתם לקיבוצים ותל אביב ולירושלים. ומה יהיה עם הלימוד? התלבטתי אם להמשיך ברבנות.

ומה השיב הרב מבריסק?
 שלא. הוא פסק: "תישאר רב". אמרתי לו: "אני יכול להתפטר. המשך בעמוד הבא <<<

הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל

איך הגיעה משפחת אדלשטיין, האבא שהיה מרא דאתרא בשומיאץ שברוסיה, לרמת השרון?
 אבא בא לארץ ישראל. פליט. הסוכנות לא עזרה ולא סידרה אותו בעבודה. הוא היה בלי פרנסה וחיפש מקום איפה לגור. היה נע ונד. רבי יהודה אלינסון, תלמיד של אבא שהוא גם בן-דוד שלי, התגורר כבר ברמת השרון והוא שדיבר עמו. אבא חיפש דירה להתגורר בה עם אמא וילדיו, והבן-דוד היה בעל פרדס ברמת השרון, והכיר את היישוב, והציע לאבא לבוא לגור פה, כי פה אפשר למצוא דירה שהיתה פעם לול תרנגולים בחצי מחיר... הכי זול...

בתל אביב הדירות היו ביוקר. לכן עברנו לגור ברמת השרון. עניין של קורת גג במחיר שאפשר לעמוד בו. זו היתה דירה שהיתה לווהטת בקיץ, והחום היה בלתי נסבל. הגג היה הפך לתנור חימום והיינו מזיעים כל הזמן.

אנו מדלגים על שנים רבות, ומגיעים הישר להכתרת איש שיחנו כרב העיר. "כשאבא נפטר נכנסתם לתפקיד הרב במקומו?" מיהרנו מיד לשאול.

רגע. קודם נספר איך האבא נהיה הרב של רמת השרון... אז כמו שאמרנו, שכרנו בעזרת הבן-דוד דירה ברמת השרון ואחרי כמה חודשים שהתגוררנו ביישוב, הרב של רמת השרון, הרב אוורבוך, חלה ונפטר. הוא היה ליטאי, תלמיד ישיבת 'סלבודקה'. לא סלבודקה של רבי ברוך בער, אלא סלבודקה. הוא היה ערירי. בלי ילדים. לפני שנפטר הוא כבר החליט להתפטר ולעבור לגור בירושלים, אבל בגלל שחלה הוא לא הספיק להעביר את החפצים, ולמעשה בסוף עבר כבר להר-הזיתים. יש היום ברמת השרון רחוב על שמו.

כשהוא נפטר היו כמה מועמדים שהתלבטו לגביהם מי יישב על כיסא הרבנות של רמת השרון. אחד מהם היה רבי ישראל אזרחי, האבא של רבי ברוך-מרדכי (ראש ישיבת 'עטרת ישראל'). עוד אחד היה רבי דוד סלומון, האבא של רבי ברוך שמעון זצ"ל, (ראש ישיבת 'נחלת דוד' ורבה של פתח תקוה). ה'ועד' (ועד המושבה), הגוף הקובע בתקופת קום המדינה, לפני שהוקמו עיריות וראשי עיר) היה צריך להחליט את מי לקחת, והיה תנאי שהרב צריך לדעת לשחוט.

אשתי מורה, יש לה משכורת. אני אכנס לכולל. הכי טוב". והוא ענה: "אסור לך לעשות ככה. אתה התחייבת בכתובה 'מזונות' לאשתך.. המשכורת שלה לא מספיקה, היא כבר התרגלה למשכורת של רב, אז גם על פי הלכה אסור לך להתפטר". הרב אדלשטיין צוחק: "בגלל חיוב מזונות לאישה.. בגלל 'פרנוסה' שלא אתפטר..."

אמרתי לרב מבריסק: "אשתי מוכנה להסתפק במועט". והוא אמר: "אם אתה כבר מפרנס את אשתך במשכורת, אז אסור לך להתפטר". על כל פנים זו היתה הכרעה.

את רבי אליהו לא שאל שאלת רב אם להתפטר, רק השיח את מרת נפשו: "את רבי אלה שאלתי מה עושים, לא שייך היה לשאול אותו אם להתפטר מהתפקיד, כי הרב מבריסק הרי כבר פסק לי שאסור לי. עם רבי אלה דברתי שבע שנים אחרי זה. אמרתי לו על הצער שיש לי. והוא ענה: "אתה חייב לקבוע לך כל יום ללמוד ספרי מוסר". לכן התחלתי אז לנסוע לשמוע שיחות מרב חצקל [רבי יחזקאל לוינשטיין] בפוניבז'. אבל לצערי כמו כל דבר טוב, מתחילים בהתלהבות ואחר כך מפסיקים.

אני מצביע על התמונה של הרב דסלר על הקיר. "הייתם קשורים גם עם הרב דסלר?" אני שואל

בוודאי. כשהייתי בחור בפוניבז' הוא היה הרבי שלי. הוא היה המשגיח בשיבה אחרי רבי אבא [גרוסברד] הייתי אז תלמיד בשיבה. הוא היה אהוב על רבני הישיבה, ואני מתעניין לדעת אם זה בגלל היותו 'אדלשטיין' או בגלל היותו 'עקב', או שמא כי היה נער יתום. מסתבר שלא זה ולא זה. בדיוק כפי שהיום כל אחד נכבש מהארת פניו, כך היה אז אהבו אותי הבחורים, כי היתה לי סבלנות לכל אחד. כשבחור היה ניגש אלי הייתי עונה לו.

כנראה שזה היה לא הכי מצוי. כמו שהיום יש 'דיסטאנס' בין הבחורים המבוגרים לצעירים.

והרבנים לא חיבבו אתכם?

הרב אדלשטיין: "כי אני אהבתי אותם. הייתי בולע בצמא את דבריהם. כשהיו אומרים דברי תורה הייתי פותח את הלב שלי לשמוע מה הם אומרים"

אני שואל על תקופת הקמת הישיבה ברמת השרון.

"ישיבה קטנה", מבקש הרב אדלשטיין לדייק. הוא היה הראש ישיבה. כן. הוא אומר.

האם היא הוקמה במצות הרב מפוניבז'?

כן. הוא גזר עלי שתהיה ישיבה ברמת השרון. זה היה באחת הפעמים ששב מאמריקה, וקרא לי וביקש שאקים לאלתר ישיבה בעיר.

כמי שהיה מקורב למרן החזון איש אני מבקש לדעת איך היו נכנסים לביתו. כלום, הדלת היתה פתוחה לכל דכפין? לא היו גבאים ושומרי סף? אין נכד שהודף את הצובאים על הבית. דופקים ונכנסים. הפקר?

רבי אדלשטיין מהנהן בראשו. "בדיוק כך".
אז הוא היה מסכן...

"הוא באמת היה מסכן... אחותו, אשתו של ה'סטייפלער', היתה שומרת ומנסה להגן על כוחו. שתי המשפחות היו מתגוררות בשעתו באותו בנין, בזמן ששניהם התגוררו בגבעת רוקח [ליד הישיבות 'סלבודקא' 'ובית מתתיהו' כיום] הרבנית קנייבסקי, אחותו של החזון איש, הנהיגה משטר חזק. כמו של עשרים חיילים. בתקופתה קשה היה יותר להיכנס".

אני מבקש להבין משהו שתמיד הציק לי. הרבנים הרי מתפללים על ערימות של מאות פתקים. איך זה יתכן? מה יקרה אם שני שותפים יכתבו כל אחד פתק וכל אחד יכתוב שהוא תורם כדי שיהיה בעל המפעל מה יקרה אם אדם יכתוב שהוא מבקש עשירות ואשתו גם היא תורמת והיא דווקא מבקשת שיהיו עניים..

רבי יעקב: "מבקשים ממני להתפלל על התורמים ועל בקשותיהם. כשמתפללים על חולה או נזקק אחר צריך להגיד את האל"ף ב"ת של קפיטל קי"ט לפי האותיות של החולה. ואני לא מסוגל לומר את כל האותיות של כל שמות התורמים, אבל אני גם לא רוצה לבגוד בבקשות. אז אני קורא את כל פרק קי"ט ומבקש מהמלאכים שיצרפו מכל אל"ף ב"ת את כל השמות של התורמים ליקופת העיר' או לתפילה ב'עמוקה' למעוכבי שידוכים, או לחולים. ואני מתפלל שהמלאכים יצרפו את הבקשות והאותיות ויעשה מה שהקב"ה חושב לטוב לתורם, ואם יש בקשות סותרות, אז הקב"ה הוא שיחליט מה טוב להם: אם להיות עשירים זה טוב להם, שיהיו עשירים. ואם טוב שיהיו עניים, שיהיו עניים".

הוא ממעיט מערכו: "בדרך כלל אלה שבאים לבקש ברכות משתדלים לצרף איזה זכות של המבקש. אני תולה את הישועה תמיד בזכות הזו שהמבקש לקח על עצמו. בשיפור בעבודת ה' שקיבל על עצמו. כשאדם מקבל עליו קבלה והוא מתמיד בה, זה גורם לו לזכות שבגללה שערי שמים נפתחים לו".

רבי יעקב עצמו תמיד מורה למבקשים ברכה לקבל 'קבלה', ו'לפחות' לומר כמה פרקי תהילים ולהדליק נר לעילוי נשמת גדול כלשהו. **אני שואל אם נכון שהרב שלח אנשים להתפלל על קברו של מי שמכונה 'הסנדלר' ונודע כבעל מופתים וישועות**

הרב מאשר זאת. הוא מאשר כי הכירו.

אני שואל אם קיבל ממנו כוחות

והרב אדלשטיין משיב: "לא ביקשתי ממנו כוחות".

בכלל, שנדע: "כשמתפללים על ציונו של אדם גדול לא מבקשים ממנו שיושיע, אלא כיון שמזכירים את שמו, וכיוון שהוא 'מאן דאמר', אז מבקשים שהוא ימליץ טוב בעולם האמת על המבקש" (מתוך ראיון ליתד נאמן באנגלית צבי יעקבזון בקהילה - אדר תשע"ז)

עיקר הבכיה על החורבן

שנה אחת התפלל החפץ חיים יחד עם חתנו רבי מנדל זקס מאותו מחזור. הוא הדריכו ואמר לו: "דע לך כי עיקר הבכיה בתפילה צריכה להיות בעת אמירת הקטעים המבקשים על בנין בית המקדש".

מי האיש החפץ חיים

כשהגיע החפץ חיים לגיל שמונים, אמר שעכשיו הוא נעשה רגוע. מדוע? מכיון שעד עתה חשש שאם ימות צעיר, עלול להיגרם מכך חילול ה' - הלא כל ימיו הרבה לכתוב על שמירת הלשון, שנאמר בה: "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב", וכיצד לא הועילו לו הדברים?

עתה, משהגיע לגיל גבורות, סר ממנו חשש זה ועל כך שמח. **מה אענה לו לרבינו תם?**

רבינו הזכיר את העובדה שהחפץ חיים בסוף ימיו התחיל להניח גם תפילין דרבינו תם. "אם רבינו תם ישאל אותי בשמים מדוע לא הנחתי תפילין כדעתו", נמק החפץ חיים, "מה אענה לו?"

שאלו את רבינו: "ומדוע אחרים לא חששו לכך?"

הגיב רבינו: "אחרים לא חשבו שיוכלו לדבר עם רבינו תם..."

(מתוך 'רבי אהרן לייב' - עובדות, פנינים והנהגות

מרבנו מרן ראש הישיבה)

הלכנו יחד מבית לבית ובקשנו לחם עבור הפועלים. את כל הלחמים שאספנו שמנו בשקים כדי למסור אותם לפועלים במחנה. זכורני שמצאנו אשה עם ילדים קטנים, היא הראתה לנו חתיכת לחם אחת ואמרה: "יותר אין לי בבית". את חתיכת הלחם פרסה לשתיים, חתיכה אחת זרקה לתוך השק שבידינו

רבי אליה לופיאן על קורות חייו ונדבת הלב

מעשה כזה ממחיש להפליא את נדבת הלב!

מעשה נבין את הכתוב: "כבד את ד' מהונך". במה נכבד את ד'? בטוב-לבך, בעדינותך ובהרגשים הדקים שלך. ואיך? כשתפריש מהונך.

אמת, נכון הדבר, אם יש לך הון רב – נדבה מועטת אין בה כדי להעיד על טוב הלב. אבל "אל תקרי מהונך – אלא מגרונוך!" היינו, אפילו בעת שמצבך קשה ומזונותיך מועטים ואתה חוסך הפרוסה מגרונוך ונותן לאחריך, או אז עדות היא לטוב הלב שלך.

ספל המים המלא

מדי בוקר בבוקרו, משעשו התלמידים דרכם לתפילה בבית המדרש, הראשון שבבני החבורה שנזקק לרחיצת ידיו מצא ספל מים מלא, מוכן לנטילה, ניצב בכיור. מי ברז פשוטים גדשו את הספל, אך מהולים בהרבה רגשות חסד והטבה עם הזולת.

מים טהורים!

ספל המים המלא היווה עדות נוספת חותכת, למורשת החסד שטיפח והשריש רבינו בשיבת "כנסת חזקיהו", שהטביעה את חותמה לשנים ארוכות. לכשתימצי לומר מעשה קלמאי נוסף שחצה ימים ונהרות והגיע מליטא עד למושבת הברון בזכרון יעקב.

לכאורה, מעשה חסד פשוט, אך כמה חינוך טמון בו! נטלת ידיך? – עתה עשה חסד עם הבא אחריך. קדם את הבא אחריך בספל מים מלא שאך זה עתה טיהרת

בו את ידיך.

ועתה צא וראה: הרי את הטירחת הכרוכה במילוי הספל לא תחסוך מחברך, שכן גם הוא יזדקק למלא ספל לבא אחריך. לא לחסוך טירחה פיזית פשוטת משקל ביקש רבינו מן הזולת. לדבר הרבה יותר נעלה נתכוון: חשוב על הזולת, לא על עצמך. אתה לא הוצרכת לדאוג לעצמך בעת שנטלת ידיך. באת אל המוכן. וחברך – כמוך: אף הוא לא ידאג לעצמו.

שרשרת של חסד! כמה אומנות בדבר!

להפוך ספל מים לשיעור מוסר חי, לאוצר של מחשבה על הזולת, לתמונת מצב ששווה יותר מאלף מילים – רק ענק מוסר בדמותו של רבינו, יכול.

(מתוך 'ר' אליה' – קורות חייו ופועליו

של הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל)

"יכל אשר נדבה רוחו" (שמות ל"ה, כ"א)

בימי מלחמת העולם הראשונה, כך סיפר רבינו, הייתי אדם צעיר לימים. הגרמנים שלטו על עיירתנו קעלם – ארבע שנים. נושא המזון והכלכלה נוהל על-ידי הגרמנים בסדרים שהוכתבו על ידם, כמו כרטיסי מזון וכדומה. עם תלמידי הישיבה נמנו פליטים ממקומות אחרים שאסור היה להם להימצא בישיבה.

כיון שכך, גם מזון לא קיבלו. בלא רשיון, נסעתי מעיר לעיר

– ממשיך רבינו ומספר – כדי להשיג מזון עבורם. בין השאר הגעתי לניישטאט. היה שם רב זקן, תלמיד-חכם מכובד. הגרמנים הביאו לניישטאט כאלף פועלים מהעיר ליבאו, על-מנת לבנות בה מסילת ברזל. פועלים אלו נכלאו מאחורי סורג וברית. כשעברנו שם שמענום צועקים בקול: "אחים, רחמו עלינו, כי לא נותנים לנו שום מזון ואנו מתים ברעב".

כיון שכך, הלכה משלחת אנשים נכבדה אל שר הכלכלה שבעיר, והתלוננה כיצד מעסיקים פועלים ולא נותנים להם מזונות?! הצטדק

שר הכלכלה וטען שאיננו אשם בעניין, שכן הודיעו לו מליבאו שישלחו רק חמש מאות פועלים, ועבורם אכן הוכן מזון דיו, אך לבסוף שלחו מנין כפול של חיילים – "ומנין אמציא מזונות לחמש מאות הנותרים?!"

והוסיף בקרירות, שהכל מתנהל אצלם במשטר וסדר ואין לו שום עצה להושיעם ואפשר שימותו ברעב.

בעקבות פרשה זו – מוסיף ומספר רבינו – פרשתי מהעניין שלשמו באתי, והלכתי יחד עם חתנו של הרב מבית לבית ובקשנו לחם עבור הפועלים. את כל הלחמים שאספנו מתושבי העיר שמנו בשקים כדי למסור אותם לפועלים שבמחנה. זכורני שנכנסנו לאחד הבתים ומצאנו שם אשה עם ילדים קטנים, היא הראתה לנו חתיכת לחם אחת ואמרה: "יותר אין לי בבית". את חתיכת הלחם פרסה לשתיים, חתיכה אחת זרקה לתוך השק שבידינו.

הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצוק"ל

שיעורים מידע עדכונים 24

077-2613337 עכשיו בקו השיעורים של דרשו

התוצאה היתה שפא"י לא עברה את אחוז החסימה ונעלמה מהמפה הפוליטית. בקרב בני התורה שררה תחושה של שמחה גדולה, אולם כשנכנסו לבשר זאת למרן, היתה תגובתו: "אסור לשמוח במפלתם של אחרים!"

הרב שלמה לוריניץ ז"ל מספר על הליכותיו ואצילותו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

והוא הוצרך להמתין לכל היותר רבע שעה, כפי שאכן היה רצונו. **בנפול אויבך אל תשמה**

בבחירות לכנסת שהתקיימו בשנת תש"מ, החליטה מועצת גדולי התורה, כי אגודת ישראל תופיע ברשימה נפרדת מתנועת פא"י. כידוע, ניהלו החזון איש והרב מברסק, ובעקבותיהם מרן והקהילות יעקב, מאבק קשה נגד תנועה זו, אשר מרדה במועצת גדולי התורה בראשות מרן הגרא"מ מלצר, והצטרפה לממשלתו של בן גוריון, כאשר בכך היא מאשרת את חוק השרות הלאומי, אשר מועצת גדוה"ת הוציאה עליו איסור חמור.

בין רשימת אגו"י לבין רשימת פא"י התקיים מאבק קשה. מרן יחד עם מרן בעל הקהילות יעקב, השקיע את כל כוחו ומרצו להצלחתה של רשימת אגו"י, ואף ציין במפורש שהמטרה היא להביא להפלתה של רשימת פא"י. התוצאה היתה שפא"י לא עברה את אחוז החסימה וכך נעלמה מפלגה זו מהמפה הפוליטית.

בקרב בני התורה שררה תחושה של שמחה גדולה על שהשיגו את המטרה והתקיים "רצון יראיו יעשה". אולם כשנכנסו לבשר זאת למרן, היתה תגובתו: "אסור לשמוח במפלתם של אחרים, יש כאן יהודים שיש להם עגמת נפש ואסור לנו להגיב בשמחה ולהשחית את המידות". ראו עד היכן הדברים מגיעים. הרי מרן רצה בזה, הוא ביקש לגרום לביטולה של התנועה הסוררת, והשקיע במלחמה זו את כל כוחותיו. אך לשמוח כשמישהו אחר מצטער – זה משחית את המידות!

וכך היה מרן אומר בשם הרב מפוניבז: "חז"ל אמרו במסכת ברכות (כח:), ששמואל הקטן תיקן את ברכת המינים. מדוע נבחר שמואל הקטן, ולא תנא אחר? התשובה לכך היא, כי במסכת אבות שנינו: "שמואל הקטן אומר, בנפול אויבך אל תשמה ובכשלו אל יגל לבך, פן יראה ד' ורע בעיניו והשיב מעליו אפוי". אותו שמואל הקטן, אשר פסוק זה היה שגור בפיו, ודאי לא היה "נאה דורש" בלבד, אלא היה מקיים אותו בשלמות.

מי הוא הראוי להלחם נגד המינים? – רק אותו אדם, שכל כוונותיו לשם שמים ואין בו שמץ של אהבת הניצוח. לכן, שמואל הקטן היה הראוי לתקן את ברכת המינים.

מערכות רבות ניהל מרן נגד המהרסים והמחריבים מבית ומחוץ. בקרב בעלי השקפה שטחית אף יצא לו שם של 'איש מלחמה' השש אלי קרב. אולם מי שהכיר את מרן, יודע כי מבט זה הוא מסולף ושטחי. תמיד אמר: "לוותר, לוותר ורק לוותר". ועוד משפט היה שגור על לשונו: "עדיף להיות המנוצח, ולא המנצח".

גם בדברו על השואה היה אומר: "אשרינו שאנחנו הנרצחים, ולא הרוצחים!"... כמה רע להיות רוצח, מנצח. מוטב להיות מנוצח. להיות מן הנרצחים זה עניין של השגחה, אך לרצוח – זו השחתת המידות. (מתוך 'במחיצתם')

הרב שלמה לוריניץ על מרן הגרא"מ שך

"יִמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחַכְמָה בְּתַבּוּנָה" (שמות ל"ה, ל"א)

מידת הדרך ארץ – מה שמכונה באידיש "מענטשליכקייט" ('אנושיות') – שהיתה טבועה בטבעו של מרן, מעוררת השתאות. מרן היה מחבב מאד את השיחות שנסבו על גדולי תורה, ופעמים רבות סיפר לי סיפורים נפלאים על גדלותם. באחת השיחות הללו אמר לי מרן, כי גדול בתורה מוכרח להיות בעל מידות טובות. טענתי כנגדו שאינני מבין את דבריו. אני מבין, שגדול בתורה צריך 'ראש חזק', שכל מעמיק, להיות בעל הבנה, מתמיד, בעל זכרון, הוא גם צריך להיות חכם, כל זה הכרחי כדי להיות גדול בתורה, אך מידות טובות – אמנם הן דבר יפה ומועיל, אך כיצד קשורות הן לגדלות בתורה?

מרן השיב: "אני חלש מאד, זכרוני לא עובד כעת. אבל אם אני אומר, תוכל לסמוך עלי שיש לי מקור לכך, אדרבא, אם יש לך דעה אחרת, תזכיר לי אחד מגדולי התורה שאינו בעל מידות..." הרהרתי מספר דקות, אך הוא הפסיקני: "חבל לך לחשוב, אתה לא תמצא. הדבר לא יתכן. מי שאינו בעל מידות – לא יגיע לעולם להיות גדול בתורה".

לימים מצאתי מפורש כדבריו, בביאור רבנו

יונה על המשנה באבות (ג, י"ד): "אם אין דרך ארץ אין תורה" – "שצריך תחילה לתקן את עצמו במידות, ובזה תשכון התורה עליו, שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות".

להתייצב לפני הזמן

מרן נזהר מאד לבל יגרום לטירחא דציבורא. כאשר התכבד בסנדקאות או בסידור קידושין, דאג לכך שלא יחכו לו אף לא דקה אחת, והקפיד להגיע בזמן המיועד, לפני כולם. ומכל שכן שדייק בזמנים לשיעורים ולשיחות בישיבה.

כפי שכבר כתבתי, היה מרן משתתף באופן קבוע בישיבות הנהלת החינוך העצמאי, וכן בישיבות 'ועד הישיבות'. הוא הקפיד להגיע לישיבות אלה רבע שעה לפני המועד שצויין בהזמנות, על אף שהישיבות התחילו תמיד זמן רב לאחר השעה היעודה, והיה עליו להמתין שעה ארוכה, בנוסף לאותה רבע שעה שהקדים לבוא. הפצרתי רבות במרן שלא יקדים כל כך, אך הוא נשאר בשלו: מידת דרך ארץ מחייבת אותו להגיע לפני הזמן הנקוב. הוא ביאר לי, כי למד זאת מהקב"ה, שהקדים ובא למתן תורה לפני עם ישראל. בסופו של דבר, העלה מישהו רעיון שפתר את הבעיה: הוחלט להזמין אותו מלכתחילה לשעה אחת אחרי הזמן שנקתב בהזמנה, ואם הישיבה נקבעה ל- 4:30, הזמינו אותו ל- 5:30. מרן הגיע לישיבה ב- 5:15, כדרכו להקדים רבע שעה קודם הזמן הנקוב,

הרב שלמה לוריניץ ז"ל

כדי להשריש בנו אהבת תורה, היה לוקח אותנו לפנות בוקר לבית המדרש של גור, כדי שיהא לנו מושג באחדות ודיבוק חברים, היה לוקח אותנו לבית המדרש של בויאן, כדי להרגיש נעימות בתפילה, לקח אותנו להתפלל אצל האדמו"ר מספינקא

רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א רב שכונת עזרת תורה בירושלים, על החינוך והדוגמא האישית

כדי שיהא לנו מושג באחדות ודיבוק חברים, היה לוקח אותנו לבית המדרש של בויאן בסעודה שלישית, להראות לנו איך חיים בצוותא.

כדי להרגיש נעימות בתפילה, לקח אותנו להתפלל אצל האדמו"ר מספינקא בשכונת אחווה בגאולה, לטעום טעם מתיקות בתפילה, שכידוע היה בעל תפילה ונעים זמירות ישראל. כשהיה הולך אתנו בשבת לשיבת קמניץ, היה מראה לנו, "ראו זה בקי נפלא בש"ס, זה מתמיד עצום, זה מתפלל בדבקות..." הכל כדי להשריש בנו באופן מוחשי איך נראים בני תורה ויראי שמים.

בערב יום הכיפורים היה לוקח אותנו לביתו של מרן הרב מבריסק זצוק"ל, להראות לנו את הפחד של יום הדין שהיה למרן, זכורני שפניו האדימו כאש ממש, והיה אומר לנו, "תראו איך הרב מפחד מיום הדין, ואתם מפחדים...? אם הרב מפחד, הרי אתם ודאי צריכים לפחד..."

כדי להשריש בנו לב והרגשה בתפילה, היה שולח אותנו למקהלה של רבי יעקב רוטמאן זצ"ל, שהיה בעל תפילה בזכרון משה, והיה בעל רגש עצום, ותפילתו היתה בכל לבו ממש, והיה מלמד כמה ילדים קטעים מימים נוראים, כמו ונתנה תוקף ועוד, והיה שולח אותנו שנחזור עוד ועוד, "תראו איך צריך להתפלל עם לב".

ביקש ברכה מהרבי מקוצק

פלוני בא לפני הרבי מקוצק ובקש ברכה שבניו יעסקו בתורה, השיבו הרבי: "ראשית עליך בעצמך לעסוק בתורה כדי שבניך ילכו בדרכך, אולם אם תסתפק בברכה שבניך יעסקו בתורה הרי בניך יעשו כמותך, ואף הם במקום ללמוד יבואו לבקש ברכה".

הרה"צ רבי אליהו לופיאן מגדיר מהו חינוך

מעשה היה בזמן שהיינו ילדים קטנים, והתפללנו עם אבא זצ"ל, לאחר התפילה שוחח אבא עם רבי אליהו, והשיחה התמשכה, והיות ולא היתה לנו תעסוקה שיחקנו באבנים על הרצפה, אבא העיר לנו שהיום הוא שבת ואבנים הם מוקצה... עזבנו את האבנים, ואח"כ כשאבא לא ראה, שוב התחלנו לשחק עם האבנים... העיר לנו שוב אבא שהיום שבת... כך היה מספר פעמים.

לפתע שמענו איך שרבי אליהו אומר לאבא: "זה חינוך... הרי הם קטנים ואינם מבינים כלל מהו מוקצה, דבר אחד הם לומדים מהמוסר שלך, כשאבא לא רואה - לא שומעים בקולו... חינוך אמיתי הוא רק על דבר שהילד יכול להבין, ועל דברים שאינו מבין, החינוך הוא כשרואה את דוגמת אביו והתנהגותו, זה משריש בלבם חינוך אמיתי ויסודי, הכלל הוא דוגמא אישית".

(מתוך 'מידות והנהגות טובות')

"בְּחֻמָּה בְּתַבְנִינָה וּבְדַעַת" (שמות ל"ה, ל"א)

תרנגול שדבוק עפר בכנפיו, לא תכהו במקל להסיר העפר, אלא תגרום לה לפרוס כנפיה ואז תקפוץ ויפול הלכלוך, כך במסר חינוכי, לא המקל יביא תועלת, אלא ההשפעה שיעוף ממקומו ויקפוץ למקום הנכון.

דוגמא אישית

הסבא מקעלם אמר שעיקר החינוך הוא "דוגמא אישית!" וביאר בזה מה שנאמר בקריאת שמע "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך", ולכאורה הרי מדובר כאן על הבנים, והיה צריך לומר "בשבתם בביתם

ובלכתם בדרך", אלא שכאן נרמז שאם אתה רוצה שהבן ילמד תורה צריך אתה עצמך לדבר בדברי תורה בשבתך בביתך ובלכתך בדרך, ואז ממילא הבן ילמד ממך.

כל חינוכו של אבי זצ"ל בבית היה על ידי המחשה. כדי להשריש בנו אהבת תורה, היה לוקח אותנו לפנות בוקר לבית המדרש של גור, והראה איך אנשים לומדים תורה לפני תפילה, והסביר על מעלת בעל בית ישראל זצ"ל שהשריש הנהגה זו, והסביר לנו כי ה"בית ישראל" אהב את התורה ולומדיה והחדיר בחסידיו אהבה זו. גם זאת תיקן, לימוד תורה בכל זמן פנוי. השטיבלאך מלאים בלומדי תורה בשעות הבוקר המוקדמות קודם תפילת שחרית.

כאשר הכל עדיין זך ושקט, כשעדיין לא קם הכרך לחיי היום יום, כבר ממלאים את בתי המדרש בלימוד תורה. כי כך תבע הרבי, תורה... תורה... תורה... התורה היא הבסיס הרוחני לכל לב יהודי. הוא תבע לימוד תורה בקדושה ובטהרה. בלב פנוי מהבלי העוה"ז. ולימוד התורה הוא הבסיס המרכזי בחיי הצאן שהנהיג הרבי.

כדי שיהיה לנו מושג מהו גדול בתורה, היה לוקח אותנו לביתם של גדולי עולם, ובפרט להתפלל בבית מרן הגרי"ז הלוי.

מדוע הסכים בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר, להכנס לשותפות בניהול חנות המכולת של אחד מבני עירו?

הרב בנימין גולד

"וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קִדְשׁ שַׁבָּת שְׁפֹתוֹן לָהּ" (שמות ל"ה, ב')
השבת היא מקור הברכה! ניתן לראות בחוש שמי ששומר על השבת, יזכה לשפע של ברכה ופרנסה, ובודאי שלא יפסיד מכך. החפץ חיים היה אומר שאדם העובד בשבת בשביל פרנסתו רח"ל, וחושב שעל ידי כך ירוויח, דומה הוא לאותו שוטה שמדמה ברוב טפשותו, כי אם יוסיף ברז נוסף למיחם, יוכל על ידי כך להוציא עוד מים, ולא מעלה על דעתו, שהברז הנוסף לא זו בלבד שאינו מוסיף לו מים, אלא אף גורם שיכלו המים מן המיחם מהר יותר. ויש לדעת שלא רק שהעובדים לפרנסתם בשבת לא מרוויחים אלא אף יפסידו מה שיש להם, וכמו שאמרו חז"ל (גיטין לח, ב) 'בעבור ג' דברים יורדים בעלי בתים מנכסיהם, ואחד מהם שמסיירים שדותיהן ומסתכלים בהם בשבת לידע צרכיהם'.

ומתוך כך עולה הקושיה: מדוע א"כ רואים אנו מחללי שבת בפרהסיא שעסקיהם מצליחים, ועושרם רב מאד? גם שאלה זו הקשה החפץ חיים בספרו (שם עולם פ"ו), ותירץ, שכאשר נתבונן היטב, נראה כי בסופו של דבר, תבא קללה בנכסיהם, ולא יראו שום ברכה בכל עושרם הרב, ויכלה ליבם. ומוסיף החפץ

חיים שאף אם תראה כי נשארו בעושרם כל ימי חייהם, אל תתפלא על כך, כי גם על זה יבא אתם האלוקים בחשבון, וכפי שסיפר במשל:

...

אחד מסריסי המלך מרד במלכו, ויצא דינו להושיבו לפי כבודו, אך למנוע ממנו כל מאכל עד שיגווע ברעב. המלך בקש שיפרסמו את גזר הדין בכל המדינה, שביום פלוני יושיבו את הנידון בהיכל כדי שיבואו רבים ויראו את עונשו, למען ישמעו ויראו ולא יזידון לעשות כן.

ביום המדובר הושיבו את הנאשם בהיכל, והרכיבו חלונות סביבו כדי שכל אדם יוכל לראות את גודל עונשו כיצד הוא מתענה ברעב. ביום הראשון לשבתו בהיכל, לא היה ניכר צערו כלל כיון שעדיין לא היה רעב, אבל ביום השני והשלישי, כאשר גבר עליו הרעב מאד ראו האנשים דרך החלונות כיצד הוא מתענה ומצטער ומתפתל בייסורים, ביום החמישי ראו כיצד האיש המוכה בכאב מחמת הרעב התחיל לנשוך את עור בשרו כדי להחיות את נפשו.

בין הבאים באותו יום היה איש אחד שלא שמע על כל המאורע המחריד הזה ושאל את הנאספים סביב ההיכל מה הרעש הזה? אמרו לו שבהיכל זה יושב אחד מסריסי המלך שמרד במלך וענשו אותו למות ברעב, וזהו היום החמישי שלא

טעם מאומה והוא מתייסר בייסורים קשים, אמר האיש הניחו גם לי לראות את האיש, ניגש האיש וראה את האסיר, וחזר ושאל את הנאספים: "האם לזה תקראו רעב? הרי רואה אני כיצד הוא לועס בשר", אמרו לו הנאספים: "אוי ואבוי לאותה אכילת בשר, בשרו בנפשו הוא אוכל מגודל עינוי הרעב!!!" כן הדבר ממש בענייננו, אמר החפץ חיים, כשה' נותן השפעה לכלל ישראל לכלכלם ולפרנסם זה הוא נותן רק מן הפירות, אבל הקרן של המצוות אינה נפגמת כלל שהיא שמורה לעוה"ב, משום כך אמרה המשנה "אלו דברים שאדם אוכל פיאותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב", אמנם הרשעים שסרו מדרכי ה' לגמרי, ממילא הם מסולקים מעוה"ב, אם יש להם איזו זכות במצוה, משלם להם הקב"ה גם את הקרן וגם את הפירות בעוה"ז, וע"י כך ממילא יהיו אבודים מן העוה"ב לגמרי, כמו שאמר הכתוב "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו", הקב"ה משלם לרשעים שכרם בעוה"ז כדי להאבידם לעתיד לבוא, שכן כזה לאמיתו של דבר אינו שכר אלא עונש מוחלט, כמו במשל הנזכר שאכל את בשרו מעליו.

בספר מקור הברכה (הובא באוצרות התורה), מסופר על האדמו"ר מאלכסנדר בעל ה"ישמח ישראל", שהיה מקבל קהל במשך שעות רבות. המונים נהרו אליו מכל רחבי המדינה, והוא היה מאזין לבעיותיהם משתתף בצערם ומברך אותם בחכמתו הגדולה, אף ידע להשיא עצה לכל דורש ולהנחותו בדרך בה ילך.

יום אחד נכנס אליו אדם והתלונן בפניו שיש לו חנות ואין לו פרנסה ממנה, הפדיון מועט ובקושי הוא מספיק לכסות את ההוצאות. הבין הרבי מתוך דבריו שהוא פותח את חנותו גם בשבת, ואמר לו: "יש לי עצה בשבילך! אם תסכים לקחת אותי כשותף בחנותך בלי שאשקיע בה סכום כלשהו, בחלק של חמשה עשר אחוזים ממנה, אני מבטיח לך שתהיה לך פרנסה בשפע!"

הסכים האיש ברצון להצעת הרבי, ומיד ישבו שניהם וכתבו שטר שותפות כדן. אחר כך אמר בעל ה"ישמח ישראל" לאותו אדם, כיון שעתה שביעית מן העסק היא שלי, הרי אני בוחר לעצמי את יום השבת, שהרווח של יום זה - יהיה שייך לי, ושל ששת ימי החול - יהיה שלך.

סגרו הדבר ביניהם ואז אמר הרבי: "כיון שיום השבת הוא שלי, אני מצוה עליך שתסגור את החנות ביום השבת!" עתה ירד האיש לסוף דעתו של הרבי, וסגר את חנותו ביום השבת. מאז שרתה הברכה במעשי דידי והוא הצליח במסחרו.

בעידן הטכנולוגי של ימינו, שאלפי לזויינים עוקבים אחר כל תזוזה בכל מקום בעולם, כיצד לא נמצא נהר הסמבטיון? להיכן הוא נעלם?

נהר הסמבטיון – קסמו ומסתוריו, היכן הוא נמצא בעולמנו רווי הלזויינים? והיכן הם עשרת השבטים האבודים?
מקורות מרתקים ודעת גדולי הדור בנושא

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"שַׁבַּת שְׁפָתוֹן לָהּ" (שמות ל"ה, ב')

בעיר ליסבון שבפורטוגל התגורר כושי, שבאמתחתו היה בקבוק זכוכית עם מים מנהר הסמבטיון. בכל השבוע סערו המים שבתוך בקבוק הזכוכית, ועם כניסת השבת, נרגעו המים וחדלו מסערתם. רבי מנשה בן ישראל, מגאוני אותה התקופה ורבה של האנוסים שבספרד, פורטוגל והמהגרים הולנד, מספר בשם רבי מרדכי יפה זצ"ל, בעל ה"לבושים", על "אדם אחד שהיה לו כלי זכוכית מלא מהחול בנהר סמבטיון, ובכל ששת ימי השבוע היה החול סוער בזכוכית, ובשבת היה נח". ועוד העיד ששמע מ"השר רבי מאיר" שראה בעיניו כושי עם כלי זכוכית וחול נהר הסמבטיון ליד מסגד ישמעאלי, וכשראהו השופט גער בו ואמר לו: "עשית שלא כהוגן! זהו חיזוק ליום השבת של היהודים!..."

מהו נהר הסמבטיון?

במדרש תנחומא מסופר על טורנוסרופוס הרשע, שפגש את רבי עקיבא ותהה בפניו מהי מיוחדותו של יום השבת. רבי עקיבא הסביר לו באריכות, כפי המסופר במדרש.

שאל הרשע: "אם כן, מדוע הקב"ה עושה מלאכה בשבת, מעלה עננים, מוריד גשם, מזריח חמה ולבנה, כבכל ימות החול?!" השיב לו רבי עקיבא, שהמן במדבר לא ירד בשבת, כפי שקראנו בפרשת השבוע שעבר, והציע לו לנסות ולהעלות באוב את אביו שמת בשבת. ואכן, טורנוסרופוס הצליח להעלות את אביו באוב בכל ימות השבוע, אך בשבת לא עלה אביו באוב. אביו אף הסביר לו ש"מי שאינו משמר שבת כתקנה, בא לכאן ומשמרו בעל כורחו". ועוד אמר לו רבי עקיבא: "נהר סמבטיון מעיד שבכל הימים הוא מושך אבנים בחול, ובשבת נח". ופירש ה"עץ יוסף": "הוא נהר של אבנים וחול שמושך אבנים בימי החול, ובשבת - נח, וקוראים לו "סמבטיון", מפני שביתו בשבת, שהשבת בלשון ערבי הוא "סבטי" ונהוג בלשונם להוסיף בתוארים "יון", ומקור דבריו מצוי כבר בדברי הרמב"ן על התורה (בפרשת וזאת הברכה), לדברי המהרש"א בסנהדרין (סה, ב), נהר הסמבטיון נח בשבת כבר מששת ימי בראשית ולא מדובר בתופעה שהחלה בתקופות מאוחרות יותר.

עשרת השבטים ונהר סמבטיון

כולנו מכירים את הסיפור המפורסם על רבי מאיר ש"ץ, שחיבר את ה"אקדמות", אותם שרים וקוראים בניגון ערב לאחר תפילת שחרית ולפני קריאת התורה בחג השבועות.

הסיפור מספר על יהודי מעשרת השבטים, שהגיע לאשכנז מעבר לנהר הסמבטיון. היהודי סיפר על עלילות וגזירות קשות שגזר עליהם המלך במקום מגוריהם, לאחר שכומר אנטישמי נלחם בהם בכח קסמיו וכישופיו והוא מבקש שישלחו לו לעזרה יהודי ת"ח שיבוא להביס את הכומר הרשע. מאחר שההליכה לכיוון מקום מגוריהם של עשרת השבטים עוברת דרך נהר הסמבטיון השוצף וקוצף בכל ימות השבוע, מלבד בשבתות, הותר לשליח שנשלח מאשכנז לעבור את הנהר בשבת, למרות האיסור לשחות בנהר בשבת, מפני פיקוח נפשם של יהודי עשרת השבטים.

אך דא עקא, אסור היה לו לחזור בחזרה דרך הנהר למשפחתו

שבאשכנז, כיוון שחזרתו כבר אינה דוחה שבת. נערך גורל בין כמה יהודים נבחרים, מי יהיה זה אשר ילך להציל את קהילת היהודים שמעבר לנהר הסמבטיון, ובגורל עלה שמו של רבי מאיר ש"ץ, שנפרד מבני משפחתו לעולמים, והיגר למקומם העלום של עשרת השבטים, חוצה בדרכו את נהר הסמבטיון. לפני לכתו כתב את סדר ה"אקדמות" ועד היום נוהגים בקהילות אשכנז לקרואו, בדחילו וברחימו, בבוקרו של חג השבועות.

במדרש רבה (בראשית פרשה ע"ג) כתוב במפורש, שעשרת השבטים האבודים אכן גלו "לפנים מן נהר סמבטיון", ובמדרש רבה (במדבר פרשה ט"ז) מסופר על עשרת השבטים ש"הם נתונים לפנים מן סמבטיון ושלפנים מן הרי החושך".

אלדד הדני, טען שהגיע מעבר לנהר הסמבטיון בשנת ד' אלפים תרמ"ג, והוזכר בחלק מספרי הראשונים, נחשב לסוג של "משיח שקר". אלדד הדני, כפי שמסופר ב"אוצר המדרשים" (איזנשטין), הגיע לקירואן, וסיפר ליהודי העיר המופתעים כי הינו אחד מבני שבט דן, המתגוררים יחד עם בני שבט נפתלי, גד ואשר, ב"חווילה הקדומה אשר שם הזהב". לדבריו, יש להם שופט יהודי בשם עבדון, והם דנים בארבע מיתות בית דין, ויושבים באוהלים ונוסעים וחונים ממקום למקום ונלחמים בחירוף נפש בשבעת מלכי כוש הרודפים אותם.

לדברי אנשי קירואן, אלדד הדני דיבר רק בלשון הקודש והשיב להם על כל דברי ההלכה ששאלוהו, ש"כך למדנו מפי יהושע מפי משה מפי הגבורה". אנשי קירואן הפנו את דברי ההלכה שהציע בפניהם אלדד הדני בפני רבי צמח גאון.

בהמשך מכתבם מספרים לרבי צמח גאון את הסיפור המופלא הבא: "ועוד סיפר לנו אלדד הדני, שכשחרב בית המקדש עלו ישראל לבבל, עמדו הכשדים על בני משה. אמרו להם: "שירו לנו משיר ציון". עמדו בני משה וגעו בבכי לפני הקב"ה וכתתו אצבעותיהם בשיניהם, ובא הענן ונשאם עם אהליהם וצאנם ובקרום והוליכם לחווילה, והורידם שם בלילה. ועוד אמר לנו שסיפרו לנו אבותינו ואבותינו מאבותיהם, ששמעו באותו הלילה רעש גדול ובבוקר ראו חיל גדול וכבד, והסב להם את הנהר שגולל אבנים וחול במקום שלא היה שם נהר מעולם, והנהר הוא עדיין גולל אבנים וחול בלי מים, ברעש גדול ובקול גדול, שאלמלא היה פוגע בהר של ברזל- היה מנפצו, והנהר גולל כל ששת ימי השבוע אבנים וחול בלי שום טיפת מים ובשבת נח, ובשעה שיעריב יום השישי בין השמשות תרד עליו ענן, ואין אדם יכול לגשת אליו עד מוצאי שבת, והוא ששמו סמבטיון, ויש מקומות באותו הנהר שאין לו רוח, כי אם 60 אמה, והם עומדים בצד הנהר משם ואנו עומדים מכאן ומדברים ומשוחחים אלו עם אלו, והם אסורים ושבויים מפני שהנהר מקיף עליהם, ולא אנו יכולים להיכנס אצלם ולא הם יכולים לצאת משם..."

רבי צמח גאון השיב להם כך: "ומה שאמר שבני משה אצלם ונהר סמבטיון מקיף עליהם- אמת, אמר, שכך אומרים חז"ל במדרש, שהגלה נבוכדנצר לוויים בני משה שישים ריבוא, וכיוון שהגיעו לנהרות בבל, הם וכינוריהם, אירע להם כמו שסיפר לכם ר' אלדד..."

המשך בעמוד הבא <<<

מקורות נוספים בדברי חז"ל, למציאתם של בני משה רבנו מעבר לנהר הסמבטיון, הם דברי התנא יונתן בן עוזיאל (שמות לד, י), הכותב (בתרגום ללשון הקודש) "ממשה יוציא הקב"ה צדיקים ובזמן הגלות יוליכם לנהר הסמבטיון". גם במדרש איכה למדנו על עשרת השבטים, שגלו לנהר סמבטיון, וכך נמצא במספר מקומות נוספים במדרשים.

בשנת תרנ"ט הגיע לירושלים יהודי שהציג עצמו בשם יוסף בן יעקב, וטען שהוא מבניו של משה רבינו. גדולי ירושלים נפגשו עמו והתרשמו ממנו ומדבריו.

בפגישות איתו השתתפו רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, רבי חיים יהודה לייב אוירבך ועוד רבנים. גדולי ירושלים, ביניהם חברי בית הדין של הגאון הישיש רבי שמואל סלנט זצוק"ל, חתמו על מכתב ששוגר אל "בני משה", כדי "למצוא דרך מבוא לאחינו בני אמונתנו עשרת השבטים, ואת מעבר הנהר סמבטיון ובני משה החונים לפניו מן הנהר".

הרבנים מביעים במכתבם ציפיה כי גילוי מקום מגוריהם של עשרת השבטים יביא לגאולה השלמה, והם מציינים במכתב את דברי הגאון מוילנא, שכתב: "בני משה החונים לפנינו מנהר הסמבטיון המה צדיקים ופרושים גדולים והם המושיעים שיעלו בהר ציון". על המכתב הוחתם לא פחות מאשר המרא דאתרא, הגאון בן המאה, רבי שמואל סלנט זצוק"ל, אליו הצטרפו מחליפו בתפקיד, מרן הגרי"ח זוננפלד זצ"ל וה"לב העברי", הגאון רבי

עקיבא יוסף שלזינגר זצוק"ל. המכתב לא זכה לתשובתם של עשרת השבטים ובני משה, כיוון שאותו אורח עלום נתפס על ידי הממשל הטורקי בחשד לריגול, והוצא להורג בדמשק. האיש יוחסו נותרו כתעלומה בלתי פתורה.

איפה נמצא הסמבטיון?

הרמב"ם מעיד באחת מאגרותיו על עשרת השבטים: "דעו לכם שזה ענין אמיתי, ועל ביאתם אנו מחכים, אשר הם אחרי הרי החושך ונהר גוזן ונהר

סמבטיון. ובאמת שנהר זה מושך חול כל ששת ימי המעשה וביום השביעי הוא נח. וכבר הראו בימי הזקן והצדיק אבי אבא ז"ל צלוחית אחת ובה חול והיה מסובב כל ששת הימים ונח בשביעי", והרמב"ם מחזק את דבריו ומוסיף: "והדברים אמיתיים, כי הם נראים לפעמים ליחידים..."

רבי עובדיה מברטנורא מעיד בשם יהודים שסיפרו לו, שמפורסם אצלם על סוחרים ישמעאלים, שבמרחק של 50 יום במדבר ממקום מושבות הערביים, נמצא נהר הסמבטיון, הסובב סביב לארצם ושם יהודי לא מנסה לעבור את הנהר המופלא בשבת, כדי שלא לחלל שבת בהליכה בנהר. רבי עובדיה מברטנורא מספר, שישנה מסורת בידם שמאחורי הנהר מתגוררים בני משה הצדיקים והטהורים, שאין בהם שום אחד שעובר עבירות ומספרם רב כחול הים. והוא מספר: "וסיפר לי רב אחד, זקן אשכנזי, שנולד וגדל במדינה הזאת, כי זוכר הוא בימי חורפו, שכאשר באו יהודים אחרים מארץ עדן וספרו כדבר הזה בדיוק, בלי שום תוספות או חסרון". האם הנהר נמצא באזור ישובי הערבים?

כהן דת נוצרי כתב אגרת קדומה, הנקראת "אגרת פרושי ג'ואן". הכומר מספר על ביקורו באזור הודו, ומוסיף בהתלהבות ש"יש נהר סביבו נהר מאבנים, ומושך עד ים אוקיינוס, ומקיף תשעה משבטי ישראל, והולך כל ימות השבוע עד יום השבת ובשבת כולו נח ונושא אבנים גדולות וקטנות לים, ותשעה שבטי ישראל אינם יכולים לעבור את הנהר".

האם הנהר נמצא באזור הודו דווקא?

השד"ר רבי משה יפה שלח מכתב בשנת תר"ח, לגאון המפורסם רבי יוסף שווארץ זצ"ל, מחבר "תבואת הארץ", בו מספר לו על עשירי יהודי שהתגורר בבומביי שבהודו, ששלח את בנו לצרכי מסחר לקאנטאן, שם סיפרו לו כי במרחק של חודשיים הליכה, ישנו נהר הזורק אבנים בכל השבוע ובשבת הוא נח ונרגע.

הרמב"ן קורא לנהר הסמבטיון בשם "נהר גוזן" (וכך מובא בעוד מדברי חז"ל), לפי החוקרים שעסקו בנושא, (כך לפי מאמרו של ב. מלכיאל בנושא, "יתד נאמן" גליון חג הסוכות תשס"ח), הנהר נמצא באזור צפון עירק, מזרח טורקיה ואפגניסטן. לדעת חוקרים אחרים, נהר הסמבטיון נמצא בהודו, ויתכן שמדובר בנהר הגנגס ההודי. הנהר "סאבאטינו" נמצא בהודו ומפריד בין האינדיאנים באזור, כך שישנם חוקרים המצביעים דווקא על נהר זה כעל נהר הסמבטיון. איפה בדיוק נמצא הסמבטיון בדמשק? בעידן הטכנולוגי של ימינו, שאלפי לוויינים עוקבים אחר כל תזוזה בכל מקום בעולם, כיצד לא נמצא נהר הסמבטיון? להיכן הוא נעלם?

שאלה זו שאל מו"ר מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א בילדותו את מרן ה"חזון איש" זצ"ל. החזון איש השיב לו: "אם הקב"ה רוצה שנהר הסמבטיון יסתתר ולא יתגלה, אז כל הבדיקות, הכי משוכללות שיהיו - לא יעזרו".

רבי דב בער ליפשיץ זצ"ל מסביר את נוסח התפילה "ולא נתתו ד' אלוקיני לגויי הארצות וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים", שהקב"ה לא רצה שהגויים ישבתו בשבת, כי "גוי ששבת חייב מיתה", ואילו הגויים היו יודעים היכן נמצא הסמבטיון היו מתפעלים ממנו, היו מתחילים לשמור שבת, ולכן הקב"ה מסתיר את נהר הסמבטיון.

מרן רשכבה"ג הגראי"ל שטיינמן שליט"א כותב בספרו 'איילת השחר' על התורה ש"במשך הזורות הסתר פנים הולך וגדל. ויתכן שגם מה שלא מוצאים היום היכן נהר הסמבטיון, אף על פי שהיום יכולים להגיע לכל העולם,

גם זה בכלל הסתר פנים".

בתקווה שהסתר- הפנים יסתיים וכולנו נראה בעינינו את עשרת השבטים, צועדים בסך היישר מנהר הסמבטיון לעבר ירושלים ובית המקדש. והלוואי ונזכה במהרה!!!

הדג והיונה, ההר והפרה

הרד"ק (בראשית ב, ג) כותב שישנו דג שאינו שוחה בשבת, ונח כל השבת סמוך ליבשה. ב"ילקוט הראובני" כותב ששמו של הדג הוא שבת וישנם שקוראים לו דג שיבוטא, על שם השבת. ולכן רבא האמורא מלח לכבוד שבת דג שיבוטא, שהוא דג השובת בשבת. רבי יעקב עמדין זצ"ל כותב שיונה איננה תולשת בשבת צמחים וענפים המחוברים לאדמה, כדי שלא לחלל את השבת. ודבר מופלא למדנו ב"עיון יעקב" (סוטה ל"ח) שהיונים יודעים איזו תבואה נתלשה בשבת והם לא אוכלים ממנה(!)

הגמרא מספרת על פרתו של יוחנן בן תורתא ששבתה בשבת מרצונה ולא הסכימה לעבוד, כאשר בעליה היהודי מכר אותה לגוי. כשבעליה הקודם לחש על אוזנה שתתחיל מכאן ואילך לעבוד בשבת, רק אז קמה והסכימה לעבוד. ומספרת הגמרא שהקונה הגוי כל כך התרגש מהפרה שומרת השבת, עד שהתגייר ונהיה תלמיד חכם, ואף הוזכרו הלכות בשמו בדברי חז"ל.

המפרשים מצביעים על "הר הכסף", הרי שבמשך כל ימות השבוע מושך כסף מעפרותיו, אך בשבת הוא שובת ולא מנפיק כסף עד יום ראשון.

להיכן נעלם מטבע מחצית השקל שהיה ברשותו של הכתב סופר?

מדוע ביקש הרב דחיה בעריכת החיפוש בכיסם של המשתתפים?

הרב ישראל ליוש

הכתב סופר בחתונה, והביא עמו את המטבע, כדי להראותו לקהל המשתתפים. המטבע עבר מיד ליד, וכולם התפעלו מן המראה הנדיר, מטבע אמיתי של מחצית השקל!

הכתב סופר קווה, כי לאחר שיסיים הקהל לראות את המטבע - הוא ישוב אליו, אך לא כך היה. המטבע נעלם בין הקהל ולא חזר אל בעליו. חיפשו את המטבע בכל מקום אפשרי, שאלו כל אחד אולי בטעות נשארה אצלו המטבע, אך התעלומה רק גברה, המטבע נעלם כאילו בלעה אותו האדמה. ככל שחלף הזמן, התעורר החשד שמאן דהוא חמד את המטבע המיוחד, והחליט לגנובו ולהשאירו אצלו. בתחילה, ניסו לדחוק את המחשבה הזו, וכי איך יתכן הדבר לצער כך את הכתב סופר ולגנוב ממנו את המטבע שכל כך ייקר? שום פתרון לא נמצא באופק.

קם הכתב סופר ואמר לקהל: 'מורי ורבותי! הרי המטבע היה כאן, כולכם ראיתם, ועכשיו הוא איננו! מה אפשר לעשות? יש רק דרך אחת לפנינו, לנעול את כל דלתות האולם וכולם יתבקשו לרוקן את מה שבכיסם, אני אהיה הראשון שאעשה כן - אמר הכתב סופר - ואני מבקש שאף אדם לא ייעלב, אדם הוא אדם, ויתכן כי בטעות, תוך כדי התבוננות - הכניס את המטבע לכיסו ושכח אותו שם, ולכן, לאחר שאני ארוקן את כיסי, יעשו כך כולם...'

הקהל הסכים פה אחד לבקשת הכתב סופר, אלא שאז קם אחד מן הרבנים שנכחו בחתונה, [יש המעידים כי היה זה הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל], וביקש מהכתב סופר שבינתיים לא יעשו את הבדיקה הזו, וידחו את החיפוש בכיסים בחצי שעה.

הכתב סופר הסכים לבקשתו של הרב הצדיק, הוא בוודאי רצה להימנע מן הבדיקה המביכה הזו.

כעבור חצי שעה, ביקש שוב אותו רב לדחות את החיפוש בזמן מה, הדבר היה לפלא בעיני כולם, ואף העלה חשדות כי הרב יודע דבר מה בקשר למטבע, ומשום מה אינו רוצה לגלותו לכתב סופר, אך משום כבודו של הרב, נאות הכתב סופר לבקשתו ודחה את החיפוש בעוד רבע שעה.

כעבור כעשר דקות, נכנס לפתע אחד המלצרים ולתדהמת המשתתפים הביא עמו את המטבע, וסיפר כי מצא אותו בתוך האשפה....

שמחתם של הכתב סופר ושל כל המשתתפים במציאת המטבע היתה גדולה מאוד, אך יחד עם זאת גדלה פליאתם, לשם מה ביקש הרב להמתין עם החיפוש? ומה הועילו לו דקות אלו כדי למצוא את המטבע בפח האשפה? אין זה כי אם מופת שיצא תחת ידיו של הרב - חשבו כולם.

הרב פתח את דבריו לעומת הנוכחים, והסביר: "אין זה מופת ואף לא פלא", תוך כדי דבריו הוא הוציא מכיסו מטבע של מחצית השקל, בדיוק כמו אותו מטבע שהיה לכתב סופר, אף הוא אמיתי ומקורי. "הביטו", המשיך הרב את דבריו, "אף לי יש מטבע כזה בדיוק, וגם אני הבאתי את המטבע לחתונה כדי להראותו לכולם, אך מיד כשראיתי שהכתב סופר מראה את המטבע, החלטתי שלא אראה את שלי, כדי לא למעט משמחתו ומהתרגשותו של הכתב סופר על המטבע הנדיר שיש ברשותו. תארו לכם - זעק הרב - המשך בעמוד הבא <<<

"אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן" (שמות ל"ה, כ"א)

מדוע נזקק משה רבינו למסור דין וחשבון, מה נעשה בכסף שנתרם לעשיית המשכן, שואל המדרש רבה, הרי הקב"ה מאמין בו, ואף מעיד עליו 'בכל ביתי נאמן הוא'.

ומתרץ המדרש, שמשה רבינו שמע את ליצני הדור מדברים מאחורי גבו.

אומר אחד לחבירו: 'ראה כמה שמן ערפו של משה', עונה לו בן שיחו: 'אדם ששלט על כל מלאכת המשכן, אין אתה מבקש שיהיה עשיר?!'

אמר להם משה: 'חייכם, נגמר המשכן, אתן לכם חשבון, שנאמר "ואלה פקודי המשכן..."

שואל ה'באר יוסף', הרי לא יתכן שליצנות, שאין בה כל שחר ואחיזה במציאות, תתפוס מקום. רכילות, גם כאשר היא נאמרת ע"י ליצנים, צריכה איזה בסיס של אמת, כדי שהעולם יאמין לה, וא"כ על מה התבססו הליצנים שחשדו במשה רבינו

שנהיה עשיר על חשבון תרומות המשכן? איך הצליחו להוציא לעז על משה רבינו הנאמן, ללא נימוק מתקבל על הדעת?

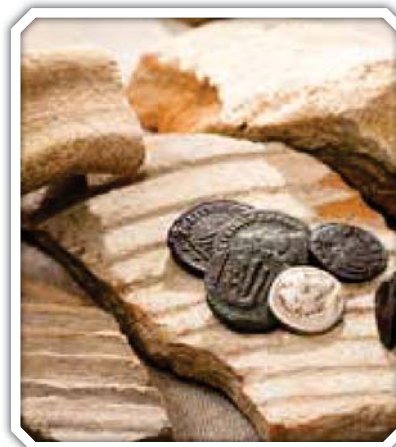
ומתרץ ה'באר יוסף', שעם ישראל נתעשרו מביזת הים וביזת מצרים, ואילו משה רבינו לא התעשר מהביזה, משום שבזמן שעם ישראל אסף מהביזה, הוא אסף מצוות, ונתעסק בארונו של יוסף, ומבואר בגמרא (נדרים דף ל"ח, ע"א), שבתמורה לכך שויתר על הממון ועסק במצוות, התעשר בצורה אחרת: לפי שיטה אחת - מחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא לו הקב"ה בתוך אהלו, ולפי שיטה אחרת - התעשר מהפסולת של הלוחות, כמו שנאמר 'פסל לך', ודורשים: הפסולת תהיה שלך.

נמצא א"כ, שכאשר ירד משה רבינו עם הלוחות השניות למחרת יום הכיפורים, היה זה המפגש הראשון שלו עם ישראל לאחר שכבר היה עשיר משברי הלוחות, ובדיוק באותו זמן אף צווה משה על המגבית לבנית המשכן, זהו איפוא, הבסיס של ליצני הדור לחשוד במשה רבינו שנעשה עשיר על חשבון התרומות למשכן.

למדים אנו מכאן, כמה הרסני כוחה של ליצנות, שמביא לחשוד אפי' במשה קדוש עליון, שהקב"ה אומר עליו 'בכל ביתי נאמן הוא', עד כדי כך שמשה רבינו היה צריך למסור דין וחשבון כדי להוציא החשדות מלבם של הליצנים.

•••

מטבע מקורי של מחצית השקל מזמן בית שני, היה ברשותו של הכתב סופר, אותו קיבל במתנה מידיד קרוב. פעם אחת השתתף

איך זכתה להיות אמם של גדולי ישראל

ברכתו של ה"שאגת אריה" התקיימה במלואה

לימים, הגיע לעיר הגאון הגדול בעל ה"שאגת אריה". הרב התבודד באחד מבתי המדרש שבעיר ושקד בהתמדה רבה על לימודו. גם הוא שמע על ה"ספריה" היקרה שיש בעיר, ומידי פעם נכנס לבית הגביר ר' יצחק, כדי ליטול אחד מכרכי הש"ס והיה משיב את הכרך שהיה ברשותו. אשת רבי יצחק הרגישה שלפניה עומד אדם גדול מגדולי ישראל ממש. ובאחת הפעמים שהזדמן לביתה, אזרה עוז ואמרה לו: "אל לו למר להטריח את עצמו לבוא לביתנו כל פעם, כדי להחליף מסכת במסכת, ביטול תורה הוא! אני אשלח את אחד ממשרתי בכל בוקר למקום לימודו של הרב, והוא יביא לכת"ר את הגמרות הנחוצות לו, לצורך לימודו".

וכך היה. הסיפור הזה נמשך תקופה ארוכה. כשנאלץ לעזוב את העיר ניגש אליה ובירכה: "אני מברך אותך שיוולדו לך שני בנים אשר יאירו את עיני ישראל, כיוון שאפשרת לי ללמוד מן הש"ס שברשותך. בן אחד יזכה להקהיל קהילות ברבים, וילמד את צעירי ישראל את הש"ס. ואילו הבן השני לא יצטרך

לש"ס אלא יזכה לדעת את התורה כולה בעל פה". כעבור זמן, אכן נתקיימה ברכת הצדיק, בן אחד היה הגאון רבי חיים מוולוז'ין שהיה מתלמידי ה"שאגת אריה", והוא הקים את אם הישיבות, הלא היא ישיבת וולוז'ין, ובנה השני היה רבי זלמל'ה, שהתעלה מעל כל בני דורו כמעט, בידיעת התורה כולה בעל פה. כמה גדול הוא כח ברכתם של צדיקים שהוא בבחינת 'צדיק גוזר וה' מקיים'....

הרב אהרן כהן

"וַיִּבְרַךְ אֶתְּם מֹשֶׁה" (שמות ל"ט, מ"ג)

מפרש רש"י: "אמר להם יהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו'". בעיר וולוז'ין גר גביר גדול בשם רבי יצחק, שהיה מפרנסי הקהילה. לצורך מסחרו היה נודד הרבה ברחבי העולם. תמיד כששב ממסעות אלו נהג לתת לאשתו מתנה נאה כפיצוי על נסיעותיו. יום אחד, לפני שיצא לדרכו, בקשה ממנו אשתו שהייתה צנועה וחכמה, שבמקום המתנה שמביא לה תמיד כשחוזר, מעדיפה היא שיקנה לביתו ש"ס בבלי שלם. כידוע, בימים ההם ש"ס שלם היה יקר ונדיר מאין כמוהו. הסכים ר' יצחק לדברי אשתו, וחזר לביתו עם ש"ס שלם. אמנם

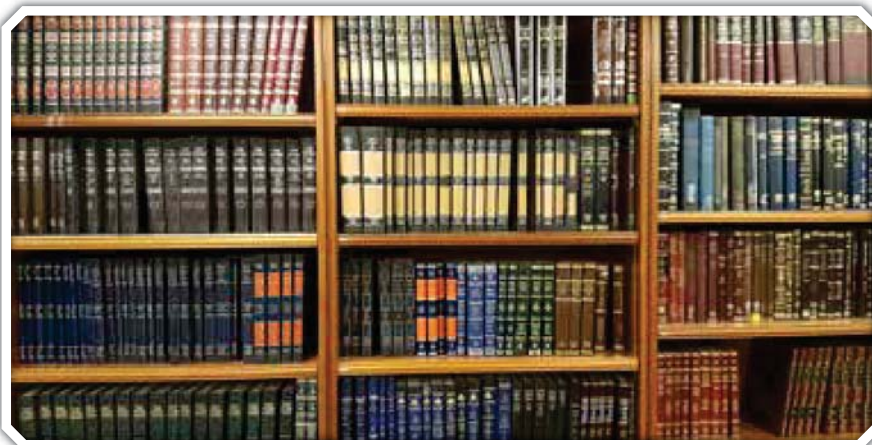
הכריכות היו שונות לא מאותו דפוס ולא באותו גודל, אך הש"ס היה שלם בכל חלקיו! כדי לא להחזיק טובה לעצמם החליטו רבי יצחק ואשתו, שישאלו את כרכי הש"ס לכל מי שחשקה נפשו בלימוד התורה.

מהר מאד התפרסם הדבר בעיר, וכל בן תורה שרצה ללמוד בו היה ניגש לביתם של

בני הזוג ומבקש כרך מן הש"ס בהשאלה. כאשר גמר אותו אדם ללמוד, שב במהירות לבית הגביר וקיבל תמורתו כרך אחר מאלו שהיו מצויים אותה שעה בביתו.

מאחר ורבי יצחק היה עסוק תדיר בנסיעותיו, מינה את אשתו החכמה שתנהל את ה"ספריה" הביתית.

אצלה היו מפתחות האוצר, והיא הייתה ממונה על רישום נוטלי הספרים.

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

<< המשך מעמוד קודם

שאוכל להמשיך ולהתפלל, וחזקה על תפילה שאינה שבה ריקם, והנה נמצא המטבע בפח האשפה..." מוסר השכל גדול נלמד מספור זה, לעולם אסור לחשוך באף אדם, ק"ו אם הוא צדיק וישר דרך, גם כאשר הדבר נראה ברור מעל לכל ספק כי החשד הוא נכון.

אם החיפוש היה נערך והמטבע היה נמצא בכיס, ודאי לא הייתם מאמינים לי כי המטבע הזה הוא שלי ואינו של הכתב סופר, איזה חילול ה' נורא היה מתחולל כאן?! לכן ביקשתי מעט זמן כדי להתפלל לה' 'אל תביאני לידי בזיון, וכשראיתי שעבר הזמן ולא התקבלה תפילתי, לא התייאשתי וביקשתי דחיה נוספת כדי

התלמיד חכם שהיה עייף מאוד ממאמץ הלימוד, זכר עלה על מיטתו, ענה בתשישות: "לך תמצא שכן אחר להדליק אצלו את הנר"

באור החידושי הרי"ם על עיקר עבודת היהודי

הרב מרדכי שטוב

וְהַנְּשָׂאִים הַבְּיָאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אֲבְנֵי הַמְּלָאִים (שמות ל"ה, כ"ז)
מעשה בתלמיד חכם אחד שהיה עסוק בתורה ביגיעה עד חצות הלילה, ובחצות עלה על יצועו לישון מעט ולקבל כוחות חדשים

לא חלפו ימים מועטים, מביא הספר 'מעשה צדיקים', ותלמיד חכם זה חלה בעיניו, והיה חולה בחולי העיניים יותר משנתיים ימים, לא ראה מאורות לא ביום ולא בלילה. משום שלא רצה לעשות גמילות חסדים, גמלו לו מידה כנגד מידה וככה מאור עיניו.

לרש"י היה קשה בפרשתנו, מפני מה נחסרה האות יו"ד משמם של הנשיאים? ומסביר: "לפי שנתעצלו מתחילה, נחסרה אות משמם".

שואל בעל ה"חידושי הרי"ם": מה מרמזת השמטת האות יו"ד משמם, על המעשה שעשו? איזה עונש יש כאן ומה באה התורה ללמדנו?

ומסביר, שעיקר עבודת היהודי היא הזריזות. זריזות לדבר מצווה מביאה לידי שאר המעלות המנויות במסכת

אבות. הנשיאים שפגמו במידת הזריזות, נחסרה האות יו"ד משמם, שהאות יו"ד מרמזת על "יהודי", להודיע שנחסר ממידת היהודי שבהם, מידת הזריזות לדבר מצווה.

לקראת יום לימודיו הבא. לפני לכתו לישון לא כיבה את הנר הדולק על השולחן.

שכנו, שעסק בחיטות, עסק באותה שעה במלאכתו והנה כבה נרו. הבחין החיט שאצל שכנו התלמיד חכם דולק הנר ודפק על חלונו "הושט לי את הנר דרך החלון ואדליק את נר".

התלמיד חכם שהיה עייף מאוד ממאמץ הלימוד, זכר עלה על מיטתו, ענה בתשישות: "לך תמצא שכן אחר להדליק אצלו את הנר". הלך החיט ולא מצא.

חזר לתלמיד חכם ושוב דפק על חלונו: "לא מצאתי אור בשום מקום, אנא ממך הדלק לי מנרך את נר. זה נהנה וזה אינו חסר". אך התלמיד חכם בשלו: "אף על פי כן, אל תטריח אותי לקום מאחר שעייפותי גדולה".

<< המשך מעמוד 1

כך הצליחה להוציא ממנה את כל הפחד, עד שהרופאים הודיעו לפתע שעכשיו היא כבר מוכנה לניתוח, ולא ידעו כיצד קרה הנס הזה, ואיך נרגעה היולדת...

'צריך להוסיף שם? - אני אעשה זאת'

מידותיה של הרבנית ע"ה התעטרו בענוות חן - בבחינת לא יאומן כי יסופר. מעשה שהיה באחד השידוכים שהוצעו לנו, ושם המחוננת היה כשם אשתי. הלכנו להיוועץ במרן ה"קהילות יעקב" זיע"א ושאלנו כיצד לנהוג. מרן השיב, שראוי שאחת המחוננות תוסיף שם לשמה, והדגיש שאין די בהוספת שם גרידא, אלא שצריך שבני משפחתה וידידותיה יקראו לה בשם זה.

כמובן שהדבר אינו נעים כל כך, שאדם במבחר שנותיו יקרא לפתע בשם חדש. ברם, כשרעיית ע"ה שמעה זאת, אמרה מיד: 'צריכים להוסיף שם? - אני אעשה זאת!'

היא הוסיפה ואמרה במתק לשונה, שגם תנמק למחותנת מדוע דווקא היא מוסיפה את השם, ולא המחוננת. 'אסביר לה, שכיון שאבא שלי, הלא הוא מרן הרב אלישיב, עדיין חי, הרי כשם שהוא נתן לי את שמי הראשון, ביכולתו לתת לי גם את שמי השני. אבל, אבא שלך, מחוננת יקרה, נמצא כבר בגן עדן... וכך, ללא ויכוח, הודיעה שהיא זו שתוסיף את השם. ואכן, אביה הוסיף לה את השם 'עליזה', ומאז נקרא שמה 'עליזה שושנה'.

ראינו כאן דוגמא חיה ומוחשית כיצד אדם מקבל על עצמו הכבדה בחיים, וכל זאת בענווה מופלגת, בחכמה ובתבונה, ומבלי להשאיר את הרושם כאילו שהוא עושה חסד.

(מתוך 'שמחה בבית' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

איזה אושר אפף אותה! הרגשנו שבזכות הרעיון של רעייתי ע"ה, קיימנו במלוא המובן את מה שאמר איוב: "ולב אלמנה ארנין" (איוב כ"ט, י"ג). הפירוש ב'ארנין' הוא שאני משקיע את כל כולי על מנת שהאלמנה תהיה בשמחה. וזה מה שעשתה רעייתי.

'תקראי לי אפילו באמצע הלילה'

הרבנית ע"ה העניקה עידוד רב לנשים שבורות. היא עשתה זאת בסערת רוח, בדביקות הנפש, כאשר הנשים הללו הגיעו אליה לתנות את צרותיהן כשהן שבורות ורצוצות. היא ישבה לצידן, עודדה ונישקה אותן בכל כוחותיה. לא רק את האלמנות היתה מעודדת. היתה בשכונה אשה שנתקפה בפחד לפני לידה. החרדה שלה גבלה בהיסטריה נוראה, עד כדי כך שהיה חשש לבריאותה. רעייתי ע"ה הלכה לביתה ואמרה לה: "כשתצטרכי לנסוע לבית החולים, ללידה, תקראי לי, מתי שזה לא יהיה; באמצע היום, באמצע הלילה, את קוראת לי".

והנה הגיע מועד הלידה, והיה זה סמוך לשעה 3 לפנות בוקר. רעייתי התלבשה מיד, והתלוותה אליה לנסיעה לתל השומר. מכיון שלא רצו לנסוע לבדן עם הנהג, הצטרפתי גם אני כשומר לנסיעה (בעלה של היולדת היה צריך לשמור על יתר הילדים הקטנים שנשארו בבית).

והנה אנחנו מגיעים לבית החולים והרופאים מחליטים על ניתוח קיסרי. ההיסטריה של האישה הגיעה לשיאים לא נודעים. המצב גבל בפיקוק נפש, ומצד שני לא שייך לנתח אותה במצב כזה. רעייתי אחזה את היולדת, חיבקה ונישקה אותה בכל הכוח, בסוג של נשיקות שיצאו היישר מגן עדן.

האם מותר לקיים שותפות 'יששכר זבולון' ללא הכרח?

מהו הסכום שצריך זבולון לתת כדי לקיים שותפות זו? והאם השותפות גורעת משכר תורתו של יששכר?

הרב יעקב ברגמן

ונחלקו הפוסקים אם צריך להתנות בפירוש שעל ידי שזבולון מפרנס את יששכר יקבל זבולון חלק משכר תורתו, או שהשותפות חלה גם ללא תנאי מפורש. ולכל הדעות אין צורך לערוך תנאי שותפות בכתב, ואין צורך ב'קנין'. וכן אין צורך לקבוע זמן מסוים למשך השותפות; אך יש שכתבו שלכתחילה יש לקיים את השותפות במשך שלוש שנים ויותר, ולכל הפחות במשך שנה אחת. ואם קבעו זמן מסוים לשותפות, אין אחד מהם רשאי לחזור בו באמצע הזמן שקבעו ביניהם; אך אם יששכר מתרשל בלימודו, רשאי זבולון לבטל את השותפות, כי אחד מתנאי השותפות הוא שיששכר יתמיד בעסק התורה.

ובנוגע לחלקו של יששכר בשכר תורתו - לדעת רבים מהאחרונים לא נגרע מאומה משכרו של יששכר בגין השותפות, וכשם שמדליקים נר מנר ולא נחסר מאומה מאור הנר הראשון, כך זבולון נוטל שכרו מן השמים ולא נחסר משכרו של יששכר. ברם, יש שכתבו שאם עשו את השותפות בתנאי

גמור כדיני התנאים, אזי נגרע משכרו. ועם זאת, לא ימנע יששכר מלהשתתף עם זבולון, ולא תהא עינו צרה לתת לאחרים משכר תורתו, כי על ידי שותפות זו יוכל להדבק יותר בהשי"ת ובתורתו, ויפה שעה אחת של תורה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא. ואדרבה, במקרים מסוימים יתכן שמחויב בדבר, כדי שלא יצטרך למעט מלימודו.

ואם יששכר למד תורה שלא לשמה, או שללא ידיעתו של זבולון התבטל לגמרי מתורתו מחמת טרדותיו - יש שכתבו לא נגרע מאומה משכרו של זבולון. וכן להיפך, אם למרות סיועו של זבולון הוצרך יששכר ללמוד תורה מתוך הדחק, אין זבולון חולק עמו בשכר המיוחד ללימוד מתוך הדחק.

[שו"ע יו"ד רמו, א, וביאור הגר"א, ז; פסקים ותשובות (כץ) שם, יב]

בפרשת השבוע, בסדר הנחת הכלים במשכן, נאמר: "וַיִּשָּׂם אֶת הַמִּנְחָה בְּאֶהָל מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֶחָן". את הביטוי 'נוכח השולחן', מבאר האלשיך הקדוש שהמנורה רומזת לחכמת התורה, והשולחן לשפע פרנסה ועושר, ולכן הניחו את המנורה נוכח השולחן, ללמדך "שאם יחזיק העשיר בחכם שיעסוק בתורה, נִכְחוּ יהיה". וכך אמרו חז"ל: "כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים, זוכה ויושב בישיבה של מעלה". וכך נפסק בשולחן ערוך: "מי שאי אפשר לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד, או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומדים, ויחשב לו כאילו לומד בעצמו. ויכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה, ויחלוק עמו השכר".

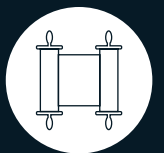
שותפות זו שהוזכרה בשולחן ערוך, מכונה 'יששכר זבולון', על פי דברי חז"ל שבני שבט זבולון

פרנסו את בני שבט יששכר, וכך התאפשר לבני יששכר לעסוק בתורה באין מפריע. ואין לקיים שותפות זו אלא כאשר אין ליששכר (-הלומד) כדי מחייתו, אך אם יש ליששכר כדי מחייתו, ולומד גם ללא השותפות, אסור לו להשתתף עם זבולון, כיון שמבזה בזה את התורה, שמוכר את שכרה ללא הכרח. ויש מתירים במידה והדבר מועיל לאיכות לימודו.

עיקרה של שותפות זו היא שזבולון יספק ליששכר כל הוצאותיו, הן לחיי היום יום והן לדברים הבאים מזמן לזמן, כגון לנישואי בניו ובנותיו וכדומה, כמידת אדם בינוני באותו מקום ובאותו זמן. אולם, ניתן לקיים שותפות כזו גם באופן חלקי, דהיינו שזבולון יתן סכום קבוע בכל חודש ללא קשר לגובה הוצאותיו של יששכר, או שיתן אחוז מסוים מהוצאותיו; ושותפותו בלימודו של זבולון, תהיה לפי יחס נתינתו וערכה.

- האם אדם צריך לוותר ברוחניות עבור חבירו?
- כיוון שחכמתו של אדם נגזרה טרם לידתו כיצד ניתן להתפלל עליה?
- האם הקב"ה היה צריך את נדבות בני ישראל כדי לבנות את המשכן?
- מדוע התורה חוזרת על פרטי בניית המשכן בצורה כפולה ומכופלת?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה. צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

הישיבה

מדוע יש עניין להדליק נרות רבים בשבת?

הכתוב להוציא מדעת הקראים שאין להם נר שדולק ביום השבת, ועליהם כתוב (שמואל א ב, ט) "ורשעים בחושך ידמו", ואוי להם, שבכל מקום שפקרו המינים תשובתם בצד.

במעשה רב (אות קיב) מובא, שהגר"א היה מדליק בביתו בערב שבת נרות רבים. ובהגהות בנין שלמה שם (לרבי שלמה כהן זצ"ל מווילנא), כתב: שמעתי ממו"ר הגאון רבי יעקב באריט ז"ל, שכל ענין הדלקת הנר בערב שבת והולך ודולק בשבת ניתקן גם כדי להוציא מליבן של צדוקים שאומרים שאסור שיהא בשבת נר דלוק בבית. ועפ"ז י"ל דמצוה להרבות בנרות כדי לפרסם הדבר יותר, וכמו דמצינו גבי קצירת העומר דכל העיירות הסמוכות מתכנסות לשם כדי שיהא נקצר בעסק גדול.

בבראשית רבה (יא, ב) "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו", וכו', ר' אלעזר אומר ברכו בנר, ובי היה המעשה, פעם אחת הדלקתי את הנר בלילי שבת ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת דלוק ולא חסר כלום.

"לא תבערו אש בכל מושבתכם ביום השבת" (שמות ל"ה, ג)
 במגיד מישרים (פרשת ויקהל) מובא, שבלייל שבת פרשת ויקהל (כ"ב אדר א' שנת ש"ו), אמר המגיד למרן ה"בית יוסף", שמה שכתוב בפסוק "ביום השבת", בא לומר, שדוקא ביום השבת עצמו אסור להדליק, אבל מבעוד יום מותר להדליק וימשיך לדלוק בשבת, ובא

איזה בגד מבגדי הכהן גדול הוא בגימטריא "חפץ חיים"?

"ויעש את מעיל האפוד מעשה ארג פליל תכלת" (שמות ל"ט, כ"ב)
 בגמ' ערכין (טז). "מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: יבוא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול. בכלי יקר (לעיל

כח, לא) כתב: "לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע, על כן היה כולו תכלת, כי תכלת דומה לים, וע"י התכלת יסתכל בים, וממנו יראה וכן יעשה, כי בים נאמר (איוב לח י, יא) "ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף".

האם יש מקומות בהם גדלים בקרקע צמחים מזהב?

"וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות בתוך התכלת" (שמות ל"ט, ג)
 ברש"י כתב: כאן הוא מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטין, מרדדין טסין דקין וקוצצין מהן פתילים לאורך הטס, לעשות אותן פתילים מעורבין עם כל מין ומין בחשן ואפוד, שנאמר בהן זהב חוט א' של זהב עם ו' חוטין של תכלת, וכן עם כל מין ומין שכל המינים חוטין כפול ששה והזהב חוט ז' עם כל א' וא'.

דבר נפלא נמצא בס' "משנה לחם" (על המשניות, לרבי יעקב עמדין זצ"ל סוכה פ"א מ"ה) שכתב: נמצא לפעמים בזמן ובמקום ידוע בדי זהב צומחים מן הקרקע, וגדלים בזקיפה, כאשר הגידו רבים משרי מדינות הגר שראו זה בעיניהם באיפרכיא ראר"א, ומפורסם הדבר באותו מחוז, וכן סיפרו לי מאנשי אמת מפולין שנמצא פעם בין התבואה גדלה שיבולת מזהב, וקנה אותו יהודי מכפרי בדמים מועטים והרויח הרבה, מיהא דבר זה אינו שכיח".

"בחורים רבים למדו לדעת שבקשת עזרה אינה סימן לחולשה כי אם מלמדת על אחריות ובגרות"

שיחה מיוחדת עם הר"ג יעקב סירוטה, מנהל המחלקה החסידית של 'מוקד הישיבה'.

דבר, לא באנו לקרוא תיגר חלילה על הישיבות או על אנשי הצוות. ההיפך הוא הנכון. אני חושב שמוקד הישיבה למעשה הצליח להנחיל לבחורים רבים שתי תובנות חשובות מאוד.

"התובנה הראשונה שבחורים רבים הפנימו היא שפניה לעזרה אינה מעידה על חולשה. ההיפך הוא הנכון, דווקא בחור שיש לו בגרות ואחריות, הוא בחור שיודע לבקש ולקבל עזרה כשהוא זקוק לה. התמודדות מול קשיים היא חלק בלתי נפרד מאישיותו של כל אדם. רק אנשים חלשים אינם מתמודדים עם הקשיים ומאפשרים לעצמם להרים ידיים בלי לצאת לקרב."

"הדבר השני שלימדנו את הבחורים הפונים אלינו, זה שההתמודדות עם הקושי היא אומנם לא קלה בהרבה

מקרים, אבל היא תמיד משתלמת. הסיפוק שמגיע אחרי שפתרת את הבעיה, היכולת להסתכל לבעיה בעיניים, להתמודד איתה ולהגיע לפיתרון שלה – זה נותן לבחור סיפוק עצום. בחור שלומד ליהנות מהסיפוק הזה, הוא בחור ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה", הוא תמיד ידע להתמודד טוב יותר עם הקשיים הגשמיים והרוחניים שייתצבו לפניו בהמשך החיים".

• יש לכם סטטיסטיקות שמראות מי הם הבחורים הפונים ל'מוקד הישיבה'?

"התשובה היא לא. אנחנו לא עוסקים בסטטיסטיקות ולא עושים חשבון מי הוא הפונה אם הוא משייבה קטנה או גדולה,

אם הוא אשכנזי או ספרדי וכדו'. כל עוד הנתונים הללו אינם נוגעים לגופה של השאלה, אנחנו לא מבקשים לדעת אותם ולא צריכים לדעת אותם. להיפך, אנחנו מאוד משתדלים לדעת כמה שפחות על הבחור הפונה אלינו, כדי שהאנונימיות של הפונים לא תיפגע חלילה. "עם זאת, בחלק מהמקרים השאלות הללו או חלקן כן רלוונטיות לצורך הבעיה. מהמקרים הללו שבהם אנחנו כן שואלים בחור לגבי הגיל שלו או סגנון הישיבה בה הוא לומד, אנחנו למדים שהפונים הם באמת בחורים מכל גווי הקשת של המגזר החרדי, משייבות קטנות ומשייבות גדולות, ליטאים, חסידים, ספרדים, כולם!".

• שעות הפעילות שלכם הן בשעות הלילה. למה באמת אתם פועלים בשעות מאוחרות כל כך, והאם הזמן שאתם מאפשרים לבחורים להתקשר למוקד אכן מספיק כדי לענות לכל הפניות?

"האמת שבחורים רבים שואלים אותנו את השאלה הזאת כשהם מתקשרים, והתשובה שלנו מאוד פשוטה: אנחנו מאמינים שהצעד הראשון להצלחת הבחור הוא לשמור על סדרי הישיבה. גם אם בחור מתמודד עם בעיה שנראית לו מאוד גדולה ומאיימת, עדיף שיחכה עד לשעות שאחרי הסדרים כדי לפנות לעזרה. שיבוש סדרי הישיבה זה צעד ראשון בדרך לכישלון חלילה."

• ומה לגבי ימי בין הזמנים? גם בבין הזמנים יכולים בחורים לפנות כדי לקבל עזרה? "בעיקרון הפעילות שלנו נמשכת גם בבין הזמנים במתכונת מצומצמת, אבל בשבוע שלפני חג הפסח, וכך גם בימי חול המועד, אנחנו משיבים רק לשיחות דחופות במיוחד, שאינן סובלות שום דיחוי."

המהפכה כמעט הושלמה: רוב בחורי הישיבות בארץ הקודש כבר מכירים את מוקד הישיבה, וגם אלו שעדיין לא נעזרו בו באופן ישי, מודעים לכך שאם יבוא יום בו הם ירגישו כי לא נותר להם למי לפנות, ושאינן להם עם מי להתייעץ – מוקד הישיבה תמיד יעמוד לשירותם, ויאפשר להם להתייעץ, לקבל הדרכה בסיסית ולסייע להם לפתור את הבעיות המכבידות עליהם בחיי הישיבה.

שוחחנו עם הר"ג יעקב סירוטה, מנהל המחלקה החסידית ב'מוקד הישיבה' ומי שבמשך תקופה ארוכה שימש כעצמו כמוקדן והשיב לאלפי פניות של בחורים מכל המגזרים והחוגים, שפנו ל'מוקד הישיבה' עם מגוון רחב של בעיות ושאלות.

את השיחה אנחנו מקיימים עם הרב סירוטה לקראת סיום זמן החורף, הזמן הארוך והמאתגר בישיבות הקדושות. הרב סירוטה מציין בסיפוק כי בזמן החורף הנוכחי, מספר השיחות שהתקבלו ל'מוקד הישיבה' שבר את כל השיאים, והגיע לאלפים רבים.

"אנחנו מטפלים מדי יום בעשרות פניות", הוא מספר, "חלקן בנושאים נקודתיים מאוד – בחור שואל שאלה בנושא שמציק לו, מקבל תשובה, ובה נגמר הסיפור. סביר להניח שאותו בחור יתקשר שוב בעוד מספר שבועות או חודשים, כשירגיש פעם נוספת שהוא זקוק למענה בנושא שמציק לו. "ברמת העיקרון הגישה שלנו שבחורים צריכים להתייעץ לכתחילה עם אנשי הצוות החינוכי בישיבה שלהם. איש צוות שמכיר את הבחור, יודע פחות או

יותר מה מצבו האישי והרוחני, מכיר את העבר שלו ואת הסביבה עמה הוא מתמודד, יוכל לענות לו בצורה טובה יותר ממוקדן שלא מכיר את הבחור ומסתמך רק על הנתונים שהוא מקבל מהבחור עצמו, כשלפעמים הנתונים הם חלקיים כמובן.

"עם זאת, במקרים רבים בחורים מרגישים בוש או אפילו חוסר אפשרות לפנות למישהו שמכיר אותם בנושאים שונים. זה קורה מהרבה סיבות, ובעבר בחורים כאלו באמת נשאו בלי מענה. הם התמודדו במשך שנים עם בעיות פשוטות, ששיחת יעוץ אחת היתה מסייעת להם לפתור אותן ללא כל קושי. זה המקום שבו 'מוקד הישיבה' נכנס לפעולה, זה המקום שבו אנחנו מגיבים בהתאם לצורך ומסייעים לבחורים בסיעתא דשמיא.

"במקרים חריגים מאוד, אנחנו מפנים את הבחור לקבל עזרה מהצוות חינוכי בישיבה, אם אנחנו מבינים שמדובר בבעיה שאי אפשר לפתור בשיחות טלפון ממושכות ככל שיהיו. האנונימיות היא כלי נהדר שמאפשר לבחורים לדבר בלי חשש של מה יאמרו עליהם, ובלי בוש מפני המשגיח שפוגש אותם יום יום. אבל לפעמים האנונימיות היא מחסום שלא מאפשר לטפל בבעיה מהשורש, ובכזה מקרה אנחנו נמליץ לבחור לפנות לאיש צוות מתוך הישיבה, וגם ניתן לו את ההדרכה המתאימה איך לפנות. עם מי לדבר, ונאפשר לו להבין שזאת הדרך הנכונה והקלה לסייע לו להתקדם הלאה."

• כיצד אתה מגדיר את המהפך שחולל 'מוקד הישיבה' בעולם הישיבות? "מהפך זאת מילה גדולה מאוד. אנחנו לא מחפשים להפוך שום

הר"ג יעקב סירוטה שליט"א

הצלחה יוצאת דופן לפרויקט ייחודי של ארגון 'אחינו', ו'קול הלשון' של שיעורי תורה מצולמים

מגידי השיעורים יעשו זאת ללא כל תמורה גשמית, אך הם יזכו להדרכה מקצועית שתאפשר להם לשפר את יכולותיהם בתחום מסירת השיעורים, ויזכו לקחת חלק בפרויקט הענק שמטרתו לזכות את הרבים לאורך שנים בעז"ה.

הדוברים בכנסי ההדרכה עסקו בין היתר גם בדרכים נכונות למסירת שיעור, בשיטות ובדרכים שונות לעיצוב התוכן הנמסר בשיעור באופן מקסימלי, כדי ליצור עניין אצל השומעים ולסייע להם לקבל את התוכן המועבר בשיעור בצורה מיטבית. כמו"כ הוסברו כללים בסיסיים בהגשת שיעור אל מול המצלמה, פעולות שיש לנקוט כדי להגביר את החיבור בין מוסר השיעור ובין שומעיו, ומנגד פעולות שיש להימנע מהן כדי שלא להקשות על הצופים העתידיים בשיעורים המצולמים.

מגידי השיעורים הרבים שהשתתפו בכנסי ההדרכה יצאו כשבידיהם כלים בסיסיים לתחילת הדרך, וב'אחינו' מבהירים כי הארגון מתכוון להמשיך בהדרכת מגידי השיעורים באופן פרטני ובאופן קבוצתי, כשמטרה היא להביא אותם לרמה מקצועית גבוהה

במיוחד, על מנת שתהיה התורה שהם ילמדו בשיעורים המצולמים כחכמה מפוארה בכלי מפואר, לתועלת ולהנאת המאזינים והצופים.

ביום הכנסים הוצגה מצגת מיוחדת שהופקה במיוחד, והמחישה את הנושאים השונים שנלמדו במסגרת העברת כללי הבסיס למסירת שיעורים מצולמים.

יצוין, כי עדיין ניתן לצרף למסגרת זו אברכים ומגשי"ם המעוניינים להיות שותפים בזיכוי הרבים 02-5609000

הצלחה יוצאת דופן לפרויקט ייחודי ופורץ דרך של ארגון 'אחינו', בשיתוף מערכת 'קול הלשון'. לאחר שלמעלה מ-300 אברכים מכל רחבי הארץ נרשמו להשתתפות בפרויקט, ואף מסרו שיעור ראשון לדוגמה אל מול המצלמה, התכנסו כ-150 מגידי שיעורים שעברו את תהליך הסינון הראשוני, לכנסי הכנה והדרכה בזמן שב'אחינו' ו'קול הלשון' משלימים את ההיערכות לקראת השקת הפרויקט בפועל.

במסגרת הפרויקט מוצע לאברכים המעוניינים להתמקצע בהגשת שיעורים מצולמים, לקחת חלק בתוכנית יוצאת דופן

לזיכוי הרבים, במסגרתה יוקלטו בעז"ה אלפי שיעורים מצולמים, במגוון מקצועות התורה, ובשלל נושאים העוסקים בין היתר בקירוב לב בנים אל אביהם שבשמים.

לפרויקט נרשמו עד כה למעלה מ-300 מגידי שיעורים שאף הוזמנו כאמור למסירת שיעור ראשון אל מול המצלמה, לבחינה ראשונית של היכולות שלהם בתחום, ומידת התאמתם לפרויקט אותו מקדם ארגון 'אחינו' במלוא המרץ.

בכנסי ההדרכה שנערכו בירושלים ובבני ברק, קיבלו מגידי השיעורים הסבר מקיף על מהות הפרויקט ועל

המטרות אליהן שואפים ארגון 'אחינו' ו'קול הלשון' להגיע במסגרתו. הובהר להם כי השיעורים המצולמים יהפכו לנכסי צאן ברזל בעז"ה במערכת 'קול הלשון', ויעמדו במשך שנים רבות לזיכוי הרבים. במקביל תעשה מערכת 'אחינו' שימוש בשיעורים אלו בהתאם לצרכיה ולמטרותיה. בכנסים הוסבר על אופי הפעילות של המערכת, ועל הנחיצות הרבה בהעשרת מאגר השיעורים המצולמים שמכיל כבר כיום אלפי שיעורים, והניסיון בתחום מלמד כי לשיעורים אלו יש פוטנציאל גדול במיוחד לזיכוי הרבים.

שיעורים מידע עדכונים 24

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

077-2613337

כיצד תנהג אם תעבור בדרך לכותל המערבי בפסח, בירושלים העתיקה, ליד מאפיה של ערבים ותריח פיתה חמה של גוי?

הנאה מריח, שיר ויופי של עבודה זרה. להריח חמץ בפסח מחנות של גוי. שמיעת לשון הרע. הליכה לחוף ים כשר • בעניין הנאות אסורות ללא כוונה

שלא יהנה מקול ומראה וריח של עבודה זרה. ומקורו מהש"ך (סי' קמ"ב ס"ק ל"ד).

והחפץ חיים (כלל ו' סעיף ה' סק"ד) נחלק עליו והוכיח מהסוגיא בפסחים, שהנאה הבאה לאדם מאליה ואינו מתכוון ליהנות - מותרת. וביאר דברי הש"ך, שכאשר הולך למקום כזה צריך שתהיה לו אפשרות לא ליהנות, ובזה נחשב שבא מאליו ואין הליכתו נחשבת פעולה ליהנות מעבודה זרה כיון שכשהולך, בידו שלא להנות.

והקשה החפץ חיים לפי"ז, למה הגמ' אומרת שכשהנשים עומדות על הכביסה, חייב לעצום עיניו, עכ"פ כשיש לו דרך אחרת. הרי זו הנאה שבאה מאליה? ומבואר בגמ' בפסחים שמותר בזה. וכתב החפץ חיים שחכמינו החמירו בעריות יותר, פן יתגבר עליו יצרו ויבוא ח"ו להרהר ע"י ראייתו.

להריח פת חמה בפסח בדרך לכותל המערבי

כל זה נוגע למעשה בהלכות פסח, אם עובר ליד מאפיה של ערבים, בירושלים העתיקה בדרך לכותל המערבי, ומריח פת חמה של גוי, (שהרי גם חמץ של גוי אסור בהנאה בפסח), ועי' באור הלכה ריש סימן תמ"ג, שאוסר להריח פת חמה של גוי, א"כ להחכמת אדם שיצטרך לסתום נחיריו שלא יריח חמץ, ולשיטת החפץ חיים הולך כדרכו ובלבד שלא יתכוון להריח.

שמיעת לשון הרע כשאינו מתכוון

עוד כתב החפץ חיים שם להקל בדין שמיעת לשון הרע, כשיושב בחבורת אנשים והתחילו לדבר לשה"ר ואינו רוצה בזה, וקשה לו לסתום אזניו מפני שילעגו עליו, מותר להמשיך ללכת בתנאי שאינו רוצה לשמוע, ומקבל על עצמו שלא להאמין לדבריהם ע"ש עוד פרטי דינים.

ענה נסכם פרטי הדינים:

- הליכה לחוף ים - אסור ללכת לחוף ים, כאשר יש בדרך מראות לא טהורות, גם כשאין חוף אחר כשר, אין היתר לצורך טיול, כפי שכתב האגרות משה.
- השגחה על אפיית מצות בעובדות נשים - תתבצע ע"י אישה, כיון שאיש אינו יכול להסתכל בנשים בשעת לישא.
- הנאה מע"ז - הנאה מריח, שיר ויופי של עבודה זרה, דעת החכמת אדם שמחויב לסתום אזניו ונחיריו, ולעצום עיניו שלא ינהג, ודעת החפץ חיים שאם אינו מתכוון - מותר גם כשאינו עצום עיניו.
- להריח חמץ בפסח - העובר ליד מאפיה בפסח, תלוי במחלוקת החכמת אדם והחפץ חיים אם צריך לסתום נחיריו.
- שמיעת לשון הרע - כשמשיחים לאחר שנתיישב במקום - מן הדין מותר לו להשאר ובלבד שלא יאמין ולא יתכוון לשמוע.

מובא במסכת בבא בתרא דף נז: "ועוצם עיניו מראות ברע אמר רבי חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה". ומבאר הגמרא שאם יש לו דרך אחרת לעבור בה במקום שאין נשים, ועובר במקום שהנשים מכבסות על שפת הנהר - הרי הוא רשע. ואם אין לו דרך אחרת, הרי הוא אנוס. א"כ על מי נאמר שיש מעלה שעוצם עיניו? ומפרשת הגמרא שהכוונה למי שעובר בחוף הנהר כשאין לו אפשרות אחרת. ודוחק את עצמו לעצום עיניו ולהטות עיניו לכיוון אחר.

ופי' רשב"ם שאם יש לו דרך אחרת - נקרא רשע, גם כשעובר בעצימת עיניים כאן, שצריך להרחיק מן הכיעור. וכשאין דרך אחרת, אף אם אינו עצום עיניו, ועל כרחו מסתכל דרך הליכתו - אין לו איסור, כיון שהוא אנוס ואינו מתכוון. אכן הרמ"ה פי' דכשיש דרך אחרת נקרא רשע, כיון שמסתכל ורואה את הנשים ואינו עצום עיניו. וכשאין דרך אחרת - אנוס הוא שאינו יכול ללכת בעצימת עיניים שלא יכשל בשפת הנהר, ותירצה הגמ' שיש לו לאנוס עצמו ולסכן את עצמו כדי שלא להסתכל בנשים.

ללכת לחוף ים כשר

האגרות משה (חלק אה"ע א' סי' נ"ו) כתב, דכשאין דרך אחרת, שהתירו ללכת שם מיידי כשיש לו צורך כגון לפרנסתו, אבל ההולך רק לטייל - אסור לו, שמא יבוא לידי הרהור. לפי"ז, יש לאסור ללכת לחוף ים, כאשר יש שם מראות אסורות, או כשיש בדרך אל הים מראות לא טהורות השם ישמרנו. וע"ש שהאריך בזה.

ובאמת, שהדבר סכנה רוחנית ממש. שאם בגמ' דברו כשמגלים קצת מהיד והרגל, כאשר מגלים מקומות הצנועים יותר - ודאי כל בר דעת יחוש לנפשו שלא יטמא בהם. ואין להכנס לדון אם יש חוף כשר אחר או אם הוא רחוק. שאיזהו שוטה יאבד כל מעלתו בעבור הנאת שעה אחת.

השגחה במאפיית מצות

כמו כן יש להוסיף, כאשר מהדרים באפיית מצות והולכים להשגיח במאפיית מצות "חבורה" ויש נשים שמרדדות את הבצק משלב שאחר הלישה, עד שמוכנות לאפייה. וכפי המבואר בשו"ע חו"מ סי' שצ"ג ס"ג אין דרך גברים להיות במקום שנשים לשות. ואי אפשר להשגיח על הנשים בשעה שמרדדות שלא יהו את העיסות ויסקלו את הפרורים ששהו. לכן ראוי למנות אשת אחד מבני החבורה שתשגיח במקום הנשים.

הנאה הבאה מאליה מעבודה זרה

החכמת אדם (כלל פ"ד סט"ז) כתב, שהעובר במקום שיש שירים של עבודה זרה צריך לאטום אזניו ולעצום עיניו ולסתום נחיריו,

בחר לך

ארגון 'אחינו ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה

להלן מגוון אפשרויות התרומות וקבלת המתנות:

מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח
<p>בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 450 ש"ח</p> <p>מקבלים: 'חמשה חומשי תורה' בנכח אחד 'דרשו' גביע יוקרתי מנקסף כף הגשה לעונה מנקסף סכין לחלות מנקסף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p>	<p>בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 414 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר 'חמשה חומשי תורה' בנכח אחד 'דרשו' הספר החדש 'מועד לדוד' כף הגשה לעונה מנקסף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p>	<p>בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים סה"כ 360 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר ספר 'חפץ חיים' 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים סכין לחלות מנקסף 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p>	<p>בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p>	<p>בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים סה"כ 240 ש"ח</p> <p>מקבלים: סט 'משנה ברורה' מהודר בהוצאת 'דרשו' כרטיס להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח</p>
מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח	מתנה בשווי 320 ש"ח

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

מתנה

בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך:
 1.700 ש"ח. על כל תרומה חודשית מ-20 ש"ח ומעלה.
הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

מתנה בשווי 1,702 ש"ח
10 חודשי

בתרומה ע"ס 46 ש"ח לחודש 24X חודשים
 סה"כ 1.104 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בנרך אחד 'דרשו'
 ספר 'חפץ חיים'
 'דרש דוד' על התורה 5 כרכים
 קערת ליל הסדר מנאקף בשילוב עץ
 נביע יוקרתי מנאקף
 כף הגשה לעוגה מנאקף
 15 כרטיסים להגילה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי 1,207 ש"ח
9 חודשי

בתרומה ע"ס 40 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 800 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בנרך אחד 'דרשו'
 ספר 'חפץ חיים'
 'דרש דוד' על התורה 5 כרכים
 קערת ליל הסדר מנאקף בשילוב עץ
 10 כרטיסים להגילה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.207 ש"ח

מתנה בשווי 1,182 ש"ח
8 חודשי

בתרומה ע"ס 39 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 780 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בנרך אחד 'דרשו'
 ספר 'חפץ חיים'
 ספר 'דרש דוד מועדים'-פסח
 קערת ליל הסדר מנאקף בשילוב עץ
 10 כרטיסים להגילה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.182 ש"ח

מתנה בשווי 1,052 ש"ח
7 חודשי

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים
 סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 'חמשה חומשי תורה' בנרך אחד 'דרשו'
 ספר 'חפץ חיים'
 הספר החדש 'מועד לדוד'
 נביע יוקרתי מנאקף
 כף הגשה לעוגה מנאקף
 סכין לחלות מנאקף
 7 כרטיסים להגילה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 1.052 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח
6 חודשי

בתרומה ע"ס 27 ש"ח לחודש 18X חודשים
 סה"כ 486 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
 נביע יוקרתי מנאקף
 4 כרטיסים להגילה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי 650 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

הכשרת שיש וכיורים לפסח

שיש

הדין - צריך להכשיר את השיש במטבח לצורך השימוש בו בפסח.

הטעם - לפעמים נשפכים מן הקדירות תבשילים רותחים של חמץ על השיש. ועוד, אפשר שהניחו במשך השנה על השיש פשטידה או שניצל של חמץ שהיה חם כשיעור יד סולדת בלי הפסק של מפה.

ועוד, שמא הניחו על השיש קדירה חמה של חמץ לאחר שהורידו מהאש, ובאופן זה אם היה בין הקדירה לשיש רוטב או שאר לחלוחית - הרי הוא מעביר בליעות מהקדירה לשיש.

אופן ההכשרה - מעיקר הדין צריכים לכאורה, להכשיר את השיש על ידי אבן מלובן ועירווי מכלי ראשון. [דהיינו מלבנים אבן או מתכת עד שיהיה חום שיש בו כח להרתח מים, ואח"כ מערים מים על השיש מהכלי שבו הרתחו המים, ותוך כדי העירווי מעבירים את האבן המלובן על כל השיש, כדי שיהיו המים הנשפכים על השיש רותחים כשיעור רתיחתו בכלי ראשון].

ואף לאחר ההגעה, דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל, שראוי להניח על השיש דבר המפסיק לצורך השימוש בו, מחשש שמא נשאר עליו חמץ דבוק.

כאשר מכשירים את השיש, יש לנקות היטב בכל מקום, בפינות, בחורין ובסדקין, כי אין הגעה מועלת לחמץ בעין. ויש להיזהר 24 שעות קודם ההכשרה שלא להניח דבר חמץ חם. ולדעת בני ספרד יש להקל.

יש המקפידים שלא להניח בפסח קדירות חמות או מאכלים חמים על השיש, אף שהכשירו את השיש לפסח.

כיורים

כיורי נירוסטה - דינם ככלי מתכות - שמועיל להם הגעלה. ומעיקר הדין, כאשר מכשירו ע"י עירווי מכלי ראשון די בכך. אולם נהגו ליתן עליו קערה מיוחדת לפסח. ובני ספרד לא נוהגים כן.

כיורי חרסינה - מאחר והכיורים המצויים בבתים עשויים בדרך כלל מחרסינה, שדינה ככלי חרס, שלא מועיל להם הגעלה כמבואר בשו"ע (או"ח סימן תנא ס"א), נהגו לשים בתוכם קערה מיוחדת לפסח. ובני ספרד נוהגים להכשיר את הכיור על ידי הגעלה ברותחים וניקוי יסודי, היות והשימוש הכיור עם סבון שהוא נותן טעם לפגם. ועוד, דאזלינן בתר רוב שימושו כדעת השו"ע לכן מקילין בדבר.

לקראת שבת מלכתא

ניתן להשיג את העלון 'לקראת שבת' בגירסה המודפסת, במוקדים ברחבי הארץ כדלהלן:

ירושלים

- גל פז' - רח' מלכי ישראל 5 גאולה.
- ישיבת מיר בבנין המרכזי - רח' בית ישראל 3.
- ספרי 'אור החיים' סנטר - רח' חבקוק 2 מא"ש.
- פיצוחי כהן - רח' חזון איש 28 רמת שלמה.
- משרד 'דרשו' - רח' הקבלן 45 הר נוף.

בני ברק

- גל פז' רח' רבי עקיבא 88.
- היימיש סלולר במרכז ב"ב:
- רח' חזו"א 23.
- רח' ירושלים 22.
- רח' עזרא 32.
- ספרי 'אור החיים' - רח' נחמיה 28.
- פוטו ציון - רח' רבי עקיבא 144.

בית שמש

- ספרי 'אור החיים' - רח' נחל ניצנים 3.
- ישיבת "תורת חיים" - רח' אור שמש 17.

ביתר

- ביהמ"ד קארלין - רח' פחד יצחק 5 גבעה B.
- שטיבלאך אלאמין - רח' נדבורנא

קרית ספר

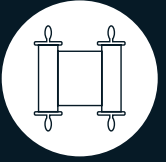
- מקווה אבני נור - רח' אבני נור 18.
- ישיבת 'אחינו' לצעירים - רח' נודע ביהודה 40.
- חנות 'הכל בו לשבת' - רח' מסילת יוסף 7.
- רח' שערי תשובה 4 (ישיבה).

אלעד

- ישיבת הר"ן - רח' יהודה הנשיא 9.
- ביהכנ"ס מאור שרגא - רח' אבן גבירול 24.

סיכום שבועי בדרך היומית בהלכה

מרק עם אטריות - האם צריך לברך ברכה נוספת מלבד 'מזונות'? מה הקשר בין טמפרטורת המאכל לברכה? בָּרַךְ על מרק ונשפך - האם יצטרך לברך לפני אכילת מרק נוסף?

ברכת המרק

- במרק ירקות - ברכת הירקות פוטרת את המרק. ואם הוציאו את הירקות מהמרק - אם טעם הירקות ניכר במרק - ברכתו 'האדמה'; ואם אין טעמם ניכר - ברכתו 'שהכל'.
- מרק ירקות שהתבשל עם בשר - ברכתו 'שהכל', כיון שטעם הבשר שבמרק הוא העיקרי, והירקות עצמם אינם טפלים למרק, כיון שבאים לשם אכילה ושובע, ויש לברך עליהם 'האדמה' בנפרד.
- מרק שהניחו בתוכו 'מיני מזונות', דהיינו אטריות, שקדי מרק, או כופתאות - מברך עליהם 'מזונות' ואינו מברך על המרק.

טעות וספק בברכה

- מי שברך 'האדמה' על פרי העץ, יצא ידי חובה, כיון שהעץ גם הוא צומח מהאדמה, והברכה אָמַת. אבל אם בָּרַךְ 'העץ' על פרי האדמה, לא יצא ידי חובתו.
- לאור האמור, פרי שיש ספק אם ברכתו 'העץ' או 'האדמה' - לכתחילה ראוי לאוכלו בתוך סעודת פת; ובדיעבד, יש לברך עליו 'האדמה', כיון שבכך יוצא ידי חובה גם אילו הוצרך לברך 'העץ'.
- כלל אמרו חכמינו בברכות המאכלים: "על הכל אם אמר 'שהכל' יצא"; ואף על לחם ויין, שהם חשובים ונקבעה להם ברכה מיוחדת; אך כמובן שאסור לנהוג כן לכתחילה.

הפסק' בין ברכה לאכילה

- בכל ברכה שמברכים לפני קיום מצוה או הנאה - דהיינו אכילה, שתייה וריח - אסור להשתהות בשתיקה, או לעבור מחדר לחדר, וכל שכן להפסיק בדיבור, בין הברכה לדבר שמברכים עליו.
- אין לברך על מאכל או משקה חמים מאד, או קרים מאד, כיון שעשוי להשתהות לאחר הברכה עד שיוכל לטעום מהם. וכן באכילת פרי עם קליפה, יש להסיר את הקליפה לפני הברכה.
- מי שברך 'שהכל' על שני מאכלים שהאחד ברכתו 'שהכל' והשני ברכה אחרת - אם התכוון לברך על שניהם, יצא ידי חובה, אך ראוי להמנע מאכילת המאכל השני עד שישוב ויתחייב בברכה ראשונה.

ברכה על מאכל נוסף

- לכתחילה צריך שתהא דעתו של אדם בשעת ברכה על כל מאכל שרוצה לפטור בברכתו. ובדיעבד, אם בָּרַךְ על מאכל ואכלו, וחפץ לאכול מאכל נוסף הזהה לראשון - אינו צריך לברך שנית.
- מי שברך על מאכל, וחפץ לשתות משקה - אם בשעה שברך על המאכל היה בדעתו לשתותו, אינו צריך לברך. ואם המשקה היה מונח לפניו בשעת הברכה - נחשב הדבר שהיה בדעתו לשתותו.
- בכל ברכה לפני קיום מצוה או הנאה - צריך להחזיק בידו את הדבר שמברך עליו, הן משום שכך נאמרת הברכה בכוונה ראויה יותר, והן כדי שלא להשתהות בין הברכה לקיום המצוה או להנאה.
- מי שברך על מאכל ונפל מידו, ונשפך או התלכלך במידה שלא ניתן אפילו לטעום ממנו, אם היה מונח לפניו מאכל אחר שברכתו שווה למאכל זה - יאכלנו, ואינו צריך לברך שנית.
- מי שברך על מאכל ואכלו, וחפץ לאכול מאכל נוסף החשוב יותר מהמאכל הראשון, כגון שאכל תפוח וחפץ לאכול לאחריו ענבים, שהם משבעת המינים וחשובים יותר - צריך לברך שנית.
- לאחר אכילת כל מאכל, מלבד תבשילים ומאפים ממיני דגן ופירות משבעת המינים, וכן לאחר שתיית כל משקה מלבד יין - מברכים 'בורא נפשות'. והמנהג שלא לחתום ברכה זו בְּשֵׁם.

האם מותר להתנגב בשבת במגבת שאינה נקיה?

והאם מותר לגרוף מים שנשפכו על המפה?

הרב משה גרין

המשרה בגד במים או מערה מים על בגד בשבת -, חייב חטאת, משום שהמים מנקים את הבגד והרי זה בכלל מלאכת 'מלְבֵן'; שהיא מלאכת הכיבוס. איסור זה אמור אף באופן שאין כוונת האדם לנקות את הבגד, כיון שבפועל הבגד מתנקה.

ויש מהראשונים שכתבו כי איסור זה אינו אמור אלא בבגד שיש עליו לכלוך ממשי, המוסר מהבגד על ידי שרייתו במים, אבל בגד נקי, כלומר, שאין עליו לכלוך ממשי, אף אם אינו נקי לחלוטין, מחמת שכבר השתמשו בו מספר פעמים לאחר הכביסה - מותר להשרותו במים, כיון שלנקיונו של בגד זה נדרשת כביסה של ממש, עם שפשוף הבגד וסחיטתו. ויש חולקים. ולהלכה יש להחמיר ולא להשרות במים אף בגד נקי.

והמרטיב בגד במים בצורה שאינה דרך ניקוי וכיבוס, אלא 'דרך לכלוך' או כעין דרך לכלוך - אין בכך איסור. ולכן מותר לנגב את ידיו וגופו במגבת, או לנגב מים שעל הרצפה בעזרת בגד, וכן להכנס לתוך מים כשהוא לבוש בבגדיו. וכן בגד שקשורה על פיו פיסת

בד (כפי שיש הנוהגים בימות הפסח), מותר לפותחו בשבת, הגם שהבד נרטב מיד. וכן אם נשפכו מים על גבי מפת השולחן ורוצה לגוררם בסכין על מנת להסירם מהשולחן, רשאי לעשות כן בשעת הצורך, הגם שבהעברת המים על גבי המפה היא נרטבת מחמתם. וכל היתר שהוא, אמור רק באופן שאין כוונתו של האדם לנקות את הבגד על ידי הרטבתו במים, אבל באופן שכוונתו לנקות - אסור בכל צורה שהיא ולכל הדעות. ובכל מקרה, יש להזהר בעת הרטבת הבגד שלא להכשל מאיסור סחיטה.

ויש שכתבו עוד, כי אף הרטבת הבגד בדרך לכלוך אינה מותרת אלא בבגד נקי, אבל בגד מלוכלך אסור להרטיבו גם בדרך לכלוך, ואף כאשר אין כוונתו לנקותו. ויתרה מזו - לדעת השולחן ערוך - ראוי לכתחילה להמנע מלהרטיב כל בגד ובכל אופן שהוא, דהיינו אף בגד נקי בדרך לכלוך, אך לדעת הרמ"א אין צורך להחמיר בכך. [שו"ע שב, ט-י, משנ"ב לט, מו, מח רנא, וביה"ל ד"ה דלא; ארחות שבת יג, כט-לה]

האם עובר על איסור סוחט באכילת אשכולית עם סוכר בכפית? ומה הדין באכילת מלון עם כפית?

על כך ועוד בפרק רביעי מהלכות סוחט, ובו דיני סוחט באכילת פירות

הרב יצחק פוליטנסקי

אכילת אשכולית בכפית

אשכולית החצויה לרוחבה, ורוצה לאוכלה עם כפית (כגון כששופך

סוכר מעל), יש שפסקו להתיר אכילה זו ובלבד שלא יתכוון לסחוט את המיץ בכפית כדי לשתותו, ויש שפסקו לאסור.

לדעת הגרש"ז אורבך והגרי"ש אלישיב זצ"ל הדבר מותר, ואין בו איסור סוחט מ- ב' טעמים:

א. כיון שתוך כדי פעולת אכילתו נסחט הפרי בלא

שהתכוון לכך, והנוזלים לא יוצאים מהפרי אלא נשארים בתוכו ונאכלים יחד עם הפרי עצמו, ולא גרע ממשקה הבא לאוכל שמותר.

ב. כיון שסחיטת אשכולית אינה אסורה אלא מדרבנן, והסחיטה אף נעשית כלאחר יד, א"כ הרי זה פסיק רישא בתרי דרבנן ובמקום שאינו מתכוון לכך התירו תרי דרבנן.

מאידיך לדעת הגר"נ קרליץ שליט"א ועוד, עובר בכך על איסור סוחט כיון שזה פסיק רישא שיסחט המיץ תוך כדי אכילה ונוח לו בכך שיוצא המיץ ומעוניין באכילתו, ולכן הדבר אסור.

אכילת מלון בכפית

בשונה מהאשכולית, כאשר אוכל מלון עם כפית הדבר מותר גם אם יוצא ממנו נוזלים תוך כדי אכילתו, כיון שאינו עומד לסחיטה.

כמו"כ אין כמובן איסור סוחט באכילת פרוסת אבטיח וכדו' כשמחזיקו בידו, גם אם יוצא ממנו מיץ על ידי אכילתו.

(התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

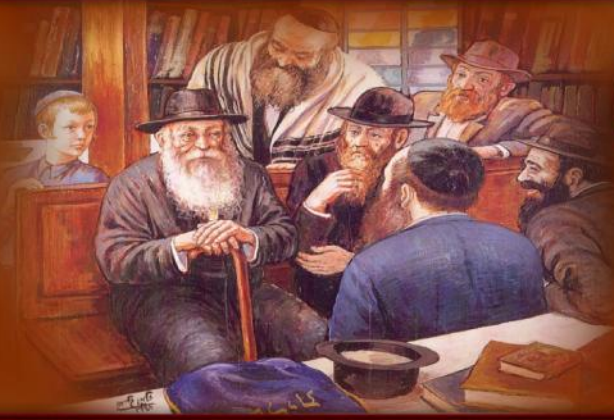

גליון רמ"ט
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למשפחת קליין על האישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

שאו שערים ראשיכם

כשרצה שלמה להכניס את הארון לבית המקדש, אמר "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם" שהיו הפתחים שפלים, ואמר "הנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד" אמרו השערים מי זה מלך הכבוד? שחשבו שעל עצמו אומר כן. מיד בקשו השערים לירד עליו ולרוצץ את ראשו. אילולא אמר "ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה" חזר ואמר "ה' עוזו וגבור ה' גבור מלחמה" "שאו שערים ראשיכם" אמר לשערים התגדלו שמלך הכבוד עליכם. מיד חלקו לו כבוד ונשאו עצמן ונכנס הארון. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם חלקתם לי כבוד, חייכם, כשאני אחריב את ביתי אין אדם שולט בכם תדע שכל כלי המקדש גלו, שנאמר "ויתן בידו את יהויקים מלך יהודה ומקצת כלי בית האלקים" אבל שערי בית המקדש במקומם נגנזו, שנאמר "טבעו בארץ שעריה"

(במד"ר ט"ו י')

פרשת השבוע

לא תבערו אש ביום השבת

(ל"ה ג')

מסופר: הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זיע"א, היה צם בכל יום במשך ארבעים שנה. בסוף ימיו החל לצום גם בשבתות (עיין שולחן ערוך רפ"ח, ג' שכך היה עושה רבי יהודה החסיד). פעם הוכיח הרבי יהודי שעישן בשבת. אמר לו המעשן, גם הרבי מחלל שבת שהרי הוא מתענה בו. השיב לו הצדיק: אינו דומה חילול שבת שלי לשלך, אתה עלול חלילה לגרום שגם אחרים יעשו כמוך, ואילו אני איני חושש שמא ירצו אחרים לעשות כמוני.

לא תבערו אש ביום השבת

(ל"ה ג')

מעשה ובא אפיקורס אחד אל המלבי"ם הקדוש זיע"א והתלוצץ ושאל את המלבי"ם: האם אין איזו דרך להתיר עישון בשבת על ידי שינוי? השיב לו המלבי"ם אכן יש דרך, תהפוך את הסיגריה עם האש לתוך הפה.

וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו

מטוה ל"ה - כ"ה)

מספרים: תלמידים שאלו את הגה"ק רבי חיים מוואלווין זיע"א, איך זה שהנשים הביאו תרומה ממעשה ידיהן? והלא מעשה ידיה של אשה שייך לבעלה. שמעה את השאלה אמו של רבי חיים שישבה בחדר הסמוך ואמרה: הגמרא אומרת. שתיקנו מעשה ידיה תחת מזונותיה. (כתובות נח) אבל במדבר לא הבעלים פרנסו את הנשים, שהרי המן ירד משמים. ולפיכך לא היה מעשה ידיהן שייך לבעליהן.

מרבנים העם להביא (ל"ו - ה')

מסופר: פעם אמר הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זיע"א: כל צדקה וחסד שעושים בני ישראל בכל הדורות ממתן תורה עד עצם היום הזה, הכל נובע מכח אמירה זו מפי עליון "אשר ידבנו לבו" (שמות כ"ה - ב'). אמירה זו החדירה אז בבני ישראל את רוח הנדיבות עד סוף כל הדורות. והוסיף שמהאי טעמא התרחש במלאכת המשכן הענין הידוע "מרבנים העם להביא" כי משה רבינו נזקק אז להחדיר בישראל רוח נדיבות חזקה כל כך שתספיק לכל הדורות.

צמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 7:31 ת"א: 7:33 ר"ת: 8:11

פרשת ויקהל-פקודי-החודש

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:13 ת"א: 6:33

הגוי המת שקם לתחייה

סמוך למעזיבוזו מקום משכנו של הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, שכנה עיירה קטנה, רוב תושביה יהודים פשוטים וכשרים התפרנסו מעבודתם בבית חרושת לסבון שהיה ממוקם בשיפוליה, בעל בית החרושת היה יהודי אמיד, בעל צדקה מופלג בתורה וירא שמים. הוא העסיק במפעל הגדול שברשותו אך ורק יהודים, מלבד משרת גוי אחד נער ושמו "ונקה". ונקה היה נער עלוב יתום וממורמר, שהתגורר בכפר הסמוך. הוא היה עושה את כל המלאכות הגסות בבית החרושת, מפרק וטוען חבילות של עצים, נושא משאות כבדים, שואב את המים ומנקה את הרצפות. במשך ימות השבוע היה לן ונקה במקום העבודה, ורק בערב שבת כאשר המפעל הגדול חדל מעבודתו, היה שב לביתו שבכפר. ונקה לא אהב את בית אביו, בפרט מאז שאביו נשא אישה בשנית. אימו החורגת מרשעת הייתה, מקללת אותו ומכה בו ללא רחם. היה ונקה מתענה תחת ידי המרשעת ומצטער כל הימים על מר גורלו.

יום אחד בעת ששהה בבית אביו החליט ונקה כי טוב מותר מחייו, מואס הוא בחייו האומללים. אומר ועושה, כשחזר לעבודתו במפעל, נכנס אל בית החרושת בשעה מוקדמת ובדק שעדיין אין איש במקום, ניגש לדוד הענק רחב השוליים, בו מתבשל הסבון, עלה בשלבי הסולם הניצב בצד, אחז בחבל המשתלשל מן התקרה, ליפפו סביב צווארו הרך וכך שם קץ לחייו. ראשון נכנס אל בית החרושת הפנקסן מחשב החשבונות, בראותו את ונקה ללא רוח חיים, נבהל מאד. החלו המחשבות מתרוצצות במוחו מה יעשה, הלא ימי הפסח ממשמשים ובאים, מה יאמרו כעת הגויים, כעת יש להם עילה מצוינת לעלילת דם. מותר של הנער הגוי עלול להוביל לפרעות ופורענויות חס וחלילה. הרהר בדבר והחליט לעשות מעשה בטרם יבואו עובדי המפעל. הוריד את התלוי והטילו לתוך הדוד הרותח, בתוך הדוד נטחנים ומתבשלים גרעיני הסבון. ונקה איננו לא נותר ממנו כל זכר. שמר הפנקסן את דבר מותרו של הגוי בסוד ולא סיפר על כך לאיש. עברו שבועיים, וונקה אינו שב למלאכתו, אך גם אינו מצוי בביתו. להיכן נעלם? ברחובות כפר מגוריו כבר החלו מתהלכות שמועות, יש המעידים כי ראו את ונקה חוזר מבית אביו בכפר אל בית החרושת, ומאז לא ראוהו עוד. מטבע הדברים החלו הגויים מרננים חג הפסח של היהודים בפתח, מצוה יש להם ליהודים להשתמש בדמו של נער נוצרי לאפיית המצות שלהם, מסכן ונקה, היהודים רצחוהו כדי להשתמש בדמו. עלילת דם, החלו המאסרים ועימם גם עינויים קשים, רבים מעובדי המפעל נתפסו ונכלאו. השלטונות עצרו את בעל המפעל, את רב העיירה, את השוחטים, את טובי העיר, את נכבדי הקהל ואפילו סתם יהודים פשוטים, זעקות שוד ושבר

נשמעו מכל עבר, אין בית שאין בו צער.

קרבו ימי המשפט, ידעו יהודי העיירה שעתידיהם העצורים לסבול עינויים ומכאובים. ואם לא די בכך, המוני גויים עלולים לפרוץ אל העיירה ולכלות את זעמם בכל דבר הנקרה בדרכם. בעל המפעל שהיה איש אמיד, הצליח תמורת סכום כסף הגון שנתן כדמי ערבות, להשתחרר מהמעצר עד תחילת המשפט. ברגע שיצא מכותלי בית הסוהר, הודרו ושם את פניו אל הבעל שם טוב הקדוש השוכן במעזיבוזו. נכנס היהודי אל הצדיק ומעיניו המיוסרות פרצו נחלי דמעות, כה רב היה יגונו שלא הצליח להוציא הגה מפיו. הצדיק מביט בו במבט חודר. מחייך חיוך קורן תוך שהוא מוציא את המקטרת מבין שפתיו, נוסך עליו רוח של שמחה ומברכו במלים קצרות, שמע נא, הרי אתה אינך חס וחלילה מקטני אמונה, סע לביתך לשלום והיה בטוח באבינו שבשמים, הקדוש ברוך הוא יהיה בעורך, יברכך ה'.

שב היהודי לביתו חודר בביטחון גמור ובאמונת צדיקים, ואף הצליח לעורר שמחה בליבותיהם של בני ביתו ובלב אנשי העיירה הדאוגים וחרדים. החלו הכול מתכוננים להקביל את פני החג, אופים מצות, אוספים מעות חטיין לעניים ואף מעמידים יין לקיים מצות ארבע כוסות. אולם כאשר קרב מועד המשפט, החלה אשתו של בעל המפעל להציק לו, עד מתי נשב כך בחיבוק ידיים, למי נמתין עוד? הלא בעוד שבוע בלבד יום הדין, קום ועשה מעשה כלשהו. חזר היהודי שוב לחצרו של הבעל שם טוב והפציר בצדיק, רחם נא עליי הענק לי עצה ותושייה. הרהר הצדיק רגעים מספר ואמר, סע מיד לעיר קייב, שם במורד ההר ישנו איזור הקרוי פודול, והוא מיושב בהמוני אדם, בשיפולי הפרבר לא הרחק מהנהר הגדול דנייפר, שוכן שוק הומה אדם ורחב ידיים, מימין השוק לאורך פודול תמצא שורות שורות של עניים ואביונים, עיוורים ומקופחי חיים רובצים על צרורותיהם, וכלי נגינה שונים מנגנים ומבקשים נדבה. בין אלה תעבור בעיון רב תציץ בפני הקבצנים, עד שתמצא את שאתה מבקש, סע לשלום ויברכך ה'.

התחזק היהודי בביטחונו ובאמונתו בה' ובנפלאותיו, התמלא ליבו שמחה גדולה, קם וישב בעגלת החורף שלו ונסע לכרך קייב העיר הגדולה. בהגיעו לקייב, ניגש היישר לפודול העומד בתחתית ההר, בנקל הצליח למצוא את טורי הקבצנים, הוא עבר בין השורות ולפתע נתקל בונקה שרוע על הקרקע, רגליו מקופלות תחת גופו הצנום, על פניו סימני חבטות שקיבל מאמו החורגת, ועל ברכיו הבנדורה, כלי נגינה נפוץ בקרב הערלים שבאותו אזור. נזף בו בעל המפעל: "ונקה ונקה" לאן נעלמת? פוחו, למה גרמת צער כה רב? הבה וניסע תיכף בחזרה הביתה. נמאסו עליי חיי השיב ונקה, החלטתי לברוח מידי המרשעת בגלל הגידופים ההצקות והמכות תיפח רוחה של החורגת.

צניעות ונחמנות

מידת הכרת הטוב

בספה"ק חובת הלבבות כתוב שמידת "הכרת הטוב" היא אחת המידות הבסיסיות והכרחיות בעבודת השי"ת, והסיבה לכך שהאדם לא מכיר טובה לבוראו, היא מפני שחושב שהכל מגיע לו.

משל לזוג שבמשך שנים רבות גידלו בביתם יתום ודאגו לכל מחסורו. היתום הרגיש בביתם כבתוך שלו, ולא חש שלמעשה עושים אתו חסד במשך שנים כה ארוכות, באחד הימים הגיע עני לבית ונתנו לו נדבה הגונה, ופיו לא פסק מלברך את בעל הבית ולהודות לו על חסדו הגדול.

לנוכח ברכות אלו של העני, שאלה בעלת הבית את בעלה: מדוע העני שעשינו לו טובה פעם אחת, מודה לנו כה רבות, ואילו היתום שאנו מגדלים בביתנו ומשפיעים עליו טובה כה גדולה ותמידית, אינו מודה לנו אף פעם? אמר לו בעלה: אם תרצי אוכל לגרום לו ליתום שיתחיל להודות לנו. הוא קרא ליתום ואמר לו: גידלנו אותך במשך שנים הרבה עד עכשיו, ואנו שמחים שהקב"ה זימן לנו מצוה כה חשובה, אולם עכשיו גדלת ויש באפשרותך לעהמוד ברשות עצמך, לכן, אני מציע לך שתעזוב את ביתי ותנסה לחיות חיים עצמאיים.

הדברים נפלו על לבו של היתום באופן קשה מאד, אך בלית ברירה הוא יצא לרחוב, ניסה להתפרנס ולמצוא אוכל, ניסה למצוא מקום מגורים וכו', לצערו לא עלה הדבר בידו, רעב ונושפל הוא הסתובב ברחובות, כשראה אותו אותו אדם, קרא לו ואמר שהוא רואה שהוא אינו מסתדר לבד ולכן, הוא יקבל אותו שוב בשמחה לביתו כפי שהיה עד כה. מאותה שעה ואילך ידע אותו יתום כיצד להודות למטיבו, העובדה שנישאל אותו מכל הטובה שהיתה לו, החדירה לדעתו את הידיעה שעושים עמו חסד תמידי ועליו להכיר טובה ולהודות על כך.

הנמשל: האדם חי בעולמו של הקב"ה, וה' משפיע עליו חסד תמידי ללא הרף, אולם האדם שהורגל לכל זאת אינו חש בטובה הגדולה ואינו יודע להודות לה' על כך, אולם כאשר האדם נקלע ח"ו לצרה או כפוקדת אותו חלילה מחלה, אזי הוא מבין שכל חייו וכל נשימה שלו הינם חסד שהבורא יתברך מעניק לו באותו רגע, באותה שעה הוא לומד גם כיצד להודות לה' על חסדיו התמידיים, והוא מכיר טובה לה' על כל מה שהוא עושה למענו תמיד.

עפ"י הבן איש חי זיע"א

נסעו יחדיו היהודי והערל בעגלה, ובדרך סיפר לו היהודי אודות הסערה שחולל הוא בעיירה כולה, הוא הודיעו על המשפט, ועל עדותו שתציל את כל היהודים המצויים בתפיסה בבית המעצר. בינתיים הגיע מועד המשפט, המוני גויים התכנסו באולם בית המשפט לראות כיצד חורצים את דינם של היהודים, בראשם עומדים מנהיגיהם, פרחי כהונה צמאי דם. קריאות מוות ליהודים נשמעו מכל עבר.

לפתע חשכו עיניהם ונקה ניגש אל דוכן העדים חי וקיים. ראוהו השופטים עומד חי, שמעו כיצד מעיד הוא על עלילת השקר שרקמו מנהיגי הנוצרים נגד יהודים חפים מפשע, והכריזו מיד בפסק הדין זכאים. נכלמו המסיתים והמעלילים התביישו, הכמרים נאלמו דום. כל מאות הערלים שהשתוקקו בכל מאודם לראות דם יהודי נשפך, לשדוד ולהרוג. לא היה גבול לבושתם של התובעים. בצאתם מבית המשפט החלו להטיח בונקה את כעסם, אי פוחז שכמותך, אתה האשם בכל הדבר, ברחת מבית אביך ובעטייך האשמנו את היהודים על לא עוול בכפיהם. נבל בן סורר ומורה מקולל, ולא הסתפקו בצעקות ובקללות בלבד, אלא החלו אף להכות את נקה הצנום, לחבוט בו ולפצוע אותו. היה מי שהפילו לארץ, אחר תפסו בגרונו, שלישי חבט בו מכות קשות, עד שלבסוף נפח המסכן את נשמתו ומת. אט אט חזרה העיירה לשגרה, בחלוף מספר שבועות הסיפור כולו כבר נשכח מליבותיהם של העובדים.

אולם היה אחד שלא יכול היה לשכוח והוא, מנהל הפנקסים, זה שהשליך את נקה אל הדוד הרוחת, לא מצא מנוח להרגיע את נפשו, הלא הוא בעצמו קרע את החבל מונקה המת וזרקו אל הסבון הרוחת. הוא בעיניו ראהו ללא רוח חיים, כיצד קם המת לתחייה. לא נח ולא נרגע, עד שחקר היטב את בעל המפעל וגילה, כי הבעל שם טוב הקדוש סייע בדבר. עתה הבין היטב את גודל הנס.

צ'ין אדם לחברו

זהירות של ילד בן ארבע

מסופר: כשהיה הרה"ק רבי שלום בער הרש"ב מליובאוויטש זיע"א (יומא דהילולא ב' ניסן) בן ארבע שנים, הביא פעם החייט בגד שנתפר לאמו הרבנית. כאשר מדדו את הבגד, הוציא הילד לתומו חתיכת בד מכיסו של החייט. החייט, כמובן, התבייש מאד והחל להתנצל, באומרו שהוא שכח שנתרה בידו חתיכת בת זו וכדומה. לאחר שהלך החייט, הוכיחה אותו אמו על אשר גרם לעלבון החייט. והילד בכה בכי מר ביותר. לאחר מספר שבועות, נכנס הילד אל אביו הרה"ק מהר"ש זיע"א ושאלו כיצד ניתן לתקן עוון הלבנת פנים. כאשר שאלו אביו מדוע הוא מתעניין בכך, ענה לו הילד שברצונו לדעת זאת, ולא סיפר לו את אשר ארע. כאשר תמחה אמו הרבנית מדוע הוא לא רצה לספר לאביו את הסיפור כולו. ענה הילד בו הארבע: "די לי שנכשלתי בהלבנת פנים, והאם עלי לעבור גם על עוון רכילות ולשון הרע?"

שמחת חתן וכלה

מסופר: ביום שנסתלק הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זיע"א ראש ישיבת חברון לבית עולמו בתרצ"ד בירושלים עיה"ק. עמדה להיערך חתונה של אחד מתלמידיו בישיבת חברון. יחד עם שאר חבריו צעד בהלוויה גם החתן שבור ומדוכדך. הוא לקה בכפלים, צער הרבים וצער הפרטי. כי מה יהא בשמחתו

האם מסוגלים רבותיו וחבריו להשתתף בשמחת כלולותיו? אחד מבין אלפי המלווים היה הגאון רבי אברהם שמואל פינקל זיע"א משפיע רוחני בישיבה, אשר צערו של אותו חתן נגע ללבו, ורצה שלא תושבת שמחתו. בעמדו על הר הזיתים בעת הקבורה הוסיף בהספדו רבינו הקדוש, אתה עולה עתה לישיבה של מעלה, אולם כאן בישיבה של מטה בישיבת חברון, עומד להיכנס היום לחופה אחד מבני החבורה. וחלילה לנו למעט בכבודו ולהפר את שמחתו, על כולנו החובה להשתתף בכלולותיו ביום שמחת לבו, באהבה, אחוה ורעות, כי זוהי הדרגה הגבוהה של מצות גמילות חסדים.

או לי שביישתי

סיפר הגה"ק רבי יחזקאל אברמסקי זיע"א: נכנסתי פעם אצל רבי הגה"ק רבי חיים מברסק זיע"א, ומצאתיו שהוא יושב ומיצר בנפשו מאוד. שאלתי אותו בבהלה מה אירע? והשיב לי רבי חיים בקול מדוכדך: לפני שעה קלה יצא מכאן אדם בלתי שפוי בדעתו, וחושש אני שנעלב מן הדברים שאמרת לי, אוי לי שביישתי את מי שאין מחילתו מחילה, הוא נתבייש על ידי והבושה שלו היא בושה לכל דבר, אבל בשל מצבו לא יוכל סלוח לי.

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז אדר

הרה"ק רבי ישעי' שור אב"ד יאס ב"ר משה (כליל תפארת - תרל"ט)

הגה"ק רבי יוסף שאול נאטאנזאהן ב"ר אריה לייבוש (שואל ומשיב - תרל"ה)

יום ראשון כ"ח אדר

הגה"ק רבי שמואל הלוי קעלין ב"ר נתן נטע (מחצית השקל - תקס"ז)

יום שני כ"ט אדר

הרה"ק רבי יואל מראצפערט ב"ר יעקב שלמה (תשנ"ג)

יום שלישי א' ניסן

נדב ואביהוא בני אהרן (ב"א תמ"ט)

הרה"ק רבי אלימלך מגראדויסק ב"ר חיים מאיר יחיאל (אמרי אלימלך - תרנ"ב)

יום רביעי ב' ניסן

הרה"ק רבי שלום דוב בער מליובאוויטש ב"ר שמואל (תר"פ)

הרה"ק רבי יעקב יוסף ב"ר דוד מסקורא (תשכ"ח)

יום חמישי ג' ניסן

הגה"ק רבי אפרים בן הגאון חכם צבי (תקל"ב)

הרה"ק רבי בנימין זאב מזבאריו ב"ר יחיאל מיכל מזלאטשוב (תקפ"ב)

הרה"ק רבי אליעזר ירוחם מראדישיץ ב"ר ישראל יצחק (חתן הד"ח מצאנו - תרנ"ב)

יום שישי ד' ניסן

הרה"ק רבי אהרן שמואל ב"ר נפתלי הירץ הכהן מסטעפין (תלמיד המגיד - תקע"ד)

הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא ב"ר מרדכי מטשרנוביל (תרנ"ה)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

מסופר על הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זיע"א (יומא דהילולא ד' ניסן) שאמר פעם לאחד שנעשה רבי: "תא ואשמיעך כיצד נעשים רבי, באים יהודים רבים ונדחפים בשולחן, והרבי יודע בעצמו שהם טובים ממנו, ולבו נשבר בקרבו מאד מאד, כך נעשים לרבי".

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

מברכים חודש ניסן המולד יהיה בליל שלישי בשעה 8:04 דקות 10 חלקים ר"ח יהיה ביום שלישי

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

אלה פקודי המשכן משכן העדת (לח, כא) - מפרש רש"י, למה נאמר משכן שתי פעמים? רמז לבית המקדש שנתמשכן בשני הרבנותיו על עיונותיהם של ישראל. ורמז לזה, בתבות **אלה פקודי המשכן** משכן, שהן בגימטריה פתבות הכפל רמז ב' הרבנות. (מגדנות)

תשע ועשרים כפר (לח, כד) - מפרש רש"י הרי הכפר ק"ב מנה בשקל הקדש, ורמז לזה בתבת כפר שהיא בגימטריה זה הוא ק"ב מנה. (שם)

וירקעו את־פחי הזהב (לט, א) - כתב רבנו אפרים שתבת פחי בגימטריה צ"ח, לרמז על צ"ח קללות שבמשנה תורה. תבת וירקעו אותיות וירקעו, דהינו שהתקב שהיא התורה הקדושה קורעת ומבטלת את כליהקללות. (אילוצבי)

ואת־האבנט שש משוך (לט, כט) - למה נכתב בלשון יחיד, בעוד המגבעות והמכנסים נכתבו בלשון רבים? אלא שאמר חז"ל בזמא שרק האבנט של הכהן גדול היה עשוי משעטני, וכאן הפנה לאבנטו של אהרן הכהן שנאמר בו שש משוך שהוא פשתן ותכלת שהוא צמר, ולכן היה רק אבנט אחד. (מתוקים מדבש)

ויברך אתם משה (לט, מג) - מפרש רש"י שברך אותם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ורמז לזה בתבות כליהמלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ד' בן עשו ויברך אותם משה, בגימטריה משה אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. (תולדות אברהם יצחק)

ויקם משה את־המשכן (מ, יח) - משה רבנו היה מקים את המשכן בכל יום משבעת ימי המלוואים ומפרקו, וביום השמיני העמידו על תלו. וכנגד זה נהרס משכן ה' שבע פעמים: במדבר, בגלגל, בשילה, בנגב, בגבעון, בית המקדש הראשון והשני, ונרמז במשלי אל־תאיר רשע לנה צדיק אל־תשוד רבצו, כי שבע יפול צדיק וקם, והשמיני הוא בית המקדש השלישי שיבנה במהרה. (אמרי אמת)

וימן שמה מים לרחצה (מ, ל) - ראשי תבות אותיות שלום, לרמז לדברי חז"ל שהרוחץ ידיו בשפע זוכה לעשריות ומביא שלום בביתו, והמשך הפסוק ורחצו מניו, אותיות ממון שיזכה לממון בהרחבה. (דברי עמוס)

ספורים בפרשה

ואת־האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וזים לעמודים (לח, כח) אמרו חז"ל, שבשעה שחשב משה את הוצאות המשכן, לא ידע מה עשה עם שקלי הכסף, עד שזכר שעשה מהם וזים לעמודים, ובאותה שעה נתפסו כל ישראל על מלאכת המשכן. ומדוע באמת לא ערך משה את החשבון בתחלת הבנין? אלא שבאשר מתעסקים בחשבונות באים לידי צמצום ודחק, ובשעת בנין המשכן רצה משה לפעל מתוך רחב־לב ושמחה, ולכן המתין עד גמר הבנין. ולכן נאמר "אלה פקודי המשכן" - מתי פקד משה את המשכן וחישוב את הוצאותיו? "משכן העדת" - באשר כפר עמד המשכן על־מכונו. ומספר, פי פעם באו בני עירך אחת אל הנצי"ב מולדזין ובקשו את־עצתו. "התחלנו לבנות בית־פנסת גדול, אלא שעם הנחת היסודות ערכנו חשוב נוסף והגענו למסקנה, פי לא יעלה בידנו לסים את הבנין מחסר מומן. ושאלתנו היא האם מתר לנו לסתר את מה שבכר הקמנו?" השיב הנצי"ב ואמר: "אם לעצתי תשמעו, לא רק שלא תהרסו את הקים אלא המשיכו לבנות, והקב"ה יסיע בידכם להשיג את הממון הדרוש להשלמת הבנין. וכך אפשר לדרש בצחות את מה ששינוי במקלה אמר רב אסי, בית־הכנסת שמחשבין בו חשבונות מלינין בו את המת', סופם של המחשבים חשבונות בשעת הבנין, שיפסיקו את המלאכה ויהא המקום שמים ומתאים להלנת מתים, ולכן בנו והקב"ה יסיע בעדכם".

ויקם את־החצר סביב למשכן ולמזבח (מ, לג)

תמה רבי מרדכי יוסף מאיז'ביצא, מדוע רק בהקמת החצר לא נאמר בפאשר צוה ה' את־משה כפי שנאמר בכל מעשה המשכן וכליו? והשיב: מפאן אתה למד על מדת הענוה של משה רבנו. שהרי אף שנאמר לו בכללות על מעשה המשכן, לא מלאו לבו לעשות מאומה עד שנצטוה עליו במפרש. משל למה הדבר דומה? לשר גדול שהמלך אוהבו ונושא לו פנים, עד שנותן לו רשות לבקר בארמונו בכל־עת שירצה. אף השר אינו מרהיב בנפשו להפגס אל־המלך, אלא אם־כן נקרא אליו, מפני הכבוד שחולק לו. ואף משה נהג כן, ובכל מלאכה המתין לצווי ה'. אף כשהגיע אל החצר לא המתין לצווי ה', פי העמדת החצר מורה על השתוקקות גדולה להתקרב אל־המלך, בעבד העומד בחצר וקמה להפגס. ולכן נאמר אחר מעשה החצר ילא־יכל משה לבוא אל־אהל מועד, פי לא מלאו לבו להפגס, עד שקרא לו ה' אליו. וזהו שנאמר אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך, אשרי מי שנבחר ביד ה' ומתקרב אליו, ושוכן בחצר ה' בהשתוקקות וכסופים.

ולא־יכל משה לבוא אל־אהל מועד (מ, לה)

כשנפטר רבי משה דוד סופר מספרגן ובנו של ה"מחנה חיים", כשהוא בן מ"ה שנים בלבד, לאחר שסבל יסורים קשים במשך שנים מספר, הספידו מרורים גיסו, רבה של דברצן: "ולא־יכל משה לבוא אל־אהל מועד" - המנוח משה לא יכול היה לבוא לבית מועד לכל־יחי כבר לפני שנים, מפני 'ביישבו עליו העני' - שעליו שכנה מדת הדין כדי להסיר מעל העדה גזרות קשות, וכבוד ה' מלא את־המשכן - והיתה מדת הדין חופפת עליו זמן מלא. אבל עתה ייקרא אל־משה' - הקב"ה קראו אליו בחבה, אדם בייקריב' - בן מ"ה שנה כמנין אדם, ועלה פקרבן כדי לכפר על בני־דורו.

היה היה

ויברך אתם משה

בשעה שנגמרה מלאכת המשכן, ראה משה את-כל-המלאכה, והנה עשו אתה באשר צוה ה' פן עשו, ועמד וברך אותם ואמר: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם", והיה "האמרי חיים" מויז'ניץ דורש פסוק זה ואומר, שמי שהוא קורא ושונה ואי עוסק באמונה, הריהו מחלל שם שמים על-ידו יותר ממה שמתחלל ביד עס-הארץ שאינו עוסק באמונה. ולכן ברכם משה בשעה שראו שעשו את מלאכתם באמונה, שיזכו להשראת השכינה ויתקדש שם שמים ברבים על-ידם.

ספור נפלא, שממנו נובל להפיק מוסר השכל על מדת הישר ושכר הנושא ונותן באמונה, מספר על חבורת סוחרים באלג'יר. שבעה סוחרים היו בחבורה, וכלם עסקו במסחר תבואה ודגנים שונים, אולם אחד מהם היה שונה מחבריו. שמו היה אברהם בן-ששת, איש נאמן וישר-דרך, אשר שמו יצא לפניו באחד שאינו משנה את דבריו לעולם ואינו נוטל פרוטה שאינה שלו. ששת הסוחרים האחרים לעומתו, היו ההפך הגמור, וכל מסחרם היה משתת על רמיה ונוכלות. והנה ערף אחד הסוחרים ברית מילה לבנו, ואל הסעדה הזמנו כל חבריו הסוחרים, ובהם גם אברהם הנאמן. בשלחן המזרח ישב החכם רבי יעקב עטיה, תלמיד חכם מפלג ובעל לשון למודים, ובעל השמחה כבוד לשאת דברים לכבוד הברית. עמד רבי יעקב והפליג בחשיבותה של המילה שבזכותה זכו בני ישראל לירשת הארץ, שנאמר ויצאת את-לבבו נאמן לפניך, וכרות עמו הברית לתת את-ארץ הפניעני, והארץ בדרשתו בענין הנאמנות והישר. "ודעו אתם ששם מודע נסמכו האותיות הראשונות בסדר אלפ"א בית"א"? שאל רבי יעקב את המסבים, והמשיב: "האותיות א"ב - הן נוטריקון אמונה ברכה, והאותיות ג"ד נוטריקון יגול דלות". ללמדך, שמי שעוסק באמונה זוכה לברכה, ומי שנוזל את הבריות סופו בא לידי דלות". דבריו היו מכניעים אל חבורת הסוחרים הרמאים, אולם הלכו מלאו פיהם שחוק ולעגו לדברי הדרשן. "פלך לך מדברי ההבל", אמרו בהתול, "והרי אנו נוהגים כל הימים בערמה, והנה אנו מצליחים במסחרנו ועולים מיום ליום בעשר וכבוד, יותר מאשר חברנו אברהם הישר". אולם הדרשן רבי יעקב לא חת מהם, ואמר: "ימים ידברו, ונראה עם מי הצדק".

למחרת קבלו שבעת הסוחרים הזמנה מלכותית להתיצב בפני המלך. "שמעו נא", פנה אליהם המלך, בפניו התייצבו ללא שהיות, "זה פמה עשרות שנים שאני אוגר וצובר תבואה רבה באוצרות המלוכה, למען יעמדו ימים רבים למקרה חרום ורעב. והנה שנה זו היתה מברכת מאד, וזכינו לשפע גדול של תבואה. מבקש אני אפוא להוציא ישר מפני חדש, למכר לכם את התבואה הישנה במחיר מזול, ולקנות מכם מהיבול החדש של שנה זו". הסוחרים מהרו לקפץ על המציאה, שכן הבינו כי נקרתה בפניהם הזדמנות פז להתעשר עשר רב באמצעות מעשי רמאות, אולם היחיד שדחה את ההצעה, היה אברהם הסוחר. בהכנעה הסביר למלך, כי הוא חושש להפגם אל העסקה הגדולה בזמן שעוסק בעניינים אחרים, והמלך שלח אותו לשלוט. מוכן כי הסוחרים שמחו לשמע כי חברם נפרד מהם, שכן חששו ממנו שפא יעמד להם לשטן בשעה שיבקשו להוליך את המלך שולל וקפצו על המציאה כמוצאי שלל רב. ביציאתו היה אברהם שרוי בשמחה, שכן לבו נבא לו כי עסק ביש הוא וסופם של הסוחרים להסתבף בענין עד צוארם. עוד שעה ארבה עשו ששת הסוחרים האחרים בארמון, באשר ישבו לסבם את דבר העסקה. "מחר אשלח אליכם את אחד מסופרי חצר המלוכה", אמר המלך, "ויבידו מפתחות כל אוצרות התבואה הרבים. הוא ישב אתכם מדי יום עד גמר המלאכה, ויפקח מקרוב אחר החשויים". הסוחרים יצאו מלפני המלך שמחים וטובי לב, שכן ראו בעסקה זו פר נרחב לרמאותם והזדמנות נפלאה להתעשר על חשבון המלוכה.

הבקר אור, והסוחרים כבר עמדו הכן עם פועלים רבים ששכרו בכסף מלא, ועמם שקים לרב אותם וקשו מפספס גדמים קרבים. לא ארבה השעה, ומרחוק נראתה דמות של ערבי אלג'יראי טפוס, שהיה נראה כאיש המוני ונבער מדעת, ובידו צרור מפתחות גדול. הלך היה לא אחר מאשר המלך בעצמו, שבחששו המפתח חשד בסוחרים שפא הם מנסים להוליכו שולל, והחליט לפקח מקרוב אחר המלאכה בלה. כדי להסוות את עצמו לבש בגדים פשוטים ומהוהים, ואף שנה מעט את שפתו בדבר אחד הפועלים הפחותים בשוק, ונטל עמו גם כלי כתיבה ופנקס גדול, לרשום הסחורה הרבה. החבורה בלה בראשות הפלכל המלכותי, שמו את פניהם אל עבר אחד המוסקנים הגדולים בהם נאגרה התבואה הישנה, והפקיד התישב לנכח האוצר כשבידו הפנקס הגדול. "עצתי לכם", אמר לסוחרים, "כי תורו לפועלים למלא בכל שק חמש מדות בדיוק, כדי שלאחר מכן יקל עלי לדעת את החשבון הקדום של התבואה שנלקחה על-ידיכם. שכן אם תצברו מאה שקים לשם משל, אכפיל זאת פי חמשה, ואקבל את המספר הכללי של חמש מאות מדות, וכן על-ידי הדרך". הסוחרים העמידו פנים כמסכימים להצעתו, אולם לאמתו של-ידבר כבר תכננו מראש את רמאותם. בקריאות יעין וקרמיות מסתרות, סמנו לפועלים, שאף הם היו חלק מהקניניה, להכניס שש מדות לכל שק של תבואה, כדי להרויח בקד פמות הגונה של תבואה ללא תשלום. המלך המחפש שהעטה על-עצמו ארשת של ערבי מטפש, הגיב מבטים נסתרים אל עבר הפועלים, והבין מהר מאד את תרמיתם. אולם הוא לא פצה פה, והמשיך לעקב בפתר אחר מעשיהם ורשם זאת בזכרונו.

מאורות

ה' אלישע נסים ששון דגנור מבגדד זצ"ל ליום ההולכה, שבת-קדש כ"ז באדר תרנ"ה

רבה הראשי של בגדד ומגדולי רבני ככל. צאצא למשפחה עתיקה ומכבדת, שנקראה על-שם דן גור ארזה, לאחר שאחד מאבות המשפחה התעלף ונחשב כמת, וכשבאו להקינו לקבורה, התעורר וקרא: "דן גור ארזה יזנח מן-הבשר", כלומר עוד כחו בכתו, ומאו נקראו צאצאיו בשם 'דגנור'. נודע בגאונותו העצומה, והעמיד תלמידים הרבה בישיבת 'בית זלכה' הנודעת בבגדד. רבו המבקרי היה רבי עובדיה סומך רבה הנודע של בגדד, והוא מנהו עוד בחייו לשמש כראב"ד העיר. הוא דן דין אמת ולא נשא פני איש, והדבר עורר את שנאתם של כמה מנגידי העיר שהחליטו לסלקו מרבנותו. הללו לא בחלו בשום אמצעי, והלשינו עליו לפני השלטונות, והללו צוהו לרדת ממשרתו עד שיתבהרו הדברים. פשוטע בעיר דבר הנבלה, התעורר רעש גדול ורבי עובדיה סומך יחד עם חכמי העיר הודיעו, כי אין ערף לפסקדינו של המלך והוא החזק על מכונו בגאון. ואף אותם נגידים שהתנגדו לו, באו בעצמו של יום הכפורים אל רבי עובדיה, ובקשו את סליחתו על אשר המדו את-פיו. בספרו 'גדלת אלישע' מובאים חדושי דינים ופסקי הלכה, ופסקי בית-דינו נלקטו בספר 'מעשה בית-דין' בצרוף חדושי על-הש"ס. נפטר בשנת תרנ"ה, וקול עיצום לזהו למנוחות, ואף המושל וראשי העצב באו לכבדו. ה"בן איש חי" הספידו, ובספריו מכנהו 'הרב הכולל'. מגדולי תלמידיו היו רבי יעקב חיים סופר בעל "פני-החיים" ורבי צדקה חוצין מירושלים.

יוסיף דעת

בשנים מעוברות, יוש כמוות 7 במחזור 19 שנה וסימנך ג"ח אד"ט, מחולקת ויקהל מפקודי, ובאות מתי יקרא עם שקלים. ברוב השנים שאינו מעוברות, נקראת פקודי גם ויקהל, וברך כלל יחד עם פרשת החודש, אך בשנים הכ"ז (מתחילת ביום ה', והיא כסדרה מרחשוון חסר וכסלו מלא, וא' דבסח חל ביום ז') נקראת עם פרשת פרה. בשנים הפטרות פקודי נקראת פקודי לבה יחד עם החודש. המלאכה" בבנין שלמה המלך, והספרים קוראים "יעש חירום", שאתה קוראים האשכנזים בפרשת ויקהל (ושם קוראים הספרים את תחילת אותו פרק "וישלח המלך שלמה ויקח את חירם מצר"). אולם על מנהג האשכנזים בקריאת הפטרת פקודי כשהיא נפרדת מפרשת ויקהל, יש חילוקי דעות. המהר"ל כתב שמפטרם בפקודי, שהיא הפסקה בין שקלים לזכור, "יעש חירום" שהיא הפטרת ויקהל, ויש להוסיף שני פסוקים של "ותשלם כל המלאכה" מהפטרת פקודי, ואין קוראים הפטרת פקודי כולה בלי הפטרת ויקהל, שאם-כן תעבור שנה שלימה בחג הסוכות, וכבר נמנהו על-יך בפני מהר"ל מבריסק, שאם-כן למה קבעו את הפטרת 'ותשלם' בפרשת פקודי, אם לעולם אין קוראים אותה שם? ועוד שגם הפטרת 'יעש חירום' הרי קוראים בשבת שנייה של חנוכה ואף היא נקראת בשנים מעוברות בפרשת ויקהל. לאחרונה רוצו להתלהב תשובה בענין של האדר"ת משנת תרט"ב, ובה כותב שמעיקר הדין יש לקרות רק ותשלם בפקודי שהיא הפסקה, וכבר נהנו מה מנהגים רבים שלא על-פי מנהגו, רק על-פי הספרים שהיתה ישיבתם מתחילה פה ולא רוצו לשנות מהם". אולם יש עדיות שבחורבת ריה"ח בזמן נשיאות רבי שמואל סלאנט קראו רק 'ותשלם'. המר"ז אויערבאך הורה בשנת תשל"ו לקרוא רק 'ותשלם' ראשון ובהכונה קראו 'יעש חירום', ורק בשנה שבה שתי שבתות חנוכה יקראו את שתיהן בפרשת פקודי.

המשך

שעות רבות עברו, הפועלים עבדו במרץ וללא לאות, כאשר ששת הסוחרים מפקחים עליהם מעשה אדון, ודואגים כי המלאכה תעשה לשביעות רצונם המלאה. והנה הגיעה שעת הצהריים. השמש קפחה בעז על-ראשיהם, הריב החל לכרסם בהם וגופם תבע את שלו, והסוחרים הודיעו על הפסקה לאכילה ומנוחה. באדיבות מזיפת הזמינו הסוחרים את הפקיד לטעוד יחד עמם בקרבת מקום, שם הבינו סעדה פיד המלך, אולם טרם עזב את המקום, נגש הפקיד אל מצבור השקים הגדול שהעמסו שק על-שק בשורות מסדרות, וספר במתינות את השקים. כשפלה את מלאכתו, רשם בפנקס אשר ביזו את המספר הכללי, ולאחר מכן פנה אל מקום הסעדה יחד עם הסוחרים.

עברה שעה ארוכה, בהם סעדו הפועלים את-לבם ונחו די-צרכם, ובלם קמו ממקומותיהם על-מנת לשוב אל-המלאכה. אך עם הגיעו, נעמד הלבקר המלכותי בסמוך לשורות השקים, ובעינו החדה הבחין מיד כי פמה שורות של שקים מלאי תבואה, התנדפו ונעלמו להם, כאלו נשאתם הרוח. "לאן נעלמו השקים?" שאל הפקיד בפליאה את הסוחרים, והללו העמידו פני תם וטענו בתוקף כי לא היה ולא נברא. "שום שק לא נלקח, והכל נמצא תחת פקוחנו המזדקק" טענו, אולם הפקיד ספר לעיניהם את מספר שורות השקים, והראה להם את המספר שרשם בפנקסו שחר על-צפי לכן טרם החלה ההפסקה. "הנה ההפרש אל מול עיניכם", טען הפקיד לאזני הסוחרים, והללו הביטו זה על-זה במבט נבוך. לאחר רגע התעשת אחד מהם, ואמר לפקיד בקול נמוך: "גש נא עמי הצדה, כי דבר-טתר לי אליך". הפקיד עשה כדבריו, והסוחר שלף מפיסו צרור נאה של שטרות-כסף ותחבו לידיו. "עצם נא את עיניך ושתף עמנו פעולה", לאט לו הסוחר הרמאי באזנו, "ואם תהיה חלק עמנו בקנוניה, תוכל להרויח כסומים מכבדים עד סיום המלאכה". הלה תחב את הכסף לכיסו, ובבת-שחוק אמר לסוחר: "מעתה אני נותן לך יד חפשית לפעולה, ואני אף לא אטריד אתכם בשהותי במקום מבקר ועד ליל. אך פדי שלא לעורר את חשדו של המלך. אבקר מדי ערב באוצרות התבואה, וארשם בפנקס המלוכה כי הכל מתנהל בישר ונאמנות, ואשוב יחד עמכם העירה כאלו שהייתי אתכם במשך כל היום, פדי להסיר ממני ומכם כל חשד". הסוחרים עלצו לשמע דבריו של הפקיד, ושמחו על שתוף הפעולה מצדו, ביחוד כאשר מעתה יוכלו לעשות באות נפשם ולרמות את המלך באין מפרעי. כך עבר חודש ימים, כאשר מדי ערב מגיע המלך המחפש אל קבוצת הסוחרים, מקבל דמי 'לא תורץ', ורושם בפנקסו כי הכל נכון, מדיק ומחשב. הסוחרים מצדם גלו כשורים מן-המדינה, העלימו פניות, הערימו במדות, החזירו תבואה ישנה תחת חדשה, והיו בטוחים כי הם עומדים לצאת נשכרים מכל כיוון. במשך כל תקופת העבודה, הוציאו הסוחרים סכומי עתק לתשלומי הפועלים, לרכישת השקים וההובלות, ולפי הספום הסופי, לאחר נכחי קבלת התבואה הישנה, נותר המלך חיב לקבוצת הסוחרים סכום עצום. הספום נחתם פמוכן אף הוא בידי הלבקר המלכותי, והסוחרים נפרדו ממנו בקריצת-עין, בהיותם בטוחים כי הוא לצדם.

ויהי למחרת, שלח המלך להזמין את הסוחרים אליו. הללו הגיעו בזיחחות דעת ובראש מודם בהיותם בטוחים בהצלחתם, אך עם פניסתם אל היכל המלך, עמד לבם מפעם. על פסא המלכות ישב המלך במלבושים של הסופר ההדיט שלפנה אותם בחודש האחרון, כשפגדו הפנקס המפר אותו וזהו הסוחרים על-נקלה. לבם צנח בקרבם ופלצות אהזה אותם בהבינם בן-רגע, כי הם שחדו בא פחות ולא יותר את המלך בעצמו, בבקשם לרמות לא אחר מאשר את-המלך... "גנבים נבזים!" שאג עליהם המלך בחמת זעם, "עכשו אני מבין את הסבה מדוע נפרד מכם הסוחר הנוסף אברהם בר-ששת, שכן הוא מכיר אתכם היטב ויודע שהנכם חבר רמאים ונוכלים, שעתידים לרמות אותי ולהוליכני שולל". בסיומו ללכות בהם את זעמו, צוה המלך על חילוי להכות את הסוחרים מכות נאמנות על מסכת רמאותם, ולאחר מכן הטיל עליהם ענש מאסר של שנה תמימה, והודיע כי הוא מחרים את כל רכושם מחוט ועד שרוף ועל לקפת המלוכה. הסוחרים הוצאו מהארמון כבולים באזקים, ובמקומם הזמן אתו פבוד הסוחר אברהם בר-ששת, עמו סכם המלך את העסקה בלה.

הרוח של אברהם הסוחר ישרה-הדרך היה כפול ומכפל, והוא יצא מהעסקה נשפר בהגן. השנה שלאחריה היתה שנת בצרת קשה, והמדינה סבלה ממכת ארבה שפלה את כל התבואה שבשדות, ואין פלא אפוא ששערי התבואה עלו שבעה מונים. בתם אותה שנה, הפך אברהם להיות אחד העשירים הגדולים ביותר שבמדינה, אולם הוא נותר בישר ובנאמנות, לא גבה לבו ולא רמו עיניו. וככל שגדל עשרו והצלחתו גברה, כך הגביר אברהם את מעשי הצדקה והחסד, ובמידה השתדל למען משפחותיהם של חבריו הסוחרים, שראשיהן נמקו בכלא, והוא תמך בהם בכבוד ובדי רחבה.

סמוך למועד שחרורם של הסוחרים מהכלא, לאחר שנה תמימה מאז השלכו אליו, פגשו הללו את החכם רבי יעקב עטיה בדרפו, ולאחר שהקלה דרש בשלומם ונחרד למראה רזונם, שאל: "האם עתה אתם מסכימים לדברים שאמרתי בפעדת ברית המילה, והאם צדקתי בדברי על האותיות א"ב ג"ד?" חיכו הסוחרים חיוך מר ואמרו: "צדקת גם צדקת, ואתה יכול להוסיף גם האותיות האותיות הז, שהן נותרו חיוך מר ואסור, שכן היינו אז מתרים וחפשיים, והפכנו להיות אסורים ושבוים בבית הכלא. וכמה צדקו דבריה, כי בסופו של דבר עתיד חברנו הישר לצאת נשפר בזכות תפלתו".

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אֵלֶּה פְּקוּדֵי יוֹג' (לח. כא) - אֹמְרוּ אֵלֶּה לְפַסֵּל כָּל מִנְיָיִם שֶׁבְעוֹלָם, כִּי כָּל מוֹד שִׁמְנֵה אֵדָם מִקְנֵינֵי הַמִּדְּמִים, אִין מִנְיָנוּ מִנְיָנוּ, וְשִׁמוּ מוֹדָה עֲלֵינוּ מִה אֲתָה מוֹדָה, אֲכַל מִנְיָנוּ זֶה עוֹמֵד לְעוֹלָם וְכו', אֲשֶׁר שָׁכַן שָׁם אֲלֵכֵי עוֹלָם ה'.
וַיַּעֲשֵׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹג' (לח. לב) - וְהָגַם שֶׁלֹּא עָשָׂה אֵלָּא בְּצִלְאֵל וְחִכְמֵי-לֵב, שְׁלֹחֵוּ שֶׁל אֵדָם כְּמוֹתוֹ וְכֵאלוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ, וְהָגַם שֶׁלֹּא מִצִּינוּ עָשָׂה בְּצִלְאֵל אֵלָּא בְּמֵאמְרוֹ ה' וְלֹא הֵם שְׁלַחוּהוּ, אֲף-עַל-פִּי-בֶן-הָרִי הַסְּבִימִי עֲלָיו. עוֹד נִרְאֶה, כִּי כָּאן עָשָׂה הַכְּתוּב מַחְבֵּרֵת הַכְּלָלוֹת בְּקוּיִם הַתּוֹרָה, וְהוֹרָא כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זִנְבוּ זֶה לָזֶה וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה לְהַתְּקִים בְּכָללוֹת יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד יַעֲשֵׂה הַיְכָלֹת שֶׁבִּידוֹ וְזִנְבוּ זֶה לָזֶה, וְאוּלַי כִּי לָזֶה זָמַן בְּאוֹמְרוֹ וְאֶהְבֵּת לְרַעַף כְּמוֹהוּ, פְּרוֹשׁ לְצַד שֶׁהוּא כְּמוֹתוֹ, כִּי בְּשִׁלּוֹמוֹ יִיטִיב לָךְ וּבְאֲמֻצְעוֹתוֹ אֲתָה מְשִׁלֵּם שְׁלֹמוֹתָ. וְאִם-כֵּן אֵינוֹ אַחֵר אֵלָּא אֲתָה עֲצָמָה וּבְאֶחָד מִחֻלְקֶיהָ. וְכֵּן מְצָאנוּ נַחֲת־דוֹתָ, כִּי ה' צוּה תְּרִי- מְצוֹת וּמִן הַנִּמְנַע שִׁמְצָא אֵדָם אֶחָד שִׁישְׁנוּ בְּקוּיִם בְּלֵם, וְזֶה לָךְ הָאוֹת בְּחֵן לָזֵוּ יִשְׂרָאֵל יִנְשִׂים, יֵשׁ מְצוֹת עָשָׂה בְּכִהְיִים שְׂאִין מְצִיאוֹת לִישְׂרָאֵל לְעִשׂוֹתָם, וְיֵשׁ מְצוֹת לִישְׂרָאֵל שְׂאִינֵם בְּכִהְיִים, וְכֵן בְּלוּיִם, וְכֵן בְּנִשִּׁים, וְכֵן מְצִיאוֹת יֵשׁ לְיָחִיד לְקוּיִם לְהַשְׁלִים תְּקוּן לְרַמ"ח אִיבְרִיו וְשִׁס"ה גִּידָיו אֲשֶׁר יְכִינּוּ לָהֶם. אֵלָּא וְדַאי שֶׁתְּתַקֵּם הַתּוֹרָה בְּמַחְבֵּרֵת הַכְּלָלוֹת וְזִנְבוּ זֶה מִזֶּה, וְהוּא מִה שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב כָּאן וַיַּעֲשֵׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכֵל אֲשֶׁר צוּה ה' כָּהֵן לְבָלֵם יַחַד מְעִשֵׂה בְּלֵם, הָגַם שֶׁמֶהֱם הִבִּיאוּ הַנְּדָבָה, מִהֶם עָשׂוּ מְלָאכָה, יֵאמֵר עַל כְּלָלוֹתָם שֶׁעָשׂוּ הַכָּל, וְסִמּוֹ מֵאֲמָרוֹ זֶה לְמַלְאכַת הַהַגְדִים אֲשֶׁר עָשְׂאוּם יַחִידִים מִישְׂרָאֵל, לְהַעֲרִיף כִּי עַל פְּרִט זֶה יֵאמֵר שֶׁעֲשֵׂאוּהוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאִין הַבּוֹל, וְיַמְעַתֵּה כֵּל-אֶחָד מִישְׂרָאֵל הִבִּיא כָּל ה"ג מִיָּנִים שֶׁבְּנְדָבָה וְעָשָׂה כָּל הַמְּלָאכּוֹת הָאוֹמְרוֹת:

דברי הימים

מנחם ישראל למכור את העליות לתורה בשבתות ומועדים להוצאות בית-הכנסת, או לאנשים נכבדים ולרגל מאורעות משמחים. ובספר 'יוסף אומץ' כתב, שחובה לעלות לתורה פעם בחודש. לעתים נרגמו מכך מריבות, כאשר היו מתפללים שסברו כי לא כיבדו אותם בעלייה המתאימה להם, והמחלוקת גרמה לחילול השם. מקרה כזה אירע בעיר וורמייזא בימיו של המהר"ם מינץ, הוא רבי משה ב"ר יצחק הלוי מגדולי אשכנז בתקופת החיבור בין הראשונים והאחרונים (ואין להחליפו עם קרובו ובן-דורו מהר"ם מינץ, וכמוכן על אם מהר"ם מינץ השני משהדפוש שחי כ-250 שנה אחורו, ולא עם רבי משה מינץ מבראד המוזכר בשו"ת נודע ביהודה, וקדם לכולם המהר"ם מ"ן, רבי מנחם מעילי-צדק ממירזבורק). בשבת-קדוש פרשת ויקהל-פקודי, שבת החודש, פרצה מריבה בין שני אנשים בבית-הכנסת על העלייה השביעית, ונמשכה כשעתיים כאשר סטר התורה מונח בבזות פנים. הקהל ניסה להרגיע את הרוחות, וכשלא עלתה בידם, יצאו לבית הכנסת של הבחורים שקורין צומ"ש, והיינו חדר צדדי, ושם קראו שביעי והשלימו את הפרשה כתיקונה. שאלתם של אנשי הקהילה היתה, האם עליהם לחזור ולקרוא בשבת ויקרא גם את פרשות ויקהל ופקודי, ומהר"ם מינץ פסק שאין צריך לעשות כן. מסופר, כי בימיו של רבי אליהו לוינזון מקרטינגא אירע מעשה דומה, כאשר אחד הגבאים עמד וקרא ליריבו לעלות לשביעי, ולאחר שסיים את ברכתו סטר על-פניו כדי לביישו. לאחר השבת הציעו לרבי אליהו לבטל את חשיבות העליות, אולם הוא הציע להשאירו על-כנו, כדי שעדיין יבואו להתפלל. שכן עדיף להמשיך במנהגים גם אם יש בהם חסרונות, כדי ששיוותרו לנו בני-תכניסות ומתפללים שיבואו...

על כפילות המילים בתחלת הפרשה "אלה פקודי המשפן - משפן העדת", מפרש המלבי"ם שהמשפן עצמו היה משפן עדות על משה רבנו שהוא נקי כפים ונקל-מלאכתו נעשית באמונה, שהרי שרתה השכינה במשפן, ולא יתכן שתשרה השכינה במקום שנבנה שלא בישר ובנאמנות.

רבי יעקב מן, מגאוני ירושלים ובונייה, היה ישר-דרך ומשאו ומתנו באמונה וישר. עדים לכך היו השכונות הנודעות שבנה בירושלים, עליהן עמד מקרוב ופקח על הבניה שתעשה בהלכה. באחד הימים ארעה רעידת אדמה קשה בירושלים, ואחד ממנהלי המוסדות שרבי יעקב בנה בעבורו בנין, נחפו להגיע אל המקום בו התנהלה הבניה. "בנדאי לא נשארה אבן על-אבן בבנין שעומד באמצע בניהו", חשב המנהל לעצמו, אולם כשבא מצא שם את רבי יעקב עומד ומחיד. התברר כי הבנין לא נפגע כלל, שכן נבנה בהלכה ללא שום סטייה מכללי הבניה, והבנין התנוסס עוד שנים רבות וארבות. מספרים, כי כשבנה רבי יעקב את בית הרפואה הנודע 'שערי צדק' ברחוב יפו, ספס עם הד"ר רבי משה וולף כי יבנה את הבנין במשך שלש שנים, והוא קבע לו את משפרתו למשך תקופה זו. למעשה נמשכה הבניה במשך ארבע שנים ומחצה, שכן נוצרו עובדים רבים מסבות שונות, והממנים המשיכו לשלם לרבי יעקב את משפרתו עד סיום הבניה. עברו שנים, ובט' בטבת תרס"ט נפטר רבי יעקב מן בשם טוב. והנה מצאו בצואתו, כי הוא מבקש מבני משפחתו להשיב להנהלת 'שערי צדק' את העדף שקבל על השנה וחצי יותר ממה שנקבע עמו מראש, והם אמנם קימו את בקשתו והחזירו את הסכום בתשלומים חדשיים. מענין להוסיף, כי עם גמר הבנין קבע רבי יעקב את המוזוזות בפתחי בית הרפואה, אולם בגלל חשוכים שונים של פני הקרקע קבע את המוזוזות במאנד ולא באלכסון כמקובל. כשראה זאת הרופא רבי משה וולף, תמה על-הדבר, שכן שמר בקנאות על כל מנהגי ישראל והחשש משנוי כלשהו, אולם כאשר ספר את הדבר לרבו הנערץ רבי יוסף חיים זוננפלד, רבה של ירושלים, הרגיע הרב את רוחו ואמר לו בחייו: "האם כל דבר מברח להיות דוקא עקם? מוטב שדבר אחד יהיה ישר..."

רבי עזרא הררי-רפול מארס-צובא בעל "הכין עזרא", היה איש ישר ונאמן בכל הליכותיו, משאו ומתנו היה באמונה, וקדש שם-שמים במעשיו. כדגמה לישרו מספרים עליו, כי במשך תקופה מסוימת עסק במכירת סחורות שונות, והנה הגיעה תקופת המלחמה והדרכים נעשו משבשות בגיסות. העלו כל הסוחרים את מחיריהם והיקר האמיר, אולם היחיד שלא העלה את מחיריו אפלו בפרוטה אחת, היה רבי עזרא. הנהגתו המפלאה גרמה לקדוש שם שמים, כאשר שכניו הנכריים השתוממו על הניגותו היתרה, והיו מכנים את חנותו בשם: "חנות הצדק והישר". פעם בקש ממנו אדם אחד שיחתם בעבורו על ערבות של הלואה בסכום גדול. והנה הגיע מועד הפרעון, ולא היה בידי הלואה מה לשלם. פנה המלוה לרבי עזרא ובעד ממנו לשלם את החוב בהיותו ערב להלואה, ומיד כששמע את הדבר, שלם רבי עזרא ונתן בידו את הסכום המלא. הלה השתומם מאד, שכן רגיל היה לרדף אחר הערבים זמן רב עד שהיו עומדים בדבורם למחצה לשליש ולרביע, ותמה בפניו: "מהיכן היה לך סכום גדול כזה כדי לפרע מיד את ערבותך?" ורבי עזרא הביט בו במבט משתומם ואמר: "מה הפרוש מהיכן? ברגע שקבלתי על-עצמי להיות ערב, מיד הכנתי את את כל-הסכום, מחשש שמא לא יהיה בידי המלוה לפרע את חובו במועדו..."

ה"אמרי חיים" מויד'ניץ היה מתריע רבות על החשיבות להיות נושא ונותן באמונה, ושלא לרמות את הבריות. במכתבו כתב פעם: "תזדירו ביותר שיהא המשא ומתן שלכם באמונה, הן צדק ולאן צדק, כי אם חרדי אינו נושא ונותן באמונה הוא מחלל שם שמים". ופעם התבטא: "אין מקטרג גדול יותר על-האדם, מאשר אותו כסף עצמו שסחר אתו ברמאות, שלא בכשרות ולא באמונה". וספר על רב אחד שפקד בביתו של עשיר, שהיה ידוע כי את כספו עשה שלא בישר ולא נתן ונתן באמונה, וראה שעל קיר ביתו תלוי שעון גדול המשפץ באבנים טובות. הביט הרב בשעון, ואמר לבעל-הבית: "עכשו התברר לי דברי חז"ל במסכת תענית, שדךשו את הפסוק בהבזק 'כִּי-אָבָן מְקִיר תִּזְעַק וְכַפִּים מַעַץ יַעֲנֶנּוּ' ואמרו שאבני ביתו של אדם מעידים עליו. ועכשו רואה אני את האבנים הטובות התלויות בשעון העץ שעל-הקיר, והם יעידו עליך בקשה שתעמד בביתך של-מעלה כי לא היית נושא ונותן באמונה". והוסיף הרבי ואמר: "ואני חושב, כי אותו שעון השמיע קולות רמים ותקתק בהזקקה, מפני שלפיו הפהו על הגיבות של אותו עשיר..."

בביתו של רבי יצחק זאב מבריסק, היה מנח שטר של עשרים לירות על אחד המדפים בארון הספרים, מבלי שיד אדם תגע בו. כאשר תמה אחד מבני הבית על הדבר ושאל מדוע הכסף שוכב שם זמן רב ללא מטרה, נענה כי זהו כסף שיש עליו שאלה, ולפיכך אין נוגעים בו..."

רבי אליהו דושניצר היה זהיר מאד בעניני ממונו. כשהתגורר בזקנותו בצריף וישן בישיבת לומז'א שבפתח-תקנה, היה מקמץ בשמוש במאור עד קצה היכלת, כדי שלא לבזבז לחנם את כספי הישיבה. וכשהיה סועד ארוחת ערב, היה מכבה את רשת המאור ומדליק עששית עם נר, באומרו "די לאכל בזה". בזקנותו המפלגת נהג כך גם כשישב ולמד בספרים, שכן אמר: "לעת זקנה, צריך לחשש שמא תחטפני שנה, ונמצא המאור דולק על חשבון הישיבה לכל צורך..."

מטעם

ואת-האלף ושבע המאות

(תל. כח)

ואת-האלף נוטריקון את ו' האלף, דהינו שישראל מבקשים מנהג"ה ושואלים עד מתי התארך הגלות? כי עבר כבר רב האלף הששי ושכינה נודדת מקינה, מתי תצמח ושועה שלמה ויתרומם קרו ישראל? ולכן מטעמות תבת האלף פאולא גרש, כי זו תפלתם של ישראל עד מתי אני אוזלים והולכים בגלות מארצנו ומגרשים מהסתפח בנחלת ה'! והתבות ושבע המאות מטעמות במהפך פשטא, דהינו מתי תתהפך המאות שהיא אותיות האמות, ותתהפך התפשטות האמות השולטים בעולם? והתבות והמשה ושבעים מטעמות בקוף קטו, דהינו מתי יוקף ה' לכל-הכפופים, את עם ישראל הקטן הכפוף תחת שבעים האמות. (אמרי טוב)

ותכל כל-עבדתי משפן אהל מועד

האור החיים הקדוש מפרש (עין לשונו לעיל במדור 'פניני אור החיים') שפיון שהיו כמה מלאכות במשפן שנעשו מעצמן, כגון מעשה המנוחה שמשח התקשה בה, וכן פרש רש"י על קרשי המשפן שלא היו יכולים להמקום מחמת כבדו, עד שהקב"ה אמר למשה להעמידו והוא זקפם, ולכן נאמר ותכל כל-עבדתי משפן אהל מועד, שקלתה מאליה. ולכן מטעמות התבות בטעם וקה גדול, לרמוז שעבודת המשפן עמדה ונרקחה מאליה בידי גדול, הוא הקב"ה. (ההשער)

מדגש

על הפסוק שבפרשה "וכסף פקודי העדה מאת כפר", מפרט רבנו בחיי בראשון להפליא את השבון השקלים שנתנו בני ישראל, ולפי השבובו עולה מחצית השקל לכל-אחד מישראל משישים רבוא לכדי מאת כפר, ואם היו נותנים שקל שלם היו מגיעים למאתים כפרות, ולפי זה מתבאר מדוע שקל חמין דוקא עשרת אלפים כפר כסף, שכן נתן כפי ערכו של אדם בינוני שהוא חמישים שקל כסף, כפול ששים רבוא, עולה עשרת אלפים כפר כסף. לפי זה מבאר בעל 'שערי אפרים' את דברי התוספות במגלה: "שמעתי שעשרה אלפי כפר כסף עולין חצי שקל לכל-אחד מישראל שהיו שש מאות אלף", ורבים התחבטו להבין את דברי התוספות, שהיו אין החשבון עולה יפה. אלא שהמדפסים טעו, שהיה כתוב עולים ח"ש לכל אחד, ופתרוהו חצי שקל במקום חמישים שקל.

ממלה

מנהג בני אשכנז, לערוך את החפה בחצר תחת פת השמים, לסמן טוב שיהיה זרעם בוכבי השמים, והחתם סופר לחם נגד המשכילים שנסו לשנות מנהג זה וערכו את החפה בפנים. פעם, נכנס לחפה חתן אחד שהחזיק את עצמו לאיש 'מתקן' ו'אור', ובקש לערוך את החפה בפנים כדרך המשכילים. עמד שם פקח אחד, שיידע שאותו חתן אינו אלא כסיל, ואמר לו: "ואם אראה לך פסוק מפרש בתורה, שיש עורף את-החפה בחצר, תסכים לך"? הסכים החתן והלה אמר מיד: "והרי בפרשת פקודי נאמר בפרוש זאת קלעי החצר" - ואת הפלה החצר..."

חז"ל דרשו ואמרו: "דבר זה מסרת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מורה-המדף", דהינו שהיה עומד בנס במשפן. ומפאן רמזו, שאין התורה תלויה במקום מסוים או בזמן מיוחד. אלא בכל-לעית ובכל-מקום יש להגות בתורה ולקבוע בה עתים, ואין היא תלויה במדה ובזמן. (החת"ם סופר)

שבת טיש

ויקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויקהל משה (לה, א) - מפרש רש"י שפנסס אחר יום הכפורים, ורמז לזה שהאזניות שאחר יום כפר בגימטריה כמנין ויקהל משה. (מגדנות)

ששת ימים תעשה מלאכה (לה, ב) - בגימטריה אזהרה היא בקאן כדי ללמד שאין המשכן דוחה השבת, כפי שכתב רש"י שלפיקוד הקדים אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן כדי להזהירם שלא יבנו המשכן בשבת. (שם)

הביאו חה וננס וטבעת וכוז (לה, כב) - בגימטריה יכפר על עבודה זרה, כפי שכתב רבנו אפרים שהביאו את הכוז לכפר על עבודה זרה שנגחשבת ומטמאה פזנות. (שם)

וכל-איש אשר הניף תנופת זרב (שם) - רמז יש כאן למצות צדקה לעני, כי תבת תנופת נקראת תנו פת, כלומר תנו פת כשביבא העני אצלכם, ונחשב לו כנותן תרומה לה, והפ"א גדולה וכפולה שהנותן פת לעני שכרו גדול וכפול, ותפלה נוטריקון תנו פת לעני השואל, שבוכות זה מתקבלת תפלתו. (רבנו יואל)

והנשאים הביאו (לה, כז) - כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבים ומה שמחפרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים, הביאו את אבני השתם, ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב (רש"י). תבת משכן בגימטריה 410, ואמרו הנשיאים שהצבור יתנדב כמנין צבור הן בגימטריה 353, ומה שמחפרין אנו משלימין דהינו כמנין אנו - 57, ובנוסף ל-453 שהצבור הביאו יגיעו למשכן = 410. אך הצבור הביא יותר ממה שהתבקש והוסיף יותר ממנין צבור הן, דהינו הביא גם את 57 הנוספים שהוא כמנין בהבל, ולכן החסירו הנשאים הו"ד לתרם חלקם. (מגדנות)

מלא אתם חכמת-לב (לה, לה) - רמז לחכמי הסנהדרין, שהם ע"א כמנין מלא. (עלי דשא)

ויעש בצלאל את-הארון (לה, א) - לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת עלי-שמו (רש"י). וקמז בראשי התבות ויעש בצלאל - והארון יחדוהו על שמו, בעבור צדקתו לטבן אליו לנפשו. (מנוחת כבוד)

ספורים בפרשה

ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל (לה, א)

כשהגיע רבי יעקב צבי יאלש בעל "מלא הרועים" בפעם הראשונה לקבלין, כדי לתהות על קנקנו של 'החזקה מלכלין' ועל דרך החסידות, הולכיהו אל 'היהודי הקדוש' מפשיסטיקה, כפי שנהגו שם כל אימת שהגיע תלמיד-חכם מפלג, והוא היה נכנס עמו בפלפולי תורה. פנה אליו 'היהודי' ושאלו אם רוצה הוא להועד יחד עמם במסבת רעים בדבוק חברים עם שתית 'לחיים', אולם האורח תמה ושאל: "מהיכן המקור לכך, שהישיבה בצוקתא קדא עם שתית משקה, מביאה לידי התחברות וידידות?" 'היהודי' השיבו מיד: "וכי שכוחתא גמרא ערוכה? והרי חז"ל אסרו יינם משום גנותיהם, דהינו שאסרו לשותות את יינם של הנכריים כדי שלא יבואו לידי התחברות וינשאו לבני עם-זר. והרי מדה טובה מרבה, ובוודאי תועיל קרבת הדעת על-ידי שתיה במסבת רעים לדבוק חברים". "אולם" הוסיף 'היהודי' ואמר, "דבר זה מועיל רק למי שמתנהג בטהרה, והדבר נרמז בפסוק ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל, עד"ת אותיות דע"ת, והרי כבר אמרו חז"ל ש'דעת זו סדר טהרות', ואף ויקהל בגימטריה 'מקוה', וכלם לשון של כנוס והתאחדות, פי על-ידי דעת וטהרה אפשר לבוא לידי אחדות ישראל".

ואת-הקרשים צפה זרב ואת-טבעתם עשה זרב בתים לבריהם (לה, לד)

אחד מחסידיו של רבי יחזקאל שרגא משינובה, בשם ר' חיים יונה פרנקל, הגיע פעם לשבות בצל רבו בשבת-קדש פרשת ויקהל. בקריאת התורה כבדוהו בעליה, והרבי בעצמו קרא בתורה וסיים בפסוק זה, כשהוא מגיש את התבות העוסקות בקרשים שהיו מצפים זרב, הם וטבעותיהם ובריחיהם. באותה תקופה, התלבט האיש לגבי מסחרו, ומטרת ביאתו לשינובה היתה כדי לשאל בעצת רבו במה עליו להשקיע את-כספו, וכששמע את דברי הפסוק מפי הרבי, ראה בכך עיון הוראה ועצה טובה, ומתוך אמונה תמימה החליט לקיימה כלשונה. עם צאת השבת נפרד ר' חיים יונה מהרבי, וכבר למחרת החל לעסוק במסחר עצים, ועד מהרה ראה ברכה בעמלו, התקיימה אצלו הברכה "ואת הקרשים צפה זרב" והתעשר.

שבת שבתון לה' כלי-העשה בו מלאכה יומת (לה, ב)

בליל שבת אחד, נתקלו יהודי בריסק שבאו להתפלל בבית-הכנסת הגדול, ביהודי שעמד בסמוך לפתח בית-הכנסת והציג עתונים למכירה. המתפללים היו שומרי שבת, אולם היו בה פמה שהתפתו בשבתות הבאות להביא עמם פסג, ורכשו בעצומה של השבת את העתונים מידי הרובל. כשנודע דבר הפרצה, שלח רבי יצחק זאב מבריסק להזהיר את האיש, אולם הלה התעלם מאזהרותיו ועמד במריו. לאחר תקופה הזדמן למקום מגיד מישרים, וכששמע מהרב על הפרצה החמורה בקדשת השבת, נשא דברים נחרצים על חשיבות שמירת השבת, ובסיום דבריו פתח את ארון הקודש והחריס בקול גדול את מוכר העתונים הרומס ברגל גפה את כבוד השבת. בליל השבת הקרובה, עסק אותו פורץ גדר בהרגלו במכירת העתונים, ולאחר סעדת השבת יצא לטייל מעט ולשאף אויר לאחר הסעדה הדשנה שאכל, אלא שבשעה שחזר לביתו נתקף בכאבים עזים בבטנו, ולאחר רגעים מספר נבקעה פרסו ונפח את נשמתו, ותהום כלי-העיר.

היה היה

הביאו בני ישראל נדבה לה'

מגדולי ישראל הנודעים היה המהרש"א, רבי שמואל אליעזר איזל"ש, ופרושו על הש"ס הפך למקשה אחת עם הגמרא. כל ימיו הרביץ תורה לתלמידיו שומעי לקחו, ואת הוצאות הישיבה שלמה חותנתו מרת איזל, ועל-שמה התפנה בשם איזל"ש. בשנת ש"ח נפטרה חותנתו רבת החסד, והמהרש"א נאלץ להתעשר בעל הרבנות בחלם, לבליו וטיקטיו, והרביץ תורה לתלמידים שנהרו אליו מקרוב ומרחוק. אך תקופת כהנתו העקרת היתה בעיר אוסטריה, שהיתה עיר ואם בישראל עד שכנו אותה במליצה 'אות תורה', ובה הקים ישיבה גדולה ונדועת, שרבים לקמו בה.

עברו ימים ושנים, ובית-מדרשו של המהרש"א באוסטריה נעשה צר מהכיל את התלמידים הרבים. התבנסו פרנסי העיר לאספה, והחליטו להקים בית-מדרש חדש רחבי-ידים ובניו לתלפיות, שבו יוכלו להוסיף ספסלים ולהרבות תורה. אמרו ועשו, ולאחר הכנות ממשכות הודיעו על מועד מסוים בו יתכנסו כל תושבי העיר, רבניה ופרנסייה בראשות המהרש"א, כדי לכונן את יסודות הבניין החדש ולהעמיד את אבן הראשה, שממנה פנה ויתד לבנין כלו. הוצאות הבניה היו כמובן גדולות מאד, ובמטרה להשיג לפחות חלק נכבד מדמי הבניה, הציעו הפרנסים למכור את זכות הנחת אבן היסוד במקרה פמבית, ומי שירבה במחיר יזכה במצוה הגדולה, וזכות הראשונים תשמר לו לדורות. ואכן, בשעה שתושבי אוסטריה עמדו כלם נרגשים לקראת מעמד יסוד הבנין החדש לישיבה, עלה הגבאי הראשי אל הבימה שהוקמה במקום, והכריז בקול גדול על מחיר התחלתי של כמה עשרות רבליים לרכישת זכות הנחת אבן הפנה, והמחיר החל לעלות במהירות. מפה ומשם נשמעו קולות של נדיביות שהעלו את המחיר והוא טפס אט-אט כלפי מעלה, אך עדין לא העפיל לכדי מחיר מבדד. והנה לפתע, באשר היה נראה כי ההצעות אזלו ואין מי שיעלה את המחיר, קרא הגבאי בעצמו והכריז: "חמש מאות רבליים כסף לרכישת המצוה". ההכרזה המרעושה עוררה המלה גדולה, שכן מדבר היה בסכום עצום, והצבור היה כמה לדעת מי הוא הנדיב הפלאי שהסכים לתרם סכום כה גדול. אף אחד לא שם לב, כי זמן קצר לפני תחלת המעמד, פנה אחד מבני העיר אל הגבאי, ובלחש בקש ממנו להכריז את הסכום הלזה ולרפש בעבורו את זכות המצוה. הנאספים הביטו זה על-זה במתח כדי לראות מיהו הרוכש האלמוני, ובטוהים היו כי בשעה שהוא יגיש להניח את אבן הפנה יגלו את זהותו, אולם הלה רמז בחשאי לגבאי כי הוא מבקש להשאר בעלום-שם, ומכבד את הרב קרא ואתרא המהרש"א במצוה הגדולה להניח את אבן הפנה. הדבר נותר בגדר תעלומה, ועם סיום המעמד שבו הנאספים הבינתה, בעוד החידה על זהות הנדיב מנקרת במוחם.

גם המהרש"א בעצמו בקש לדעת מיהו הנדיב הצדיק, אשר פזר ממזונו סכום כה עצום לצורך מצוה, ובקב הפיח רוח חיים במפעל הגדול של הקמת הבנין החדש, ודרש מהגבאי לגלות לפניו את זהותו. חזקה עליו דעתו של הרב, והגבאי מהר אל ביתו של הנדיב כדי להביאו לפניו. מה הפתע המהרש"א לראות, כי לא באחד העשירים הגדולים בעיר מדבר, אלא באדם בלתי מפר, איש צנוע וענו. לשאלתו ספר הלה, כי באמת אינו עשיר כה מפלג כדי לתרם סכום כה גדול, אלא שכבר שנים רבות הוא מתהלך ערירי ללא בנים, ולכן השתוקק בכל-לבו ליזכות לקיים את המצוה הגדולה הזו ולהעמיד לעצמו שם ושאירות בארץ, טוב מבנים ומבנות. שמחתו של המהרש"א על נדבתו הגדולה של האיש היתה גדולה מאד, ומרב התרגשות פנה אליו וברכו מעמק לב: 'יהי רצון, שבזכות נדבתך הגדולה והמצוה העצומה שקימת בצנעה ובסתר, תזכה להפקד בורע שלי-קייא, וכעת חיה אתה חובק בן זכר'. לאחר רגע הוסיף המהרש"א ואמר: 'וכאשר יגדל בן זה לתפארת, תביאנו אלי לישיבתי, ואני אלמדנו תורה ויגדל לאילנא ברבא'. לא עברה שנה, וברכתו של המהרש"א עשתה פרות, והנדיב זכה לבן זכר לעת זקנותו בדרך נס. בלם שמחו בשמחתו, אך האיש שמר על סודו מכל משמר, ואף אחד לא ידע על מעשהו הנאצל וחלקו הרב בהקמת הישיבה החדשה של המהרש"א. עברו שלש עשרה שנה, בהן גדל הבן היחיד עד שנעשה על-סמך-מודות והגיע לגיל מצות. באקשהגיע לגיל זה, הגיע האב המאשר אל ישיבתו של המהרש"א, ובקש להכניס את הבן ללמד בה, אלא שהממנים שלא הפירוהו ולא ידעו על חלקו הגדול ביסוד הישיבה, דחוהו מלפניהם. שכן הידל היה רך בשנים ועדין לא הגיע זמנו ללמד בה. מיד סב האיש על עקבותיו, ופנה לחדרו של המהרש"א. 'האם הרב זוכר אותי?' שאל, ולאחר שהזכיר למהרש"א את תולדותיו והראה לו את-בנו, אמר: 'הנה בני שנולד בזכות ברכתו של הרב, ועתה הגיע הזמן לקיים את ההבטחה שהבטיח לי מר להכניסו לישיבתו ולא לפו בינה ודעת'. בתשחוק נראתה על פני המהרש"א לשמע הדבר, ומדי שלח להודיע לממנים כי עליהם להכניס את הנער לישיבה פתלמיד מן-הבנין למרות היותו רך בשנים, ואכן עשה הבן חיל בלמודיו והרהר נחת רוח להוריו המאשרים.

ספור נפלא זה הובא בספר 'קהלת יצחק' עליהתורה, ועל-פי זה מבאר את הפסוק שבפרשת ויקהל: 'כל-איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל-המלאכה אשר צוה ה' לעשות ביד-משה, הביאו בני ישראל נדבה לה'', והינו באשר נדב לבם של איש ואשה להביא לכל המלאכה ולתרם למצוה, אז זכו להביא בני ישראל, דהינו זכו להביא בנים שנולדו להם בזכות נדבתם וצדיקותם.

מאורות

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל
ליום ההולולא כ"ז באדר-א' תרל"ה

מחשבוני גאוני הדורות, ומגדולי המשיבים בהלכה ופוסק הדור. התמנה לרבנות לבוב על מקום הישיבות 'יעקב', ושמו נודע בשערים בגאונותו ובתשובותיו ההלכתיות המקיפות, שהפכו לאבני יסוד בספרי התשובות לדורות. לעתים פסק על-פי מקורות מפסוקי התנ"ך, ומפליא ביכולתו למצא סמוכין משם לענינים הלכתיים סבוכים. נהניג את העיר בתבונה ובהשכל, ובהיותו אוהב שלום אחד את כל הקהל ונהג כבוד בצדיקי החסידות למרות שהוא עצמו לא נמנה עליה. כל ימיו לא אבה לטל שרר בעד כהנתו, ופרנסתו היתה מצד משפחת אשתו שהיו בעלי קמון. המהרש"ם מנודו התקנא בו על-כך שזכה לקיים דברי חז"ל מה אני בחנם אף אתה בחנם, וכל ימיו שאף שלא להתפרנס מן הרבנות כמוהו. חבר ספרים רבים, בהם הספר 'מפרשי הים' על ים התלמוד לדוד, אותו כתב יחד עם גיסו רבי מרדכי זאב איטינגא, וביורה נודע ספר התשובותיו 'שואל ומשיב' בשושה פרקים גדולים. כמו כן חבר גם פרושים על התנ"ך, וחסידים על המשנה והשולחן ערוך, והסכים על יותר משלש מאות ספרים. בשנת תרי"ח התיר מצות סכונה, והדבר עורר פלמס גדול בין גדולי הדור דאז. לא זכה לבנים וזכה לשם טוב מבנים ובנות. את הפזמון 'אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב' פרש על-פי דברי חז"ל, שאין בית-המקדש נבנה לא בליילה ולא ביום-טוב, ולכן מבקשים שהקב"ה יבנה בעצמו את בית-המקדש אפלו בליילה ואפלו ביום-טוב.

יוסיף דעת

כיור הנחושת נעשה 'במראת הצבא' אשר צבאו פתח אהל מועד, שהו 'מראות שראות בהן בנות ישראל כשהן מתקשטות' כדברי רש"י, וכן כתב האבירעורא 'שמשפט הנשים לראות מניהם בכל בוקר במראות נחושת או זכוכית לתקן הפארים של ראשיהם, כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום, והיו בישראל נשים עובדות השם שסרו ממאונות זה העולם ונתנו מראותיהן נדבה כי אין להם צורך עוד להתייפות'. המראה מוזכרת פעם נוספת בספר איוב בפסוק: 'תרקיע עמו לשחקים תרקיע פראי מוצק', אולם באותם ימים היו המראות עשויות מנחושת מלוטשת או מזכוכית געשית שנצורה מהתקררות של לבה הנפלטת מהר געש במהלך התפרצות. לפני כשישים שנה, נמצאו שתי מראות עתיקות מתקופת מרד בריכוכבא לאחר חורבן בית המקדש השני, שעשויות בעיגול ממתכת של נחושת קלל, נתונות בתוך מסגרת של עץ ועטופות בקלף אדום. המראות נמצאו במערת האיירות שבמדבר יהודה, בה נמצאו תגליות היסטוריות וממצאים חשובים מאותם ימים, בהם איגרות שכתב בריכוכבא וכלים שונים. המראה המוכרת לנו כיום, שעשויה מזכוכית שקופה ועליה מוצמדת שכבה דקה של מתכת כסף או אלומיניום, התגלתה רק בשנת תקצ"ה. היינו לפני כ"ח 180 שנה בלבד, בידי כימאי גרמני בשם יוסטוס פון-ליביג, שהצמיד מתכת לזכוכית באמצעים כימיים. אולם כבר שנים רבות לפני כן החלו לייצר בונציה מראות מצופות בבדיל או כספית, אך תהליך הייצור נשמר בסוד. חומר הציפוי היה רעיל מאוד והדבר נע ברירותם של יצרני המראות, והדבר הוסיף נופך מסתורי לתהליך הייצור. מחירי המראות מונציה היו גבוהים מאד, ואכזבת היתה ירודה, שכן עם השנים התקלפה שכבת הבדיל ובראי נוצרו כתמים גילוי של הכימאי הגרמני הפחית במידה ניכרת את מחיר המראות, ואף מעט שימוש בחומרים רעילים בתהליך הייצור, ומאז הפכו המראות להיות שימושיות.

ייעש את הפלים... זהב טהור

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ויקהל משה (ה, א) - עוד יתבאר עליי דבריהם ז"ל, רבי אלעזר בר-פרטא אומר: מנין שכל המשמר שבת מעליו עליו כאלו עשאו? דכתוב ושמרו וגו' לעשות את השבת, עדיפאן. והנה בפרשת כי תשא פרשתי דברים רבים באומרו לעשות את השבת, ודרשה זו זה מקומה, והוא אומר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם, פרוש הדברים עצמן שהם שבתות אתם עושים אותם, והכו. עוד ידעה לומר, כי הגם כי מצות שבת היא שמירה מהמלאכות ושבתה, ואין פאן מעשה לטל עליה שכה, אלה הדברים אשר צוה ה', שיהיו בגדר מעשה לטל עליהם שכה. ועליי המדרש שאמרו כי אמר הקב"ה למשה הקהל קהלות ודרש דברים כדי שילמדו לדורות הבאים להקהל בכל שבת וכו', ויתבאר הפתוב עליכון. ויקהל משה וגו' ויאמר אלהם אלה הדברים, פרוש הקהלת העדה ודרשת התורה צוה ה' לעשות אתם, או ירמו באומרו לעשות אתם על בני ישראל כי באמצעות הדברים מתפפרים כל עולותם, שמעאל שם:

ייעשו כל ימיכם לב (ו, ב) - פרוש, הגם שהעושים רבים הם, אך עליי כן היתה המלאכה נעשית כאלו עשאה אדם אחד, והפנה בזה כי פשיעו את המלאכה רבים על-כפי פנים. ושתנה תאר מלאכת זה מזה ולא תדמה למלאכה שישנה בזה אמן אחד. והשמיענו התוב כי מלאכת המשכן שלמה היתה גם בבחינה זו, כי הונחו הקמה בהמה השונה אותם בהתבוננות החכמה שנה, ודומים בלם לאיש אחד. וידרך זה יתישב טעם אומרו בכל פרטי המעשים לשון יחיד, ולא פרוש מי הוא, ופשיטא שאינו חוזר על בצלאל כי לא הוא עשה הכל, והעד הנאמן ייעש בצלאל את ההוא, אלא יכון אל עושי המלאכה, והדברים בלשון יחיד לטעם שבתבת:

גדולי ישראל ומרביצי התורה מדור לדור, אינם עושים את מלאכתם רק בהעברת הלמוד בלבד לתלמידיהם שומעי לקחם, אלא יוצרים אף את הפלים עצמם והופכים אותם לכלי-קבול ראויים כדי לצקת בהם את יסודות התורה על-מנת שיעבירו אל הדורות הבאים. לא פעם עלה בידם של גדולי הדורות להפוך כלי חרס ופשיטי כלי-עץ לזהב טהור, באשר נטלו תלמידים בעלי פשרונות חלשים וחסרי ידע, והפכו אותם להיות גדולי תורה וישרי על-מדיו, הנקמדים מזהב ומפז רב.

תלמיד בזה היה הנער פינחס לייב מונק מליפניק, שנהפך בידי החת"ם סופר מנער קשה הבנה וחסר כל ידיעה בסיסית בתורה, לגאון מפלג ויבקי בתורה ומחשובי תלמידי. היה זה בתקופה בה שמש החת"ם סופר ברבה של דרוניץ שבמורביה, ובפתח ישיבתו התדפק הנער פינחס לייב, עלם צעיר כבן שבע עשרה שנה, ובקש להתקבל ללמוד בישיבה. בגלוי לב ספר, כי מעולם לא זכה ללמוד גמרא, אך מפיון שנפשו חשקה בתורה מבקש הוא להתקבל לתלמיד מן המניין. כששמעו תלמידי הישיבה את בקשתו, הסתמנו חיובים של חזוץ בן-יוזות פיותהם, שכן מעולם לא שמעו על בחור כזה מבגר שלא למד מקימו ומבקש בגיל בזה להתחיל בלמוד הגמרא, אך כששמעו זאת רבם החת"ם סופר, מהר לנער בהם, שכן כבר אמרו חז"ל כי פתר תורה מנח בקרן זוית וכל הרוצה יבוא ויטלנה, ומהר לקבל את פני התלמיד החדש. על-אתר ערך החת"ם סופר רשימה מסדרת ובה הטיל על תלמידי הישיבה להקדיש זמנמה ללמוד עם התלמיד החדש, ובקש מהם להשתדל לסייע לנער שנפשו חשקה בתורה. מהר מאד התברר, כי בנוסף לגילו המבגר של התלמיד החדש, הוא גם בעל פשרונות חלשים ביותר, תפיסתו קשה וזכרונו בוגד, בבחינת "קשה לשמע ומהיר לאבד". תלמידי הישיבה ישבו בארדר-רוח ונסו ללמוד גמרא, ורק לאחר מאמצים קרבים הצליח להבין את הנלמד, אלא שלאחר זמנמה כבר הספיק לשפח את הכל באלו לא למד מעולם. היו התלמידים אובדי עצות וכמעט שאמרו נואשו, אך למרבה הפלא לא נעלם חשקו הגדול של פינחס לייב, ולמרות כשלונותיו המרבים התאמץ בכל בחותיו כדי לרכש לעצמו ידיעות בתורה. ואמנם, תפלותיו ומאמציו של החת"ם סופר לא עלו בתהו, אלא נשאו פרי. בסופו של דבר נבקע לבו האטום של הנער, ולא ארכו הימים עד שהפך להיות מהתלמידים המבחרים שבשיבה ושמו הטוב הלך לפניו.

חברו הטוב של פינחס לייב בתקופת למודו בישיבת החת"ם סופר, היה רבי מאיר איזנשטטר, שלימים התפרסם בכינוי מהר"ם א"ש ושמש ברבנות העיר אנגוואר, והוא למד בצוותא עם הנער והחבימו רבות בתורה. והנה חלה הנער פינחס לייב ונפל למשכב. ממוני הישיבה מהרו לזמן אליו את הרופא המקומי, אולם מחלתו הלכה ונברה עד שגם גדולי הרופאים אמרו נואשו. נחרדו תלמידי הישיבה לשמע מחלתו הקשה של חברם, שהפליא אותם בהתקדו העצומה ובחשקו הגדול בתורה למרות קשייו המרבים, ונשאו תפלות רבות לרפואתו. אלא שהיה נראה כי שערי שמים ננעלו, עד שכבר הזמנו אנשי החברה קדישא של העיר כדי לומר עמו ודי, בטרם תשוב הרוח אל-האלקים אשר נתנה. לפתע נפתחה הדלת, ודמותו ההדורה של החת"ם סופר נראתה בפתח. הוא התישב בסמוך למטתו שלי-חוליה, ובקש מכל הנוכחים בחדר לצאת ולהותירם לבלם. היחיד שנותר בפנים, היה המהר"ם א"ש, שהבין כי דבר-מה עומד להתרחש פאן, ומהר להתחבא בפנה נסתרת. והנה שומע הוא את החת"ם סופר שואל את התלמיד: "האם הנך רואה?" ותשובתו החיובית של החולה נשמעה בקול חלוש. השאלה חזרה פעמים רבות, ובכל-פעם השיב החולה בחיוב, אך מפעם לפעם הלך קולו והתחזק, עד שבאשר נפרד ממנו החת"ם סופר ואנשי החברה קדישא שבו להכנס פנימה, התפלאו לראות כי התלמיד התחזק מעט וחליו הוקל ממנו לאין-ערך. ימים אחדים לאחר מכן כבר ירד התלמיד מעל מטתו ושב לבריאותו פאחד האדם. המארג המפלא לא מש מזכרוננו של רבי מאיר איזנשטטר, והוא הפציר בחברו שינגלה לו מה היה המחזה שראה בעת שרבים בקר בחדרו, אולם הנער פינחס לייב סרב לגלות את-הדבר. רק לאחר הפצרות מרבות, נעתר להכנס אל החת"ם סופר כדי לבקרו, ואז ידבר עמו על מה שהיה ביניהם, וכך יתגלה הסוד הקמוס. גם הפעם השפיל המהר"ם א"ש להתחבא בקרן-זוית בחדרו של רבם, ושמע כיצד התלמיד מספר שבשעה שרבו בקר אצלו ראה מיל עיניו ששה אנשים וקנים ומאירי פנים, שנדמו לו כפאבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב שעמדו מצדו האחד, ומשה אהרן ודוד מצדו השני, והם שקלו ביניהם אוד לדון אותו, לכות או לחובה. והנה נכנס השביעי, הוא אליהו הנביא, שהצביע על החת"ם סופר ואמר: "והרי זכותו של הרב גדולה דיה כדי לזכות גם את-התלמיד", ומיד הסבימו עמו גם המחזיבים, ועל-אתר הוקל מעליו החלי. המהר"ם א"ש שמע את הדברים ממקום מסתורו, ולקיים ספר את הדברים לתלמידי החת"ם סופר כדי לשבר את אונם על גדלות וקדושתו של רבם.

דברי הימים

בכ"ז באדר"ב שנת תנ"ג, נפטר המקובל רבי יצחק אבוב מאמטרדם, הרב הראשון שכינה בעולם החדש' היא אמריקה, בעיר רסיפה שבברזיל. כדי להבדיל בינו לבן-דודו ר' יצחק ב"ר מתתיהו אבוב מהולנד, כינה את עצמו בשם משפחת אמו דה פונטיקה, וקדמו לשניהם עוד שנים שנקראו בשם זה. הקדמון הוא רבנו יצחק אבוב הספרדי בעל "מגורת המאור" שחי לפני כ-700 שנה, והשני הוא רבי יצחק אבוב אחרון גאוני קשטיליה, שגורש מספרד בגירוש הגדול בשנת רנ"ב ונפטר בפורטוגל לאחר כשבעה חודשים, והוא המוזכר בידי מרן רבי יוסף קארו בחיבורו 'בית יוסף' על שו"ע אורח חיים. בית-הכנסת העתיק 'אבוב' שבצפת, נקרא כנראה על-שם השני, ולא על-שם בעל מגורת המאור, שכן רבי יעקב בירב מחדש הסמיכה וגדול חכמי צפת היה תלמידו. בבית-כנסת עתיק זה נמצאים שני ספרי תורה עתיקים, הראשון המיוחס לרבי יצחק אבוב עצמו, והשני לרבי סולימאן אוחנה ממרקו.

בכ"ז באדר רפ"ד ניצלו יהודי מצרים בנס, ועשו את יום כ"ז באדר או כ"ח בו ליום משתה ושמחה, ונודע בכינוי 'פורים מצרים'. ביום זה היו קוראים במצרים מגילה מיוחדת לזכר הנס, שהתחברה עלי-ידי רבי שמואל ציראלינו חתנו של רבי יצחק אבוב השני. ב'סדר הדורות' מסופר, כי לאחר שהסולטן סולימאן כבש את מצרים, מרד בו השטן המשנה למלך אחמד שיטן, וציווה על היהודים להביא לו תוך שמונה ימים סכום גדול מאוד. וזו קם רבי שמואל זה וכינס שלוש מאות נערים פחותים מגל י"ב שנה, והתפלל עמם בבית-הכנסת הגדול שבמצרים, עד שהתקבלה תפילתם והמשנה למלך נהרג בכ"ז באדר. 'ויש אומרים שהפליג כלי-כך בתפילה, וכמעט שהטיח דברים כלפי מעלה, שכו יצא משם סני נהור'.

כשהגיע הנער פינחס לייב לפרקו, שדכו רבו עם נערה ותומה שהיתה שארת פשר לאשתו הראשונה, והיא גדלה אותה בביתם כיון שלא זכתה לבנים עד יום מותה, והיה סמוך על שלחן רבו. עברו ימים ושנים, ורבי פינחס לייב התמנה לדון במטרסדורף, ולאחר מכן ברבה של קהלת שלנינגן. משם התעלה לרבה של קהלת ניוטון, ועמד בקשרי הלכה עם רבו החת"ם סופר, שמזכירו 'תלמידי הרב הצדיק, המאור הגדול'. ללמוד פמה גדול בח הרצון, שאין לך דבר העומד נגדו. ♦

את הפסוק "לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת", בארו בספרי הדרוש בדרך רמז על אש המחלקת הנוצרה, ובפרט בשבת פשהקהל פנוי מעסקיו, והכתוב מזוהר להיות מהנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, שעליהם נאמר "ואהביו בצאת השמש בגברתו".

בשנת תרל"ה, השיא רבי מרדכי שרגא מהוסטין את בנו עם נכדת המגיד מטריסק, ורבים הגיעו להשתתף בשמחה הגדולה. אחד מחסידי הוסטין, אברהם פזיז ונמקה, בקש לקנא את פבוד רבו שהמתין לבוא סב הפלה אליהם, ובהגיע המגיד נעמד בלב חצפתו על שולי מעילו כדי לעקבו בדרך. מובן מאליהו פי הדבר עורר רעש גדול, וכאשר הובא הדבר לידיעתו של הרבי מהוסטין, הצטער מאד וצוה להביא את האברך לפניו מיד אחר החפה. "יש להעמידו לדירתוה", אמר אל המגיד, וזאת במטרה להפחית מענישו החמור בבית-דין של מעלה, והחלט כי למחרת יעמידוהו לפני רבי יעקב וידגנבל מהירמלוב בעל 'כוכב מעקב' שישמש פדון בדין-התורה הלזה. אותו לילה היה ליל שמורים לאותו אברך, והיה מלא חרטה ובושה על מעשהו. למחרת נעמד החסיד יחד עם שני הצדיקים לפני הדין, והצדיק מהוסטין ספר על מעשהו הנפשע שעשה, והאברך פרץ בכבי והביע חרטה עצומה על מעשהו. האזין הדין לדברים, וכשהפיר בחרטו האמתית של האברך, פתח וספר מעשה שארע בעיר אוסטרהא בימיו של רבי ייבי, רבי יעקב יוסף ב"ר יהודה מאוסטרהא. אברך אחד היה שם שהיה מבזה את ראש הקהל, עד שהלה הזמינו לדירתוה אצל הרב, וכשראה רבי ייבי את עניו של האיש, הבין כי כל העלבויות פאו מרב עניוהו, ולכן בקש מראש הקהל שיתן לו מנוי בשכר אצלו, ובאמת התהפך לכבו של האיש לאחר תקופה והחל לשבח את איש חסדו ומטיבו. "אף כאן", סים הדין את דבריו, "דומני שאברך זה חטא בגלל חסר הבנתו בערך שעור קומתו של המגיד מטריסק, וכל זאת נבע מחמת היותו עני וחסר לחם, אברך המטפל בארבע גנות שהגיעו לפרקן ואין לו מאומה להשיאן. ולכן פוסק אני, שהמגיד מטריסק יברך אותו שזיכה לשפע והרחבה, וכאשר תתקיים הברכה ימיר ממילא בכחו של המגיד ויבוא לתקונו השלם". בת-שחוק נראתה עלי-פני הצדיקים ולשמע הפסוק הנפלא, שעל-ידי הסיר הדין את מדת הדין מהאברך, ואכן התברך הלה בידי המגיד וגלגל מזלו התהפך עליו לטובה.

המשפיע רבי ניסן הורביץ מירושלים, נודע בעבודת התפלה שלו שהיתה נמשכת שעות ארוכות, ותפלתו היתה כמונה מעות במתיקות נפלאה שמשכה רבים וטובים להאזין אליה. הוא שמש כמשפיע בישיבת 'צמח צדק' שנוסדה בירושלים בשנת תר"פ בידי פולל חב"ד, ותלמידיו פבדוהו מאד והשפיעו רבות מהליכותיו התרומיות ומדותיו הנאצלות. במסגרת תפקידו היה רושם את נוכחות אברכי הישיבה זמני הגעתם ללמד בו, ומדי חדש היה מגיש לרבי זליג סלונים, מנהל פולל חב"ד ומראשי העסקנים בירושלים, את רשימותיו המסודרות, ולפיהן היו מקבלים האברכים את המלצה החדשית בהתאם לשמירת הזמנים והסדרים. ארע פעם עם אברך צעיר לימים, שהיה מטפל בילדים קטנים, ובמשך תקופה אחר וחסר פעמים רבות מהכולל. רבי ניסן עשה את המוטל עליו ורשם את זמני הגעתו של הלה, ובהתאם לכך נבו ממוני הכולל משכרו של האברך. זמנמה נמשך הדבר, והאברך קבל מלגות מקצצות וקטועות, עד שלא שלט ברוחו. יום אחד, בשעות הבקר המאחרות, בעוד המשפיע רבי ניסן עוסק בהכנות ממשכות לתפלתו הנלהבת פמדי יום, התפרץ האברך אל בית-ההפנסת והחל להטיח בו דברים חריפים לעיני קהל עם ועדה, על שבועטיו נבו משכרו זה חרשים מספר עקב רשומי האחרים והחסורים שרשם לחובתו, ובגללו נקלע לקשיים וכיסו ריק. האברך לא שם לבו לכך, שרבי ניסן עשה את המוטל עליו ויכלל לא בקש נזפות לו משכרו, אלא רק רשם את זמני הגעתו ויצאתו פנדרש, והוא פלה בו את חמתו לחנם. האברך הגדיש את-הסאה בכך שפגע ברבי ניסן פגיעה אנושה, שכן היה חשוף בגנים ורקמנא לצלן, ומעולם לא זכה לחבק פרי-בטן. וכה זעק אליו אותו אברך: "הרי מעולם לא ידעת מהו צער גדול בגנים, ואין לך שמץ של הבנה פמה הרפתקאות והקאות יש לכל אדם מישראל שהוא מטפל בגנים קטנים, ולכן אינך מתחשב בי ואתה יורד לחיי ללא רחמים". צבור הנאספים היה המום מדברי הפגיעה החמורים של האברך, וכמעט שקמו לקרעו פדג על חצפתו הגדולה, אלא שהמתינו לראות מה תהיה תגובתו של רבי ניסן. והנה לפליאתם ראו את המשפיע עומד באצילות נפשו ובשתקתו המיחדת, כשהוא מאזין בראש מרן לדברי האברך, ולאחר שהלה פלה בו את כל זעמו, פסע רבי ניסן בבית-הכנסת הלוד ושוב שקוע בשרעפיו, ולאחר מכן פנה ויצא בשתיקה. היו פמה שעקבו אחריו ובקשו לדעת מה יעשה המשפיע לאחר שהשפל ברבים, שכן בטוחים היו שהוא יבקש את נקמתו, אלא שלפליאתם ראוהו עולה אל המנהל רבי זליג סלונים, ובקול נמוך הודיע על פרישתו מתפקידו כמשגיח הישיבה, בטענה שאינו רוצה לגרם צער לתלמידי הישיבה. לשוא היו כל תחנוניהם של ראשי הכולל בבקשם ממנו לחזור בו, אך הוא עמד על שלו וסרב לשוב לתפקידו. שתיקתו האצילית אל מול הפגיעה האנושה בגפשו היתה להפליא, והנוכחים שראו את המעשה בעיניהם נטלו מרן מוסר השפל לכל מייהם פיצד מבליגים על פגיעה חמורה, נעלבים ואינם עולבים. המשפיע רבי ניסן ב"ר יחזקאל הורביץ, נפטר בשם טוב בכ"ה באדר-ב"ר תשכ"ז, ויהיו הדברים לעלוי נשמתו הטהורה.

מטעים

למאור ולשמן המשחה (לה, כח)

הבת למאור מטעמת בקנה גדול, כדי להגיש את השיבות המנוחה והכנת השמן בשיבולה, השיבות שאינה פחותה משמן המשחה. (דיוקים על התורה)

כל-מלאכת חרש | וחשב (לה, לה)

התבות חרש | וחשב מחבורות בטעמי המקרא מנח סגל, אך מאידך מפסקות ביניהן בפסק, כי מחד נמנו שתי המלאכות יחד כי שתייהן מלאכות של-אמנות, חרש געץ ואבן ואריזה פכולה מעשה חשב, אולם מאידך נפרדו זו מזו, ומלאכת חשב נצמדה לרקם שלאחריה, שכן שתייהן מלאכות דומות של רקמה ואריזה בכר. (המסולאים בכו)

יצו משה ועבדיו קול במחנה (לה, לו)

מפסוק זה למדו חז"ל על אסור הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, ואין חיוב הוצאה אלא בעקירת הפץ שהיה מנח על מקום הרבה לפחות ארבעה טפחים על ארבעה, והניח אותה על מקום בעל שעור פנה. וזה מרמז בטעמי המקרא של תחלת פסוק זה, שהם מנח רביעי, זקא, ושוב מנח רביעי, לרמז כי אין אדם חיב בהוצאה, אלא אם-כן היה מנח החפץ על מקום של ארבעה טפחים, ואחרי-כך זקו והניחו שוב על מקום של ארבעה טפחים, לזה מרמזים הטעמים מנח רביעי לפני הזקא היא התנהה, ומנח רביעי אחריה. (מחל אליהו)

מדגש

פרק ל"ו בפרשת ויקהל, מתחיל בפסוק 'ועשה בצלאל ואהליאב' ותרגומו 'עבד' שהוא לשון עבד שכבר עשה, והדבר תמוה, שכן עדין לא עשה בצלאל מאומה אלא רק נצטווה, ולכן אמר רבי יהושע ל"ב דיסקין מבריסק שבגנת המלה 'ועשה בצלאל' היא לשון עתיד, והוא מן המפכת מעבר לעתיד, ופסוק זה באמת שיה' לסוף הפרק הקודם, ובטעות העמידוהו בראש הפרק החדש, והוא צריך להתחיל בפסוק 'ויקרא משה אל-בצלאל', ואף באנקלוס יש טעות סופר וצריך לומר 'ויעבד בצלאל' ולא 'עבד', וראיה מתרגום יונתן פרי-צואל שפד מנקד. ומספר, שפעם בשבת-קדש פרשת ויקהל, קרא אחד מבגניביתו של מהר"ל דיסקין את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, והוא צוה לשוב ולקרא בתרגום בנקוד 'ועבד', וראיה לדבריו מרש"י במפות 'לשון צווי, כמו ועשה בצלאל'.

ממלה

יהודי קלודעת אחד עמד ביום הכפורים בתפלה, כאשר כלי-בגדו אמר הדרה מאמת הדיו והוא מלא הבטחות להיטיב את דרכו מכאן ולהבא, אך כבר למחרת חזר לסורו ושכח מכל הבטחותיו. "יודע אתה מה מפרש רש"י על הפסוק 'ויקהל משה'?" שאלו פתח אחד, "הוא מפרש שהדבר היה למחרת יום הכפורים, וכל זה למה? כי בקש משה לרמוז לישראל שלא רק ביום הכפורים צריך להתנהג כשנודה, אלא גם למחרת, בניי היוס-יום. וכן הדבר מרמז בפסוק 'מה-יפו שמינה בנעלים', מה יפו בני ישראל כשהם לבושים בנעלים אחר יום הכפורים..."

"והנשואם הביאו את אבני השחם" - ולפי שנתעצלו תחלה, נחקרה אות משמם, 'והנשואם' פתיב חפרה יו"ד" (רש"י). ולכאורה עולה התמיהה, שכן מדוע החסירו דוקא משמם את האות יו"ד שאינה מרגשת, ולא את אחרת? אלא מכאן אתה למד, שיהודי (יו"ד) לא מתנהג בעצלות אלא מזרו את-עצמו למצוה... (שארית מנחם)

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ויקהל פקודי תשע"ז

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" (לה, א)
פירש"י למחרת יום הכפורים ע"כ. יש לומר בדרך צחות, הדנה בעונותינו הרבים ישנם אנשים באחינו בני ישראל שביום הקדוש באים לבית הכנסת ומתפללים ומתענים ומתודים, ועושים את כל מצות היום כדת וכדין כצדיקים ממש, אבל למחרת יום הכפורים שוכחים הכל מה שעשו אתמול וחוזרים לסורם לחיי היום יום, וזהו מה שאומר הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל למחרת יום הכפורים ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" שגם למחרת יום הכפורים חייבים לקיים את כל התורה ולא רק ביום הכפורים....

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבתן לה' כל העשה בו מלאכה יומת: (לה, ב)

בכמה מהמפרשים מביאים לפרש את הפסוק "יהיה לכם קודש" עפ"י דברי הגמ' "חציו לה' וחציו לכם", שכאן מזהיר הפסוק שגם את ה"לכם" תעשו קודש, דהיינו שגם כשמענג את עצמו בשבת שיהיה זה "לכבוד שבת" ולא לכבוד עצמו.

בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" (פרשת כי תבא אות א) מביא בשם הבעש"ט, "שמעתי ממורי": משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד שדרים שם אנשים נבערים פחותי ערך, ובהאריך הזמן שמה, הגיעו יום אחד מכתב מאביו המלך. רצה בן המלך לשמוח בו מאד, אך חשש מבני הכפר שילעגו עליו באומרם מה יום מיומים ושמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יין ושאר מיני יין המשכרים עד ששמחו העם ביין, והתחילו כולם לרקוד ולשמוח, הם על היין והמעדנים והוא על שמחת המכתב מאביו, ודפח"ח. והנמשל מובן, כי הנשמה שמחה עם בא השבת, אבל מה תעשה שהגף אינו מבין לשמחה זו מהיא עושה, לכן נותנים סעודה טובה לגוף, ואז הגוף שמח מחמת האוכל והנשמה שמחה על השבת.

עוד בענייני הזהירות בקדושת השבת, מובא בספר "משלי יעקב" למגיד מדובנא, משל בעניין חובת האדם להקדיש עתותיו בשבת קודש קודש לה': המשל בזה לאחד שהרחיק נדוד ועזב את משפחתו וכל בית אביו לגור בארץ רחוקה, והיו עיניו נשואות וכלות אולי יראה איזה אורח הבא מעיר מולדתו בשביל לשאול את פיו על בני משפחתו, ולא עלתה בידו. לימים, בא עני אחד הסובב ומחזיר על הבתים. והנה כבואו אל ביתו הכיר בו שהוא מעיר מולדתו ושמוח מאד לקראתו, ורצה להשתעשע עמו לשאול אותו על בית אביו ומשפחתו הכבודה, אמר לו העני "מדוע תעצרני, הלא לעשות מלאכתי באתי הנה, לאסוף כסף, ולמה תגרום לי הפסד". אמר לו האיש, אם כן הייתה נא לי כמה עלה בדעתך לקבץ פה, אמר לו העני. ב' וג' זהובים. אמר לו האיש, הא לך ג' זהובים ושב עמי, הסכים העני ויעש כן וישב עמו והתחיל לספר לו עסק משפחתו ואודותיהם ושלוש בניהם. ויהי אך התחיל העני לספר נפלה עליו תרדמה והוא יושב ומתנמנם, ויאמר העני אחר כי זכיתי להיות לי מקום לנוח בו, אבקש את הבעל הבית ויתן לי מקום מנוחה ואשכבה ואישן... כעס עליו הבעל הבית ואמר הלא אנכי עשיתי אותך איש בטל היום הזה למען הפק טובתי למען תספר לי משלום משפחתי ועתה מה לך לנוח או מדוע תשכב ותרדם.

הנמשל, הקב"ה נתן לאדם נפש עליונה חצובה מתחת כסא כבודו ונתרחק ממעונתה ובכל ימי השבוע גם כי הקב"ה משתוקק לשמוע טובות ממנה. אך האדם טרוד בעסקיו לכן הגביל להשתעשע עמו ביום השבת והספיק לנו בעבור זה ביום הששי לחם יומיים. למען נהיה נקיים ביום השבת מכל טרדה ונוכל להשתעשע בקרבת אלקים יתברך שמו ולשוש באהבתו. וזהו ששת ימים תעשה מלאכה ואתה טרוד בעסקי הגוף ואם כן וביום השביעי שבת לה' אלקיך, כלומר ליחד את היום ההוא רק לה' לבדו כי הוא נתן לך את המנוחה רק למען יהיה לו מקום להשתעשע עמך ולא שתתעדר בתנומות עלי משכב או בעניינים אחרים וזהו שבת לה' אלווקיך.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבתן לה' כל העשה בו מלאכה וגו'. (לה, ב)

(בית ישראל - טויסיג)

ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביאי: (לו, ו)

הגמרא במסכת ברכות (כח, א) מביאה שרבן גמליאל הי' מכריז ואומר 'כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש', ואיתא שם שהעמידו על זה שומר הפתח. מובא בשם החידושי הרי"מ ז"ל שהקשה דמנין הי' שומר הפתח יודע מי הוא אשר תוכו כברו? ואמר, שבאמת השומר לא הי' מניח לאף אחד להכנס, ומסתמא הכוונה שלא הכניסו אלא אותם שהיו ידועים ומוחזקים בכשרות, ומשאר העם לא הניחו אף אחד להכנס) אלא שמי שהי' תוכו כברו כבר מצא עצה לעצמו האיך לדחוק ולהכנס עכ"ה"ק.

והנה בפרשת תרומה כתיב ויקחו לי תרומה ופירש"י לי לשמי, וא"כ היו הגזברים יכולים ליקח לתרומת המשכן רק ממי שנותן לשם שמים, וקשיא נמי דמהיכן ידעו הגזברים מי הוא הנותן לשם שמים? ולכן יש לומר דבאמת עשו כמו שעשה שומר הפתח של ר"ג ולא קבלו נדבה רק מהיחידים המוחזקים בכשרות, אולם אלו שרצו בלב שלם להביא נדבתם למשכן כבר ידעו האיך לדחוק ולהביא. ומי שרצה להביא באמת לשם שמים כבר מצא דרך לדחוק ולהביא וכענין הנ"ל. ויש לפרש בזה בדרך צחות מה דכתיב בפרשת ויקהל "איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש" היינו שהיתה מלאכה רבה וגדולה - לדחוק ולהביא התרומה....

(טעם הצבי, מובא באוצרותיהם של צדיקים)

אלה פקודי בני ישראל (לח, א)

בספר אור החיים הק' כתב וז"ל: אומרו אלה לפסול כל מנינים שבעולם, כי כל מה שימנה אדם מקניינים המדומים אין מניינו מנין. ושמו מורה עליו - מה אתה מונה? אבל מנין זה עומד לעולם. והטעם: להיותו מנין המשכן המופלא אשר שכן שם אלווקי עולם עכ"ל.

החפץ חיים זצוק"ל היה אומר: אנשים רגילים לומר - כי כל הטפשים הם חכמים לעצמם. ואני אומר להיפך - כל החכמים הם טפשים לעצמם, כי האדם עמל ויגע כל ימי חייו לאסוף הון ולבנות בתים וכדומה, ע"ז נותן כל זמנו ומרצו, אבל זה לא לעצמו. "ועזבו לאחרים חילם" כי לא במותו יקח הכל" ולדאוג לעצמו אין לו שכל - כי הרי אין מליון לאדם לא כסף וזהב אלא תורה ומצוות ומעשים טובים בלבד עכ"ד.

אמרתי בדרך צחות: כתוב בפ' תשא - הקב"ה אמר למשה "פסל לך" ואמרו חז"ל: הפסולת שלך, מהפסולת נתעשר משה. לכאורה קשה - אם הקב"ה רצה להעשיר את משה לא היה לו ממקום אחר להעשיר אותו אלא מהלוחות? ועוד מהו המיוחד שבלשון פסל לך?

אלא, הקב"ה רצה ללמד לנו כי בשביל להיות עשיר לא צריך לעזוב את התורה, עם התורה יכול להיות עשיר, רק דבר אחד צריך האדם לדעת: שעשירות היא רק פסולת - והעיקר היא התורה. ולא לעשות מהעיקר פסולת ומהפסולת עיקר.

(דרכי מוסר)

ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים וגו' (שמות לט, כה).

מזה מסתייעי הרמב"ן לפרש שהי' הפעמוני בתוך הרמונים ממש לא כפירש"י שהי' בין הרמונים אמנם מקרא שלאחריו מסייע לפירש"י דאמר פעמן ורמן פעמן ורמן, ולולי דמסתפינא הייתי אומר או"א דא"ח כי הי' פעמן בלא רמן ואח"כ רמן ופעמן בתוכו ואח"כ פעמן בלא רמן ואח"כ רמן ופעמן בתוכו וכן הי' על שולי המעיל סביב סביב והרמז עפ"י דאחז"ל [ערכי ט"ז]. שמכפר על לה"ר, ונ"ל דלאו דוקא המדבר רע על חברו אלא גם המדבר טוב על עצמו

לפרוט כלשהו! הם נתנו את הזהב עם "לב זהב" ולא התענינו כלל מה נעשה בו!
הליצנים יקבלו פרוט מדויק על מה שהם נתנו, על הכסף ועל הנחשות, אבל לא על הזהב שלא נתנו...

(יחי ראובן)

מאוצרות המגידים

ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב (לה, כב)

כתב בספרונו, "ויבאו האנשים על הנשים. עם הנשים המתנדבות באו האנשים שלהן להסכים בנדבה, כדי שיקבלו הגבאין מהן, שאין מקבלים מן הנשים אלא דבר מועט".

בעניין הזה, מן הראוי להסמיך שני סיפורים נפלאים מהגרי"ח זוננפלד צוק"ל, כפי שמובאים בספר "האישה על החומה", הסיפור הראשון על נסוב על נקודה זו שמוזכרת כאן בספרונו מדברי הגמ' בבבא בתרא שאין לקחת צדקה מאשה בלא הסכמת בעלה, והסיפור השני גם כן מעניין זה, מראה על זהירותו המופלגת שלא לגעת בממון שאינו שלו:

מספר הרב משה בלוי בספרו: שמעתי מפי אבא מורי, שאשה אחת בהונגריה היתה חשוכת בנים, בעלה היה עשיר והיא היתה לו לעזר בהנהלת העסקים. באה האשה אל רב העיר, ובידה סכום של ארבע מאות זהובים שהיא מבקשת לשלוח פדיון נפש לאחד הצדיקים שיתפלל עבורה לזש"ק, רב העיר אמר לה שהוא מיעץ לה לשלוח את הכסף להצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד בירושלים. האשה מסרה לו את הכסף והוא שלחו אל רבינו.

כעבור שלשה שבועות, בא בעל האשה אל רב העיר בתרעומת על שקבל סכום כה גדול מאשתו לצדקה, הרב אמר שהוא חשב שהאשה עשתה זאת בידעתו, אולם הלה תבע שהרב ידרוש חזרה מירושלים את הכסף. מאד לא נעם להרב לעשות זאת, והוא הציע לבעל האשה שאם הוא רוצה דוקא חזרה את הכסף, אזי ישלם הוא לו קמעא קמעא את הסכום הזה, באותו מעמד נכנס לפתע שליח הדאר לבית הרב, והביא לו מכתב באחריות שבא מירושלים. הרב פתח את המכתב, ומצא בו את הארבע מאות זהובים ששלח לרבינו זיע"א, צהלו פניו ומסרם תיכף לבעל האשה. האישה התרגש מאד, ובקש מהרב שייגיד לו גם מה שהרב זוננפלד כותב במכתב המצורף, אז הקריא לפניו הרב כדברים האלה: קבלתי את מכתבו יחד עם הכסף, אולם מכיון שמע"כ כותב שאשה מסרה לו זאת, חושש אני אולי עשתה זאת מבלי רשות בעלה. הנני משיב לו חזרה את הכסף, בבקשה למסרו חזרה להאשה, אולם כמוכן שלא מעטתי בשביל כך למלא את בקשתה בדבר התפילות שתפקד, ויה"ר שהתפלות תקובלנה". עיני הרב ועיני בעל האשה זלגו דמעות".

עיקרון זה לא לקבל מאשה בלי הסכמת בעלה היה מקובל אצל מורנו, לא רק לגבי אחרים, אלא אפילו מאחותו היחידה 'עטל', הקפיד שלא לקבל אלא בהסכמתו המפורשת של הבעל, כפי שהוא כותב באחד ממכתביו לאחיו ר' שמואל: "כתיבתך שימחה אותי מאד, את החבילה מאחותנו היקרה קבלתי ע"י מר פאפנהיים, אבל את סכום הכסף שהכיל לפי השערתי 15000 כתרם לא הסכמתי לקבל, כי סכום כזה הוא גדול מדי עבורה, וביקשתי ממר פאפנהיים להחזירו לה, וביחוד שלא היתה לי ידיעה ברורה אם בעלה היקר מסכים לכך. בצעירותי הייתי מקפיד מאד ומזהירה שלא תשלח בלי ידיעת בעלה, כל שכן לעת זקנה, יש להקפיד עוד יותר לא לנגוע במה שאינו שלי. תקותי בה' יתברך בחסדיו ורחמי שהוא ימשיך לפרנסני מתחת ידו הרחבה בכדי שאוכל להמשיך להתנהג כפי שהורגלתי מנעורי".

סיפור אחד מני רבות, מפי עד ראהו ושמיעה שרשם אותו בדיוק נפלא מפי של מרא דעובדא הקדוש פרופ' יעקב ישראל דיהאן:

רעש והמולה בשכונת "בתי מחסה" אשר בעיר העתיקה. פמליא מכובדת פלשה לפינה שקטה זו, אל בית רבי יוסף חיים צועדת הפמליא, אשר בראשה ה"ליידי סמואל", אשתו של הנציב העליון לא"י, הרברט סמואל. ורבי חיים עומד באותה שעה ושופך צקון לחשו בתפלת המנחה בביהכ"נ הגדול אשר בחצר "בתי מחסה". בחצר בית הכנסת נתעכבה הפמליא תוך צפיה לסיום תפלתו של "הרב". כשסיים מורנו את תפלתו, הוגד לו ע"י שליח כי ה"ליידי סמואל", מבקשת לחלות את פניו.

כשיצא מורנו מבית הכנסת, נגשה אליו הליידי סמואל בנימוס רב ובהכנעה, שאלה בשלומי ומסרה למרן פריסת שלום מבעלה "סיר הרברט סמואל", בתום פגישה קצרה זו, נפרדה כל הכבודה ממורנו והלכה לה. ויהי הדבר לפלא ולשיחת היום מה פשר ביקור פתאומי זה, ומה ראתה על ככה. למחרת, כשביקר פרופ' די האן בבית מורנו, גילה את פשר הביקור הבלתי צפוי מאתמול. ומעשה שהיה כך היה:

במסיבה חגיגת 'בימעות לבנות' של מר גולדשמיד, שבה השתתפו מסלחה ומשמנה של החברה הגבוהה של הפקידות האנגלית, ובראשם הוד מעלתו הנציב העליון לא"י הרברט סמואל, נקשרה שיחה בין הרברט סמואל והפרופ' דיהאן, כשלפתע פנה הנציב העליון לפרופ' דיהאן "הלא תגיד לי ידידי המלומד, ביני לביני, איך זה הולם את מעמדך כאישיות בינלאומית רמת מעלה, ששמך מהולל בפי כל, להתחבר לאותה כת שמרנית הלוחמת בעקשנות נגד כל קידמה ומודרניזציה בחיים הציבוריים!!"

ומתפאר כך וכך עשיתי מע"ט היינו ממש כמו לה"ר על חברו ומי לנו גדול מנחמי נענש על אמרו זכרה לי אלהי לטובה [סנהדרין צ"ג ע"ב] ומכ"ש מי שאינו מתכוון אלא רק להתפאר, ע"כ הפעמוני מכפרי" על לה"ר ורמונים עם פעמונים בתוכו מכפרי" על מלאי מצות כרמון ומשמיעי" קול בחוצות. ועד"ז אמרתי רמז בפסוק פזר נתן לאבינו" צדקתו עומדת לעד [תהלים קי"ב] פי' כי בנתינת צדקה ישוּב גם זה האישה המפאר עצמו שאפי' לנסות הקב"ה הותר [תעניי ט']. מכ"ש לפאר עצמו בזה וזהו פזר נתן לאבינו" פי"ר ר"ת פ'עמ"ז ז'הב ר'מון פי' שמשמיע קול בנתינתו לאבינו" מ"מ צדקתו עומדת לעד.

(חתם סופר)

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו (מ, לח)

האש שבערה מעל המשכן היתה מעליו גם ביום ולא רק בלילה – מסביר המהרי"ל מוואלאקאושיק – אלא שביום לא ראו אותה מפאת הענן שכיסה על המשכן ועל האש.

מכאן עלינו ללמוד, שאש ההתלהבות בעבודת ה' אינה צריכה להיראות כלפי חוץ, אלא להיות כמכוסה ולבעור בתוך הלב פנימה.

על פי זה מבאר רבי סעדיה גאון את הפסוק בשיר השירים (ב' יד) "יונתי בחגווי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך" – כאשר "יונתי בחגווי הסלע" והאדם חבוי "בסתר המדרגה", מבקש הקב"ה "הראיני את מראיך השמיעיני את קולך", שכן אוהב דוקא את עבודת ה' הנעשית בסתר, הרחק מעין רואים.

(ומתוק האור)

בספר 'מילין חדתי' מביא לבאר ברעיון זה את מה שאנו אומרים: "בפי ישרים תתרום ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל". טעם השינוי לשון הוא לפי מדרגתם: "בפי ישרים" – הישרים המה מתפללים ומשבחים בפה, שנראה כלפי חוץ באופן גלוי לעין כל ולשמע כל אוזן, ומעליהם הצדיקים "בשפתי צדיקים" – בהצנע לכת ומשבחים רק בשפתיים. "ובלשון חסידים" – החסידים יותר צנועים ומשבחים ומהללים רק בלשון, "ובקרב קדושים" – הקדושים שהמה במדרגה גבוהה ויותר בהצנע לכת המה רק בקרב. כמו שכתוב (הושע יא) 'בקרב קדוש'.

(מילין חדתי)

ככל אשר צוה ה' את משה (לט, לב)

כשהספיד מרן החפץ חיים את חתנו רבי צבי הירש לוינסון הביא את הפסוק הזה ושאל לכאורה ראוי היה להיכתב כאשר צוה ה' 'אותו, שכן בו דיבר הכתוב, אלא אצל משה רבינו לא היה קיים "אני", וממילא לא היה קיים גם "הוא", אלא שמצוי איזה יהודי בשם משה, שעשה כל מה שצוה ה' את משה זה..."

(מובא בדרך שיחה)

אלה פקודי המשכן משכן העדת (לח, כא)

מובא במדרש (שמות רבה נא, ו): "ולמה עשה עמהם חשבון? הקב"ה יתברך שמו מאמינו, שנאמר (במדבר יב) 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשב לפניכם? – אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים אחריו... ומה היו אומרים? רבי חמא אמר, היו אומרים: 'חמי קדל דבריה דעמרם', וחברו אומר לו: 'אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר?!' כששמע משה כך אמר להם: חייכם, נגמור המשכן אתן לכם כשבון, הוי 'ואלה פקודי המשכן'".

הנה נתבונן על מי מדברים כאן. מחד גיסא עומד משה רבנו, שהקב"ה המעיד עליו "בכל ביתי נאמן הוא", ומאידך גיסא עומדים חבורת ליצנים, אפיקורסים, שפלים שבשפלים, שמתלוצצים על הגינותו של משה... וגם כלפיהם רוצה משה רבנו לקיים "והייתם נקיים", והוא מגיש להם חשבון על כל ההוצאות וההכנסות של מלאכת המשכן.

הוא מתחיל ומפרט: "כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב תנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקדש". זה הזהב שנכנס להיכן הלך כל הזהב הזה? משה רבנו לא מפרט! לא מוזכר בפסוקים מה נעשה עם הזהב.

לכאורה קשה, הרי כל מטרתו של משה רבנו היתה להגיש חשבון. וכי זה נקרא חשבון? לפרט הכנסות מבלי לפרט הוצאות!?

השאלה מתחזקת לנוכח העובדה שלגבי ככרות הכסף משה כן מפרט את ההכנסות מחד גיסא, ולאן הכסף הזה הלך מאידך גיסא. מחד הוא אומר: "וכסף פקודי העדה מאה ככר ואלף ושבע מאות חמשה ושבעים שקל בשקל הקדש", ומיד הוא מוסיף ומפרט למה שמש הכסף: "ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת. מאת אדנים למאת הככר, ככר לאדן. ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים".

גם לגבי הנחשות מפרט משה: "ונחשת התנופה שבעים ככר ואלפים וארבע מאות שקל", ומיד אחר כך "ויעש בה את אדני פתח אהל מועד ואת מזבח הנחשת וכו'".

מדוע אפוא לא מפרש משה מה עשו עם הזהב?

שמעתי ווארט טוב מאוד ליושב השאלה:

מי בקש פרוט? – ליצני הדור. ליצני הדור לא תורמים זהב, וכיון שלא תרמו זהב – אין צורך לתת להם פרוט עליו, ואילו אלו שכן נתנו זהב – לא נצרכו כלל

"לאט לך ידידי הלורד, ענהו פרופ' דיהאן, הבה ואספר לך מה שקרה איתי לפני שבועות אחדים עם ראש העדה הזאת, ותגיד לי אז אם תוכל למצוא בין כל אנשי הקידמה והאצולה שלך, אישיות טהורה ודגולה כזאת".

"עומד אני בראש קרן מיוחדת אשר מטרתה לתמוך בידי 'אנשי רוח'. בשיבה האחרונה של הנהלת הקרן, הסברתי לחבר הנאמנים שעקב טרדותי ונסיעתי לארץ ישראל, ומסיבות שונות אחרות, אני מציע לסיים את פעילות הקרן, ולמסור את שארית הסכום שבידינו לאישיות הדגולה ביותר שהכרתי מעודי, וזהו הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד מירושלים".

שוכנעו נאמני הקרן, והסכימו למסור בידי את כל הסכום שנשאר ברשות הקרן, ע"מ שאעביהו לידי אותו צדיק אשר בירושלים, ידוע ידעתי את מצוקתו הכלכלית הקשה של הרב זוננפלד, וביחוד את מצוקת בני משפחתו שסבלו מעוני ומחסור כל. כשהגעתי לירושלים דרכי הראשונה היתה אל הרב זוננפלד, לראות את פניו הקדושות, לדרוש בשלומי, והעיקר, למסור לו את הסכום הגדול שהצלחתי להשיג עבורו אחרי מאמצים קשים.

אחרי שיחה נימוסית ראשונה ושאלת שלום הדדית, הוצאתי מאמתחתי את הצ'ק הגדול, והושטתי אותו להרב זוננפלד, בהסבירי לו את מטרת הסכום, ואת הזכות הגדולה שנפלה בידי להביא לו את הסכום הנכבד הזה שבדאי יקל על מצוקתו הכלכלית ועל משפחתו בני מצוקת הרב זוננפלד נשאר שלי ורגוע ובקול שקט והחלתי הצהיר "אינני לוקח!".

ברגע הראשון לא תפסתי את כוונתו, והתחלתי לגמגם ולתמוה "מה פירוש? הלא זו קרן מיוחדת לאנשי רוח ומיועדת למטרה זו, ובהסכמת כל חבר הנאמנים הבאתי למורנו את הסכום, ואין לך מציאה כשרה מזו שהושגה בדרך הגלית ביותר!".

"אין זה בשבילי ואינני לוקח", היתה תשובתו ברורה והחלטית. במבוכתי, פניתי לבית יו"ר העדה הרב ר' ראובן שלמה יונגרייז, סיפרתי לו את כל העניין, והפצתי בו שישפיע על הרב לקבל את הכסף, הרב יונגרייז, בידעו את דרכו של הרב, לא נתן לי סיכויים רבים להצלחתי, אבל משום כבודי ניאות לבוא אתי לרב ולהסביר לו כמה שהעניין כשר וחלק, ואדרבה, בזה מתגשמת מטרת הקרן בצורה הנאותה ביותר וגם מצילה את משפחת הרב ממצוקתה.

גם השתדלותו של הרב יונגרייז לא נשאה פרי, ונאלצתי באין ברירה להחזיר את כל הכסף לאמסטראדם".

ועתה, הבנמצא כזה איש אשר טוהר הנפש ואצילות הרוח בו בין כל החברה המתקדמת שלך?!"

הלורד סומאל נתרש מאד למשמע הסיפור, וקרא אליו את ה"ליידי", וביקש ממני לחזור באזניה על כל הסיפור.

הליידי הביעה את משאלתה לראות במו עיניה עוד באותו היום את האישיות המופלאה הזאת, ועם תום המסיבה פנתה עם כל מלוויה לעבר "בתי מחסה" אשר בעיר העתיקה של ירושלים.

(האיש על החומה)

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל... (לה, א) - "... וזה לא יתכן לבנות הבית הגדול והקדוש הזה מן הגזל... ("כלי יקר")."

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים" - למה עצי שטים? לימד הקב"ה דרך ארץ לדורות, שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילין עושה פרות, אומר לו: ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו, כשאמר לעשות משכן, אמר: לא תביא אלא מאילין שאינו עושה פרות - אתם על אחת כמה וכמה" (שמות רב לה, ב).

הסיפור המצמרר הבא אירע באחד ממחנות ההשמדה בזמן השואה. השמים כחולים הם. מסביב הכל ירוק. מרחבים אין סופיים של ירוק. יעקב מנסה להביט, לשאוף אל ריאותיו את האוויר, את הנוף... לשאוף רק לרגע אחד, ולו לרגע אחד... וחבטה עזה על גבו מקפיצה אותו.

פה אסור לשאוף. פה צריך לעבוד. להתענות. אושוויץ. הוא הידק את אחיזתו במעדרו המשיגי עם ידיים זבות דם להכות באדמה הקשה. להכות... אתם... אם יפסיק לרגע ינו בו...

שריקה חדה נשמעה. נעמד זקוף. שתי שריקות, ומיד הסדרו כולם בשורות, שמאל ימין, שמאל ימין... כמו חיילים ממושמעים. השמים כבר לא כחולים, והחושך כיסה ארץ. מובלים אל הבלוק, להניח קצת את העצמות השבורות, לאגור כוח למחר. במבנה פח, רחב ממדים, על רצפת אבן, שכבו בתוך שורות צפופות מאות אנשים. כולם, עם ראשים מגולחים ועל גופם שמלת פסים. כולם שוכבים. חלקם ישנים, אחרים מנמנמים ועוד שלא הצליחו להירדם, מכונסים בתוך עצמם ושותקים. אולי מהרהרים... אולי נזכרים... רק קול אנחה עולה מידי פעם.

לפתע, אומר מישהו מילה. מילה אחת, אשר מחשמלת את גופו: "חנוכה!!" חנוכה. חג הניסים. עוד שלושה ימים חנוכה!!! הוא חש איך האדרנלין מבעבע בגופו. חנוכה!!! עוצם את עיניו. נזכר בבית. עומדים כולם. שרים "מעוז צור"... הנרות מרצדים וריח סופגניות נישא באוויר.

אור מצוה ממחשכי אושוויץ
החלטה מתגבשת בלבו. בחג חנוכה זה ידליק נרות חנוכה! יאירו הם את מחשכי אושוויץ! יתנו תקווה למעטים שנשארו! כן, בחג חנוכה זה ידליק נרות!!! אך מנין? מנין ישיג השמן? הפתילות?

הוא מתרץ: משום שמי שמנבל אחרים בנגינתו - הוא נבל! יש פעמים שביטולה הוא קיומה, שהגשמה היא כליאת היכולות והדחקת הנתונים; שהדרך לפעול היא דווקא לחדול. אם ההצלחות וההישגים באים על חשבון אנשים או ערכים - זה המקום והזמן להדחיק הכוחות, לכלוא כישרונות, לוותר על הגשמה איכותית וטובה למען שמו בהמון אהבה. האדמו"ר רבי שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל היה מפרש לאור יסוד זה את הפסוק הפותח את פרשתנו: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם" (לה, א). אם נפרש מקרא זה מפשוטו, שהוא מוסב על מצות השבת שנאמרה בהמשך, תמוה הביטוי "לעשות", שבו משתמשת התורה. הרי מצות השבת הנזכרת להלן קובעת שישנם דברים שאין לעשותם בשבת, ומדוע אומרת התורה: "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות?"

לפיכך, הוא מבאר, שפסוק זה אינו מוסב בדווקא אל הזהרת השבת, אלא אל כל יריעת התורה והמצוות שצויה משה לישראל. כל הגישה לעבודת המצוות צריכה להיות מתוך השכל ודעת, ומתוך חישוב המעשים בפלס דק ומדוקדק. לא זו בלבד שהאדם צריך לשקול את מהלכיו במאזני התבונה ולהימנע מכל מה שיש בו שמייך חטא, אלא אפילו המעשים הטובים טעונים ביקורת קפדנית. בניין המשכן והמדינה - לא בשבת!

ברוח זו ניתן להבין מדוע התורה חוזרת וכופלת אזהרות וציוויים אודות שמירת השבת לבל תחולל גם במחיר מצות בניית המשכן. הנה בתחילת פרשתנו (פסוק ב) נאמר כי בהקהל משה את העם בשביל להורות על דבר הקמת המשכן, הקדים להזהירם אודות שמירת השבת: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שתנון לה' כל העושה בו מלאכה יומת". וכדברי רש"י: "הקדים להם אזהרה שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת".

כיצא בזה מופיעים הדברים גם בפ' כי תשא (לא, יג) שם נאמר: "אך את שבתותי תשמור". על כך הביא רש"י את דברי חז"ל: "אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות המלאכה (מלאכת המשכן) שבת אל תדחה מפניה". גם בבית המקדש ובמשכן עצמו לא שבתה עבודת הקורבנות אף לא יום אחד. גם בשבת היו מקריבים תמידים כסדרם ומוספין כהלכתן, למרות שהדבר היה כרוך בעשיית מלאכות שבת. אולם בניית והקמת המשכן או המקדש אינם דוחים איסורי שבת. רק עבודת הקרבנות עצמה היא שהותרה בשבת, אך לא מלאכה שנועדה להכשיר לעבודת בית המקדש. האברבנאל מבאר (שם) כי ממה שהוצרכה התורה להזהיר לבל תידחה השבת מפני בניין המשכן משתמע שהיה מקום לסבור שראויה השבת להידחות מפניו. כלומר, אלמלא נצטוינו במפורש, היה מקום לסבור שהאזהרות שנאמרו בעניין שמירת השבת אינן תקפות כאשר המדובר במלכות שנועדו לצורך בניין המקדש.

הוא מסביר כי מדעת עצמנו יכולנו לסבור שבניין המשכן שב'קום ועשה', עדיף על ה'שב ואל תעשה' שבשבתה בשבת. הרי מטרת כל המצוות הינה דביקות בה' והשראת השכינה בעם, והדביקות באלוקים לכאורה מושגת מן העיסוק במעשים חיוביים, יותר מאשר בהימנעות ממעשים אסורים. כלל גדול נאמר בהלכה: "עשה דוחה לא תעשה". כל מקום שיש בו התנגשות בין מצוות "עשה" שעלינו לקיימה, לבין איסור "לא תעשה" שניאלץ לעבור עליו אם נקיים את ה"עשה", ההלכה קובעת כי ה"עשה" דוחה את ה"לא תעשה". המצווה התקיים גם במחיר דחיית הלאו. (כמובן שגם להלכה זו הרבה גדדים וסייגים שלא כאן המקום לפרטם, אולם עיקרון זה ידוע ומקובל ומוסכם על הכל).

כיון שכן, יכלו ישראל לסבור שעדיף לעסוק בפעילות חיובית, גם אם על ידה נדחים איסורי השבת, מה גם שפעילות חיובית זו היא מלאכת בניין המשכן, שמתרתה השראת השכינה בעם ישראל.

כדי להוציא מלב מי שעלול לטעות כן, באה התורה והדגישה כי למרות החשיבות הרבה שנועדה לבניין המשכן, השבת לא תזוז ממקומה, וכל איסורי השבת יישמרו גם בעת העיסוק בבניין המקדש.

זהירות מגזל - אפילו לשם שמים

ה"כלי יקר" שואל שאלה מעניינות: בתחילת הפרשה נאמר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל... ורש"י מפרש שמדובר כאן למחרת יום הכיפורים כשירד מהר סיני. ואילו לעיל בפרשת יתרו (יח, יג) נאמר "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם", ופירש"י שם כי היה זה למחרת יום הכיפורים?

מתרץ ה"כלי יקר" וזה לשונו: "ונראה לפרש שידוע שהקהל זה היה להודיע להם מצות המשכן והנדבה כמו שיתבאר בסמוך, והיה משה חושש פן יתנדב אחד מהם למשכן דבר שאינו שלו והוא חושש כי הוא תופסו בדיון. וזה לא יתכן לבנות הבית הגדול והקדוש הזה מן הגזל, ומקום המשפט שם הרשע, על כן הכריז משה תחילה: מי בעל דברים יגש אלי למשפט, באופן שכל העם על מקומו יבוא בשלום. ונודע לכל אחד מה שהיה שלו או אינו שלו על ידי שהוא דן ביניהם. ואז היה מודיעם עניין הנדבה לאמר קחו מאתכם תרומה לה', ומאתכם היינו משלכם ולא משל חברכם..." עכ"ל.

אלפיים שנה - עד המגיד מקונוני

סיפור נורא תשמעו היום, סיפור אמיתי, ובין השיטין טמון בו פרט צדדי אך מופלא, בעניין שבת קודש - קדושת השבת, שבה מתחילה פרשתנו.

היו שני נביאים - זכריה. הנביא זכריה המופיע בכתובים לא נרגם, אלא הנביא זכריה בן יהודע הכהן כמו שכתוב בדברי הימים (ב' כ"ד): "ורוח אלוקים לבשה את זכריה בן יהודע הכהן ויעמוד מעל לעם ויאמר להם כה אמר האלוקים למה אתם עוברים את מצוות ה' ולא תצליחו... ויקשרו עליו וירגמוהו אבן במצות המלך בחצר בית ה'... ובמותו אמר (הנביא) ירא ה' וידרוש". ואכן שנה אח"כ, ה' דרש את מותו, ליום השנה בדיוק באותו יום - עלה חייל ארם על ירושלים הרג והשחית כמו שכתוב שם.

חלפו שנים ארוכות - ונבוזראדן שר הטבחיים נכנס לעזרה והבחין בדמו של זכריה הנביא שתוסס ורותח, אותו דם עמד על סלע ורתח במשך כמאה שנה מהריגתו של זכריה עד חורבן הבית.

נבוזראדן שאל "מאי האי?" נאלצו לספר לו שהוא דמו של זכריה נביא ה' שהוכיח אותם במילי דשמיא וקמו עליו והרגוהו: "נביא הוה בו דהוה קא מוכח לן במילי דשמיא קמינן עילויה וקטלינן ליה והא כמה שנין דלא קא ניח מדיה". אסון גדול התרחש שם באותה שעה כאשר נבוזראדן רצה להפסיק את רתיחת הדם ושחט עליו את זקני העם - הסנהדרין, אח"כ בחורים ובתולות ותינוקות של בית רבן עד שגם הוא עצמו הזדעזע משפיכת הדם, והתחנן כביכול - שהדם כבר יפסיק מרתיחתו - עד שהדם נח. ואז נרעש כפליים, התגייר ושב בתשובה. (גיטין דף נז).

ועתה, נשמע היטב. אצל הליטאים ידוע על "הנובההדרוקער דיבוק" היה זה בחור יהודי מנובההדרוק שנכנסה בו רוח (נשמה תועה שנכנסת בגוף חי, ככל ה'דיבוקים' שהיו מתגלים לפני שנות דור). אצל החסידים ידוע גם על דיבוק מופלא, וסביר להניח, כפי שיובא להלן, ששניהם מדברים על אותו דיבוק - שתחילת דרכו הייתה בנובההדרוק והובא לביתו של תלמיד הגר"א רבי חיים מוולאזין, ולאחר מכן עבר לאיזור אחר שם הובא אל המגיד הקדוש מקונוני זי"ע.

כפי עדות איש מפי איש - מגדולי הליטאים. (וכמצוטט בספר 'הצדיק ר' שלמה') אותו בחור היה פוסע ברחובה של עיר, פוגש אנשים והיה פורט לפניו את עבירותיהם, כפי הסדר דלהלן: הוא ניגש ליהודי ואמר לו בשמחה "איך האב דיר האלט, כלומר - אהבתך, אני אוהב אותך!" ומיד בידידות - התחיל לפרט את חטאיו שעשה בימי חייו. היהודי היה מתמוסס מבושה על פרסום מעשיו בקול ברחובה של עיר לפני רבים, ומיד היה מהרהר בתשובה, אז הרוח היה הופך את הטון והסגנון ואומר לו "איך האב דיר פיינט" - אני שונא אותך! מגביה את רגליו ונס ממנו...

לפעמים עוד לפני שהיה אומר "אני שונא אותך" היה מנסה בדרך אחרת. היה פונה אליו כאילו בתחנון: "אחי היקר למה לך כך (לחשוב מחשבות של חרטות), מה אתה צריך לעסוק בכך?!" כלומר למה אתה מהרהר בתשובה, אך משהיה ממשיך להרהר בתשובה, נפרד ממנו במנוסה. היינו שרוח טומאה לפפה אותו, כי יכידע, התאוות והשאפיות לא נפרדות מהאדם לאחר פרידת הנשמה מהגוף. הנשמה, נפרדת רק מהגוף אבל לא מהרצונות שלה שהינם חלק מהנפש ונשארים בה... יסורי העונשים, אולי הם, מפרידים אותם מהנפש.

אותו רוח גילה ואמר, נורא ואיום, כי הוא הראשון שזרק את האבן על זכריה הנביא. יותר מאלפים שנה שהוא נע ונד ואין לו אפשרות להכנס לגיהנום להזדכך שם מעבירותיו, וכך נכנס בגופו של הבחור למצוא מנוח ומרגוע לזמן קצר. דבר פלא נוסף נמסר, שכמעט ולא יכל להמצא בסביבת תלמידי חכמים וצדיקים, כאשר פגש רשע - חיבקו גיפפו ונשקו שוב ושוב. אבל כשנקלע בדרכו לארבע אמות של צדיק לא יכל להביט בו - ברח, קילל וחירף.

רבי יוסף שלמה כהנמן הרב מפוניבז' נכנס פעם ל'חדר האוכל' בשיבת פוניבז' והבחין כי מספר שולחני לא מכוסים במפה. היה זה ביום שבת קודש. פנה הרב

קשוב לכל מצוקה. כמה צדקה חולקה, כמה עזרה ומתן בסתר. ולהפך, הלא הנציגים החלונים ידועים בהנתנותם, וידאגו רק לחוגם. הוחלט להדפיס מודעה מסכמת שתודבק בערב שבת בפתחי כל בתי הכנסת, תעלה על נס את פעילותם המסורה של העסקנים החרדיים ודאגתם לצבור הרחב ורוחתו, ותוקיע את ארחות חייהם ונהנתנותם של המעמדים האחרים. נסחו את המודעה שעברה את בקרתו המדוקדקת של הרב, אבל בקש שלאחר שתודפס תובא בפניו לראות האין בה טעויות ושגיאות, כי זו המודעה הגורלית שתכריע את המערכה.

בשעת לילה מאוחרת נמסרה המודעה לבית הדפוס. שעה לאחר מכן, נמסר העתק למפלגה היריבה. איזו טערה עוררה! דוקא משום שכל מילה בה אמת, דוקא משום שהרשימה כל כך בטיעוניה. החליטו שההגנה הטובה היא ההתקפה. הגיבו על סעיף אחר סעיף בלשון בוטה, בנאצות והשתלחיות. פגעו בנציגים אישית, ולא פסחו אף על הרב. פנו אל הרבדים האפלים ביותר שבנפש האדם, באשמות הבוקר מסרו את מודעתם לבית הדפוס.

והדפוס, באותם ימים, נסדר באותיות עופרת יצוקה. אות אחר אות שובצה במלקחיים. בעבודת כפיים איטית ומיגעית. ככל שהתארך הנוסח, התאחרה העבודה. ועכשיו, שהיה עליו לסדר ולהדפיס שתי מודעות מרובות מלל, ארך הדבר שעות ארוכות. הכלל, בשעות אחר הצהריים של ערב שבת נמסרו המודעות למזמנים, שמיהרו איתן אל הרב מברייסק. הציגו בפניו מודעה לדוגמה.

"היכן כולן", שאל. מדוע צריך את כולן, כדי לאשר די במודעה אחת. אבל דברו היה לחוק. שטחו על השולחן את ערמת המודעות. גחן וקרא בתשומת לב, שורה אחר שורה. סיים, והביע שביעות רצונו: "זעייער גוט!" טוב מאד!

פני העסקנים זרחו. גחן שוב, ואסף את ערמת המודעות. פנה עמה אל החדר הפנימי, ויצא אליהם בידיים ריקות.

נדמהו. מה זאת?

הסביר: "המודעות נפלאות, מתומצתות בהירות, משכנעות בעליל. אבל השעה מאוחרת. וכשתשלחו נערים משולהבים להדביק על כתלי הכנסת עלולים הם לגלוש מבלי משים מעבר לשקיעת החמה ולהכנס לספק חלול שבת. לכן החלטתי לגנוז!"

"אבל בלעדן, נפסיד את המערכה!" קוננו העסקנים. השיבם הרב: "הכתוב אומר: טוס מוכן ליום מלחמה, ולה' התשועה (משלי כא, לא). כלומר, התוצאה ממרום, אלא שעלינו מוטלת חובת ההשתדלות. ואם כרוכה היא בספק איסור, לא זו ההשתדלות אודותיה נצטוונו!"

הציע אחד: "ניתן לגוי להדביק את המודעות. כדאי הוא בעל ה'עיתור' לסמוך עליו, להתיר אמירה לנכרי לצורך מצוה דרבים" (באורח חיים רעו ס"ק כה). אבל הרב מברייסק היה כצור חלמיש, והפרנסים יצאו מלפניו בידיים ריקות, תרתי משמע. בתחושה שהמערכה אבודה. שהרי למשכילים ולחילונים אין כאלו עכבות, והם יכבשו את הזירה.

ואכן, חששם התאמת. כתלי בתי הכנסת השחירו ממודעות הענק של החילוניים, שהשיבו בשצף קצף להאשמות החרדים. אותן האשמות שלא פורסמו, כיון שהרב גנז את המודעות שהוכנו. המוני היהודים שעלו לקבל את השבת עצרו וקראו את המודעות המתלהמות, את הביטויים הפוגעים והגדופים הזולים ולא הבינו על מה יצא הקצף, מדוע לתקוף כך ולהשמין כפראות, הניסוח הזול והירוד, ההשתלחות הפרועה חסרת הרסן, קוממה – אילו היו המודעות מודבקות, היו קוראים אותן מערכה מול מערכה, ומבינים שאין זו אלא תגובה, גם אם חסרת טעם ורמה. אבל עתה, נתפסה ההשתלחות התקפה מרושעת וזדונית, פוגעת ומקוממת, והיתה לשיחת היום. כמחאה נגדה, הצביעו המוני יהודי בריסק ברוב גורף בעד רשימת היראים המותקפת, שזכתה ברוב עצום.

"רואים אתם", אמר הרב מברייסק, "אין מרויחים מעברה, ולה' התשועה!" הרב מברייסק על פי ה' נסע ועל פי ה' חנה, על פי ה' פעל ועל פי ה' נמנע מפעולה – וזכה! כמה מחייבים הדברים כל אדם ואדם!

(והגדת)

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה... (לח, כא). משכן העדת – ספר מעלות זה המשכן שבשבלים היה ראוי להיות נצחי ושלא יפול ביד אויבים... שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו מיוחסים לצדיקים שבדור, ולכן שרתה בו שכינה במעשה ידיהם ולא נפל ביד אויבים... אבל מקדש שלמה... [1] בית שני שלא היה בו אחד מכל אלה תנאים – לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים... (ספורנו, שם).

"טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז, ח) – "טוב אחרית דבר – בזמן שהוא טוב – מראשיתו" (חגיגה ב ע"א).

את העובדה המופלאה הבאה מספרים רבותינו בגמרא (בא מציעא פה ע"ב): כשהיו מתנצחים זה עם זה רבי חנינא ורבי חייה (על איזה עניין) אמר לו רבי חנינא לרבי חייה: 'וכי אתי את המתקוטט? – חס ושלום אילו נשתכחה תורה

מישראל הייתי מחזיר אותה מפילפולי'. אמר לו רבי חייה לרבי חנינא (בתשובה לכך): 'וכי אתי אתה מתקוטט? – שאני עושה שהתורה לא תשתכח מישראל כל עיקר! מה אני עושה? אני הולך וזורע זרעוני פשתן, וקולע מהפשתן שגדל רשתות ומכמורות, ואני צד בהם צבאים, ומאכיל את בשרם ליתומים. ואני מכין מגילות קלף מעורותיהם, וכותב תורה על מגילות אלו. ואני עולה לעיר שאין בה מלמדי תינוקות, ומלמד חמשה ילדים חמשה חומשי תורה, חומש אחד לכל אחד מן הילדים, ואני מלמד ששה ילדים (על פה) ששה סדרי משנה, סדר אחד לכל אחד מהם, ואז אני אומר להם, (בינתיים) עד שאלך לעיר ואחזור שוב לכאן, למדו זה את זה מקרא, ולמדו זה את זה סדרי משנה (שכל אחד מן הילדים ילמד את חבריו את החומש או סדר המשנה שלימתו), ובכך עשיתי שמובטח לתורה שלא תשכח מישראל.

"לזה התייחס רבי באומר: 'כמה גדולים (הם) מעשי חייה!'" והדברים תמוהים ביותר: וכי עד כדי כך נשתכחה תורה מישראל, עד שלא נמצאו לו לרבי חייה חמשה חומשים מזומנים הכתובים מכבר? ואם נניח שרבי חייה ביקש לכתוב אותם חומשים על מגילות קלף בקדושה, הן יכול היה לכל היותר לקנות עורות מוכנים ולעבד אותם 'לשמה', ולכתוב עליהם את דברי הקדושה בקדושה ובטהרה. כל הטורח שקדם לעיבוד – כזריעת הפשתן, קליית הרשתות, צידת הצבאים וכיוצא בזה – לשם מה נועד? כלום לא טוב היה לו לנצל את זמנו היקר לתורה עצמה, ללמוד וללמד?

משכן העדות – חותם הלשמה האמת היא כי לא רק יצירת המשכן היתה כולה חתומה בחותם ה"לשם שמים" הטהור, אלא אפילו גביית הכס ושאר החומרים שהוצרכו לבניין, צריכה היתה להיעשות מתוך כוונה טהורה זו. זוהי הסיבה שהתורה צוותה שחכמי הלב יתעסקו לא רק בעשיית המשכן וכליו, אלא גם בניצוח על מגבית החומרים למשכן. בפירושו העידה כך התורה (שמות כח, ה): "והם יקחו את הזהב וכו'" (עיין בפירושו ה"ספורנו", שם. בזה).

המלבי"ם מבאר שהתואר "משכן העדות" (בתחילת הפרשה) מלמד שהמשכן עצמו העיד בעדות ברורה שכולו נעשה באמונה, מבלי שמץ שלמעל או גניבה. העובדה שלאחר שישראל זכו להשלים את הקמת המשכן, אכן ירדה השכינה לשכון בתוכו, והיא העידה כמאה עדים שכל מלאכת המשכן התבצעה בשיא ההידור והשלימות, שאלמלא כן היה בלתי אפשרי שהשכינה תשרה בו בצורה נשגבה כל כך.

כך גם נאמר בתורה בפתח הצווים אודות בניין המשכן. על ההקמה עצמה נאמר: "ועשו לי מקדש", ופירש על כך רש"י: "ועשו לשמי בית קדושה". אולם לא רק הבניין חייב היה להיבנות לשמו של מקום, אלא גם הרמת התרומה היתה צריכה להתבצע כן, כפי שנאמר (כה, ב): "ויקחו לי תרומה", דהיינו "לי – לשמי" (בפירושו של רש"י, שם). נמצא שלמן הצדע הראשוני ביותר, כל מלאכת המשכן חייבת היתה להתבצע לשם שמים.

יצירה שכל כולה נוסדה על טוהר כוונות של קדושי עליון, פשוט שתקבל תוקף מיוחד במינו. הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל הוסיף בענין זה ראייה מספר שמואל-א (טז, א). לאחר שנדחתה מלכות ישראל משאול, אמר ה' לשמואל הנביא: ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך."

ונדרש בילקוט (רמז קכד): "שיה אמלך לשמי, שבכל מקום שנאמר לי קיים לעד ולעולמי עולם". והילקוט בהמשך הדברים מונה כמה דברים שנאמר בהם לי – בכהנים, בלוויים, בזקנים, במקדש. ביאור הדברים: בכל מקום שנאמר בו 'לי' היינו 'לשמי' – לשם ה'. ודבר הנעשה לשם הקב"ה קיים לעולם!

בשם הגר"א מוילנא נמסר שאמר שאילו היו בונים בית כנסת במחשבות טהורות בתכלית, לשם שמים, מבלי תערובת מחשבה זרה כלשהי, דהיינו, שאפילו חוטבי העצים למבנה וכיוצא בהם, היו פועלים אך ורק מתוך מחשבות טהורות, ולא מתוך נגיעות אנוכיות כלשהן – באותו בית כנסת אפילו תפילה אחת לא היתה יכולה להיאמר שלא בכוונה. הטהרה שביצירה חייבת לתת את אותותיה בקדושה שתשרה במקום.

מאליו מובן שדברים שהם נכונים בקשר לבניין כל מקדש מעט, נכונים פי כמה ביחס למשכן, שכל שלבי עשייתו התבצעו בידי גדולי קדושי ישראל, ובמחשבות קודש שלא היה בהן שמץ זרות.

בהתאם לכך אמנם זכו ישראל שהמשכן יצא לא רק כלול בהדרו, אלא ששרתה בו השכינה בצורה גלויה, וגם בסופו לא נפל בידיים זרות. עמדו ליצירה זו זכות וקדושת יוצריה וזכות מעשיהם, שהתבצעו במירב השלימות (עפ"י "מראש צורים" ח"ב).

מדוע דחה הגר"א הצעה להקמת ישיבה? בספר "אבי הישיבות" מובא מעשה נפלא: שעה שביקש הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, לייסד הישיבה בעירו, וכבר נמלך ושקל את כל צדדי הרעיון והשלכותיו, פנה כהרגלו לשאול בעצת האורים-ותומים, אצל הכהן הגדול שבימיו, מורו ורבו, הגאון רבי אליהו מוילנא. הוא פרס בפניו את פרטי השאלה, מנה והזכיר את נקודות התורפה של הדור, עניינים ידועים בעיקרם, שכבר התרעו עליהם בפומבי, וכתשובה ופתרון הציע להם את הקמת הישיבה. צורך השעה מחייב את ייסוד הישיבה, סבר רבי חיים, שכן זו תהווה תריס בפני הרוחות החדשות, ותעמיד דורות של

מנהיגים ממשיכי מורשת. הוא דיבר בהתלהבות ובהתפעלות על סגולת הרעיון ומעלותיו, וציפה לתשובתו, הוראתו, האם להקים את הישיבה אם לאו.

אך הנה נכונה לו הפתעה. רבו המובהק, שכל שאלה גדולה וקטנה בסוגיות הכבדות והחמורות ביותר הכריע על-אתר, כמעט בטרם שסיים את שאלתו, נשאר הפעם שקוע בשתיקתו ולא הגיב. רבי חיים הבין אל-נכון כי לא היתה זו שתיקה כהודאה, ושב על עקבותיו, אל ה'שב ואל תעשה'.

עברו ימים, חלפו חודשים, אך הרעיון הנאצל שכל-כך כבש את ליבו, לא חלף ולא נגזר. אדרבה, ככל שרבי חיים הפך בו והפך בו יותר השתכנע כי הכל בו. מצוקות השעה לא נעלמו בכדי, ונפשו הסוערת לא שקטנה באחת. הגיע היום, יש אומרים כעבור שלוש שנים, ורבי חיים שוב עומד אצל רבו, מבקש אישור לתוכניתו החדשנית. כבפעם הראשונה כך גם בפעם הזאת, עוד הוסיף להטעים, ולהביר, וכמה מעלות טובות ונכבדות מנה לזכותה רעיון שהגה.

והגר"א הסכים...

מובן שרבי חיים לא הופתע מן התשובה, שאלמלא ציפה וקיווה לה לא שב וניסה את ההצעה באוזניו, ובכל זאת תשובת הגר"א לא הניחה את דעתו. – מעיקרא מאי קסבר והשתא מאי קסבר – אזר הגר"ח עוז ושאל כמתמיה. ממה נפשך, אם גוף הרעיון פתרו טוב הוא, מדוע נפסל בראשונה, ואם פסול היה מעיקרו, הכיצד הוכשר איפוא באחרונה?

"רעיון נעלה ונשגב ככל שיהיה" – הבהיר לו הגר"א את השקפתו, תשובתו – "אם יתערב בו שמץ של מחשבה זרה עלול הוא לכישלון מראשיתו. כאשר באים לייסד מקום תורה, וסחר בכוונת ה'לשמה' – כמו-כן יחסר ויירגע גם בהצלחת המקום. בביאתך הראשונה גילית מחשבותיך בהתפעלות ובהתלהבות יתירה. חששתי שמא נגיעה כל-שהיא מקננת אי-שם בליבך, ופוגעת בכוונת הלשם שמים, ולא יכולתי להסכים. מה שאין כן עתה, שבאת והרצת דבריי בניחותא וביישוב הדעת, כעומד מן הצד, הכרתי בך שלשם-שמים בלבד נתכוונת. מעתה לא אך מעשיך רצויים כי גם כוונתך רצויה, לפיכך נדון העניין להצלחה".

כנסיה לשם שמים – סופה להתקיים

"רבי יוחנן הסנדלר אומר: כל כנסיה שהיא לשם-שמים – סופה להתקיים; ושאינה לשם-שמים – אין סופה להתקיים" (אבות ד, יא).

מה חידש לנו ר' יוחנן הסנדלר בדבריו, הרי כל דבר שאינו לשם-שמים אין לו קיום?

מבאר הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל (דרשות "שבט הלוי" שער סז): לא יתנה תורה למלאכי השרת כי אם לבני אדם, בעל נגיעות, אשר אף אם רוצים לעשות לשם שמים – היצר הרע נלחם בהם ומפגל מעשיהם.

אולם ביכולתו של האדם להקדים רפואה למכה: בתחילת כל פעולה, בתחילת כל כנסיה שהיא לשם שמים יודיע ויכריז שמטרת הדבר היא לשם שמים, כך יסתלק בתחילת הפעולה את המחשבות הזרות. ואז גם אם באמצע יצליח היצר הרע להסיח את דעת העושה מה'לשם-שמים' – מכל מקום סופה להתקיים.

ואם כן, "כל כנסיה שהיא לשם-שמים" בתחילתה – סופה להתקיים לשם-שמים, אף אם באמצעה היה הפסק.

כן נהג גם רבי נחוויה בן הקנה, שבכניסתו לבית המדרש התפלל תפילה קצרה (ברכות כח ע"ב).

מדוע נערים בני-טובים מתקלקלים?

הגה"ק בעל ה"בני יששכר" (בספרו "אגרא דפרקא" אות קכו) תמה בשם הרה"ק ר' מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל, על פשר העובדה שלעיתים ניתן לפגוש בילדים, שבעודם רכים בשנים הם מתמידים בתלמודם בבית רבם, גם מתפללים בכוונה ומיישרים אורחותיהם, והנה משעה שהם גדלים ומתבגרים כאילו הם משנים את עורם לבלי הכר. לצערנו, תופעה מוכרת וכוונת ללא ספק.

מלבד השוני הקיצוני המעורר פליאה, התמיהה רבה עוד יותר לאור מה שידענו כי הבל פיהם של תינוקות של בית רבן הוא הדבר הטהור ביותר שמצוי בעולמנו ועליו עומד העולם, ואם כן מדוע הבל טהור זה שאין בו חטא אינו מציל אותם מלחטוא? הרי מקולבנו שמצוה גוררת מצוה, ומדוע המצוות שעשו בצעירותם, אינן מזכות אותם בסיעתא דשמיא, שיוכלו להתמיד בדרגתם הרוחנית?

בדרך הדרוש

הם הביאו איליו עוד נדבה בבוקר בבוקר (כח כא) האוי לתת טעם למה הביאו נדבת המשכן בבוקר דייקא, ונ"ל דידוע מ"ש ז"ל יבא זהב המשכן וכפר על זהב העגל, גם מבואר במפרשים דב' מיני חוטאים היו בעגל, א' מה שעשו העגל בפועל ממש אשר הרגום בני לוי ואשר נגפם הקב"ה, ב' מה שלא חטאו בפועל רק ה' בהם חטא שלא מיחו וגם אותן ביקש הקב"ה ללכותם ועליהם התפלל משה, ובס' אמרי ספר להג' רש"ק מבראד ז"ל כ' בזה דבר נפלא בפסוק וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, וקשה מ"ש דוקא כשיעניש אותם הקב"ה על חטא אחר או יפקיד עליהם ג"כ עון העגל ובלא"ה לא, ולפ"ז אתי שפיר דהנה חטאים היו על שלא מיחו

בעושי העגל ועברו על מ"ע הוכח תוכיח וגו' וידוע מ"ש במנחות דאין הקב"ה מעניש על מ"ע רק בעידן ריתחא ע"כ יען דבאותה שעה הי' ריתחא גדולה על עושי העגל רצה הקב"ה לענוש גם אותן שלא מיחו והועילה תפילתו של משה שלא ענישם תיכף ושוב אה"כ ליכא עידן ריתחא ואין ראוי לענו על מ"ע, ומעתא יובן הטיב מ"ש הקב"ה ביום פקדי, היינו שיעשו חטא אחר ויהיה עידן ריתחא לענוש אותן על חטא אחר, או ופקדתי עליהם חטאתם ואענישם גם על שלא מיחו בעושי העגל ועברו על מ"ע דהוכח תוכיח והבן. והנה בס' תיבת גומא פ' וירא הביא בשם רבינו הגדול הפנ"י ז"ל בפסוק השמש יצא על הארץ ולוט בא צעורה, כי על מ"ע

נפלא ממש! עד כדי כך...! משום שאם יתערב איזשהו גורם, אפילו עקיף, אפילו רחוק שברחוק, אם יחסר חסרון כל שהוא בדבקות ל"שם שמים" – כבר פגומות ההכנו, כך באין ערובה בטוחה הצלחה בלימוד. [וכפי שנוכחנו לראות מהמעשה הנ"ל עם אלישע בן אבויה שיצא בסוף ימיו לתרבות רעה, למרות גדולתו בעקבות הכוונה הלא זכה והלא טהורה של אביו, כשהפרישו ביום מילתו לתורה...]. הוא שאמרנו: "טוב אחרית דבר – מראשיתו". (בנועם שיח)

פרשת ויקהל-פקודי | תשע"ז

אסור לקרא בשעת התפלה | נא לשמר על קדושת הגליון

פניני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכולנת עין חמד - אגודת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

ויקהל פקודי-זריזות ישראל ומסירות נפשן של הנשים

"ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה" (שמות לה, כ)

הראוי להקדיש את תשומת הלב ואת המאמצים כדי לזכות למעלה זו.

ואנו רואים בפרשה אף את נדיבות ליבן של הנשים. כמו שכתוב בפסוק: "ויצאו האנשים על הנשים כל נדיב לב (שמות לה, כב) וכו'".

פירש רש"י הקדוש - שהביאו חח וזמם בעודן על הנשים. משמעות הדברים, כי הנשים לא הסירו מעליהן את תכשיטיהן, רק כשהגיעו אל מקום איסוף התרומות - הסירו מעליהן את התכשיטים ותרמום לתרומת המשכן.

וצריך להבין, מדוע? מדוע לא הסירו את התכשיטים בבתייהן בנחת? מדוע היו צריכים ללכת עד מקום איסוף התרומות, כשהתכשיטים עליהן ורק שם להסירם?

ונראה לומר, שהתורה מבקשת להדגיש וללמד על זריזותן הרבה של הנשים, אשר ביקשו שלא להתעכב אפילו לא לרגע אחד מיותר כדי להסיר את תכשיטיהן, אלא לרוץ מיד ולהרים את תרומתן לבניית המשכן.

לפיכך הן מיהרו בעוד התכשיטים עליהן - לגשת אל מקום איסוף התרומות, ורק בהגיען, כאשר כבר הצהירו על נכונותן ורצונן לתרום את תכשיטיהן - הן התפנו להסיר את התכשיטים בפועל, כדי שניתן יהיה למוסרם למלאכת הקודש.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

על הפסוק "ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה (שמות לה, כ)" לכאורה יש לבאר, מדוע הוצרכה התורה להדגיש במפורש את העובדה הפשוטה הזו, שבני ישראל יצאו מלפני משה רבינו, לאחר שסיים את דבריו?

וכי היה עולה על דעתנו, שהם נותרו שם עומדים על עומדם לאחר סיום דבריו? הרי ברור מאליו, שהם יצאו לאחר שסיים לומר את דבריו!

ונראה לומר, שהתורה הקדושה מבקשת להעמידנו על שבחם של עם ישראל, אשר מיד קמו כאשר כילה משה למסור להם את ציווי ה' בדבר התרומה הנדרשת למלאכת המשכן, כולם קמו מיד ויצאו איש אל מחנהו ואיש אל ביתו. זאת - כדי להביא תיכף ומיד את התרומה עבור בניין בית ה'!

הם לא התעכבו אפילו לרגע אחד לשיחת רעים... הם קמו מיד ויצאו מלפני משה - כאשר הם הולכים ושבים ללא שהיות, כשהתרומה בידיהם!

ומוסר השכל לומדים מכאן, אודות חובת הזריזות בקיום המצוות. ואם במקום, שבו אין כל חשיבות לזריזות ולמהירות, וכאן משבחת כל כך התורה את זריזותם של ישראל - על אחת כמה וכמה שבמקומות או במצבים בהם נחוצה הזריזות, יש לה ערך נכבד המרומם את כל מעשה המצווה, ומן

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה
שמואל אימון בן אסתר זרי
משפ' שטרית
מאיר ישראל בן רחל ברכה - יראת שמים
ליאור יהושע סומך וב"ב - גלית בת מסודי
יהודה אריה בן רחל ברכה - ארז בן שושנה
עינת בת רחל ברכה - רונן אברהם וב"ב
רחל ברכה בת פדילה דליה - ארז מזרחי וב"ב
נעם יצחק בן רחל ברכה - חי הפקות ואירועים
יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע
נטלי בת יונית - שלמה ודנה דוד וב"ב
קסיר אפרים וב"ב - כולל ברסלב אילת י.מ.י.ש כדורי
שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב - אקבלי יוסף חיים בן נסכה

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר
תרצה בתיה בת ימנה נינט
עמית בת טובה
חגית בת גילה
נתנאל בן גילה
אילן בן ג'וליאט
אסף בן סופיה
מיטל בת מלכה
רונית בת סימי
סיון בת אסתר
יוסף בן רוחמה
יפית בת גילה
אורן בן נעמי
ענת נעה בת מזל טוב
דוד עומרי בן יהודית
מאיר בן שרית ואליהו

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי
אילנה בת רוחמה
סיון בת אסתר
דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה
אליהו זרי בן ימנה
שמואל אימון בן אסתר זרי
רחל מרים בת יהודית

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא
ימנה ניזרי בת סטה - בריאות ואריכות ימים
מרדכי ניזרי בן פרחה - בריאות ואריכות ימים
מאיה בת עדי - דליה אפרת בת נעמה
גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים
אסתר בת סוליקה
אורן בן אסתר
יהודית אסתר פראדל בת חיה - בריאות ואריכות ימים
נעם יצחק בן רחל ברכה - נעמי בת רחל
אקבאל בת נושפארין - שירה שילת בת אורלי
תמר פורטונה בת מיסה - רפאל משה בן רחל
מוריה בת רחל ברכה
יהודה אריה בן רחל ברכה
שלו בן מזל פחימה
יפה בת שרה-הצלחה ורפואה
מישא אסתר בת זהרה
עינת בת רחל ברכה
רינת רחל בת עפרה
רחל ברכה בת פדילה דליה
רונית בת סבריה
יצחק בן חנון
סימי בת סוליקה
דינה בת מזל
נחום בן כיריה
טובה בת אורה
אליהו בן מאיה
רחל בת זוהרה
שאלו בן סילביה
בנימין בן יקוט
יצחק בן פנינה
יצחק בן רבקה
קסנש בת דגטו
כל עם ישראל

25/03/2017		כ"ז אדר תשע"ז	
פרשת ויקהל פיקודי הפטרה: "כה אמר" - יחזקאל מ"ה			
ר"ת	כניסה	יציאה	ר"ת
20:14	18:18	19:31	י"ם
20:11	18:36	19:28	ת"א
20:13	18:37	19:30	ח"פ
20:13	18:37	19:30	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
---	--	--	--

שואל ומשיב בהלכה – פת עכו"ם - חלק ח'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

מה דינו של פת כאשר הייתה הפסקת חשמל וגוי העלה את המפסק והתנור המשיך לאפות?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

אפה ישראל בתנור, ולפתע פסק זרם החשמל בבית והתקרר התנור, והגוי העלה את המפסק הראשי ועל ידי כך המשיך התנור לאפות, יש להחמיר שהדבר נחשב פת עכו"ם. ויש מי שמתיר. **מקורות:** הגר"נ קרליץ שליט"א הובא בספר 'עזרה כהלכה' (עמוד 5ט).

אולם אם הבצק נאפה, קודם שקפץ החשמל, באופן שנאכל על ידי הדחק, מותר ודאי.

בתנור חשמלי, שיש בו תרמוסטט, וכשמגדיל חומו, אינו מדליק גוף חימום נוסף, אלא מאריך את זמן הפעולה של גוף החימום, מכל מקום, מכיוון שחום יותר גבוה מקרב ומזרז את האפייה, דינו כזריקת קיסם, ובאופן שישראל עשה כן, מועיל להכשיר את הפת. **מקורות:** 'בין ישראל לעמים' (פ"ד ה"ו).

תנור חשמלי, אשר עם פתיחת הדלת נכבה התנור, ובסגירת הדלת נדלק שוב ע"י סגירת מעגל חשמלי, לכתחילה צריך שסגירת התנור תבוצע ע"י יהודי כל פעם לאחר פתיחתו, ולא די בהדלקת היהודי בבוקר. **מקורות:** שו"ת 'דברי דוד' ח"ג (יו"ד סימן ט).

אולם, כאשר חום התנור גבוה במיוחד, ואף לאחר פתיחת דלת התנור נשאר חום בתנור, יש להתיר. **הערה:** דלא גרע מהשלכת קיסם. ודלא כמ"ש בשו"ת 'דברי דוד' (שם) להחמיר. אולם, אם עברו שעות מספר שהתנור פתוח, וכבר נתקרר, צריך שיהודי יסגור שוב את התנור. וכן העלה הרב הכותב בקובץ 'בית הלל' (אייר תשס"ד עמוד 5).

מאפיות המבקשות, שהתנור יהיה חם מאוד בטרם יכניסו אליו את המאפים, והמשגיח שבמקום, אין ביכולתו לבוא מוקדם כל כך, לא מועיל, אם יכוון המשגיח לילה קודם את השעון, שידליק את התנור.

יש מקילים. **מקורות:** כן הורה הראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל הובא בקובץ 'בית הלל' (גליון כו עמוד צא). והגר"נ קרליץ בספר 'חוט שני' (שבת כרך ד קובץ ענינים חיו"ד) נשאר בצ"ע, שהרי בלי מעשה הגוי לא היה המאכל מבושל או אפוי. וכן בספר 'שבות יצחק' ח"ו (עמוד עב) הביא בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, שאם כיוון ישראל שעון, שידליק התנור מאליו, והגוי מכניס לתוכו, הואיל ובזמן האפייה ההדלקה נעשית מאליה, לא ניכרת יד ישראל בעסק האפייה ולא מהני. ע"ש. וכן בשו"ת 'תשובות והנהגות' ח"ג (סימן רנ) העלה להחמיר בזה. אולם בשו"ת 'מנחת יצחק' ח"ד (סימן כח אות ד) העלה להקל. וכן פסק בשו"ת 'שבט הלוי' ח"ט (סימן קסד) שמועיל, שישראל יכוון שעון, שידליק את התנור מאוחר יותר. וכ"כ בשו"ת 'אבן ישראל' ח"ט (סימן ע) ובשו"ת 'דברי דוד' ח"ד (יו"ד סימן יא). ומה שהביא בספר 'שבות יצחק' הנזכר בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל להחמיר, בספר 'ישא יוסף' להגר"י אפרתי (חיו"ד סימן ט) הביא בשמו, שאפשר להקל על ידי שעון, אבל ודאי לא לאורך תקופת זמן.

הבן וההצלה

לעיתים, עלולים אנו חלילה לשכוח, כי אנו בנים של מלך מלכי המלכים. גם אם חלילה האדם נפל או מעד, הרי שברגע, שבו יעשה צעד ואפילו קטן, בורא העולם, שהוא אבינו, מיד יושיט לו יד ויושיעו. להלן סיפור מופלא שהובא על ידי ידידי ורעי, ר' צבי נקר בסדרת ספריו 'אמונה שלמה' על פרשות התורה.

המעשה הבא התרחש לפני כשלושים שנה, ביישוב חרדי התגוררה משפחה. האב הלך ללמוד בכולל כדרכו בקודש, והאם שמרה על בנה בן השש. הילד שיחק להנאתו במרפסת. מדי פעם העיפה האם מבט לעברו לראות, שהכול בסדר. לפתע נעלם הילד מעיניה. היא קראה לו: "מוטקה!" אולם הוא לא הגיב.

ניגשה האם אל המרפסת וראתה זוג ידיים אוחזות במעקה. היא שלחה את ידיה בשקט ותפסה את ידי ילדה הקט, שהיה תלוי מחוץ למרפסת בקומה השישית, אולם לא היה באפשרותה למשוך אותו, מכיוון שידיה היו בתוך הסורגים. וכך היא נשארה אוחזת בידיו, חצי שעה... שעה... שעתים... אולם אף אחד לא הבחין בהם.

היא ביקשה מבנה, שישליך את נעליו, בתקווה, שהעוברים והשבים יביטו למעלה. אולם הנעליים פגעו בהולך רגל, שהזיז את הנעליים לצדי הרחוב, ובכך תם הסיפור. שלוש שעות... ארבע... חמש... חמש וחצי... ואז אחד מבעלי החנויות הרים את עיניו, כיוון שרצה לסגור את תריסי חנותו, וקלט מראה מפחיד: ילד תלוי באוויר בקומה שישית ואמו אוחזתו...

הוא הזמין מיד צוות חילוץ של מכבי אש ומשטרה שבאו מיד למקום, הללו פרשו סולמות וטיפסו עד הילד, אחזוהו והכניסו אותו לביתו... העיתונאים הרבים עטו על האם, כאשר השאלה המרכזית הייתה: "כיצד הצלחת להחזיק ילד תלוי באוויר במשך שש שעות?". היא ענתה להם במשפט אחד: "זהו הבן שלי!".

עלינו לדעת ולהבין, כי הקב"ה אוהב כל אחד מבניו באשר הוא שם, שכן כולנו בניו ואהבת ההורים כלפי ילדיהם היא ללא גבולות. ועל אחת כמה וכמה אהבת הבורא כלפי ילדיו. ואף אם, חלילה, נפלנו ומעדנו, עלינו לזכור זאת לעד, כי הבורא מחזיק בנו כל הזמן. עבור הילדים - עושים הכל!

מנויים לקבלת העלון חנם ב-email מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	הקדשת העלון נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות בהלכה לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
---	--	--

הרב משה יוסף הופמן זצ"ל הידוע כדיין מפאפא- נולד בסרדאהלי בשנת ה'תר"ג (1843). עוד בהיותו נער הצטיין ביראתו הנעלה ובהתמדתו. בהיותו כבן 18 קיבל הסמכה בהוראה מפי רבו, הגאון ר' יהודה אסאד שאמר על רבינו: "כוחו גדול כ"כ בהוראה ויראה, שראוי לסמוך עליו אפילו בענייני עיגוני אישה". בהיותו כבן 20 התחתן וכיהן כר"י בסרדאהלי. הרב פתח חנות מסחר אותו ניהלה אשתו. ישב בהתמדה ושקידה רבה על התורה והעבודה והרביץ תורה ברבים. העמיד תלמידים ורבים, ושמעו הלך וגדל בכל המדינה. הגאון המפורסם ר' עזרא צורף (ראב"ד בסרדאהלי) אמר עליו בהיותו עוד ילד, שהוא קדוש מרחם ויאר עיני ישראל בתורה וקדושה.

בשנת ה'תרמ"ב (1881) קהילת פאפא ביקשו להיות להם דיין ומורה הוראה. רבינו נעתר להם וגם שם הרביץ תורה ברבים והעמיד תלמידים רבים. בשנת ה'תרס"ו (1905) עלה לא"י והתגורר בבתי אונגרין שבירושלים. בבית המדרש היה ניתן למצוא אותו יושב מעוטר בטלית ותפילין כל היום ומרביץ תורה בנגלה ובנסתר לפרושים. התפרסם כתלמיד חכם וגאון. חידושי תורה רבים היו לו, וכתבי היד היו ספונים בעליית גג ביה"כ, עד שנעלמו משם.

שקידתו וצדקותו היו מופלאים. גאון בנגלה ובנסתר. ענוותן. מעולם לא נהנה מתענוגי העולם הזה ואפילו בדבר המוכרח. מעת היותו לאיש לא ישן יותר מג' שעות. בעל חסד מופלא, והכל עשה בהצנע לכת. אם נער עני הגיע למצוות- התאמץ להקדים לתת לו במתנה תפילין. על בחורים עניים שלמדו בישיבות השגיח ביותר ועזרם בסיוע שיש בו ממש. ביתו היה פתוח לרווחה ועזר לדלים בכל עת. לא פעם קרה שהטריף לעני אוזזה והבין שאין לו מה לאכול בשבת ונתן לו את המוכן לביתו. זכה לגילוי אליהו הנביא. בעל מופת. מלומד בניסים. נפטר ב-א' ניסן ה'תרפ"ח (1928). חי כ-85 שנים. ציונו בהר-הזיתים בירושלים.

אביו: ר' מיכאל (תלמיד החת"ם סופר, שכיהן כראש ישיבה בסרדאהלי). **אמו:** מרת הינדל. **מרבותיו:** אביו. ר' יהודה אסאד, ר' נטע וואלף ליבר (ראב"ד פרשבורג), ר' אברהם שמואל בנימין סופר (בעל ה'כתב סופר'). **מתלמידיו:** ר' יהושע בוקסבוים (רבה של גלאנטה), ר' שבת שפטל וייס (משימאני), ר' יוסף חיים זוננפלד. **אשתו:** בת ר' משה וייס. **מספריו:** ימי באר מים חיים- על מספר מסכתות (עם פתיחה גדולה הכוללת כל ענייני הברכות) ועל התורה. **ילדיו:** לא היו.

פעם אחת שאל אחד מתלמידי הגה"ק רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל אבדק"ק גאלאנטא: "האם היה לרבו הגה"ק רבי משה יוסף הופמן הדיין מפאפא זי"ע רוח הקודש?", והשיב לו בזה הלשון: "מרוח הקודש, שהיה לו אין לי ידיעה, אבל שהיה לו גילוי אליהו הנביא מזה אני יודע, ובדידי הוי עובדא. כשלמדתי בבית הגה"ק ר' משה יוסף זצ"ל, ופעם נסע מורי ורבי לאיזה מקום, ונשארתי אני לבדי בביתו, ונטלתי מהספרים שלו סידור האריז"ל, והתפללתי בו את אחת התפילות והחזרתי את הסידור למקומו, כדי שלא יבחין בכך. כשחזר מורי לביתו, אמר לי שאליהו הנביא נתגלה לו ואמר, שהתפללת מהסידור של האריז"ל הק' ובשמים היה להם הנאה מתפלתך, אבל אמר לי אליהו הנביא, שעוד צעיר אתה מלהתפלל בזה הסידור.

אחר כשכבר קבע רבינו את דירתו בירושלים עיה"ק, בא אחד מעיר פאפא לבקרו ושמו ר' משה ברגר, ואמר לו רבינו זצ"ל, כשתחזור לעירך, תאמר שם לבנו של הרבני הנגיד הגאון המפורסם ר' עקיבא שרייבר זצ"ל, (שהיה בנו בכורו של הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע אבד"ק קראקא, והיה הילד האחרון שנימול ע"י החת"ם סופר זי"ע) כי המזוזה בביתו פסולה, ואל תאמין, שאני רואה מירושלים לפאפא, רק שחלמתי, שהייתי מטייל עם אליהו הנביא, ופלפלנו על איזה הלכה ברמב"ם, ואמרתי מי הוא זה בעיר פאפא, שיש לו ספרי הרמב"ם בביתו, רק בביתו של ר' עקיבא שרייבר, על זה אמר לי אליהו הנביא: ששמה אינו הולך, כי המזוזה שלו פסולה". כשחזר ר' משה ברגר לפאפא ומסר שם הדברים, בדקו את המזוזה, ואכן מצאו, שהייתה פסולה.

ויפר הגה"צ ר' יצחק שלמה אונגר זצ"ל: בעיר פאפא התגורר אדם בשם ר' יצחק שלמה ברגר (רבינו התגורר בביתו ושמו הוזכר לטובה כאחד מידידי רבינו ומהעומדים לימינו, בהקדמתו לספרו "מי באר מים חיים" על מסכת ברכות). איש זה היה עשיר מופלג, רכושו השתרע על פני הרבה חוות, ולרשותו עמדו ארבעים פועלים שאינם בני ברית. בנו של ר' יצחק שלמה ששמו מרדכי, חלה במחלת השחפת רח"ל בהיותו בחור בן שש עשרה, ואביו היה מפציר ברבינו מדי יום ביומו שיברך את בנו לרפואה שלמה.

באחד הימים פנה רבינו לאותו עשיר, שיואיל להעמיד לרשותו עגלה עם עגלון, באשר רצונו לצאת לטייל באחד היערות שבקרבת מקום, עם הבן החולה, ואף שלרגל מחלתו הקשה הוא בוודאי לא חש בטוב, מכל מקום, הוסיף רבינו, אני מעוניין בעגלון גברתן. משהגיעו ליער סמוך, ירד רבינו ואתו הבחור החולה מן העגלה ויצאו לטייל במשך כמחצית השעה.

כשחזרו, פנה רבינו לבן לווייתו "האם לא היה מן הראוי שהנכרי הבריון הלז יקח ממך את מחלתך? אמור נא אתי ביחד את המלים הבאות- זה חליפתי, זה תמורת, זה כפרתי וכו'", וכך חזרו על הדבר שלוש פעמים וחזרו על עקבותיהם. כעבור שישה שבועות שבק העגלון הנזכר חיים והחולה הבריא והאריך ימים. לאחר מלחמת העולם השנייה עבר ר' מרדכי ברגר לאנטוורפן שבבלגיה, שם שינה את שם משפחתו לפינק, ולפני שנים אחדות נפטר בהיותו בגיל מאה, וכל ימיו היה אדם בריא וחסון.

כעת, בשבתו בחדר לבדו, חש מבוכה נוראה. נטייתו הטבעית הייתה לבקש מהברון רוטשילד עזרה לפתור את בעייתו הפרטית וזוהי אף זכותו. מאידך גיסא, עלתה בראשו מחשבה שונה, אשר העלתה את השאלה - **מה יהיה עם מאות היהודים הנאבקים על חייהם?**

"חייך קודמים!" - חשב לרגע, ומיד אח"כ הזדעזע ושאל את עצמו - "האם אין להעדיף הצלת נפשות של מאות יהודים? על כן שמא מן הראוי הוא שאבקש מהברון לעזור לתושבי משמר הירדן ושכנותיה".

מחשבותיו התרוצצו לכאן ולכאן, ובתום רבע השעה שהקציב לו הברון, יצא אליו ואמר לו את החלטתו. הוא סיפר לברון על מצוקת יישובי הצפון, ואמר לו: **"שאלתי ובקשתי לשלוח לשם צוות רפואי, שיטפל בחולים ויעצור את המגיפה. זאת תהיה הטובה הגדולה ביותר שתוכל לעשות עבורי"**.

הברון נענה לבקשה והבטיח שיעשה את כל שביכולתו להביא רפואה ומזור לכל האזור הנגוע במחלה. כארבעה חודשים לאחר הגעת ר' זלמן לארה"ב, קיבל מכתב מאחיו ר' שלמה, שבו כתב:

"אחי היקר, דלו המילים מלתאר לך את אשר התרחש כאן במשך השבועות האחרונים. **נענינו מן השמים, וישועתנו הגיעה ממקור בלתי צפוי לחלוטין**. בוקר אחד הגיעו לאזורנו **צוות רופאים ואחיות ומשאיות עמוסות בציוד רפואי**. הם פתחו כאן שלושה בתי-מרקחת המספקות תרופות לחולים, וכמו כן ניתנו זריקות לפי הצורך".

"ההשפעה הייתה מיידית. אפשר היה לראות את השיפור בעליל, ולמעשה בס"ד המגיפה נעצרה. אנו מלאי הודאה לה' על השינוי הפתאומי הזה, ואחרי תקופה ארוכה מאוד שוב אנשים מחייכים זה לזה ומלאים תקווה וביטחון. **ישנה שמועה, כי הברון רוטשילד עומד מאחורי מבצע הצלה זה...**"

הוא סיים את מכתבו במילים אלו: "אחי היקר, אינך צריך לדאוג לנו, **הקב"ה כבר טיפל בנו ושלח את שליחיו הנאמנים**. דאג לבעיות הפרטיות שלך, ואני מאחל לך ולכל, אשר לך לקבל עזרה כפי שאנחנו קיבלנו".

ר' זלמן קרא את המכתב פעמים אחדות, עד שפרץ בבכי על שזכה לעסוק בחסד ובהצלת נפשות בשלמות, שהרי אף אחד מהניצולים לא ידע, שידו הייתה בדבר. עשיית חסד בדרך כזו, יש בה מעלה מיוחדת.

לימים סיפר ר' זלמן לילדיו, שהייתה סיבה נוספת לבכיו: "בכיתי, מכיוון שהייתי אפוף ברגשי תודה לה' על שנתן לי את הכוח להתגבר על הנטייה הטבעית להציל תחילה את משפחתי".

"הייתה דרושה גבורה מיוחדת לחשוב על האחרים באותה תקופה קשה בחיי. הייתה לי אפשרות כשרה וקלה לשפר את מצבי הכלכלי, לחזור לביתי ולחיות בשלווה עם בני משפחתי. ה' נתן לי את הכוח להתגבר ולוותר על משאלתי הפרטית, למען תרומה לכלל ולהצלת נפשות".

לפני קרוב למאה שנה חי בירושלים יהודי בשם ר' זלמן גרוסמן זצ"ל. באותם הימים סבלו יהודי א"י מעוני ומרעב, ואפשרויות התעסוקה היו מעטות. לר' זלמן לא הייתה ברירה אלא לצאת את הארץ למשך שנים אחדות, ולנסות למצוא פרנסה בארה"ב. הוא לווה כסף לצורך קניית כרטיס נסיעה. נפרד מבני משפחתו ויצא למסעו הארוך.

בין מעלותיו הגדולות של ר' זלמן, בלטה הצטיינות מיוחדת בשמירת השבת. רגיל היה לומר: "הואיל ושבת קודש נקראת בפי חז"ל 'שבת המלכה', אם כן יש לנו הזדמנות נפלאה להיות בכל שבת במחיצת המלכה".

בשל כך מיודענו לא היה עוצם עין מכניסת השבת ועד צאתה, והיה מנצל את כל יום השבת מבוא ועד צאתו לתפילה, ללימוד, לאמירת תהילים ולשירת הזמירות. גם בהיות ר' זלמן בספינה לא ויתר על הנהגתו המופלאה בניצול יום השבת-קודש. התפלל בהתלהבות כדרכו בקודש, אח"כ קידש ואכל ושר זמירות בהשתפכות הנפש ומתוך תחושת התעלות.

תוך כדי הסעודה, וכמובן גם אחריה, עיין באחד מספריו הרבים שלקח עמו לנסיעה, וכך ישב ולמד עד אור הבוקר. כך עבר עליו יום השבת.

אחד מנוסעי האוניה הבחין בדרך המיוחדת שבה היה ר' זלמן מכבד ומנצל את יום השבת, ונוכח לדעת שהאיש מקדש את היום השביעי במלוא מובן המילה. הדבר שבה את ליבו, ומיד עם צאת השבת הוא ניגש אל ר' זלמן ואומר לו:

"עקבתי אחריו במשך כל היממה האחרונה, וחייב אני לומר לך שמעודי לא ראיתי אדם המקדש את השבת כמור. **שמי הוא הברון רוטשילד, ורצוני למלא משאלה כל שהיא, שתהיה לך. אני מקציב לך חמש-עשרה דקות למחשבה, אח"כ חזור אליי ותאמר לי, במה אוכל לסייע לך"**.

ר' זלמן הופתע מאוד, כמובן, על המתנה הגדולה שזימנו לו משמיים - **הרי בידו לבקש מהברון את סכום הכסף הדרוש לו ולמנוע בכך את גלותו הארוכה לארץ נכר**. בכל זאת הוא נכנס לתאו כדי לחשוב היטב על העניין, וכדי לשקול, האם אין לו בקשה טובה מזו.

כאשר החל להתבונן בעניין, נזכר ר' זלמן בביקור פתע שערך אצלו אחיו ערב נסיעתו. אחיו, ר' שלמה, שהיה ממקימי הישוב משמר הירדן שבצפון, הגיע אליו כדי לספר לו על **מגפת המלריה, שפקדה את יישובו ואת יסוד המעלה וראש פינה שכנותיה**. מדי יום ביומו נפטרו מהמחלה הזו אנשים, נשים וטף. רבים היו מרותקים למיטותיהם ולא יכלו לצאת לעבוד ולפרנס את משפחותיהם.

"המצב מחריף והולך" - אמר ר' שלמה לאחיו - **"פשוט אין לנו כסף לקנות תרופות לכולם. לכן, שטוחה בקשתי לפניך, שכאשר תגיע לארה"ב לא תשכח את הילדים ואת הוריהם, וכל דולר שתשלח - יעזור לנו להצלת נפשות"**.

<p>מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'וליו ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל מזל בת שמעון ע"ה דב בן יצחק ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה רחל רפאת בת השמת ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל זילפה בת רנדה ע"ה אביבה לויש ע"ה כל נשמות עם ישראל</p>	<p>הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ תנצב"ה</p>	<p>הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת נתון ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>	<p>הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמאל בן רבקה ז"ל משה בן רזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת נתון ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
---	--	------------------------	---	--	---

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמיהם

פרשת ויקהל פקודי

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

קד פאר זאת הגאון רבי זלמן סורוצקין מלוצק:
במדבר (ראה במד"ר א א) מבאר כי בארה של מרים היתה מנחת פתח אהל מועד, ונראה אפוא כי אותן נשים התקבצו עם כדי להתפלל על בארה של מרים שתוציא מימיה כראוי. כפי שמבאר בתנא דבי אליהו (רבה פ"א) שלעתיים היו צריכים להתפלל על כך.
לפיכך כאשר נזקקו לנחשת בעבור הכיור המסמל את רבוי המים, נטלוה מהנשים שהתפללו על באר המים שעמדה בפתח אהל מועד.

לכונן את בית חיינו

"אלה פקודי המשכן משכן העדת" (לה א)
"המשכן משכן - שני פעמים, רמן למקדש שנתמשכן בשני הרבניו על עגולתיהן של ישראל" (רשי"י).
הערה נפלאה אמר על פסוק זה הגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א ראש ישיבת גייטסהד:

כשבא המלנה לטל משכון מהלוה, נוטל הוא בדרך כלל דבר הנחוץ לבעליו. ואם בחר הקדוש ברוך הוא לטל מאתנו את בית המקדש משכון על עגולתיהנו, הרי לנו גלוי ברור עד כמה נחוצה לנו קרבת ה' שזכינו לה בהיות המקדש על מכונו.

בטוי נוסף לכך מוצאים אנו אף בנסח התפלה הנאמרת בימי שני וחמשי: "היי רצון מלפני אבינו שבשמים לכונן את בית חיינו... ונאמר אמר; לא להגם כנה המקדש בית חיינו אלא ללמדנו כי חיינו באמת אינם חיים בלעדיו.

וענינה ארזי אל

קדוש ה' ברבים

"ויקתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה" (וי ט)
פני מה נקרא: "ויקתבו" - בלשון רבים, וכי כמה אנשים כתבו זאת יחדו?
באר רבי יהודה חסידי (הובא במושב אגנים):

בגמרא (ברכות א כ) דרשו מלשון הפסוק: "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב לב) - כל דבר שבקדושה לא יאה פחות מעשרה, לאור זאת מסתבר שאף בכתובת השם על הציון נכחו עשרה, ובכך נחשב כאלו רבים כתבוהו.

את דבריו סיס החסיד בהוראה: "מפאן יש ללמד לכל אדם הכותב אצרות בזוזה, בתפליו ובספר תורה, שיעמדו עשרה על גביו".

ותמה הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א: הכיצד יתכן שלא קצאנו שום סופר סת"ם שנוהג כך?

ובאר: כפי שלענין טבילה במקוה די בכך שיטבל הסופר בבקר ויועיל לו הדבר לכל השמות שכותב במהלך היום, כך לענין כתיבת השם, יכול הוא להסתפק בכך שיתפלל בבקר שחירת יקדש את ה' במנוו, ולאחר מכן יוכל לקדש את כל השמות שכותב אף ביחידות. ולאור זאת באמת ראוי להזהיר את הסופרים כי יקפידו להתפלל ולומר קדושה עם הצבור לפני מלאכת כתיבתם.
'חמקה ידוע'

האנשים התעלו מעל הנשים
"ויבאו האנשים על הנשים" (לה כב)
באר נפלא על פסוק זה פרש בעל ה'חדושי הר"מ בדברי האחרונים לפני עליתו לגני מרומים (כ"ג באדר):
בירושלמי (שקלים א א) אמרו כי בנתיתם של ישראל לנדבת המשכן התפרק להם חטא העגל. והרי דוע כי רק האנשים חטאו בעגל ואלו הנשים נותרו בצדקתן, אם פן עמה שהתקפר להם על מעשה העגל התעלו האנשים מעל הנשים, כמאמר חז"ל (ברכות ד ב): "מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין", ועל פן נקט הכתוב לשון: "ויבאו האנשים על הנשים".

שפת אמת תר"ה; 'בית ישראל תשי"ז'

העבודה הגדולה בעניית אמן
"אשר פקד על פי משה עבדת הלוים" (לה כא)
"הלוים" - בגימטריה 'אמן'; כפי שלשון "הלוים" מסמלת חבור והצטרפות, ככתוב (בראשית כ ט ד): "הפעם ילנה אישי אלי", כך אף ענינה של 'אמן' הוא חבור וצרוף שמות הקדש ('אמן בגימטריה 'תנ"ה' ו'אד"י-). וכך רמז לנו הפתוח: "אשר פקד על פי משה" על "עבדת הלוים" - העבודה הגדולה שיש בעניית אמן, שמעשה בכנות צרוף שמות הקדש.
'בית עין'

תפלתו האחרונה של הסבא
"והגשאים הביאו" (לה כז)
"ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמים" - והגשאים כתיב" (רשי"י).

על גאון המוסר 'הסבא מקעלם' העידו:
כל ימי חשש הסבא ממדת העצלות, אף ברגעיו האחרונים, חרף חלשתו הרבה ואפיסת כוחותיו, כשהגיע עת התפלה, חיש בעדינות נפשו שפא יד העצלות בדבר ואין זו חלשה אמיתית. מתוך חשש זה התאמץ לקום ממטתו כדי להתפלל, וכששב למטתו בסיים התפלה, לא הסיפק לחץ את נעלו השנה וכבר יצאה נשמתו בטרהרה.

תנועת המוסר' עמ 82

תפלת הנשים על המים
"ועש את הכיור נחשת... במאת הצבאת אשר צבאו פתח אהל מועד" (ח ח)
בתרגום יונתן' פרש שכיור נעשה מהתכת מראות הנחשת של אותן נשים שרגילות היו להתפלל בפתח המשכון, והדברים טעונים באור.

פנים חדשות בשבת קדש
"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" (לה א)
את פשר סמיכותה של פרשת ויקהל לפרשת כי תשא באר 'בעל הטורים': פרשת כי תשא מסתיימת בתאור האור שקרן מפניו של משה, ופרשת ויקהל פותחת בציו השבת. והרי אמרו חכמינו זכונם לברכה (ב"ר יא ב): "לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת", נמצא שבשבת זוכה כל יהודי לבהיית האור שקרן מפני משה, ומבארת סמיכות הפרשיות.

על פי זה באר הגאון רבי נתן גשטענר זצ"ל את ההלכה הרווחת שבשבת שבע ברכות' הנצרכת בשבת קדש, נמן לברך את שבע הברכות אף בלא 'פנים חדשות' (ראה ש"ע אבה"ע" ס ב ח): כיון שבשבת זוכה כל יהודי למאור פנים מיוחד, על כל פן המשתתפים נחשבים כפנים חדשות, וכפי שאנו אומרים בליל שבת בפיט 'אזור בששחין': "ברם אנפין חדתין".
'הורות נתן מועדים ח"ד עמ' קסד

זכר למעשה בראשית

"אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם" (לה א)
במסכת שבת (ע א) דרשו חכמים כי בתבות: "אלה הדברים" נרמזו שלושים ותשע המלאכות שאסרו בשבת, וכדלהלן: תבת "אלי" בגימטריה ל"ו, תבת 'דברים' (מעוט רבים שנים) - רמז לשתי מלאכות נוספות, והיא הידיעה שלפניה רומזת למלאכה הליט.
הארה נפלאה בענין זה האיר רבנו הגר"א:
ביוצרות' לפרשת שקלים מפרט הפיתון שלושים ותשע לשונות המבטאות את תהליך הבריאה:

אז ראית וספרת. והכנת וחקרת. ומדתך וכלת ושקלת. ואמדת וצרת. ופקדת ושעת המלאכות. ומניית וספרת. וקצבת וחרצת. ונורת. וטפחת ושערת והבטת. והבנת והשפלת ושרת וסקרת. וכתבת וחרטת. וחקמת וצינת וחרת ולמדת והודעת וחיות וחורית. ונורת וצוית וקראת ועינית ודברת ואמרת...
דיק הפיתון ומנה שלושים ותשע לשונות של מלאכה, ללמדנו שכנגד שלושים ותשע מלאכות הבריאה שמהן שבת הקדוש ברוך הוא ביום השבת, תקנו לנו שלושים ותשע מלאכות אחרות שמהן עלינו לשבת בשבת, שהרי היא זכר למעשה בראשית.
'פאת השלחן הקדמה'

כאלו בנינו משכון
"זה הדבר אשר צוה ה' לאמר" (לה ד)
על צויו השבייתה בשבת נקטה התורה (לעיל פס' א) לשון: "אשר צוה ה' לעשות". מפני מה שנה הכתוב בפסוק זה המדרב על בניית המשכון ללשון: "אשר צוה ה' לאמר?"

פרש רבי מנחם מנדל מרימוב:
כאן גלה לנו הכתוב את סגלתה המיוחדת של אמירת פרשת המשכון, שכל האומר פרשת המשכון לפני התפלה נחשב לו כאלו בנה משכון.
'מנחם ציון מצרע'

"החדש אשר ישועות בו מקיפות"
אמר הרב הקדוש בעל 'תפארת שלמה' מראדומסק (בפ' כ"ט באדר תרכ"ו):
"כאשר ישא האמן את הינק" (במדבר יא יב); 'אמן' כתיב - כלשון 'אמן'. מפאן רמז לרב השפע שנושפע בזכות עניית 'אמן' בכונה, שבגינה זוכה האדם לינק ממרומים השפעות טובות וישועות לו ולכל בית ישראל.
'תפארת שלמה' יתרו
החדש הזה... ראשון הוא לכם - סופי תבות 'אמן'.

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812-02 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כז אדר תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 6:18 תל-אביב: 6:33 חיפה: 6:24 מוצאי שבת: ירושלים: 7:31 תל-אביב: 7:33 חיפה: 7:32 ר"ת: 8:10

פרשת ויקהל – פקודי

מנוחת שלום ושלוה

שלא לבוא לכלל כעס...

לאחר פטירתו של כ"ק האדמו"ר בעל "יסוד העבודה", לא יכלו החסידים להכריע מי מצאצאיו ימשיך את עול ההנהגה, כי כולם היו ראויים לאותה איצטלא. ומשום מעשה שהיה קיבלו עליהם את מרותו של הרה"ק בעל ה"דברי שמואל", וכך היה מעשה:

הצדיק בעל דברי שמואל היה מהדר באופן מיוחד במצות נרות חנוכה, מחמת חביבות הנס, והדבר בא לידי ביטוי במשך כל השנה כאשר היה עסוק וטרוד בהכשר המצוה, כשהיה עומד על סדר כתישת הזיתים ובדק והשגיח בזהירות יתירה להוציא מהם שמן זית זך מובחר בלא שמרים, וכן היה מכין את הפתילות בדביקות עצומה, וכל שכן בשעת ההדלקה היו פניו בוערים כלפידים ומדליק את הנרות בדביקות עצומה כל תתואר.

שנה אחת נסע לשהות בצל זקינו לשבת חנוכה, שם התאכסן בחדר הסמוך לבית המדרש. כאשר הגיע בערב שבת בעוד היום גדול, התחיל להכין את הנרות ביגיעה ובדביקות כדרכו בקודש. וכשכבר הכל היה מוכן ומזומן, עלה לבית דירת זקינו בעל "יסוד העבודה" כדי להביט בו בעבודתו הקדושה בהדלקת המנורה ובסיומה ירד לבית המדרש כדי להדליק את הנרות שלו.

ואולם בנתיים אירע דבר בלתי צפוי: הגיע מאן דהו לבית המדרש וזכר שעדיין לא הדליק נרות חנוכה כמצות חז"ל, ומכיון שראה את המנורה עם הנרות המוכנים, לא חשב הרבה וברך עליהם והדליקן...

בעל ה"דברי שמואל" ניגש ונוכח לראות שכבר הדליקו את נרותיו. הוא לא כעס אלא הגיב ברוגע: "הנני רואה שכבר הדליקו את הנרות" ומיהר לחפש אחרי נרות אחרים ולא מצא אלא נר אחד של חלב בלבד, מיד נטל את הנר ואמר בנועם ובפשטות: "השעה מאוחרת, הבה נדליק נר איש וביתו", ויותר לא דיבר מילה על מה שאירע.

משראו זקני החסידים גדלות זו כיצד אחרי כל יגיעתו וטרחתו בהכנת הנרות, לא הדליק את נרותיו ולא בא לכלל כעס, החליטו כולם פה אחד שהוא הראוי לאותה איצטלא להמשיך ולפאר את השושלת הקדושה של בית סלונים

עפ"י באר החיים

לשמור על שלוה ורוגע, במיוחד בשבת קודש, ולא להצית אש המחלוקת והכעס על הזולת!
נלמד בדרך רמז מהפסוק: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (פרק לה-ג)!

וכתב השל"ה הק' (וכן מובא בספר העקידה): רמז לאש המחלוקת ואש הכעס, שצריך האדם להזהר שלא לבער אותו עולמית, ומכל שכן ביום שבת קודש שאין בוער אש של גיהנם. והכועס בשבת או עושה מחלוקת ח"ו, גורם להיות הגיהנם בוער בו. ב"מ.

וכבר כתב הזוהר הק' (תקוני זהר - תיקון מח): זכאה הוא מאן דנטר דירה לשבת, דאיהו ליבא [=זכאי הוא מי ששומר דירה לשבת שהוא הלב], דלא איקרב תמן עציבו דטחל וכעס דמרה, דאיהו נורא דגיהנם [=שלא יקריב שם עצבות שמה"טחול" וכעס שמה"מרה" שהוא אש הגיהנם] דעלה אתמר: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". והכי הוא ודאי, דכל מאן דכעיס כאילו אוקיד נורא דגיהנם [=וכך הוא וודאי, שכל מי שכועס כאילו הדליק אש הגיהנם].

מפרש החתם סופר, מדוע הוצרך להזהירם על הכעס ביום השבת דוקא יותר משאר ימות השבוע, הרי בכל יום אפשר לכעוס, ומה המיוחד בשבת קודש שהוצרך להזהירם על הכעס בו? אלא חשש משה פן יריבו בני ישראל ביניהם מי גרם לעון העגל. [וכדוגמת אזהרת יוסף לאחיו "אל תרגזו בדרך" ופירש"י: שדאג שמא יריבו ביניהם מי גרם למכירתו] ובכל ימות השבוע אין חשש לזה, שכן היו טרודים ראשם ורובם בענייני בניית המשכן, אבל בשבת שלא יעסקו בענייני המשכן, היה מקום לחשוש שמא יבואו לידי מריבה ומחלוקת, על כן הוסיף אזהרה מיוחדת מפני אש הכעס והמחלוקת.

רמז לאש הכעס ולמשפט עונשו, מצא הגאון רבי זלמן סורצקין זצ"ל בפרשת מטות שם נאמר בפסוק: "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר" (במדבר לא-כג). ואמרו חז"ל (נדרים כב.): "כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו". זהו, איפוא, שמרמז הפסוק "כל דבר אשר יבוא באש" - הוא הכעס שמקורו מתולדות האש. "תעבירו באש וטהר" - אין לו תקנה להטהר מגודל חטאו אלא אם כן יעבירוהו באש הגיהנם.

לבצע בזריזות כל פעולה טובה שמזדמנת לו לעשות לזולתו!

נלמד מהפסוק: "והנשאים הביאו את אבני השהם" (פרק לה-כז)

ו**כתב רש"י**: אמר רבי נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה: אלא כך אמרו נשיאים: "יתנדבו ציבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו ציבור את הכל שנאמר "והמלאכה היתה דים" (פרק לו-ז) אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וכו'. ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם "והנשאים" כתיב. עכ"ל.

כאשר יהיה אדם מודע לגודל יקרת הזמן ויכיר את ערכו אשר לא יסולא בפז, יבין עד כמה יש לו להתחזק במדת הזריזות ולנצל כל רגע לקיום המצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו.

החפץ חיים המחיש את יקרת הזמן וחשיבותו במשל לגלוית הדואר. בנוהג שבעולם (כפי שהיה נהוג בזמנו), כשאדם מתחיל לכתוב גלוית דואר לחברו, הריהו כותבה בכתב איטי וגדול, המתפרס על פני שורות אחדות. אולם כשהוא חש שיש ברצונו לכתוב עוד ועוד, ואילו בגלויה נותר רק מקום מצומצם, אזי כותב הוא בצפיפות כמנסה להרויח עוד שורה, ולדחוק עוד משפט... "הרי עדיין יש לי כל כך הרבה לכתוב!"

כך חוזרת התמונה על עצמה בחיי האדם על ידי אדמות. שנות הנעורים עוברות בשלמה ובמנוחת הנפש כשהזמן היקר מתבזבז לריק, ולא נותנים את הדעת לחשיבות הזמן עד שנהיה מאוחר מיד!

כשביקש פעם הגה"צ רבי ישראל יעקב לויבצ'אנסקי זצ"ל (משגיח רוחני בישיבת "אהל תורה" ברנוביץ) להעמיד את תלמידיו על יקרת הזמן, הסתייע במאמר חז"ל שהגותו פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו ב"א ברכות.

ושאל: מפני מה המפייסו חשוב יותר מהאיש המעניק לעני מכספו ומחיייה את נפשו, בעוד זה אינו מעניק לו באופן ממשי מאומה, ורק משמיע באזניו דברי נחמה ופיוסין, מדוע הוא זוכה לברכות כפולות?

אלא התשובה: מפני שאינו דומה המפקיר מעות למפקיר זמנו, שכן הזמן הוא החיים, והוא הנכס היקר ביותר של בני אדם, מי שמגיע לדרגה כזאת של חסד, שמוכן לבזבז אפילו מעיתותיו בכדי להפיס דעתו של העני ולהרגיע את רוחו, הוכיח במעשהו מה מאד חביבה עליו מצות הצדקה, עד שמוסר בגללה נכס שהוא יקר בהרבה מן הכסף....

שינוי במסכת אבות (פ"ג מ"ו): "שינה של שחרית ויין של צהרים ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ, מוציאין את האדם מן העולם" וביאר **החתם סופר**, בדרך רמז, כוונת התנא לזרז את האדם מישראל שיתחיל לעבודת השי"ת כראוי כבר מימי נעוריו, שכן אם יש לו שינה בטלה (הולך בטל כישן) בשחרית ימיו, שמבטל תקופת נעוריו בהבל וריק, אזי הוא מתרגל לבטל את זמנו בין ושכרות גם בימי התבגרותו בצהרי ימיו, ואז נמצא שבימי זקנותו כשתש כוחו, לא נותרת בידו ברירה אלא להעביר את זמנו בישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ המכלים את שארית ימיהם בבטלה שאין בה תכלית.

"אל תחמיצנה"...

מעשה שאירע בזמן הב"ח, ביהודי שרצה לשכור פונדק מאת הפריץ אדון הכפר, לפרנסתו. הוא ביקש מאחד העשירים שהיה מיווד עם אותו פריץ שישתדל עבורו להשכיר לו את הפונדק. העשיר אמנם הסכים בלב שלם לעזור ולהשתדל אצל הפריץ, אך אמר לו שמכיון שהימים הללו הם ימי שוק בלייפציג והוא ממהר לרגל מסחרו שם, לכן עליו להמתין מספר ימים עד שתתפנה לעזור לו.

ואכן מיד כשחזר מהיריד, הזדרז העשיר והלך אצל ידידו הפריץ לדבר עמו לטובת היהודי, ואכן הועילה השתדלותו בס"ד והפריץ מילא בקשתו ומסר את הפונדק לידי היהודי הזה שהחל להתפרס בכבוד.

ויהי אחרי שעברו הרבה שנים מאז אותו מעשה והעשיר כבר נפטר לבית עולמו, והנה בלילה אחד חולם הגאון הב"ח, כי אותו עשיר שהכירו, מספר לו בחלומו את כל אשר קרהו בעולם העליון, ובתוך הדברים סיפר שבבית דין של מעלה פסקו עבורו להכנס לגן עדן, אבל מיד כשהגיע לשער נעמד מלאך שעיכב בעדו מלהכנס.

אמר לו המלאך, שהוא נברא מאותה מצוה שעשה, כשהשתדל לטובת היהודי הנצרך שרצה לשכור את הפונדק, אבל מכיון שלא הזדרז לעשות מצוה זו תיכף ומיד כשביקש ממנו, אלא דחה המצוה במספר ימים ובנתיים היהודי היה שרוי בצער ובדאגה מחמת עניונו, לכן מוכרח הוא מדה במדה להתעכב גם הוא מלהיכנס לגן עדן כמספר הימים שהתעכב היהודי עד שקיבל את הפונדק לידי.

כששמע הב"ח מעשה נורא זה, יצא אל העם שומעי לקחו ודרש לפניהם על גודל שכרם של הזריזים הממהרים לקיים המצוות שמזדמנות לידם. כי רואים שעייכוב קטן שנתעכב אותו יהודי מלקיים המצוה, גרם לו להתעכב זמן כזה מלהנות מזיו השכינה בגן עדן העליון.

לשכנו תדרשו - משחת שמן

הדייקנות - מושכל ראשון

כאשר היה מגיע הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל מידי ערב לתפלת מעריב, נהג דרך קבע להקדים בחמש דקות לפני זמן התפלה. ואולם לא ישב ברגעים אלו באפס מעשה. ספר קטן החזיק בחיקו שהיה שולפו ומעיין בו, לא בדרך העברה בעלמא אלא בדרך קביעות, והיה ממשיך למחרת מאותה שורה שהפסיק בה אמש, עד שהשלים הספר כולו באותם חמשה רגעים מצטברים.

הדייקנות בזמן, היתה בעיני רבי אלחנן מושכל ראשון. דבר המובן מאליו. עד שנתמלא השתוממות ופליאה על מי שאינו מדייק.

אחד מתלמידיו שקבע ללמוד עמו שיעור יומי קבוע בביתו, איחר לבוא יום אחד בשלושה רגעים אחרי השעה המיועדת. שאל אותו רבי אלחנן: "היש שעון למד בכיסו?" וכאשר ענה בחיוב, התפלא: "אם כן, איך קרה כדבר הזה!"

רבי אלחנן

סכנת האיחור...

הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ראה בשמירת סדרים באופן קבוע, יסוד ומפתח לעליה רוחנית. פעם שמע רבי שמואל על אחד התלמידים שהיה משקיע בלימוד בכל כוחו, אלא שכל מערכת הסדרים שלו לא היתה מסודרת אצלו כראוי. הגיב על כך רבי שמואל: תגידו לו לאותו בחור שאחד שמהפך את הסדרים לא יכול לצמוח ולגדול בתורה.

וסיפר אחד התלמידים שהיה לומד בתברותא עם רבי שמואל: "פעם אחת כששב רבי שמואל מירושלים, והיה שבור ורצוף מענין מסויים, הרשתה לעצמי לאחר בחמש דקות, כי חששתי שמא רבינו אין דעתו מיושבת עתה ללמוד עמי בחברותא, וזקוק הוא לכמה דקות של מנוחה.

ואולם כשנכנסתי, אמר לי בכאב: "איחרת! איחרת כמה דקות! כך לעולם לא תהיה לגדול בישראל!"

ואמר רבי שמואל שבקלם היו רגילים לומר: "כשם שאפשר לעבור את כל העולם עם מרכבה ושני סוסים, כך גם את כל החיים אפשר לעבור עם ב' מעלות: זריזות ומנוחת הנפש".

ראש הישיבה

להיות קשור ומאוחד עם הרבים באהבה ושלוש !

נלמד, בדרך רמז, מהפסוק: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל... אלה הדברים אשר ציוה" ... (פרק לה-א)

ומבאים המפרשים: מכיוון שהפירוד והמחלוקת הוו מאז ומעולם גורם לערעור היסודות... וכידוע בעוון מחלוקת ושנאת חנם נחרב בית המקדש, לפיכך עתה בהקמת המשכן מקהיל משה את עם ישראל, ומכניסם יחדיו כדי שיהיו מאוחדים, שכן השלמת המשכן וקיומו תלוי באחדות העם.

מדברי חז"ל בגמרא (שבת פח.) מתבאר כי בזמן מתן תורה עדיין לא היתה קבלת התורה בשלימות שהרי לומדים מהפסוק "ויתיצבו בתחתית ההר" שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. עם זאת, אמר רבא שאחר כן קיבלו את התורה באהבה וברצון בימי אחשורוש כמו שכתוב (במגילת אסתר ט-כז) "קימו וקיבלו היהודים" - קיימו מה שקיבלו כבר.

הוסיף בזה הגאון **רבי חיים שמואלביץ זצ"ל** (בשיחות מוסר - מאמר לז) שיש ללמוד מכאן כי קבלת התורה שקיבלו עליהם ישראל בימי אחשורוש, היתה בדרגה גבוהה יותר מאשר קבלת התורה בהר סיני. והיאך הגיעו לידי דרגה כזו?

מבאר רבי חיים כי יתכן שאעפ"י שבסיני היו ישראל "כאיש אחד בלב אחד", מכל מקום בימי אחשורוש הגיעו לאחדות שלימה ומוחלטת עקב הסכנה האיומה שריחפה על ראש כולם "להשמיד להרוג ולאבד", שהרי, כידוע, בשעת הסכנה נשכחים ומתבטלים כל ההקפדות והתרעומות שיש בין אדם לחברו, ומחשבת כל אחד נתונה לכלל כולו, והיא היא שעת האחדות הגמורה ושעת הכושר לקבלת התורה בשלימות.

בדרך זו מבאר רבי חיים את מה שמובא בשל"ה הק' בשם האריז"ל כי יום כיפורים הוא יום "כפורים", כלומר ביום הפורים יכול אדם להתעלות למדרגה רמה יותר מאשר ביום הכיפורים. וזה מובן עפ"י המתבאר, כי כשם שביום הכיפורים מגיעים ישראל למורית מלאכים, שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, כמו כן בפורים ע"י משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, באים לידי כך. ולא עוד אלא שע"י משתה ושמחה, האחדות ביניהם גדולה יותר מאשר ביום הכיפורים, והזמן המסוגל לכך הוא בימי הפורים כמו שהגיעו לכך בימי מרדכי.

נמצא לאור האמור, כי ככל שתגדל האחדות בין איש לרעהו, כך יוכשרו יותר לקבלת התורה בשלימות. וככל שיחסר באחדות כן יגרע מקבלת התורה. וכך עמד על כך הגר"ח שמואלביץ (בשיחות מוסר - מאמר לג) בדברים הבאים: ראינו עד כמה קשה המחלוקת כאשר ישיבות קדושות שהחזיקו מעמד במצבים קשים ביותר, ולא נחרבו אלא ע"י המחלוקת, כי אז השכינה מסתלקת ונעשה ח"ו "ביתו" של השטן. והיפוכה השלום והאחדות שעל ידן זכו ישראל לקבל התורה כדאיתא במסכת ד"א זוטא: "הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום, הגיעה השעה שאתן להם את תורת".

הבריחה

מהמחלוקת...

בכל הזדמנות אליה נקלע החיד"א זצ"ל ומצא שישנה מחלוקת, מיד אזר כגבר חלציו ושינס מותניו להשכין שלום בין איש לרעהו, בין בעל לאשתו ובין קהילות שהיו במחלוקת ובין משפחות יריבות.

כשהיתה פעם מחלוקת בסביבתו, התפלל להשי"ת שיצילהו, וכך כתב על עצמו: ובהעלות המנחה, הלכתי לבית הכנסת סר וזעף, ובדמע לב התפללתי לה' שיצילני ממחלוקת."

בשליחותו הראשונה, נמנע מלבקר בכמה מדינות בגרמניה, מפני להט המחלוקת שבערה שם אודות הגאון **רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל**.

ובמקום אחר העיד החיד"א על עצמו: "העידותי בכם היום כי לא מלבי לטפל בעסק זה, וכך נאה לאיש כמוני לברח מסלע המחלוקת ומאזרי זיקות."

עפ"י מן החיד"א

נדיבות לב

מעלה לאדם אשר נשאו לבו אותו להטיב עם הזולת מעל ומעבר למה שנתחייב !

נלמד מהפסוק: "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו" (פרק לה-בא)

וכתב האור החיים הק': "דע כי יש שתי דרגות במתנדבים, האחד הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולכזה יקרא "נדבה רוחו". והשני הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טבעיות לבו, ולזה יקרא "נשאו לבו". פירושו: שהלב מנשאהו ומעריכו בערך עשיר יותר ממה שהוא... ופתח במעולה שבשניהם ואמר כל איש אשר נשאו לבו. ודקדק לומר תיבת איש, לשון חשיבות, וכנגד השני אמר וכל אשר נדבה רוחו ולא אמר איש כי אינו חשוב בערך הראשון. עכ"ד.

מספרים חז"ל בגמרא (מועד קטן כח.) על רבי חייא שלא היה יכול מלאך המות להתקרב אליו ליטול את נשמתו. יום אחד התחפש מלאך המות לעני. בא המלאך ודפק בדלת ביתו של רבי חייא וביקש ממנו: תוציא לי לחם. הוציאו לו לחם. שאל מלאך המות את רבי חייא: וכי אין מר מרחם על העניים? ואם כן מרחם, מדוע אינו מרחם עליו?! בשלב זה נגלה מלאך המות לרבי חייא והראה לו שוט של אש. ריחם עליו רבי חייא והמציא לו את נפשו...

תמה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: מה פשר טענתו של מלאך המות כנגד רבי חייא שכמו שמרחם על העני ונותן לו פתו כן צריך לרחם עליו ולתת לו את נשמתו, מה שייכות יש ביניהם?!

אלא צריך לתרץ - אומר רבי חיים - שבאמת מלאך המות הכיר היטב את רבי חייא, שבשעה שנותן הוא לחם לעני, עושה זאת בכזו "נדיבות לב" עד שאת כל ליבו ונפשו נותן הוא לעני בפרוסת הלחם שמגיש לו. לפיכך ביקש ממנו מלאך המוות שגם עליו ירחם ויתן לו בצורה כזו את נשמתו, עם כל "נדבת הלב" כפי שנותן פתו לעני. ואכן קיבל רבי חייא את בקשתו ונענה לו.

כמוכן, ראוי לצייין, שלנדיבות לב כזו צריך להיות בעל מדרגה נשגבה, ולא כל הרוצה ליטול את השם (של "נדיב לב") יטול. וכמו שהעיר יפה הגאון **רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל** לתלמיד שרצה לוותר לפלוני על דבר שהיה חשוב לו. הלך להתעייץ על כך עם רבי שמואל.

כששמע במה דברים אמורים אמר לו: "טבע העוף הוא, שלפני שקופץ מראש הגג, אומד הוא את עצמו אם יוכל לקפוץ, ורק אז קופץ. כמו כן, אדם שעושה משהו, צריך לראות אם יוכל לעמוד בו. אמנם עכשיו אתה רוצה לוותר, אח"כ אולי תתחרט. קודם תאמוד את עצמך היטב אם תוכל לעמוד בזה ולא תתחרט".

נדיב-לב

הצדיק רבי זלמן בריזל זצ"ל היה נאלץ לא אחת לשלם ערבויות בסכומים גדולים עבור אנשים שהתקשו בהחזרת חובותיהם. אך כל אלו לא מנעו אותו מלהמשיך להעניק את ערבותו לכל דורש.

פעם אחת, אחרי שפרע רבי זלמן ערבות גדולה עבור אחד. נדהמו בני המשפחה לראותו עוד באותו היום שהוא חותם על ערבות נוספת. ניסו בני הבית לעכב בעדו. אך רבי זלמן השיבם בפליאה:

"שערו בנפשכם, אם אדם שילם על אתרוג מהודר סכום גדול, והנה נפסל אתרוגו, כלום עתה ימנע מלקנות אתרוג חדש ומהודר? מה ההבדל?!"

בדידי הוי עובדא

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

101 מי יודע?

מזל טוב! מזל טוב!

כמה שבועות חלפו עד ששקעו הדי האיחולים על ארוסי הבת. הכלה ממשפחה חשובה באמריקה, זכתה בחתן מתאים - ממשפחה חשובה אף הוא. הסביבה היטיבה להשתתף בשמחה, לפרגן, אך בין האירוסין לחתונה הגיעה בשורת איוב:

החתן לקה ב"מחלה".

גם בארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות עדיין לא נולד הפטנט שמוחק את המחלה, והורי החתן פנו לעדכן את הצד השני בהתפתחות - כמתבקש.

היזמה המכריעה הגיעה דווקא מצד הורי החתן: 'חשבנו להציע לבטל את השידוך'.

אולי הם לא רצו להטיל את עצמם כריחיים על צווארי המחותנים; אולי סברו שבכך ישפרו את סיכויי ההחלמה של החתן - כאשר ישוחרר מייסורי-מצפון ביחס לכלה הצעירה שנפלה עם כזה "תיק"; ואולי העדיפו שהצעד המתבקש בלאו הכי יגיע מצדם, ולא מהצד השני.

כך או כך, הורי הכלה הסכימו איתם שבמצב שנוצר זהו הדבר הנכון ביותר לעשות. מה שעמד בראש מעייניהם הייתה טובת בתם. כהורים - סברו שזה מה שמוטל עליהם לעשות.

ההורים נועדו עם הכלה. בעדינות רבה יידעו אותה בבשורה הקשה, ובעדינות עוד יותר רבה כיוונו אותה להחלטה הנכונה מבחינתם: לחתוך!

'מה פתאום?!' נזעקה הכלה. 'איך אהיה מסוגלת להשאיר אותו במצב הזה להתמודד לבד עם המחלה? אדרבה! נקים יחדיו בית נאמן בישראל ואני אתמוך בו במשך כל תקופת הטיפולים עד שהוא בעזרת השם יירפא!'

העוז בו נאמרו הדברים, העצמה הפנימית שליוותה כל מילה ומשפט, שכנעו את ההורים שהסיפור הזה "גדול עליהם". בהיותם קשורים למרן פוסק הדור הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל, ביקשו שהשאלה תידון בבית דינו בבני ברק - וכאשר יפסקו בבית דין של מטה כך יפסקו בבית דין של מעלה:

* * *

כל הנוכחים קמו ממקומם.

הרב וואזנר, במלא הדרו, נכנס והתיישב לצד הדיינים. "דין תורה" נדיר ומיוחד - בין הורים לבתם - החל...

לאו מילתא זוטרתיא היא! בתקופת ההתרחשות כבר נחלש פוסק הדור, ונמנע מלהצטרף להרכבים של בית הדין. אולם הפעם ביקש להיות נוכח בדיון.

הורי הכלה שטסו ארצה במיוחד מארה"ב, הציגו את המקרה. כהורים מסורים תיארו, נימקו והסבירו ש"לא שייך" להפיל על נערה צעירה עול שכזה כבר בתחילת חייה. איך תבנה את ביתה בתנאים אומללים שכאלו? לפיכך הם סבורים שיש לעזוב את השידוך.

והכלה? היא לא וויתרה! גם באוזני הדיינים חזרה על "הדרשה" שאמרה באוזני הוריה. הסבירה שאדרבה היא חפצה לתמוך בו בחתנה, בשעה קשה זו!

'תמתינו בבקשה להחלטה בחוץ' הורה הספרא דדיינא, וכולם - מלבד הדיינים - עזבו את החדר.

קוצר-הרוח הסתיים סוף סוף בהישמע חריקת הדלת. 'תיכנסו!'

"לאור המצב שנוצר" הקריא פוסק הדור בעצמו את ההחלטה הגורלית "אזי על פי דין-תורה ניתן לבטל את השידוך".

הורי הכלה שמחו. הם לא הפכו להיות מאושרים - לרגל הנסיבות הקשות - אך לפחות שמחו על ההכרעה שתשחרר את בתם מעול כבד מנשוא. אולם הכלה לא השלימה עם הפסק. היא ביקשה להציג שאלה בפני הרב וואזנר.

הס הושלך בחלל החדר: "האם אפשר לבטל את השידוך - או שחייבים לבטל את השידוך?"

המתח התחדד והלך עד שנחתך בקולו של הרב: "אפשר - לא חייבים".

"אז אני לא רוצה לבטל את השידוך!" הודיעה הכלה בקול שקט אך בוטח. כששמע זאת הרב התרגש מאוד ממסירות נפשה ומיד בירך בחום שהחתן יזכה לרפואה שלימה ויקימו בית נאמן בישראל!

או אז הוסיף הרב וביקש מהכלה שתברך אותו...

היא ניסתה להצטנע. מי היא שתברך את פוסק הדור? אך חזקה עליה בקשתו והיא בירכה אותו **בבריאות ואריכות ימים!**

ומי יודע אם לא ברכה זו שבקעה מנפש טובה ומיוסרת - בשעה כה גדולה ומרוממת - לא הייתה הגורם לאורך ימיו ושנותיו של הרב וואזנר עד לגיל 101!

נשלח ע"י מ. סלונים

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 197 | שנה ד' | פרשת ויקהל פקודי | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

השראת השכינה במשכן, כיצד?

ששת ימים תעשה מלאכה. פרש"י, הקדים אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה שבת. ולעיל [לא, יג] כתוב: אך את שבתותי תשמרו, מפרש רש"י, אף שתהיו רדופין וזרזין ... שבת אל תיחזה מפניה. וברמב"ן: ומכאן שאין מלאכת המשכן דוחה שבת.

לימוד כללי שלמרות גודל "ענין" השראת השכינה, לא יזוז מגדרי ההלכה | והביאור לרש"י, עצם הדין לומר שאין עשה דוחה ל"ת, כבר גילה לעיל בפרשת כי תשא (לא, יג), אבל כיון שה"ענין", הוא השראת השכינה במידה הכי גדולה שיכולה להיות, על כן מסבירא היה צריך להזדרז מה שיותר בכדי לזכות להשראת השכינה בתחתונים. כי לעצם ה"ענין" כבר די בלימוד ההלכה שלומדים בפר' כי תשא הנ"ל, אבל כאן יש "לימוד כללי" שלמרות "ענין" השראת השכינה, לא יזוז מגדרי ההלכה.

בנין המשכן מחומרים, אף שנבחרו מחמת סיבות ושורשים, אבל העיקר לנו קיום מצוותו | יש להוסיף, אדם הרואה כזה תכלית נשגב, חושב שהמשכן הוא הסיבה להשראת השכינה. הרי הכל עצים ואבנים, כסף וזהב בלא קדושה. וכל הקדושה מחמת יחוד הלב של ישראל לאביהם בשמים לעשות ציווי ורצונו, ולא המעשה גורם להשראת השכינה. אמנם יש סיבות למה ציוה ה' לעשות מחומרים אלו, כפי שורשם למעלה שעל ידם ישכון האור, אבל העיקר זהו ציווי ה' ורצונו.

גם האדם נשלח ממקום כסא הכבוד, לבנות מגשמיים, רוחניות על ידי קיום מצוותו | והנה, האדם נשלח לעוה"ז מכסא הכבוד שכולו רוחניות לטפל בעניני חומר ולהפכם למקור השראה של שכינה וקדושה. והכל רק על ידי קיום מצוות ברצונו.

"ענין שבת", קדושה בהתנתקות מעולם המעשה | לכן בל יטעה האדם שהתכלית הוא המשכן, אלא התכלית זהו רצון ה' שע"ז היא השראת השכינה. ועל זה אמר, תראו יש "ענין" של שבת שזה הכי קדוש, בגלל התנתקות האדם מענין המעשה, עד שאפילו דיבור בשבת אינו כדיבור של חול כמבואר כמבואר בגמ' בשבת ק"ג, א.

הפסד רוח הגאווה

והנשיאים הביאו. פרש"י, א"ר נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת הבית בתחלה ... ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם ... כתב הכלי יקה, ומה שנחסר יו"ד דוקא ... ואצל הנשיאים היתה בלי ספק רוח גאווה באמרם דרך התפארות: מי ימלא מה שאנחנו מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה שהציבור מחסרים. על כן לקח הקב"ה משמם אות יו"ד, כי רק אות זה מן השם הגדול היה חקוק בשמם, עכ"ד.

הודעה חשובה

גליונות ויקרא צו שמיני היוצאים בבין הזמנים לא יודפסו
בנפרד עקב קשיים בתקציב ובחלוקה בבין הזמנים, יהיה ניתן להשיגים אך ורק דרך קובץ גליונות ואוגדני העלוניים. הגליונות בזמן קיץ אי"ה תלויים בעזרת הציבור להמשך הוצאתם בדפוס.

גליון ה-200 המורחב (כ-40 עמודים) שיצא לאור אי"ה לקראת חג פסח ובו דברי מרן רבנו שליט"א על 200 נושאים בעבודת ה' (רובו ככולו דברים חדשים שלא הובאו עד עתה בגליונות). אי"ה נעדכן בשבוע הבא היכן ומתי יהיה ניתן להשיגו (במחיר סמלי).

גם בעשיית תשובה, לא חוזרים למדרגה הראשונה

לכאורה, הם עשו תשובה, כי הביאו בעתיד לראשונה קרבן לחנוך את המזבח. אמנם, המדרגה הרוחנית כבר איבדו. כמו שהוכחנו מאדם הראשון, שאחרי החטא לא היו המלאכים שואפים לומר שירה, כי את מדרגתו כבר איבד.

וכן מצינו במו"ק [טו] בתחילה היה דוד הורג אלף בפעם אחת ואחר כך רק שמונה מאות והיה מתאנה על מאתים ואומר: איכה ירדוף אחד אלף. יצאה בת קול ואמרה: רק בדבר אוריה החתי. כי אף שעשה תשובה, אבל את הדרגה להרוג אלף באחת, כבר הפסיד.

התשובה הועילה להרבות להם מידה טובה, אבל לא לתקן את העבר והנה כאן נחסר אות אחת מהנשיאים. וכשהביאו קרבנות לחנוכת הבית כפלה התורה בפרשת נשא י"ב פרשיות של הנשיאים מרוב חביבות, ומרובה מידה טובה ממידת פורענות. והנה, הזכות לזכות שכל אחד יהיה ממנו אותיות התורה, גוף התורה אין לשעה. וכאן נחסר מהם. וענין הגאווה שלהם, אפשר שהעריכו שלא יהיה עם התלהבות. או איזה הרגש שהיה להם: אנחנו ניתן מה שהם יחסרו. זה נובע מגאווה.

כל החשבונות, חיסרון. כשיש מצוה, טול מיד וזכה בה. כשיש זמן, נצל אותו. בכל אופן, כל החשבונות הם חיסרון. כשיש מצוה, לא לחשוב יותר מדאי. ובענינו, לא לדחות שום זמן לזמן יותר טוב, רק תטול ותזכה במצוה. ובזמנינו, בין סדר לסדר ובבין הזמנים לא לדחות, רק לנצל הזמן לתורה.

ניכרין דברי אמת של משה, מיישר עקמומית שבלב, אבל לא נגיעה עצמית "ראו קרא ה' בשם בצלאל" כתב הדעת זקנים בשם מדרש, בשעה שאמר משה לישראל שבצלאל יעשה המשכן, היו ישראל מרננים שכל הגדולה לוקח לו ולמשפחתו. אמר להם משה: דעו וראו, כי לא מדעתי אני עושה, אלא מפי הקב"ה. יש להבין, במה שכנע אותם?

הרי אנו רואים שבענינים כאלה, אנשים לא מאמינים, אפילו אם יאמרו להם זאת כמה פעמים. והאיך האמינו עד שיכול היה לומר להם: "ראו" שמשמע שהראה להם הבחירה של ה'; עד שהוכרחו להודות על האמת? רואים גודל אמיתת דבריו, עד שגם מי שהיה בלבו עקמומית בלב לחשוד על משה, אבל ב'ניכרין דברי אמת' שלו, הם "ראו" זאת ממש.

אצל קרח שגם הם חשדו בו, ומשה התחנן בפניהם שאינו עושה דבר מעצמו, רק ה' אמר לו, וזה לא עזר, ולא האמינו לו. כי היה "נגיעה" לקרח עצמו את הנשיאות. **וכשיש נגיעה עצמית, אי אפשר לשכנע גם לא כשיוצא מלב טהור.** כי בסתם שטוען למה הוא נותן רק לקרוביו, יכולים עדיין לדבר, ויכולים אף להראות לו את ה"אמת". אבל למי שהנגיעה מעבירה על הדעת, אי אפשר לשכנעו בשום אופן.

מסירות הנפש הביאה זכות המועילה בעתיד לנצח

"בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה" מובא בדעת זקנים: נזכר חור, כיון שרצה למנוע לעבוד לעגל, והרגוהו. וזכה שבן בנו יהא חכם לדעת סודות שמים וארץ שבהם עשה המשכן (ברכות נה). שזה לא סתם אומנות, כי מאומנות רגילה לא היה השראת השכינה, אלא לדעת לכוון המחשבה הרצויה בבריאת הקב"ה, וכל זה זכה חור.

בודאי אין הכוונה שיש לחור "הנאה" שבן בנו חכם, אלא שב"זכותו" הכל נעשה. נמצא, שמה שהמשכן מכפר, זהו על ידי חור. שבזכותו נבנה המשכן ככוונת הראויות עם גודל הקדושה המשפיעה. ומזה ייצא כפרה על חטא העגל, והשפעת הקדושה לנצח.

אם היו שואלים אז, מה הועיל חור? היה משיב: כלום. הם עבדו לעגל, ואותו הרגו. אבל למעשה על ידי מסירת נפשו זכה לכפרה לכלל ישראל והשראת קדושה. והכל נזקף לזכותו.

לחשוב על ההוה

זה נוגע לנו בפרט בימים אלו שהם סמוכים מאד לסוף הזמן, ובודאי כל שמתקרב יותר סוף הזמן, חושבים הרי כבר גומרים, עוד מעט, ובימי בין הזמנים, בודאי, אמנם יש מעט טירדות שצריך להתעסק בעניני החג, אבל מחמת זה מתבזבז כבר זמן, שעות וימים. ומוטל עלינו לדעת שלא לחשוב על אח"כ, בענינים כאלו, דבודאי צריך לחשוב על אח"כ, אבל לא בזה והעבודות שצריך לעשות היום. ואין סיבה היום שלא יוכל לעשותם, דעכשיו מצד עצמו היה יכול. רק משום שידוע דבעוד שעה או למחר, יהיה טרוד. זה לא צריך להפריע לו כלל, ועבודת ה' שלו צריך להמשיך, הן בלימוד התורה, הן בתפילה, וכמו שידוע כל אחד בעצמו שכשיודע שצריך ללכת כבר אין תפילתו תפילה, וראשו כבר בדרך, כזו מין קטנות המוחין; וכן בודאי בלימוד, שצריך להתעמק בזה, ואינו יכול כבר להתעמק מחמת טירדתו. אבל רואים שאינו כן ולא צריך להיות ככה, אלא האדם צריך להיות בנוי אחרת. להיות בנוי כך, שאם עכשיו הוא יכול, לא מעניין אותו יום מחר, ולא מה שיהיה בעוד שעה, אלא אם עכשיו זה עבודת ה' שלו, ויכול לעשות, עושה, ורק כשהגיע אצל יונה מצב שכבר אינו יכול בשום אופן, ולחצוהו, יסורים, רק אז הפריע לו. [ראה כאיל תערוג יום הכיפורים באריכות]

וכמדומני דדבר זה נוגע לכל אחד, ובפרט בסוף זמן, ויש רק כמה ימים, חושבים שכבר לא כדאי להתחיל, וזה לא נכון. דאין לא כדאי; ואין לא להתחיל דבר חדש, אלא צריכים להיות באותו מצב כמו תמיד. בכל עניני עבודת ה', בתורה, בתפילה, וכל עניני חיזוק שצריך האדם ברוחניות. אין כזה דבר שלא כדאי להתחיל.

וזה דבר הנוגע למעשה, דבר בעתו, נראה להתחזק בנקודה זו. ומי יודע כמה האדם במשך חייו, יכול להפסיד זמן. בכמות עצומה, ויכול להיות דאפי' מי שלומד, הוא מפסיד "שנים" בגלל דברים כאלו, ומתבזבז יום, וחודש, ושנה, הכל מתבזבז.

אבל אם יחשוב האדם בדבר זה א"צ לחשוב על אח"כ, שבשביל להפריע לעבודתו, צריך לדעת שלא לזוז כמלא נימא, והיום זה בדיוק כמו אתמול, וכלום לא יפריע לו לעבודתו שצריך לעלות ברוחניות, ותפילתו צריכה להיות, כמו שאין עכשיו כלום, ממש כאילו אין כלום. וכן בלימוד התורה להתעמק בלימוד בדיוק כמו בתחילת הזמן. כאילו זה לא סוף הזמן. וכך יכול האדם להצליח.

וכשמתבזבז זמן, לא חסר רק הזמן, אלא חסר כל הרצף, דהאדם כל מה שמונח יותר ברוחניות הוא צומח יותר, וכך ימשיך להתעלות, ואם לא אז אם תעזבני יום, יומיים אעזבך. ונופל, ולכן אין פלא שלא צומחים. וצריך לראות להתחזק בזה. ולכן יראה כל אחד להתחזק בזה, לא לחשוב בדברים צדדיים, רק מה שמוטל עכשיו לפניו.

ועוזרו ה' שנזכה לנצל את הזמן ולגדול הן בתורה, הן ביראה, ובכל הדברים הטובים.

לא להסיח דעת מהתורה

חז"ל אומרים בב"ק דף פ"ב א' על הפסוק וילכו שלשת ימים ולא מצאו מים, דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו: פי' שלא היו יכולים להמשיך הלאה, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהיו קורין בשבת ובשני וחמישי כדי שלא ילינו שלשת ימים בלא תורה.

וצריך לדעת שמה שהלכו זה היה עם ענני כבוד זה לא היה ה' סתם הליכה אלא הלכו עם ענני כבוד, וזה היה ציווי ה' ללכת ומסתמא במשך הזמן שהלכו לא היה להם ברירה, ומה שהם הלכו בלי תורה משום שלא היה להם ברירה, וחופ' מזה זה היה עדיין קודם מתן תורה, עכ"פ כתוב שכיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו וכבר לא היו יכולים להתקיים, ולכן עשו הנביאים תקנה שיקראו בתורה.

יכולים לתאר לעצמנו: הנה היום בן אדם לא מעריך כ"כ, כי הרי אז ה' אפשר לומר שהיו אנוסים שהיו צריכים ללכת כל הזמן ללכת ג' ימים בלא שום הפסק שהיו ענני הכבוד מנחים אותם בדרך, וכל זמן שענני הכבוד היו הולכים הם היו צריכים ללכת, ובודאי כשהולכים, בדרך קשה להתרכז כ"כ הרבה בלימוד, אבל בכל זאת כבר "נלאו", והוצרכו לעשות תקנה של קריאת התורה. ועכשיו אחרי התקנה ללאו מה זה מועיל הרי יש עדיין ימים שבינתיים בלי קריאת התורה?

משמע שכיון שהלכו בלי הפסקה של שלשת ימים היה הראש כבר מלא בתורה שלא היה שום הפסק, דאל"כ עדיין יקשה דאמנם ביום שני היה קריאת התורה אבל מה עם יום שלישי ויום רביעי, משמע דכיון שאין שלשת ימים הפסק אז הרושם מה שקיבל מקריאת התורה נחרט במוח ובראש שלא הפסיקו מלחשוב בדברי תורה, כי שלשה ימים להחזיק מעמד זה כבר קשה "נלאו", אבל פחות משלשת

ימים כבר אפשר והראש שלהם כבר היה בתורה. וזה מה שצריך לדעת שעכשיו הרי נגמר הזמן, וכל אחד הולך הביתה קצת לנוח קצת לעזור בבית לכבוד פסח צריך לעזור לפעמים, אבל צריך לדעת שלא להפסיק מלחשוב ומלהיות תחת רושם של תורה, כי אפילו שלשה ימים אם עושים הפסק זה כבר נורא, ולא יכלו כבר להחזיק מעמד כמו שאומרים חז"ל שנלאו לשון ליאה וחלישות כת שלא יכלו כבר להתקיים, ולכן הוצרכו לעשות תקנה מיוחדת. אצלנו ב"ה יש לנו אפשרות ללמוד תורה לכל אחד אפי' בבין הזמנים וצריך לקבוע כמה שעות לכל הפחות.

ואם אפילו צריך לעזור עדיין יש מספיק זמן שיוכל ללמוד תורה, כי לולא זאת אם יש אונס שהרי גם הם היו אנוסים לכאורה כי הלכו והקב"ה אמר להם ללכת אתם יודעים מה זה ללכת שלשה ימים כמעט רצופים ללכת וללכת בלי הפסק, ובכל זאת לא יכלו בלי תורה ולא הפריע להם מה שהם עייפים מההליכה, רק מה הפריע להם בלי תורה ובלי תורה נלאו והוצרכו לעשות תקנה מיוחדת.

ועכשיו אחרי התקנה כנראה זה יספיק, דמה שלמד ביום שני זה ממשך שלומד עד יום חמישי ומיום חמישי עד שבת וכן הלאה וככה כסדר, עד שכל הראש היה ממולא בתורה. ובימינו קריאת התורה כנראה לא מספיק כ"כ, כי מי הוא תחת הרושם של קריאת התורה שאחר כך שלושת ימים יהיה הראש ממולא בתורה שומעים את קריאת התורה ודי, אבל בכל זאת צריך להיות תחת הרושם של תורה. וזה כל אחד צריך לדעת שינצל גם את הבין הזמנים שלא להיות לגמרי ביטול תורה שיהיה לכל הפחות עד כמה שאפשר הרבה שעות ביום בשביל תורה, ואם יש קצת שעות שמוכרח לעזור או שצריך לנוח אבל צריך רוב הזמן מה ששייך להיות שקוע בתורה וללמוד. הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד מכם יעלה ביראת שמים ובתורה וכולכם תהיו לתפארת בישראל כרצון ה'. (נאמר ליל ר"ח ניסן תשנ"ט)

כל השונה הלכות

הגמ' מביאה בכמה מקומות (שלהי נדה) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. חז"ל נקטו כל השונה הלכות בכל יום ולא כל השונה הלכות בכל רגע, וצריך להבין למה? ובעצם מה זה שונה הלכות?

שונה הלכות הכונה היא לגמ', שכשלומדים את זה לומדים הלכות מכל הש"ס לומדים הלכות ואין הלכה ממה שלא כתוב בתלמוד, ומה שכתוב כל השונה הלכות בכל יום, משמע שאפילו בזמנים שהוא לא יכול ללמוד ממש כל היום כמו בזמנים אלו שהוא טרוד בעניני החג שצריך לעשות דברים בשביל חג הפסח שצריך לזה התכונות גדולה מאד, כי זה חמור מאד הענינים של החג צריך זהירות מחמץ, וגם לאפות מצה כל המצות האלה צריכים טירחא גדולה מאד, ממילא הם זמנים שהוא לא יכול ללמוד כל היום ממש, בכל זאת אומרים חז"ל שצריך להיות שונה הלכות בכל יום וממשיכה הגמ' מנלן שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות.

והנה בכל פעם שכתוב כזה לשון, צריך להבין מה הפשט שכתוב הליכות ואומרים הלכות, הרי א"כ אין לדבר סוף ובכל פעם שכתוב איזה דבר נאמר שזה לא כך אלא תקרא אחרת ובכל המקומות צריך טעם, וכן כאן צריך להבין למה חז"ל אומרים במקום הליכות הלכות? ואפשר שהפשט הוא כך: שהליכות עולם משמע שזה דבר תמידי לעולם, ודברים של עולם הזה לא שייך לומר עליהם לעולם כי כאן כל דבר זה חולף לא נשאר הרבה זמן כמו שכתוב בפסוק ימינו כצל עובר ואומרים חז"ל (ילקוט יחי רמז קנה) לא כצילו של אילן וכו' אלא כצל עוף הפורח באויר כך כל עניני עולם הזה הכל לא דברים תמידיים הכל הולך, וא"כ מה כתוב הליכות עולם הרי זה סתירה האיך יכול להיות דברים של עולם דברים צדדים לא דברים של דברי תורה של רוחניות האיך זה עולם, לכן דרשו חז"ל שכאן צריך לומר הלכות עולם אם אחד לומד הלכות אם הוא לומד תורה זה עולם וממילא לא סתם אומרים אל תקרי אלא כל דבר צריך להבין בפני עצמו.

ויש הרבה דברים מה שחז"ל אומרים אל תקרי, וכאן אפשר להסביר שזה הפשט למה חז"ל הוציאו את הדבר מפשטותו ועל אף שפשטות משמע הליכות אמרו שזה לא הליכות אלא הלכות, כי דבר שמביא שיזכה לעולם שייך רק בדבר רוחני, ומה הדבר הכי רוחני ששייך תורה האם צריך דבר יותר גדול מתורה א"כ אם כתוב הליכות עולם ע"כ הכונה שהשונה הלכות זה באמת "עולם" כי זה באמת דבר שקיים לעולם ועד, ולכן ג"כ אמרו חז"ל כל השונה הלכות בכל יום כיון שדבר כזה צריך להיות בכל יום כי אי אפשר לומר שיהי' פעם כן ופעם לא אלא אפילו בזמנים שהוא טרוד מאד ויש דברים מה שהוא מחייב לעשות ומוכרח לעשות משום איזה סיבה שיהיה בכל

עולם הישיבות

אלי לירושלים, לבנין האנציקלופדיה התלמודית, ואכן הישיבה העתיקה את משכנה לשם, תחילה בשכירות ולאחר מכן זכתה גם לרכוש את הבנין ולהגיע לבנין קבע, וכדברי רבינו שליט"א: "יש לכם בנין בירושלים".

מכתב רבנו לחנוכת הבית

בס"ד. ל' הנהלת ישיבת דעת חיים ירושלים ת"ו.

שמחתי להודיע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם התלמידים בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונים להבוי"ת שבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה ויתברכו שקול התורה לא יפסק שם, וגבולות הקדושה תפוצצה בכל עוז על ידם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת.

אור ל"ז מרחשון תשס"ח לפ"ק בני ברק

אם אין מקום לכמה מאות

המשא ומתן על רכישת הבנין התארך קרוב לשנה, הדבר נבע גם מהרצון של המוכרים להמשיך להשתמש בחלק מהבנין גם לאחר המכירה. כשראש ישיבת 'דעת חיים' בא לספר לרבינו שליט"א שעומדים לפני חתימה, אמר רבינו שליט"א בצורה פסקנית שאם הבנין לא יוכל להכיל מספר מסוים של בחורים אין לקנות. מרן נקב במספר מפתיע שלא היה נראה שייך למציאות, ולמתיחה ראש הישיבה הגר"ש ביטאן שהרי הישיבה מונה מאה שלושים בחורים ואין רבנו שליט"א מגדיל כל כך את המספר? (היה זה בשנת תשס"ה) השיב רבינו שליט"א, עוד עשר שנים, וחזר עוד פעם שאם לא תהיה אפשרות להגדיל את הבנין או למכור אותו ולקנות בהמשך אחד יותר גדול, אין לקנות. ואף שבשעתו הדברים היו נראים מתמימים, דברי רבינו שליט"א התמשו באופן מדויק.

לא לאחר זמן מג"א

במשך השנים מדי כל תקופה היה עולה צוות רבני הישיבה לרבינו שליט"א שאלות בהנהגת הישיבה. לשאלתם, שבלי שב"ק הבחורים לומדים עד שעה מאוד מאוחרת, ויש קושי בתפילת שחרית בשבתות החורף, השיב מרן שאף על פי כן בשום אופן לא לעבור את זמן מג"א.

לא לסגור את מתחם הישיבה

לאחר שהתרחש בארץ אירוע מסוים, ונשאלה שאילה אם לסגור את מתחם הישיבה באופן מיוחד, ענה רבינו שליט"א: שזה מתאים לצבא, וישיבה זה מקום חינוך, ויש כאלה גם שחושבים שככה יכולים להילחם ביצה"ר (שבחורים לא יצאו) אבל היצה"ר יודע גם הוא איך להלחם.

שח לנו ראש הישיבה הגר"ש ביטאן: זכורני באחת הפעמים האחרונות שזכינו להיכנס אליו סיים ואמר בזה הלשון: "תדעו לכם ככל שתצטערו יותר ותסבלו יותר על הבחורים, אחרי מאה ועשרים שנה לא תתחרטו על זה! אחרי מאה ועשרים שנה תהיו מאושרים!"

ישיבת דעת שלמה (משכן הנגב)

הישיבה שוכנת במושב תפרח וצוות הרמ"ם של הישיבה בראשותו של הגאון רבי שלמה מנדל שליט"א מתמסרים באופן מופלא ויוצא דופן כדי להעמיד תלמידים בני תורה מצוינים.

רבנו שליט"א הגיע לביקור בישיבה בחודש אייר תשס"ב, ונשא דברי חיזוק על המעלה העצומה של לימוד מתוך מסירות ועמל, וככל שהקשיים גדולים יותר כך השכר גדול יותר לפום צערא אגרא כמה שיש לאדם יותר קושי הוא מקבל יותר שכר, אדם לא צריך ח"ו לבקש שיהיו לו קשיים, אך בזמן שיש לו קשיים עליו לדעת שיש לו שכר על זה לפום צערא אגרא וכך שיש לו לצד הקשיים גם נחמה כי בכך הקב"ה מקבל את מעשיו ורבה יותר מאשר אדם אחר כל אחד שיודע את זה צריך לחשוב תמיד על כך שהוא זוכה ללמוד תורה בכל המצבים, ועי"ז יהיה מאושר בוודאי בעולם הבא ולכן לא צריך להשבר אלא להיות תמיד בשמחה בלב והקב"ה יעזור לכולכם שתתברכו מהקב"ה בכל טוב סלה.

הודעה חשובה

לקראת ימי הפסח חג האמונה ניתן עדיין להשיג את הקובץ הנפלא **מזקנים אתבונן עיניי אמונה ובטחון** ובו הדרכות הוראות והנהגות ממרן רבנו שליט"א בעניני אמונה ובטחון שנכתבו ע"י הרה"ג ר' משה שחייק שליט"א ניתן להשיג בחניות הספרים המובחרות.

ישיבת דעת חיים

ישיבת דעת חיים נוסדה על ידי מרן רבינו שליט"א, בר"ח אלול תשנ"ז.

מרן שליט"א התבטא בפני ראש הישיבה הגאון רבי שלום ביטאן שליט"א שיש כיום ציבור גדול של בני תורה ספרדי שהולך וגדל וצריכים לייסד עבורו מוסדות מתאימים, לכן הוא מבקש ממנו להקים ישיבה גדולה ואיכותית עבורם.

כנס יסוד של הישיבה בהשתתפות הגרעין הראשון של בני הקבוץ, שהיה אמור להיפתח בר"ח אייר תשנ"ח, התקיים בבית רבינו שליט"א בח"י אדר תשנ"ח.

במעמד נשא רבינו שליט"א דברי ברכה והדרכה: בתוך דבריו אמר: "ברוך ה' שמתכוננים ראשי הישיבה לייסד מקום תורה גדול, כל מי שמסייע בזה יש לו זכות גדולה לייסד מקום תורה, ועליהם להיות מאושרים בזה. אנו מקווים שמקום זה ישמש לבחורים רבים כמקום של תורה ויראת שמים, ושכולם יצמחו ת"ח גדולים בתורה ויראה, ויהיה זה לזכות המייסדים".

מכתב רבנו להקמת הישיבה

בס"ד, שמחתי שכבוד הרה"ג ר' שלום ביטאן שליט"א מחשובי האברכים ככולל פוניבו' חתן הגאון ר' גבריאל טולידנו שליט"א מתכונן ליסד ישיבה גדולה לבני יהדות ספרד, ובודאי מהצורך להוסיף ישיבות ומקומות להשקות נטעי נאמנים השתילים על פלגי התורה והיראה הטהורה המקובלת לנו מסיני, והוא דבר המובן מאליו לכל שומר תורה ומצות. ודבר שפתים בזה אך למחסור.

ואין לי אלא לברך שכל באי בית מדרשו השואפים לקבל תורה ויר"ש יזכו לשקוד ולשתות מבאר מים חיים אשר יחצבו למו, ועי"ז בס"ד יעלו להיות לגאון ולתפארת בישראל כרצונו ית"ש וכרצון כל מבקשי ה'.

ח' אדר תשנ"ח בני ברק יצ"ו

הכו"ח ל' התורה אהרן יהודה ליב שטיימן

מכתב נוסף מרבנו

בס"ד. הנה הרה"ג ר' שלו' ביטאן שליט"א שהי' מאברכי כולל פוניבו' זכה ליסד ישיבה גדולה עם צוות תלמידי חכמים לבני יהדות ספרד, ואין להאריך ולבאר צורך הישיבה ליוצאי ספרד, ישיבה שבנוי לפי דרכי הישיבות הטהורות, מודגש חלק הלומדות עם יראת שמים טהורה, ומובן מאד שכל יראי השי"ת ירצו לתמוך בישיבות כאלו.

והנה הרב הנ"ל נמצא כעת בארצות הברית למצוא אנשים התומכים בהישיבה, כידוע שמצב הישיבות צריך מאד סיעתא דשמיא.

ומקוים שכל א' מיראי השי"ת ישתדל לעזור ולתמוך, ויזכו הוא וכל בני ביתו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות, ויקוים בו מה שנאמר ותומכיה מאשר.

כ"ח ניסן תשס"ד לפ"ק בני ברק יצ"ו

בשנת תשס"ט זכו בני הישיבה וראשיה, שרבינו שליט"א בא למסור בה שעור בסוגיות הנלמדות בישיבה. השיעור נמסר מתוך ריתחא דאורייתא גדולה, כשבני הישיבה מפלפלים שעה ארוכה עם רבינו שליט"א על הנאמר בשיעור, לאחר מכן חיזק את בני הישיבה בדברי מוסר. רבינו שליט"א הביע מאז את רצונו כי עז חשקו לבוא שוב לישיבה להתענג בשעשוע ובדברי תורה עם הבחורים, ואמר שעוד חזון למועד א"יה שיבוא כשיזדמן לו להיות בירושלים. במשך השנים רבינו שליט"א ליווה את הישיבה מהמסד ועד הטפחות, וכיוון בכל צעד ושעל את הנהגת הישיבה בכלל ובפרט. מן הענין להביא כאן כמה דברים שהתרחשו.

יש לכם בנין בירושלים

בשנת תשס"ג עדיין לא היה לישיבה בנין של קבע, והיתה הזדמנות לעבור לאחוזת ברכפלד במודיעין עילית, לרכוש בתחילה את המבנים הזמניים של ישיבת מיר בברכפלד, ולאחר מכן לבנות שם בנין של קבע, ראש ישיבת מיר מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, נטה למכור את המבנים לישיבת 'דעת חיים', אולם היה אז ספק, מחמת שבאו עמו דברים מחסידות מסוימת לפני ישיבת 'דעת חיים' פנתה.

הגרנ"צ זצ"ל החליט לבקש את הכרעתו של רבינו שליט"א בענין, ומישיבת 'דעת חיים' פנו לרבינו שליט"א והביעו בפניו את רצונם במבנים הללו. התשובה שלו היתה שאין להם מה לדאוג. אולם כשהגרנ"צ זצ"ל בא ושאל התשובה היתה שימכור את המבנים לאותה חסידות.

לאחר מכן בא ראש הישיבה הגר"ש ביטאן ושאל את רבינו שליט"א לפשר הענין, תשובתו היתה: "לכם יש בנין בירושלים". סתם ולא פירש. לאחר כמה חודשים פנה רבי ש. ו. שהיה מהעוסקים הראשיים בהעברת הישיבה לאחוזת ברכפלד לראש ישיבת 'דעת חיים' והציע, לא באת לאחוזת ברכפלד תבוא

ליקוטים נפלאים פרשיות ויקהל פקודי

במדבר ואינו יודע אימתי שבת משמר יום אחד לשה, מונה ששה ומשמר יום אחד. וזהו 'כל מקדש שביעי, 'שהוא מקדש את יום השביעי שלו, על פי מנין הימים. אמנם יתכן שחשבונו לא מדויק, אך מכל מקום זהו 'כראוי לו', כיון שאינו יודע אימתי שבת. לעומת זאת, מי שמצוי במקום ישוב ויודע אימתי שבת ומשמרה, הריהו 'שומר שבת כדת מחללו', כי הוא אמנם שומר את השבת בודאי, כפי מנהג העולם בכל מקומות מושבותיהם. אמנם מצבם של שניהם שונה, לא כן שכרם על השתדלותם לקיים את השבת כראוי, כל אחד ואחד 'שכרו הרבה מאוד על פי פעלו', והטעם כי 'איש על מחנהו ואיש על דגלו', כל אחד ואחד נידון לפי מצבו ולפי הנסיבות המיוחדות שלו. גם זה אשר היה מהלך במדבר וחשבונו היה מוטעה, יקבל את שכרו על השתדלותו לקיום השבת כראוי לו.

(מהרש"ם מברעזאן ז"ל)

"שבת שבתון לד'" (לה, ב)

עוד אומרים בזמירות 'המאחרים לצאת מן השבת, וממהרים לבוא'. וקשה, למה אמר מקודם, המאחרים לצאת לפני שציינו שממהרים לבוא?

בספר גאולת ישראל (ח"ב אות י"ח) הביא, שענני הכבוד היו בזכות אהרן (ראש השנה ג.) וכשמת נסתלקו, וחזרו בזכות משה, וכשמת משה נסתלקו. אם כן בחיי משה לא היו צריכים להוסיף מחול לקודש. שתיכף בלילה, בא עמוד האש, וכן היו יוצאין משבת כחוט השערה. וכשמת משה, היו צריכין להוסיף מחול. ומשה מת בשבת (עיין רא"ש פרק ערבי פסחים סי' יג) אם כן במוצאי שבת התחילו מאחרים השבת, ובשבת השני היו ממהרים לבוא.

(פרדס יוסף)

עוד יש לתרץ שבשבת ראשונה שעדיין לא טעמו טעם של שבת קודש לא הוסיפו לפני כניסתה אבל אחר שבמשך השבת הרגישו כזה עונג שבת וטעם רוחני נפלא לא רצו להפרד ממנה ולכן איחרו לצאת מן השבת אבל בשבת הבאה כמובן שהקדימו ומהרו לבא אל השבת להרגיש בחינת ק-ה אכסוף נועם שבת.

(ספה"ק)

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי

יהיה לכם קודש" (לה, ב)

אפשר לפרש על פי שכתבו חז"ל, אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים, ואמרו המפרשים הטעם, מדוע רק שתי שבתות, כי השבת צריך להיות, אחר ששת ימי המעשה שעברו אחר השבת, אבל אם לא שמר שבת מקודם, אז השבת אינו יום השביעי, וזה שכתבה התורה, רק כאשר ששת ימים תעשה מלאכה, אז וביום השביעי, יהיה לכם קודש.

אבל אם לא שבת, שבת מקודם, אז אין השבת השניה, אחר ששת ימי המעשה, רק אחר כמה וכמה ימי המעשה.

(ישמח משה)

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים" (לה, א)

בספרים הקדושים ביארו דלכאורה למה נדרש לנסוע אל הצדיק, אמאי לא סגי דניתי ספר וניחזי, לעיין בספרי מוסר המדריכים את האדם בדרך הישר ושם יתברר לו מה מצבו בעבודת ד' וימצא את אשר עליו לתקן בנפשו.

אולם סיבת הנסיעה לצדיקים היא כי כשהאדם מעיין בספרי מוסר, אזי אף שרואה שם כיצד צריך להתנהג, אולם תמיד רואה הוא רק את הדף של חבירו, הוא רואה שם רק מה שהשני צריך לתקן, ואילו את עצמו מתרץ הוא בכל מיני אמתלאות שונות. אולם לא כן כשנוסעים לצדיק אמת, שאז שומע כל אחד בדברי הצדיק את מה שנחוץ לו ומה שעליו לתקן. ויש לפרש בזה 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים', משה רומז לצדיק אמת, בעת שמתקלהים ומתאספים אצל הצדיק, אזי 'ויאמר אליהם אלה הדברים' שהצדיק מכוין לכל אחד 'אלה הדברים אשר ציוה ד' לעשות אותם' מלשון 'תיקון', הצדיק מראה לו באיזה מחלה הוא חולה ומהי תרופה לזה, וזאת יחסר לאדם כשהוא רק מעיין בספרי ראה. (כ"ק אדמו"ר מלעלוב ז"ע)

"אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי

יהיה לכם קודש שבת שבתון לה" (לה, א-ב)

פירש רבי משה יעקב רביקוב, המכונה 'הסנדלר': בדרך משל, כאשר אומרים על אחד שהוא 'ראש ישיבה', הכוונה היא שהוא ה'ראש' והמובחר מכל תלמידי הישיבה. וכן כאשר אומרים על אדם שהוא 'אב בית דין' היינו שהוא הגדול והנבחר מכל הדיינים. ולהבדיל, כשמכנים אדם בכינוי 'ראש הגנבים', משמעות הדבר שהוא הגרוע והשפל מכל הגנבים האחרים.

והנה בתפילת השבת אנו אומרים: "חמדת ימים אותו קראת", הרי שיום השבת הוא הנבחר והמעולה ביותר משאר ימי החול, אך כדי לדעת אם מדובר בתואר כבוד או חלילה להיפך, תלוי כיצד האדם נוהג בששת ימי המעשה. אם עוסק הוא בתורה וחי חיי תורה ומצוות, אזי הכינוי 'חמדת ימים' הוא כינוי של כבוד. אך אם חלילה הוא מבטל את זמנו ועוסק במעשים רעים ומיידות מגוננות, אזי הכינוי של השבת כ'חמדת ימים' הרי זה גנאי ובזיון לשבת.

זהו שרמזו הכתוב: "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים" שאם כל ששת הימים מתנהג כראוי, אז "יום השביעי יהיה קודש" - שיתעלה עוד ועוד ויתקדש בקדושת השבת.

"וביום השביעי יהיה לכם קודש" (לה, ב)

בזמירות בליל שבת קודש אומרים 'כל מקדש שביעי כראוי לו, כל שומר שבת כדת מחללו, שכרו הרבה מאוד על פי פעלו'. יש שפירשו מאמר זה, שנינו (שבת סט:): היה מהלך בדרך או

ליקוטים נפלאים פרשיות ויקהל פקודי

(הגאון ר' יוסף בנימין וואזנר שליט"א)

"והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר" (לו, ג)

והם" - עושי המלאכה עצמם לא פטרו עצמם מלתת את נדבתם, אלא "הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר", עוד לפני העבודה הזדרזו להביא את נדבתם. (אמרי שפר)

"ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא... ויכלא העם מהביא" (לו, ה-ו)

מה היה איכפת למשה שהעם מרבים להביא, מוטב שירבו מאשר ימעטו, והעודף ישאר לבדק הבית? אלא שמעשה המשכן היה כדי לכפר על עון העגל (ילקו"ש דברים רמז תשצב), ואם כן היו כולם בעלי תשובה, ואם מרבים בתשובה יותר מהצורך עלולים לקלקל ח"ו, ועל כן צריך לשאול מחכם כיצד ואיך לעשות תשובה. וזהו הפירוש "מרבים העם להביא" שחכמי הלב הרגישו שהעם עושים תשובה יותר מהצורך, והודיעו על כך למשה רבינו, והוא באמת הורה שלא יעשו עוד מלאכה. (הרה"ק מהר"י מבעלזא זצוק"ל)

"בידיה טוו וביאו" (לה, כה)

הרה"ק רבי אברהם מסוכטשוב בעל האבני נזר למד חומש עם אביו פר' ויקהל וישאל האב את בנו הקטן האיך הותר לנשים להביא מטוה הרי הגמ' בכתובות דף נט אומרת אשה מעשה ידיה לבעלה וא"כ אין לה רשות להביא למשכן את המטוה, השיב לו בנו הרי כל הטעם שמעשה ידיה לבעלה כי הוא מפרנס אותה אבל במדבר לא היה שייך טעם זה כי ירד להם מן לכל אחד מהשמים והבעל לא פרנס את אשתו ואז מעשי ידיה לא שייך לבעלה ולכן יכלה לתרום זאת למשכן.

"ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש

ויכלא העם מהביא" (לו, ה-ו)

יש להקשות הלא משה רבנו ע"ה לא הכריז רק שלא יעשו מלאכה ולמה א"כ ויכלא העם מהביא? ויש לומר דעל ידי המלאכה שעשו בציווי השי"ת באו להם בשעת עשיית המלאכה חשק והתלהבות גדולה להביא נדבות ועם כל הכאה בפטיש למלאכת המשכן הכו בלבם התשוקה וההתלהבות להביא נדבה למשכן אבל אחר שהכריז משה שלא יעשו עוד מלאכה וממילא לא היתה המלאכה מצוה פסקו מהם מיד החשק והרצון, ולכן ויכלא העם מהביא. (מהר"ש מבעלזא)

"ויצאו כל עדת בני ישראל וכו' ויבאו כל איש אשר נשאו לבו" (לה, כ-כא)

הנה לדרשה של משה רבינו בא כל איש ואיש, כי הרי ה' בחינם ממש, ועל כן הזכיר הכתוב "ויצאו כל עדת בני ישראל", אבל אחר מכן, לאחר ששמעו כי יש לתת ממון לא חזרו כולם, רק "ויביאו כל איש אשר נשאו לבו" בלבד... (ספר הדרוש)

"לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת" (לה לב)

ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' ז"ע (ויקהל ד"ה ולחשוב), וז"ל. עיקר העבודה לשמים היא בזמן שהאדם עוסק בעסקיו בעניני עולם הזה והפרנסה, ולא רק השמירה מדברים אסורים כגזילה ואונאה וכו', אלא פשוט לשמור את מחשבתו שיזכור תמיד כי ה' הוא האלוקים והוא הזן ומפרנס, כמו שאמר קרא (תהלים קכח ב) 'יגיע כפיך' כי תאכל - ולא יגיע ראש, והיינו שהראש יישאר משועבד אל ה', ולא ישקע בעבודתו במעשי ידיו, וזהו אומרו 'ולחשוב מחשבות' - כלומר מחשבות טובות וקדושות, אף בעת עסקו ב'זהב כסף ונחושת'.

"ולחשוב מחשבות" (לה, לב)

הרה"ק מסאטמער ז"ע היה אומר דבמשנה כתוב 'פה תלמוד תורה עם דרך ארץ' ולא כתיב הפוך 'פה דרך ארץ עם תלמוד תורה', כשאתה עובד גם תלמוד הוי אומר שכל הזמן תהיה עסוק בתלמוד תורה, כמו שפעם היה וויכוח בין תלמידי גאון אחד אם ללכת לחתונה או שזה ביטול תורה, ענה הגאון מי אומר שצריכים ללכת לחתונה עם הראש, אנחנו יודעים שהולכים עם הרגליים והראש נשאר בתורה. וזהו 'ולחשוב מחשבות' שהמחשבה צריכה להיות תמיד במחשבה נכונה גם בעת עיסוקינו בענייני העולם הזה.

"וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת" (לה, לא)

שמעתי מזקיני (הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר ז"ע) בהקדם דברי ה"חתם סופר" דעל בצלאל נאמר "וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת", ואח"כ כתיב "ולהורות נתן בלבנו", ולכאורה כפל דברים הוא, דאם מילאתיו חכמה ותבונה בודאי שגם יכול להורות הלכה, אלא מכאן ראייה דאדם יכול להיות מלא בחכמה ותבונה, אבל לא ידע להכריע בהלכה, דלפסוק הלכה ולקחת בחשבון את כל הדברים צריך ברכה מיוחדת.

והוסיף זקיני ש"העולם" אומר שבכדי לפסוק הלכה צריך לדעת גם את החלק החמישי בשו"ע, והוא איך להתנהג עם אנשים, אבל במשך השנים למד גם את החלק השישי שבשו"ע והוא איך להתנהג עם כאלו שאינם אנשים...

סיפורים נפלאים פרשת ויקהל פקודי

בעל-הבית: "שמע יהודי!" – הכריז השליח. "בערב מתקיימת מסיבה בביתו של הפריץ בהשתתפות כל נכבדי הסביבה. ברגע האחרון החליט הפריץ להחליף את כל השטיחים באולם האירועים שלו, והוא מבקש שתבוא בדחיפות עם דוגמאות והוא יבצע רכישה - מהגדולות שהכרת עד כה" סיים השליח בשובבות. אך היהודי, בשלווה ובנעימות השיב לשליח:

"אמור לאדוני הפריץ כי אשמח תמיד לעמוד לשירותו. אך כפי שידוע לו היום הוא יום שבת, ואנו היהודים שובתים ממלאכה ביום הקדוש הזה". השליח נדהם ויצא למסור לפריץ את תשובתו של היהודי. והסעודה נמשכה כאילו דבר לא אירע. לאחר כ-10 דקות הגיע השליח בפנים זועפות ואמר כי הפריץ כועס מאד, הוא אף ציין שבמידה ולא תעשה בקשתו ינותקו קשרי המסחר שלו ושל חבריו. מיודענו השיב בנועם: "תאמר לפריץ שחשוב הקשר איתו, אך הקשר עם מי שכל פרנסתי וחי בידו - הקב"ה, חשובים לי עוד יותר".

השליח ניסה כל מיני דרכים אך לשווא, התייאש ויצא. למחרת, הגיע הפריץ לביתו של היהודי, כשפניו מחייכות, הוא חיבק את היהודי בחום תוך שהוא מושיט לו צרור מלא זהובים. "קח! זה חלקך בהתערבות". לפליאתו, התיישב הפריץ וסיפר: "אתמול הגיעו ידידי הפריצים והתווכחו על נאמנותך לדתך והוחלט להעמידך במבחן - תוך התערבות על סכום כסף עצום. ואת ההמשך אתה כבר יודע... בזכות נאמנותך למצוות דתך זכיתי בהתערבות". יהודי ששומר את השבת בדבקות, השבת שומרת עליו.

"שבת שבתון לה" (לה, ב)

נוהג היה ה"חפץ חיים", בבואו בליל שבת לביתו מבית הכנסת בלוויית אורחים שהביא לסעודת שבת, לא היה מזמר פזמון "שלום עליכם מלאכי השרת", אלא היה מקדש מיד ואת הפזמון היה מזמר בתוך הסעודה. פעם אחת התארח בבית ה"חפץ חיים" הגאון הצדיק רבי יהודה ליב חסמן, רבה של העיר שטוצין, ולימים משגיח בשיבת "כנסת ישראל" בחברון ובירושלים. כאשר ראה האורח את מנהגו זה של ה"חפץ חיים" תמה לפשר הדבר ושאל: "אמר לנו רבינו, והרי שני מלאכים מלווים אותנו כעת, האם אין זה ראוי שנאמר להם "שלום עליכם"? אכן נענה השיב ה"חפץ חיים" אלא שנצטוינו במצוות הכנסת אורחים, האורח מן הסתם רעב הוא וקשה לו להמתין עד שאסיים את זמירותי, ואילו המלאכים אינם זקוקים לאכילה ואינם סובלים צער רעב, יכולים הם איפוא להמתין עד שהאורח ישיב את ליבו.

"ששת ימים תעשה מלאכה" (לה, ב)

היה זה במיאמי שבארצות הברית. רב בית הכנסת עמד על הדוכן בפני קהל שהתכנס לרגל יום השנה לפטירת רבנו הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל, בעל ה"חפץ חיים", ושרטט בפניהם קווים לדמותו הגדולה של ה"חפץ חיים". לאחר שסיים פרק מנאמו, הרהר הנואם בינו לבין עצמו ושיתף את הקהל בהתלבטותיו: ידוע לי סיפור מעניין ביותר על ה"חפץ חיים", ובחפץ לב הייתי שוטחו בפניכם, אך לדאבוני ידוע לי רק חלקו

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם" (לה, א)

לקח מוסרי הנלמד מתוך פסוק זה השמיע הרב מטשעבין זצ"ל בהיותו כבן שש, בדרשה שאותה דרש לפני הקהל, כפי שמסופר בספר "בצלו חמדתי": בהיותו ילד צעיר לימים נוהג היה רבי דב בעריש ויידנפלד, הלא הוא הרב מטשעבין, לדבר בסעודה שלישית לאנשי קהילת רימלוב. את הפירוש היה מכין עמו בקביעות אחיו הגדול, בעל ה"חזון נחום". באחד הימים הגיע ביום ששי לרימלוב שליח מיוחד מטעם רבי יצחק אטיגנה לצורך ענין כלשהו, וה"חזון נחום" היה טרוד בדיבור איתו ולא התפנה לתפקיד הקבוע שלו. בעריש - אחיו הצעיר כבן השש - נסה לרוץ אחריו במשך היום כולו כדי שילמדו את הפירוש, אולם ה"חזון נחום" לא הספיק להתפנות לכך. בני הקהלה שהבחינו בילד הנואש גחכו בינם לבין עצמם: השבת יאמר לנו בעריש'ל כזה פשעט'ל...

באותה שבת סערו הרוחות בקהילה בשעת הקריאה בתורה, בעניני הכיבודים בשלישי וששי, ומריבה גדולה התלקחה בבית הכנסת. עם הגעת שעת הדרשה הקבועה קם הילד ולהפתעת הצבור כולו נשא מדברותיו: הכתוב אומר "ויקהל משה את כל עדת ישראל ויאמר אליהם" אמר, ויש בכך רמז שכאשר "ויקהל... את כל עדת ישראל" וכולם מאוחדים באהבה וברעות, אז "ויאמר אליהם" אפשר לומר להם דברי תורה, אולם כשיש מריבות על שלישי או ששי - אי אפשר לומר דברי תורה, ומשום כך, בשבת זו, אינני יכול לומר דבר...

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי

יהיה לכם קודש שבת שבתון לה" (לה, ב)

בפרשת השבוע מצווה התורה על קדושת השבת ושמירתה: החפץ חיים בהקדמתו לספר המשנה ברורה מבאר את גודל המעלה של השבת. כתוב בתורה "זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". הורה לנו ה' בפסוק זה שעניין השבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחודש ונברא ולא נעשה מעצמו וכיון שה' ברא הכול הוא האדון על הכל ואנחנו עבדיו ומחויבים לעשות רצונו ולעבדו בכל גופינו ונשמותינו וממונינו כי הכול שלו. והזהירה התורה על שמירת השבת "בפעמים ואמרו חז"ל: "כל המשמר את השבת כאלו מקיים כל התורה וכל המחלל השבת כאלו כפר בכל התורה כולה" והכל מהטעם שהשבת היא שורש האמונה". על אמונה של שומר-שבת ואיך שהשבת מגנה ומצילה ניתן ללמוד מהמעשה הבא. יהודי שהיה סוחר שטיחים, התגורר באחוזתו של פריץ טוב לב שאהב מאד את הסוחר היהודי, ואף הוקירו על ישרותו ונאמנותו. מסחרו של היהודי פרח ושגשג, והפריץ היה מתגאה תדיר בפני ידידיו וחבריו ביושרו של היהודי מה שהביא לתוצאה ששמו הטוב נישא למרחקים, ומעגל הקונים התרחב בהתאם. והנה, בבוקר יום שבת אחד שכל בני הבית יושבים במקומותיהם סביב שולחן-השבת נשמעו דפיקות חזקות בדלת. הדלת נפתחה ושליח מטעם הפריץ נכנס ופנה אל

סיפורים נפלאים פרשת ויקהל פקודי

פרנסת האדם תלויה בשמירת השבת אם לא תשמור את השבת, גם במשך ששת ימי השבוע לא תהיה לך פרנסה. הלא לא הסכים לדברי החפץ חיים ואכן זמן קצר לאחר מכן עיקלה הממשלה הרוסית את כל רכושו של האיש ונשאר עני וחסר כל. סיפור נוסף על החפץ חיים בעניין שמירת השבת. כשהגיע לעיר פטרבורג, יצאו בני העיר לקראתו כדי לחזות בזיו פניו ולקיים את "והיו עיניך רואות את מוריק". אחד מהבאים היה עשיר גדול שבא להתברך ממנו ונתן לו תרומה גדולה לשיבת ראדן. תפס החפץ חיים את ידי העשיר ופרץ בבכי מר ואמר: "יד זו שנותנת צדקה בחשיבות כה רבה, והלא היא מחללת שבת... וכך אחז בידי העשיר והמשיך ממרר בבכי, עד שנמס ליבו של אותו העשיר וגם הוא החל בוכה, והבטיח לחפץ חיים שמהיום יתחיל לשמור שבת, אך ביקש ממנו שרק לשבת הקרובה יסכים לו לעשות מלאכה, כדי שייסיים את מה שהתחיל. אמר לו החפץ חיים: בני יקירי אם הייתה השבת שלי, הייתי מוחל לך ומתיר לך כל שתבקש, אך השבת היא של הקב"ה, של מלך מלכי המלכים, אין ביכולתי להתיר לך ולו רגע אחד של חילול שבת. ואכן קיבל העשיר את דברי החפץ חיים והפך לשומר תורה ומצוות. וכן אמר ר' שמחה בונים מפשיסחא על השבת שכמה גדולה וחביבה היא, שאדם בלי לעשות שום מעשה, אף לא תנועה קלה, כיון שהגיעה השבת, נכנס הוא למצווה מעצמו ולא יוצא ממנה עד למוצאי השבת, וזה שנאמר עליה שהיא "קודש" אף ללא טרחה ומצידנו.

"להורות נתן בלבנו" (לה, לד)

שח הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בצעירותי ביקרתי פעם בביתו של הגאון רבי יחיאל מיכל גורדון, ראש ישיבה לומז'ה, וראיתי שתלמיד חכם אחד מקשה בפניו על דין של המשנה ברורה בהלכות ברכות. מה עשה ראש הישיבה? לקח פרי ובירך כמו שפוסק המשנה ברורה. אחר כך פנה לתלמיד חכם ואמר לו: 'בשאלה שלך עוד נדון, אבל דבר ראשון צריכים לעשות כמו שפסק המשנה ברורה...' (ברכי נפשי)

"כל נדיב ליבו יביאה את תרומת ה'" (לה, ה)

להורות שנדיבות הלב היא אבן הבוחן בקיום מצווה ולא לשם הכבוד שיוצא ממנה לאחר מכן. מסופר: שכשבנה רבי מאיר שפירא מלובלין את ישיבתו המפורסמת: "חכמי-לובלין", נערכה ברוב והדר טקס הנחת אבן הפינה. בראש רשימת המכובדים, הגיע נדבן אחד שתרים את רוב הסכום להקמת הישיבה. על בימת הכבוד לצידו של הנדבן הושיבו את רבי ישראל מצ'ורטקוב זצ"ל.

לפתע פנה הרבי לנדבן ואמר לו: "אתה יודע... אני בכלל לא מקנא בך במצווה הזו שקיימת (לבנות את הישיבה). משום שמצווה זו גוררת אחריה כבוד רב ומאבדת מערכה בעקבות זאת. אני כן מקנא בך על המצווה אשר עשית לפני כן, בצניעה ובסתר, שכנראה נעשתה בשלמות כזו עד שגררה אחריה מצווה כה גדולה של בניין ישיבה ללומדי תורה.

הראשון, ובכל זאת, גם חצי סיפור על החפץ חיים הרי הוא עולם ומלואו ולפיכך אחלוק עמכם את הידוע לי.

מעשה בבחור שלמד בעיירה ראדן, בישיבתו של החפץ חיים, שלא עמד בפרץ ההשכלה שהכיתה שמות ברבים, עד שנמצא כי אינו מקפיד על שמירת השבת ורבני הישיבה החליטו כי אין כל אפשרות להותירו בישיבה. מששמע זאת ה"חפץ חיים", ביקש כי הבחור יכנס אליו טרם עוזבו את הישיבה. פרש הנואם את ידיו והפטיר: "עוד כאן החלק הידוע לי. בעבור ההמשך העולם ממני, אני מוכן לשלם אלפי זהב וכסף, אם רק יגלו לי מה שוחח החפץ חיים עם הנער. וכל כך למה מפני שעל פי עדות מהימנה שהגיעה לאזני, אותו נער לא הוסיף לחלל את השבת, אילו רק יכול הייתי לדעת את הדברים שאמר לו ה"חפץ חיים".

הנואם לא הבחין כי אחד היושבים באולם נע על כסאו באי נוחות. עם סיום הערב התפזרו האנשים לבתיהם, ובאולם הריק בלט איש מבוגר שנותר על כסאו, עיניו נעוצות אי שם, כולו שרעפים. הנואם התקרב אליו ושמע מפיו משפט שכה ציפה לו: "אני הייתי אותו בחור". אחר שנרגע האיש, סיפר את שאירע בחדרו של ה"סבא קדישא", בחור צעיר הייתי, וכפי שאתה יודע, גם קל דעת. בכל מאודי ביקשתי להימנע מן הפגישה המביכה עם החפץ חיים, אך לא היתה לי כל ברירה. נכנסתי לביתו, הוא היה אז כבר ישיש בן שמונים ומעלה. חשבתי כי יתחיל להוכיח אותי על מעללי. סיגריה בשבת לתדהמתי הוא נטל את כף ידי, טמן אותה בין כפות ידיו ואפף אותה בחום וברגש שאין לו גבולות. אנו עומדים כך, עיניו נעצמו וידי בתוך ידיו.

רגע קדוש, טמיר ומיוחד ה"חפץ חיים" מתייחס אלי כאב לבנו יקירו. הוא פתח את עיניו וגיליתי כי דמעות טריות גדשו את עפעפיו הישישות, ולגו באיטיות על פניו הרכות, והכל בגללי. עודי תוהה באיזה עולם אני שרוי, נשמעה יבבה כבושה, רוויית צער: "שאבעס".

החפץ חיים בוכה עלי "שאבעס". ידיו בנות השמונים רטטו מעלה. עתה תפס את שתי ידי ובכה כאב הממאן להתנחם על לכתה של בתו יחידתו, "שאבעס הייליגער שאבעס" שבת הקדושה. אתה שעה זלגה דמעה אחת מפניו הקדושות ונטפה על כף ידי האיש המבוגר פקח את עיניו, התנשם עמוקות והעביר בסילודין את כף ידו. "עוד היום כשאני מהרהר במה שאירע אז, אני מסוגל לחוש את חומה של אותה דמעה קדושה".

"ששת ימים תעשה מלאכה ויום השביעי..."

שבת שבתון לה" (לה, ב)

החפץ חיים הגיע פעם לעיר אחת ושמע שיש בה עשיר אחד שמעסיק פועלים יהודיים בשבת, הלך אליו ובקש ממנו להפסיק זאת. אמר לו העשיר: "היודע כמה אני מרוויח ביום אחד? אם אסגור בשבת אפסיד סכום עצום, איני יכול לסגור". אמר לו החפץ חיים: "אם לא תסגור תפסיד את כל רכושך, הרי נאמר בתורה: "ששת ימים תעשה מלאכה" – למה הוצרכה לכתוב זאת התורה? הרי מספיק היה לכתוב "ביום השביעי שבת שבתון לה", כי העיקר זה לשמור שבת? אלא, הסביר החפץ חיים, שכל

גליון זה י"ל לע"נ
שאל בן צלחה ז"ל
נדבת בנו ידידנו
החשוב ר' ירמיהו סולטאן שליט"א

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

לקראת פסח-אפית מצות

בספר הנפלא 'בית אמי' מובא תאור חי כפי שכתבה בתו של רבינו איך התנהלו ימים אלו של ראש חודש ניסן בביתם: ההכנות ל'פסח' התחילו אצלנו בראש חודש ניסן-אז החלה אמא בניקוי החדרים והארונות. למרות הנקיון היסודי התנהלו סדרי הבית כתקנם, ואמא בישלה לאבא ארוחת צהרים טרייה מדי יום ביומו עד יום בדיקת חמץ ועד בכלל. את חדרו של אבא ניקינו רק כאשר נעדר מן הבית. העבודה היתה רבה, אבל אסור היה שאבא ידע כי אמא עובדת קשה מדי... אמא, כך היה נדמה לכולנו, מעולם לא חשה קושי פיזי בתקופה זו - את כל עבודות הנקיון היתה אמא עושה מתוך שמחה עצומה, כשהיא מלווה את עבודתה בשירים רבים. את המצות של ליל הסדר מהדר אבא לאפות מחיטים שנקצרו ב'קצירת יד'. כמו כן אבא טוחן את החיטים בעצמו. טרם צאתו למאפיית המצות של ר' דב בורר, היה אבא מבקש מאמא שתברכנו כי יצליחו לאפות מצות מהודרות כיאה וכיאות. כמו כן היה רגיל לומר לה, שאם יבוא המשיח לפני פסח, יצטרכו לחזור ולאפות מצות משום שמצותינו טמאות בטומאת מת. אנחנו הילדים הצטרפנו אליו וצפינו במחזה בהתרגשות. היה לנו תפקיד מיוחד: למסור את המקלות שעליהם הכניסו את המצות לתנור, לפועל ששייף אותם לשימוש חוזר (לא היה אז נייר חד-פעמי).

בברכת ענת סע
יחזקאל סלע 816 (2017)

פשוט על הפרשה

"וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה" (לוי א)

ע' בשמור' פמ"ח סי' ג' כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן לו הקב"ה חכמה ובינה ודעת שגא' ויעשו כל חכם לב ולא בבנ"א אלא אפי' בבהמה וחי' שגא' חכמה ותבונה בהמה כתיב שניתנה חכמה באדם ובבהמה, יל"ע לאיזה צורך עשה הקב"ה הנס הזה שניתנה חכמה בבע"ח, והנה בירו' יומא פ"ד ה"ד אמר'י זהב מזוקק שהיו מחתכין אותו כזיתים וטחין אותו בצק ומאכילין אותו לנעמיות והן מסננות אותן (ר"ל במעיהן ויוצא אח"כ זהב מזוקק) והנה כלי ביהמ"ק צריך לעשותן לשמן ואם לאו פסולין כמש"כ הרמב"ם פ"א מביה"ב ה"כ והטעם כמש"כ בקרית ספר שם משום דכתיב ועשו לי מקדש לי לשמי וכלי המקדש הוקשו למקדש, והנה כשהיו צריכין לסנן הזהב לעשותן זהב טהור כדכתיב גבי כלי המקדש היו צריכין להאכילן לנעמיות שהם היו מסננין במעיהן והם אין מכוונין למצוה נמצא נעשית שלא לשמן לכן נתן הקב"ה דעת ותבונה בבע"ח אז כדי שידעו לכוין לשם מקדש.

ע' רמב"ן שהק' למה צריך לחזור כל פרשת המשכן הומ"ל בקצרה שעשו כל אשר צוה ה' וע"ש מה שתירץ, ובאמת המעיין יראה שכמעט בכל פסוק יש שינויים ממה שגא' בצוואה בפ' תרומה תצוה, וי"ל ע"פ זה"ק ריש ויקהל שבתחלה נאמר מאת כל איש ואחר מעשה העגל נאמר קחו מאתכם עיי"ש, וי"ל שכל השינויים האלה הוצרכו אחר מעשה העגל ולפני כן הוצרך הכל להיות באופן אחר קצת ומש"ה הוצרכו לחזור כל הפרשיות בשביל השינויים ואין אתנו יודע עד מה.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"סיום הש"ס"

בימים אלו - סוף חודש אדר ותחילת חודש ניסן, החל רבינו ללמוד סדר טהרות מתלמוד בבלי וירושלמי, ובעזרת ה' בערב פסח יסיים כמנהגו מידי שנה את הש"ס. לפי הסדר, הוא כבר לומד כעת את משניות טהרות ותוספתא, ובקרוב בס"ד יתחיל גמרא נדה בבלי וירושלמי, ולקראת הפסח הוא מאט את קצב הלימוד, לרף או שנים ביום כדי שלא לסיים את המסכת מוקדם ולהשאיר את הסוף לערב פסח, אלא לומד לאט יותר כדי שכל יום ויום יתקדם מעט עד לסוף. ומצלאין אנא קדם מלכא, כה יתן ה' כוח ויוסיף לו אריכות ימים ושנים בבריאות שיוכל עוד רבות בשנים להגות בתורה הקדו' באין מפריע ובשלוה, ולעבוד את הבורא בהשקט ובטחה.

"העברת מידע"

באחרונה, שאל את רבינו הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א רב דבית הכנסת דברי שיר בכני ברק, שאלה מאוד מעשית בתלמודי תורה ובתי ספר אצל מלמדים בתלמודי תורה רבים, וכן אצל מורות המחנכות בנות בבתי ספר וכדו' מקובל שבסוף שנה, כשהתלמידים עולים כיתה למלמד או מורה החדש, המלמד של שנה הקודמת מעביר רשימה מדויקת עם 'נתונים' מדויקים על כל תלמיד, בהתנהגות והקשבה, בדרך ארץ ולימוד וכו' המטרה בזה שעל ידי זה קל יותר יהיה למלמד/מורה החדש להתמודד עם הנער אותו הוא מקבל. ונשאלת השאלה אם יש כאן מקום לחשוש לאיסור לשון הרע, שהמלמד מעביר לידיעת המלמד החדש שתלמיד פלוני אינו מקשיב כלל בשיעורים, ותלמיד אלמוני מתנהג שלא בדרך ארץ, כי לכאורה ניתן לומר שלחבא הוא יתנהג טוב ולמה סתם לספר אודותיו דברים? ואין בזה שום תועלת וענין. תשובת רבינו על שאלה זו היתה - בודאי מותר לספר למלמד החדש, כל דבר על הילד, אך בתנאי: שאכן יהיה בזה תועלת למלמד החדש, ולא לספר סתם מעשים שעשה, כי אז לפעמים המחנך יסתכל עליו מראש במבט רע, אלא רק דברים הנוגעים לחינוכו ושיוכלו לסייע לו בתורה ויראת שמים, ואדרבה זו טובת הילד כדי שיוכלו לחנך אותו כראוי לגדול בתורה ומצוות. אחרי שיעא, הוסיף רבינו מענין לענין באותו ענין ואמר כי הוא זוכר מילדותו, שאחד הילדים בכיתה התנהג שלא כראוי כ"כ, והמלמד נהג איתו בקפידא וגער בו ברבים וכו' וסופו של אותו הילד היה שנחלש מבחינה רוחנית ולא הצליח אחר כך בלימודים, ולכן צריך זהירות גדולה מאוד בהנהגת המחנך עם התלמידים.

"החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (שמות יב, ב)

מעניני ראש חודש

- א. לא מתענה בערב ראש חודש.
עי' מ"ב סי' תי"ז סק"ד בפרטי מנהג התענית בער"ח.
- ב. לא אומר תפילת יו"כ קטן.
עי' מ"ב שם בשם מג"א דמנהג טוב לומר הסליחות (היינו יו"כ קטן). ואמר לי שלא נהגו אצלם לומר כן ומלבד כשיש איזה צרה ח"ו אומרים, ועמש"כ בספר דרכי יעקב סי' י"ד אות א'. וכן מורה ובא כשיש רח"ל צרה כללית או הרבה צרות בקהילה מסוימת וכדו' שיאמרו תפילת יו"כ קטן, והרבנית ע"ה היתה רגילה בתפילה זו בכל ערב ראש חודש ומרן היה מרוצה מזה.
- ג. מקפיד שלא לגזוז את הצפרנים בראש חודש גם אם חל בעש"ק וכמש"כ בצוואת ר"י החסיד.
עי' סי' ר"ס מ"ב סק"ז. וכן מקפיד שלא לגזוז מעט שערות, כגון כשבאים אצלו עם ילד המגיע לגיל ג' שנים.
- ד. נוהג להרבות בסעודה של יום ראש חודש ע"י שמוסיף מאכל מיוחד. וגם כשחל ר"ח בשבת מוסיף מאכל.
עי' מ"ב סי' תי"א סק"ב: כתבו האחרונים דהמדקדקים נוהגים כשחל ר"ח בחול עושים מאכל אחד יותר מבכל הימים לכבוד ר"ח וכשחל בשבת עושים מאכל אחד
- ט. בנוסח יעלה ויבוא אומר 'הושיענו בו לחיים'.
ואינו אומר תיבת טובים.
- י. במוסף דראש חדש אומר זכרון לכולם יהיו (ולא היו).
עי' ב' הנוסחאות במ"ב סי' תכ"ג סק"ו.
והעיד בפנינו אדם נאמן שבמוסף של ר"ח בלחש בברכת מחדש חדשים משתהה ומעיין בכוונת השמות הנדפס ברוב הסידורים - צירופי השמות של חודש זה, וכשידברתי עם מרן בזה לא רצה להשיב, וכדרכו להסתיר מהנהגותיו השייכים לתורת הסוד.
- יא. כשחל ר"ח בשבת לא אומר בתפילת מוסף, זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור.
עי' מ"ב סי' תכ"ה סק"ד.
- יב. אמר שהמנהג אצלנו שנשים לא עושות מלאכות בראש חודש, ודוקא מלאכות כמו כיבוס ותפירה וכדו' אבל בישול וכה"ג מותר, וכמו דיני מלאכה בחול המועד.
ושאלתי במי שאין לו בגד נקי בר"ח האם מותר לכבס עבור זה וכן לגהץ ולא התיר, ואמר זה לא כל כך דחוף ואפשר להמתין עבור זה יום או יומים. אבל אפשר לתת לגבר לעשות, עכ"ד.
- ה. יתר ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה ניכר כבוד של ר"ח.
ה. בראש חודש בבוקר לאחר התפילה שותה מעט יין לכבוד ראש חודש.
ואמר לי שכן נהג אביו מרן הקה"י זצ"ל. ובראש חדש אב לא שותה משום תשעת הימים.
- ו. אינו נוהג בלבישת בגדי שבת בראש חודש.
עי' מע"ר סי' קנ"א.
- ז. חולץ התפילין בשחרית דר"ח בובא לציון קודם יהי רצון שנשמור חוקיך ואחר שמוריד תפילין של ראש ממשיך יהי רצון שנשמור חוקיך וכו'.
- ח. וחולץ חוץ לבית הכנסת, ועי' מ"ב סי' תכ"ג סק"י דכתב הפמ"ג לחלוץ התפילין קודם שנשמור חוקיך ויש נוהגין רק לחלוץ הרצועות מהאצבע קודם יהי רצון, ועי' במ"ב סי' כ"ה סק"ט.
- ח. ומקפל את התפילין בחזרת הש"ץ כדי שלא יהיו מונחים בביזיון.
וכנראה שמרן סבור שמותר לעשות מלאכה זו בחזרת הש"ץ מפני כבוד התפילין (ועי' מ"ב סי' קכ"ד סק"ז). ושמעתי ממרן על החזו"א שהיה מקפל התפילין אחרי מוסף.

קידוש לבנה

- א. קידוש לבנה עושה בלילה מיד כשמגיע זמנה אחרי ג' ימים ולא ממתין למוצאי שבת.
ואפי' בליל ו' אין ממתין למוצאי שבת. עי' סי' תכ"ו סעי' ב' ובביאור הלכה ד"ה במוצאי שבת.
- ב. וכן קודם יום הכיפורים וקודם ט' באב אין ממתין.
עי' בביאור הלכה סי' תכ"ו ד"ה ולא קודם יוה"כ ובמ"ב סי' תר"ב סק"י. ומש"כ שאין ממתין, אדרבה, הוא מזדרז כדי לזכות במצוה נוספת קודם יוה"כ.
- ג. קודם שמברך מביט על הלבנה.
עי' סי' תכ"ו במ"ב סק"ג בשם חרדים ומהמ"א בשם השל"ה.
- ז. ואח"כ אומר ג' פעמים שלום עליכם וכו'. ואומר אפילו לקטן ול"ד לגדול.
ואינו חוזר ואומר שוב בעצמו 'עליכם שלום'.
- ח. אומר כל הפסוקים הנדפסים בסידור ואח"כ עלינו לשבח ועל כן נקוה לך וכו'.
ודלא כמו שמשמע בה"ל סי' תכ"ו ס"ב ד"ה מעומד שיש לסיים באין עוד. ומה שיש נוהגים שרוקדים אחר קידוש לבנה כמבואר, אמר לי שלא נהגו כן אצלם. (והוסיף: אמנם לזמר 'טובים מאורות' נהגו. וכן נוהג שממתין עד שיסיימו הקהל לזמר 'טובים מאורות' והולך לשלום).
- ד. ואח"כ מיישר רגליו ועומד לכיון הפוך מהלבנה (שלא יראה כמתפלל ללבנה) ואומר הברכה.
עי' שם עוד במ"ב סק"ד.
- ה. כשאומר כשם שאני רוקד מתרומם מעט ומביט בלבנה.
עי' מ"ב שם.
- ו. כשאומר כך לא יוכלו כל אויבי וכו' מוסיף ולא יהיו לי כאבי שיניים.
כ"כ בסידור בית יעקב ליעב"ץ והוא סגולה שלא יהיו כאבי שיניים. וכן מיעץ מרן למי שיש לו כאב שיניים. ומי שרעיתו סובלת מיעץ לומר "ולא יהיו לאשתי כאבי שיניים".

(מתוך הספר 'אלא' הנהגות מרן שליט"א על סדר השו"ע)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק